

DET KONGELIGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

St.prp. nr. 32

(2006–2007)

Om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevasdrag og laksefjorder

Innhold

1	Innledning og sammendrag	5			
1.1	Innledning	5	3.6	Bekjempelse og forebyggelse av lakseparasitten Gyrodactylus salaris.	30
1.2	Proposisjonens hovedinnhold	5	3.6.1	Mål og status	30
1.3	Sammendrag	6	3.6.2	Tiltak og virkemidler i bekjempelsesarbeidet	31
1.3.1	Bestandsstatus	6	3.6.3	Videre fremdrift i arbeidet	32
1.3.2	Vern og utvikling av laksebestandene	6	3.7	Vassdragstiltak	33
1.3.3	Nasjonale laksevassdrag og laksefjorder	7	3.7.1	Bevaring og restaurering av leveområder	33
1.3.4	Konsekvenser	8	3.7.2	Vannkraft	33
1.4	Foreleggelse mv.	10	3.7.3	Andre vassdragstiltak	35
Del I	Vern og utvikling av laksebestandene	11	3.8	Reguleringer i laksefisket	35
2	Villaks og villaksforvaltning	13	3.9	Kalking av laksevassdrag	37
2.1	Laksens utbredelse og biologi	13	3.10	Fiskeutsettinger og genbank	38
2.2	Laksens økonomiske og kulturelle betydning	13	3.11	Forskning og overvåking	38
2.3	Bestandsstatus	14	Del II	Ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder	41
2.4	Beskatning	15	4	Nasjonale laksevassdrag og laksefjorder	43
2.5	Villaksens tilbakegang – årsaker og trusler	18	4.1	Saksgangen	43
2.5.1	Naturlige variasjoner i bestandene	18	4.2	Nærmere om nasjonale laksevassdrag og laksefjorder	44
2.5.2	Forsuring og vassdragsinngrep	18	4.3	Status for oppfølging	46
2.5.3	Lakseparasitten Gyrodactylus salaris	19	5	Utredning og høringsmerknader	50
2.5.4	Påvirkning fra fiskeoppdrett	20	5.1	Direktoratet for naturforvaltnings utredning	50
2.5.5	Andre påvirkningsfaktorer	22	5.2	Hovedsynspunkter fra høringen	50
2.6	Villaksforvaltningen	22	5.2.1	Nasjonale myndigheter	50
2.6.1	Innledning	22	5.2.2	Sametinget	53
2.6.2	Internasjonale avtaler	23	5.2.3	Regionale myndigheter	53
2.6.3	Miljøvernforvaltningen	23	5.2.4	Kommuner	54
2.6.4	Vassdragsforvaltningen	24	5.2.5	Forskningsinstitusjoner	54
2.6.5	Fiskeri- og kystforvaltningen	25	5.2.6	Miljøvern- og friluftslivsorganisasjoner	55
2.6.6	Dyrehelseforvaltningen	26	5.2.7	Bransjeforeninger, grunneierlag og andre organisasjoner	56
2.6.7	Kommunal forvaltning	26	5.3	Fylkesvis oversikt over utredete vassdrag og fjordområder og høringsmerknader til disse	57
2.6.8	Privat forvaltning	26	5.3.1	Vest-Agder og Aust-Agder	57
3	Vern og utvikling av laksebestandene	27	5.3.2	Rogaland	58
3.1	Målsettinger	27	5.3.3	Hordaland	60
3.2	Roller og ansvar	27	5.3.4	Sogn og Fjordane	61
3.3	Organisering og gjennomføring	28	5.3.5	Møre og Romsdal	62
3.4	Nasjonale laksevassdrag og laksefjorder	28	5.3.6	Sør-Trøndelag	64
3.5	Tiltak knyttet til fiskeoppdrett	28	5.3.7	Nord-Trøndelag	64
3.5.1	Tiltak mot rømming av oppdrettsfisk	28	5.3.8	Nordland	65
3.5.2	Tiltak mot lakselus og andre fiske-sykdommer	30	5.3.9	Troms	67
3.5.3	Nærmere om forvaltningen utenfor laksefjordene	30			

5.3.10	Finnmark	68	Del III Økonomiske og administrative	
5.4	Departementets merknader	69	konsekvenser	93
5.4.1	Generelt	69		
5.4.2	Merknader til overordnede og prinsipielle forhold	69	8 Økonomiske og administrative	
5.4.3	Merknader til det enkelte vassdrag og fjordområde	71	konsekvenser	95
6	Beskyttelsesregime for		8.1 Villaksens verdi og nytteaspekter	95
	nasjonale laksevassdrag og		8.2 Konsekvenser av tiltak for vern av villaksen	95
	laksefjorder	72	8.3 Konsekvenser av ferdigstillingen av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder	96
6.1	Beskyttelsesregime for nasjonale laksevassdrag	72	8.3.1 Innledning	96
6.2	Endringer i beskyttelsesregime for nasjonale laksefjorder	76	8.3.2 Økonomiske konsekvenser – nye vassdrag	96
6.2.1	Nærmere om behovet for endringer.	76	8.3.3 Økonomiske konsekvenser av nasjonale laksefjorder	97
6.2.2	Forslag til justeringer i beskyttelsesregimet	76	8.3.4 Administrative konsekvenser	98
6.3	Beskyttelsesregime nasjonale laksefjorder	78	8.3.5 Andre konsekvenser	98
6.4	Laksefiskoppdrett i Tanafjorden	82	8.4 Økonomiske og administrative konsekvenser av øvrige foreslåtte tiltak for bedre vern av villaksen	98
6.5	Frivillig flytting av oppdrettsanlegg ..	82		
7	Forslag til nye nasjonale		Forslag til vedtak om vern av villaksen	
	laksevassdrag og laksefjorder	83	og ferdigstilling av nasjonale	
7.1	Føring for ferdigstilling av ordningen	83	laksevassdrag og laksefjorder	100
7.2	Direktoratet for naturforvaltnings tilrådning	84		
7.3	Forslag til nye nasjonale laksevassdrag	84	Vedlegg	
7.3.1	Oversikt over forslaget	84	1 Beskrivelse av utredete vassdrag og fjordområder og foreslåtte nasjonale laksevassdrag og laksefjorder	102
7.3.2	Det enkelte nasjonale laksevassdrag	85	2 Oversikt over høringsinstanser og innkomne høringsuttalelser	137
7.4	Forslag til nye nasjonale laksefjorder	87	3 Fiskeridirektoratets tiltaksplan mot rømt oppdrettsfisk: Visjon nullflukt (2006-2007)	140
7.4.1	Oversikt over forslaget	87		
7.4.2	Den enkelte nasjonale laksefjord	87		
7.5	Oversiktskart	89		
7.6	Gjennomføring av ordningen	91		

St.prp. nr. 32

(2006–2007)

Om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevasdrag og laksefjorder

*Tilråding fra Miljøverndepartementet av 15. desember 2006,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Innledning og sammendrag

1.1 Innledning

Miljøverndepartementet legger i denne proposisjonen frem Regjeringens politikk for vern og utvikling av laksebestandene og forslag til ferdigstilling av nasjonale laksevasdrag og laksefjorder.

I februar 2003 opprettet Stortinget 37 nasjonale laksevasdrag og 21 nasjonale laksefjorder, fastsatte grunnprinsippene for ordningen og ga føringer for den videre oppfølgingen, jf. St.prp. nr. 79 (2001-2002) *Om opprettelse av nasjonale laksevasdrag og laksefjorder* og Innst. S. nr. 134 (2002-2003). Som del av dette ble det lagt til grunn at ordningen skulle suppleres med ytterligere vassdrag og fjordområder.

Det er forutsatt at ordningen med nasjonale laksevasdrag og laksefjorder skal omfatte om lag 50 vassdrag med tilhørende fjordområder. I denne proposisjonen er det foreslått 15 nye nasjonale laksevasdrag og 8 nye laksefjorder. Ordningen vil etter dette bestå av 52 nasjonale laksevasdrag og 29 nasjonale laksefjorder.

Nasjonale laksevasdrag og laksefjorder er et hovedtiltak for villaksen. Det er imidlertid nødvendig med effektive tiltak innenfor en rekke andre innsatsområder. Disse favner vidt og omfatter blant annet tiltak knyttet til fiskeoppdrett, tiltak i

laksevasdrag, bekjempelse av *Gyrodactylus salaris*, kalking, genbankvirksomhet, FoU, lakseovervåking og reguleringer i laksefisket. I proposisjonen er det også redegjort for disse tiltaksområdene.

1.2 Proposisjonens hovedinnhold

Proposisjonen består av innledning og sammendrag og tre deler med i alt sju kapitler, en vedtaksdel og tre vedlegg.

I *kapittel 1* er det gjort rede for proposisjonens bakgrunn, formål og hovedinnhold.

Proposisjonens del I, *kapittel 2* og *kapittel 3*, omhandler villaksen, villaksforvaltningen og Regjeringens politikk for vern og utvikling av de ville laksebestandene.

Proposisjonens del II omhandler ferdigstillingen av nasjonale laksevasdrag og laksefjorder og består av fire kapitler:

Kapittel 4 beskriver ordningen med nasjonale laksevasdrag og laksefjorder og status for arbeidet med å følge opp denne.

Kapittel 5 omhandler Direktoratet for naturforvaltnings utredning om ferdigstilling av ordningen, høringsinstansenes merknader til denne utredning

gen og departementets merknader til høringsuttalelsene.

Kapittel 6 omhandler beskyttelsesregimet for nasjonale laksevassdrag og laksefjorder.

Kapittel 7 beskriver departementets forslag til nye nasjonale laksevassdrag og laksefjorder.

I proposisjonens del III, *kapittel 8*, er det redegjort for de økonomiske og administrative konsekvensene av forslaget til ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder og Regjeringens samlede politikk for vern av villaksen.

I *vedtaksdelen* inviteres Stortinget til å opprette 15 nye nasjonale laksevassdrag og 8 nye nasjonale laksefjorder. Stortinget inviteres også til å vedta et nytt beskyttelsesregime for nasjonale laksefjorder, som blant annet innebærer at den vedtatte laksefjorden Tanafjorden skal være fri for oppdrett med laksefisk. I tillegg inviteres Stortinget til å bekrefte det gjeldende beskyttelsesregimet for nasjonale laksevassdrag med noen mindre presiseringer.

Det er tatt inn tre vedlegg i proposisjonen. Vassdrag og fjordområder som er utredet i forbindelse med ferdigstillingen er beskrevet og kartfestet i *vedlegg 1*. Høringsinstansene og en oversikt over innkomne uttalelser fremgår av *vedlegg 2*. Fiskerimyndighetenes tiltaksplan mot rømming av oppdrettsfisk, «Visjon nullflukt», er tatt inn i *vedlegg 3*.

Direktoratet for naturforvaltnings utredning og høringsuttalelsene til denne følger som uttrykt vedlegg.

1.3 Sammendrag

1.3.1 Bestandsstatus

Forekomsten av atlantisk villaks er på et historisk lavt nivå, og de samlede fangstene er nå bare 1/4 av nivået på 1970-tallet. I USA er laksen nesten utryddet og ført opp på listen over truede arter. I Canada er bestandene så redusert at det ikke tillates kommersielt fiske. Det søreuropeiske bestandskomplekset er også meget svakt.

Situasjonen for de nordeuropeiske bestandene er noe bedre, men også her er bestandene sett under ett historisk svake. I Norge ligger fangstene nå nesten på det samme lave nivået som i årene fra 1995-1999 og utgjør mindre enn halvparten av fangstene i 1970-årene.

Om lag 45 norske laksebestander er utryddet, og 1/3 av de 401 gjenværende bestandene er truede eller sårbare.

1.3.2 Vern og utvikling av laksebestandene

Regjeringen har som mål å bevare og gjenoppbygge laksebestander av en størrelse og sammen-

setning som sikrer mangfold innen arten og utnytter dens produksjonsmuligheter. Ansvar for å nå dette målet er fordelt på flere sektorer, og samarbeidet innen lakseforvaltningen vil derfor bli styrket.

Nasjonale laksevassdrag og laksefjorder er et hovedtiltak for villaksen. Det er imidlertid nødvendig med effektive tiltak innenfor en rekke andre innsatsområder. Disse favner vidt og omfatter blant annet tiltak knyttet til fiskeoppdrett, tiltak i laksevassdrag, bekjempelse av *Gyrodactylus salaris*, kalking, genbankvirksomhet, FoU, lakseovervåking og reguleringer i laksefisket.

Tiltak knyttet til fiskeoppdrett

Rømt oppdrettslaks er en av de mest alvorlige truslene mot villaksen. Arbeidet med å begrense rømminger vil derfor bli intensivert med utgangspunkt i fiskerimyndighetenes tiltaksplan «Visjon nullflukt». I tillegg vil det bli arbeidet videre med å vurdere behov og muligheter knyttet til fremtidig teknologi og produksjonsformer, bruk av steril fisk og metodeutvikling for merking av fisk.

Lakselus er også en alvorlig trussel mot villaksen. Arbeidet med å redusere smittepresset mot utgående laksesmolt vil derfor bli forsterket med utgangspunkt i en nasjonal handlingsplan mot lakselus. Regelverket skal styrkes, og det skal arbeides videre med vaksineutvikling og samordning av avlusningstiltak.

Fiskerimyndighetene er i ferd med å styrke regelverket for oppdrettsnæringen og innføre bedre forvaltningsverktøy og en mer risikobasert og målrettet kontrollinnsats. Dette skal på generell basis sikre at den videre utviklingen av oppdrettsnæringen ikke skal medføre økt risiko, heller ikke for villaksen, og vil også gjelde i de fjordene som ikke opprettes som nasjonale laksefjorder, men som også er viktige for villaksen.

Gyrodactylus salaris

Lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* er ved siden av rømt oppdrettslaks den største trusselen mot villaksen. Bekjempelse av parasitten vil derfor fortsatt bli prioritert høyt med det mål å bli kvitt den der dette er mulig, samtidig som risikoen for smittespredning til nye områder minimaliseres. Fremdriften i arbeidet vil bli basert på best tilgjengelig metodikk og planmessig oppfølging.

Vassdragstiltak

Beskyttelsen av laksens leveområder i vassdragene skal styrkes. Leveområder som er i god forfatning vil bli sikret, og leveområder som ikke er

optimale for produksjon av villaks skal restaureres. Både hensynet til villaksen, andre interesser i vassdragene og kostnadseffektivitet tilsier at dette skal skje på en helhetlig og planmessig måte. Restaureringsarbeidet skal derfor baseres på en helhetlig nasjonal plan for bevaring og restaurering av laksens leveområder.

Nye inngrep i forbindelse med produksjon av vannkraft skal ikke skade produksjonen av laks vesentlig. Ved eventuelle nye vannkraftprosjekter som berører laksevassdrag vil det derfor bli lagt betydelig vekt på å unngå skadevirkninger for villaksen gjennom tilpasninger og kompensasjonstiltak.

I forhold til vannkraft kan situasjonen for villaksen først og fremst forbedres i forbindelse med revisjon og fornyelser av vannkraftkonsesjoner. Disse virkemidlene vil derfor bli brukt for å forbedre forholdene for villaksen i vassdrag med vannkraftinngrep.

Reguleringer i laksefisket

Det er nødvendig å foreta betydelige innstramminger i laksefisket i reguleringsperioden 2008-2012. Reguleringene skal bygge på internasjonale råd og kriterier, som i første rekke forutsetter at fiske på blandede bestander blir redusert. I praksis kan dette i hovedsak bare oppnås ved å redusere beskatningstrykket i sjølaksefisket og sannsynligvis også fase ut dette fisket i enkelte områder. I tillegg vil det bli innført reguleringer med sikte på å oppfylle mål for størrelsen på gytebestandene og motvirke høye innslag av rømt oppdrettslaks.

De nye reguleringene i laksefisket vil bli utført med stor grad av medvirkning fra de ulike interessegruppene, i første rekke rettighetshavere i elv og i sjø, samiske interesser, fritidsfiskere og næringsvirksomhet som kan bli berørt gjennom ringvirkninger. Målet er å komme frem til et reguleringsregime som er godt tilpasset situasjonen for villaksen, samtidig som de samlede konsekvensene for villaksinteressene blir akseptable.

Kalking, fiskeutsettinger og genbank

Det foregår i dag kalking i 22 lakseelver og disse kalkingsprosjektene vil bli videreført. Over noe tid er det også aktuelt å igangsette kalking i andre lakseelver.

Utsetting av laks gjennomføres i dag i all hovedsak som kompensasjonstiltak i forbindelse med kraftutbygging. Slike utsettinger har i mange tilfeller ikke tilstrekkelig effekt og kravene til kvalitets-sikring og evaluering vil derfor bli skjerpet.

Materiale fra 169 laksebestander er ivaretatt i frossen genbank og 22 bestander er bevart i levende genbank. Så langt er de laksebestandene som inngår i genbanken enten truet av *Gyrodactylus salaris* eller av sur nedbør. Det er imidlertid også behov for å sikre bestander som er truet av rømt oppdrettslaks, og det legges derfor opp til en utvidelse av genbankvirksomheten.

Forskning og overvåking

Lakseforvaltningen stiller store krav til kunnskap og dokumentasjon. Det er blant annet behov for mer detaljert dokumentasjon av bestandsutviklingen og mer kunnskap om de biologiske og miljømessige forutsetningene for lakseproduksjon. Forskning og overvåking vil derfor bli prioritert i årene fremover.

1.3.3 Nasjonale laksevassdrag og laksefjorder

Formålet med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder er å gi et utvalg på om lag 50 av de viktigste laksebestandene i Norge særlig beskyttelse. Laksebestandene som omfattes av ordningen skal beskyttes mot inngrep og aktiviteter i vassdragene og i de nærliggende fjord- og kystområdene. Stortinget har så langt opprettet 37 nasjonale laksevassdrag og 21 nasjonale laksefjorder.

I de nasjonale laksevassdragene vil det ikke være tillatt med nye tiltak og aktiviteter som kan skade villaksen. I laksefjordene skal det ikke etableres ytterligere matfiskoppdrett for laksefisk, og eksisterende virksomhet vil bli underlagt strengere krav til rømmingssikring og strengere krav til kontroll av lakselus og annen sykdom. De bestandene som inngår skal også prioriteres i det øvrige arbeidet med å styrke laksebestandene.

De nasjonale laksevassdragene og laksefjordene skal omfatte om lag 3/4 av den norske villaksressursen. Ordningen skal omfatte store og tallrike bestander med høy produktivitet eller med potensial for høy produktivitet, storlaksbestander og bestander med særskilt genetisk karakter. Utvalget av bestander skal ha en god geografisk fordeling.

De nasjonale laksevassdragene og laksefjordene opprettes av Stortinget ved plenarvedtak og skal senere forankres i lakse- og innlandsfiskeloven og i forskrifter etter flere ulike lover. Nødvendige lovendringer vil bli foreslått for Stortinget etter at ordningen er ferdigstilt.

Bestemmelsene om nasjonale laksevassdrag og laksefjorder forvaltes i henhold til dagens

ansvarsfordeling mellom statlige myndigheter. Kommunene og rettighetshaverne skal også bidra i forvaltningen.

Ordningen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder vil være permanent. Ny kunnskap, ny teknologi og nye generelle rammebetingelser for berørte næringsinteresser kan imidlertid over tid tilsi endringer i regelverket for forvaltningen av vassdragene og fjordområdene. Ordningen skal derfor evalueres senest ti år etter at den er ferdigstilt.

De bestandene som inngår i ordningen skal prioriteres i det generelle arbeidet med å styrke villaksen. Dette vil i første rekke omfatte tiltak mot *Gyrodactylus salaris*, restaurering av leveområder, revisjon av konsesjonsvilkår og kompensasjonstiltak i regulerte vassdrag, vassdragskalking og bestandsovervåking. I tillegg vil generelle tiltak for villaksen være av betydning, blant annet tiltak mot rømming av oppdrettslaks, bekjempelse av lakselus og reguleringer i laksefisket.

Endringer i beskyttelsesregimet for laksefjorder

Endringer i reguleringene av oppdrettsnæringen siden laksefjordene ble opprettet tilsier at beskyttelsesregimet for de nasjonale laksefjordene oppdateres. I tillegg foreslås det at den vedtatte laksefjorden Tanafjorden skal være fri for oppdrett med laksefisk. Ut over dette foreslås det ikke flytting av anlegg i forbindelse med ferdigstillingen. Det kan imidlertid bli aktuelt å inngå frivillige avtaler om flytting av oppdrettsanlegg ut av nasjonale laksefjorder.

Beskyttelsesregimet legger føringer for oppdrettsvirksomheten innenfor fjordene, samtidig som det gir fleksibilitet med sikte på mulighet for fremtidig utvikling.

Forslag til nye nasjonale laksevassdrag og laksefjorder

Regjeringen foreslår at det opprettes 15 nye nasjonale laksevassdrag og 8 nye laksefjorder.

De 15 nye vassdragene er: *Mandalselva*, *Bjerkeimselva*, *Suldalslågen*, *Vosso*, *Nærøydalselva*, *Lærdalselva*, *Nausta*, *Orkla*, *Nidelva*, *Verdalselva*, *Namsen*, *Vefsna*, *Ranaelva*, *Beiarelva* og *Kongsfjordelva*.

De åtte nye laksefjordene er: *Lindesnes–Mannefjorden* med grense i vest ved Lindesnes og grense i øst ved Fugløya - grense mot åpent hav følger grunnlinjen, *Sandsfjorden* med grenser i sør mellom Austbø og Jelsa og mellom Vardnes og Breidvik, *Fjordene ved Osterøy* med grense i nord mellom Molviki og Tyso og i sør mellom Skreaneset og Olsnesnipa, *Førdefjorden* med grense mellom Flo-

kenes og Horneneset, *Vefsnfjorden* med grense i nord mellom Leinesodden og Sandnessjøen og i sør mellom Hammes og Bjørga, *Ranaffjorden* med grense mellom Leirholmen og Velsvåg, *Beiarfjorden* med grense i sør mellom Kvarnes og Hammes og i nord mellom Røsnes og Nordsandnes og *Kongsfjorden* med grense mellom Nålneset og Vesterneset, med avgrensning ytterst i Risfjorden mot åpent hav.

Forslaget er basert på etablerte kriterier for valg av laksebestander til ordningen, en omfattende faglig utredning, høringsmerknadene til denne utredningen, en faglig tilrådning fra Direktoratet for naturforvaltning og en avveining av forholdet til andre samfunnsinteresser.

12 av de 15 vassdragene i forslaget er anbefalt av Direktoratet for naturforvaltning, inkludert 6 vassdrag som er særlig prioritert fra direktoratets side. Flertallet av de foreslåtte vassdragene er godt forankret i høringsresultatene.

Forslaget innebærer at den ferdige ordningen vil bestå av 52 nasjonale laksevassdrag og 29 nasjonale laksefjorder. 46 av de 50 vassdragene som ble foreslått av Villaksutvalget er inkludert.

1.3.4 Konsekvenser

Nasjonale laksevassdrag og laksefjorder

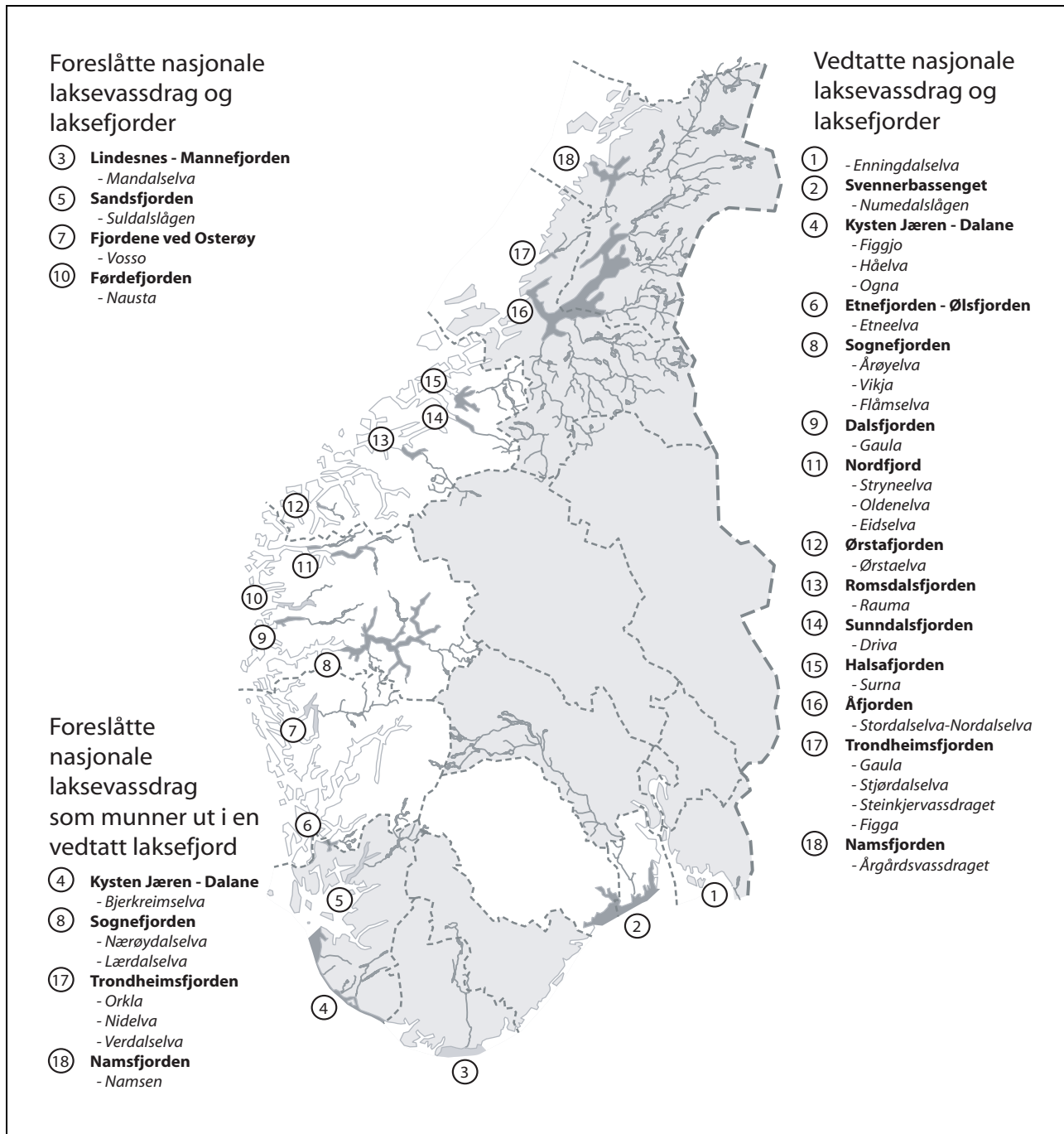
I de nye nasjonale laksevassdragene er det vannkraftprosjekter i Samlet Plan tilsvarende 1,5–2 TWh/år, som ikke allerede er vernet eller utredes for vern. Blant annet fordi hensynet til laksen allerede veier tungt ved konsesjonsbehandling av vannkraft, er mange av disse prosjektene ikke aktuelle for utbygging nå, uavhengig av ordningen med nasjonale laksevassdrag.

Kraftutbygging som ikke har nevneverdig negativ betydning for laksen kan gjennomføres i nasjonale laksevassdrag. Ordningen vil derfor ikke medføre vesentlig reduksjon i aktuell ny vannkraft.

Sju av de foreslåtte vassdragene munner ut i en nasjonal laksefjord der forholdet til oppdrettsinteressene allerede er avklart. Hensynet til oppdrettsinteressene er i tillegg ivaretatt ved at særlig konfliktylte fjordområder ikke er tatt med i forslaget. Det er også av betydning at de midlertidige sikringssonene for laksefisk, der det har vært restriksjoner på oppdrett av laksefisk siden 1989, vil bli opphevet når ordningen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder er ferdigstilt.

Andre tiltak for vern og utvikling av laksebestandene

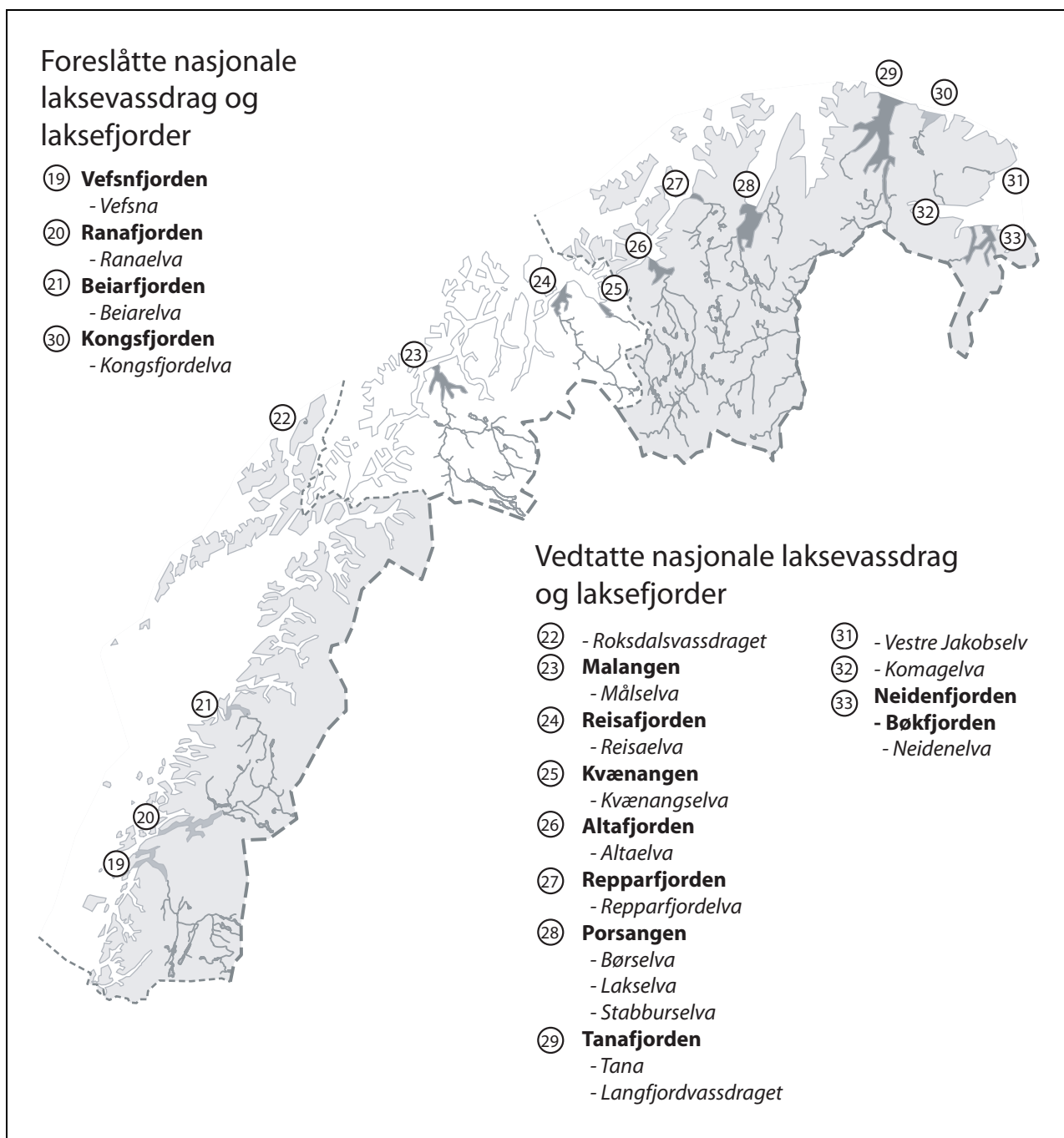
Tiltak mot rømminger og lakselus vil medføre noe økte driftskostnader for oppdrettsselskapene.

Figur 1.1 Vedtatte og foreslåtte laksevassdrag og laksefjorder i Sør-Norge

Føringene for ny kraftproduksjon som kan få betydning for villaksen antas ikke å få særlige konsekvenser. Økt vektlegging på hensynet til villaksen i revisjons- og fornyelsessaker og restaurering av laksens leveområder vil få noe økonomiske konsekvenser for regulantene og kan medføre noe redusert kraftproduksjon. De samlede konsekvensene av dette vil bli fordelt over en lang tidsperiode og antas ikke å bli vesentlige. Videre bekjempelse

av *Gyrodactylus salaris*, videreføring av kalkingsaktivitetene, genbankvirksomheten og omfanget av FoU og lakseovervåking har i all hovedsak økonomiske konsekvenser som må avklares gjennom de årlige statsbudsjettene. Konsekvensene av føringene for nye reguleringer i laksefisket vil bli avklart som del av arbeidet med å forberede reguleringene.

Figur 1.2 Vedtatte og foreslåtte laksevasdrag og laksefjorder i Nord-Norge

1.4 Foreleggelse mv.

Utkast til proposisjon har vært forelagt Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Finansdepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet,

Olje- og energidepartementet og Utenriksdepartementet.

Det har vært holdt et informasjonsmøte med Sametinget om hovedinnholdet i proposisjonen. Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening har vært kontaktet i forbindelse med forslag til endringer i beskyttelsesregimet for nasjonale laksefjorder.

Del I
Vern og utvikling av laksebestandene

2 Villaks og villaksforvaltning

I dette kapitlet er det redegjort for laksens utbredelse og biologi, laksens økonomiske og kulturelle betydning, bestandsstatus, påvirkningsfaktorer og villaksforvaltningen.

Kapittel 2.1 beskriver laksens utbredelse og biologi.

Kapittel 2.2 omhandler laksens økonomiske og kulturelle betydning.

Kapittel 2.3 redegjør for bestandsstatus.

Kapittel 2.4 omhandler spørsmål knyttet til beskatning.

Kapittel 2.5 gir en oversikt over de faktorene som påvirker villaksen.

Kapittel 2.6 gir en oversikt over villaksforvaltningen.

2.1 Laksens utbredelse og biologi

Den atlantiske laksen består av et stort antall bestander som er knyttet til vassdrag med utløp til det nordlige Atlanterhavet. Norge er i dag ett av laksens kjerneområder og har en betydelig andel av totalbestanden, om lag en tredjedel. I Norge er laksen utbredt langs hele kysten fra svenskegrensen i sør til grensen mot Russland i nord. En rekke elver og fjordsystemer har spesielt tallrike bestander av laks, og i noen vassdrag er det også flere ulike bestander. Dette er blant annet tilfellet i Tanavassdraget, som også er verdens mest produktive laksevassdrag.

I norske vassdrag gyter laksen vanligvis i oktober eller november. Den gyter på grus- og steinbunn med raskt strømmende vann. Eggene utvikler seg i elvegrusen i løpet av vinteren. De klekkes om våren og yngelen lever først av plommesekken nede i grusen. Senere lever lakseungene stort sett av insektlarver.

I mange elver blir en betydelig andel av hannfisken kjønnsmodne mens de er om lag 11-15 cm store. Disse dverghannene kan delta under gytingen og befrukte en stor del av rognen.

Etter to til fire år i ferskvann gjennomgår lakseungene en såkalt smoltifisering. Det vil si at de tilpasses et liv i saltvann. De utvandrende lakseungene kalles smolt så lenge de er i ferskvann og

postsmolt første sommeren etter at de har kommet ut i sjøen. Smolten forlater elven om våren eller forsommeren for deretter å vandre ut i oppvekstområdene i havet.

Etter om lag ett til tre år i havet vandrer laksen tilbake til elven den kom fra for å gyte. Antall år i havet varierer fra bestand til bestand. Laksens evne til å finne tilbake til det vassdraget den har vokst opp i er grunnlaget for oppdelingen i stedegne bestander med genetisk særpreg. Slik tar hver enkelt bestand vare på de egenskaper som sikrer størst overlevelse i den elven den hører hjemme i. En viss feilvandring til andre elver motvirker innavl og gjør at laksen kan ta i bruk nye leveområder.

Det genetiske mangfoldet hos laks i Norge er stort. Mange individrike bestander sikrer overskudd av gytefisk og styrker de naturlige seleksjonsprosessene slik at bestandenes særpreg og genetiske variasjon bevares. Dette er avgjørende for at villaksbestandene skal kunne tilpasse seg naturlige svingninger i miljøet og overleve på lang sikt.

Villaksen er følsom for miljøendringer. Endringer i blant annet vanntemperatur, vannføring og vannkvalitet har derfor stor innvirkning på bestandene. Som følge av dette er livskraftige laksebestander en indikator på god miljøtilstand.

2.2 Laksens økonomiske og kulturelle betydning

Laksebestandene representerer betydelige verdier som næringsgrunnlag for rettighetshaverne og som grunnlag for turisme i en rekke lokalsamfunn. Villaksen er også en viktig kilde til rekreasjon og naturopplevelser. For oppdrettsnæringen utgjør villaksen både grunnlaget for dagens næring og en genetisk ressurs for fremtidig utvikling.

Årlig betaler mellom 70 og 80 tusen personer fra inn- og utland den statlige fiskeravgiften, som er en forutsetning for å kunne fiske lovlig etter laks, sjøørret og sjørøye. Undersøkelser tyder på at antall personer som fisker laks i Norge kan være betydelig høyere.

Villaksens betydning for verdiskaping og syssetning i lokalsamfunnene er betydelig, men bare i liten grad kvantifisert.

Villaksutvalget konkluderte i 1999 med at den årlige omsetning i forbindelse med lakseturisme var på minimum 400-500 mill. kroner. I en rapport utgitt av Norges Skogeierforbund, Innovasjon Norge og Reiselivsbedriftenes Landsforening er omsetning i næringsliv og turisme med utgangspunkt i villaksen anslått til 1,3 mrd. kroner årlig, og det pekes på et betydelig potensial for økning. Antall årsverk generert på grunnlag av sportsfiske er usikkert, men ligger trolig på flere tusen arbeidsplasser.

Sjølaksefiske med kilenot og krokgarn har tradisjonelt vært et næringsfiske. Lønnsomheten i dette er fisket er i dag mindre enn tidligere, men det kan fremdeles ha næringsmessig betydning.

Villaksen har karakter av å være et fellesgode, og det er derfor vanskelig å fastsette den samlede økonomiske verdien av ressursen.

I forbindelse med etableringen av ordningen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder ble det gjennomført to analyser som søker å anslå den samfunnsøkonomiske nytteverdien av de 50 laksebestandene som ble foreslått beskyttet av Villaksutvalget. Undersøkelsene indikerer at det er knyttet betydelige nytteverdier til laksebestandene. I en undersøkelse fra Høgskolen i Nord-Trøndelag (Mørkved og Krokan 2000) konkluderes det med at nåverdien av de 50 laksebestandene er i størrelsesorden fem mrd. kroner, og at den kan være i størrelsesordens ti mrd. kroner hvis bestandene styrkes slik Villaksutvalget forutsatte.

Den andre undersøkelsen ble utført av den daværende Landbrukshøgskolen på Ås (Naverud 2001). I undersøkelsen er det beregnet en gjennomsnittlig betalingsvillighet pr. husstand på ca. 500 kroner. Dette gir et anslag for årlig nytteverdi på 1 mrd. kroner. Som følge av usikkerheter knyttet til beregningene er det lagt til grunn en maksimum nytteverdi på 1,5 mrd. kroner pr år, og en tilsvarende minimumsverdi på 350 mill. kroner pr år. Nåverdien av nytten som følge av ordningen med nasjonale laksevassdrag og fjorder, basert på det beste estimatet, er beregnet til ca. 20 mrd. kroner. I disse estimatene er ikke effektene av nasjonale laksevassdrag og fjorder i form av nytteverdien av næringsfiske etter laks og verdien av laksebestandenes genetiske mangfold for oppdrettsnæringen tatt med.

Villaksen utgjør en viktig genetisk ressurs for oppdrettsnæringen. I fremtiden vil det med stor sannsynlighet bli behov for å hente ut nytt genetisk materiale fra andre ville laksebestander enn de

som er lagt til grunn for dagens avlsprogrammer. Livskraftige bestander av villaks må derfor betraktes som en viktig genbank for den fremtidige oppdrettsnæringen.

Den kulturelle betydningen av laksen i Norge er gjenspeilet i kulturhistorien gjennom helleristninger, eventyr, sagn, diktning, malerkunst, håndverkstradisjoner og stedsnavn. Ikke minst i områder med samisk bosetting har laksen spilt en sentral rolle både materielt og kulturelt. Laksens betydning for samisk kultur uttrykkes blant annet i språkuttrykk, sagn, joik og gamle redskapstradisjoner. Laksebestandene i Tana har særlig stor betydning for samisk kultur.

2.3 Bestandsstatus

I løpet av de siste 30 årene er den samlede fangsten av atlantisk laks redusert med 75 %, fra ca. 12 000 til ca. 3 000 tonn. I USA er laksen nesten utryddet og ført opp på listen over truede arter. I Canada er bestandene så redusert at det ikke tillates kommersielt fiske. Det søreuropeiske bestandskomplekset er også meget svakt. Situasjonen for de nordeuropeiske bestandene er noe bedre, men også her er bestandskomplekset historisk svakt.

En del av de nordeuropeiske bestandene er i rimelig god forfatning og disse ga grunnlag for økning i laksefangstene i perioden 1997 til 2001. I Norge ble fangstene fordoblet i denne femårsperioden (fra 630 tonn i 1997 til 1,266 tonn i 2001). Økningen var særlig fremtredende i Midt-Norge og i Finnmark.

I perioden 2002-2005 har fangstene avtatt kraftig, noe som tyder på at den positive bestandsutviklingen fra årene 1997-2001 har snudd.

Tabell 2.1 viser at det så langt er registrert 446 vassdrag som har eller har hatt en bestand av laks. Av disse er det i dag registrert 401 gjenværende bestander.

Om lag 1/3 av de 446 gjenværende bestandene i Norge er enten tapt, truet av utryddelse eller vurdert som sårbare. Av disse finner vi noen av de tidligere mest kjente og produktive lakseelvene i landet, blant annet Mandalselva i Vest-Agder, Vosso i Hordaland, Lærdalselva i Sogn og Fjordane, Driva i Møre og Romsdal og Vefsna i Nordland. Dette skyldes i første rekke lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*, forsuring, reguleringer og andre inngrep i vassdrag. Samtidig har ugunstige oppvekstforhold i Atlanteren gjennom det meste av 1990-tallet bidratt til å forverre situasjonen.

Det oppgitte antallet laksebestander er vesentlig redusert i forhold til det antallet som ble presen-

Tabell 2.1 Bestandssituasjonen for laks i norske vassdrag pr januar 2006

Bestandssituasjon	Antall vassdrag
Tapt bestand	45
Truet bestand	30
Sårbar bestand – nær tålegrensen	32
Sårbar bestand – opprettholdes ved tiltak	17
Redusert bestand – ungfiskproduksjon	63
Redusert bestand – bare voksenfiskbestand	6
Moderat/lite påvirket bestand – spesielt hensynskrevende	202
Moderat/lite påvirket bestand – ikke spesielt hensynskrevende	43
Usikker kategori plassering	8
Totalt	446

tert i St.prp. nr. 79 (2001-2002). Dette skyldes revisjon av kategorisystemet i 2002 og endring av bestandsdefinisjonen. Tidligere ble et vassdrag ansett å ha en laksebestand hvis det var årlig gyting av laks der som var født i vassdraget. I det reviderte kategorisystemet stilles det krav om at bestanden skal være selvreproduserende over lang tid. Dette er et strengere krav og har medført en reduksjon i antallet registrerte bestander.

2.4 Beskatning

Den overordnede målsettingen for reguleringene i laksefisket er at fisket skal være tilpasset situasjonen for den enkelte laksebestand, slik at laksen kan høstes innenfor sikre biologiske rammer. Både reguleringene i elvefisket og sjøfisket utformes derfor slik at det så langt som mulig tas hensyn til den enkelte bestand.

Det internasjonale rådet for havforskning (ICES) gir råd om beskatning og fiskeregulering for laksebestandene rundt det nordlige Atlanterhav. Rådene gis på oppdrag fra den nordatlantiske organisasjonen for vern av atlantisk laks (NASCO).

I 2004 og 2005 har ICES vurdert gytebestanden i Nord-Europa til å være utenfor sikre biologiske grenser og har anbefalt at fisket reduseres. ICES tilrår særlig at fiske som beskatter flere ulike bestander samtidig (fiske på blandede bestander) blir redusert. Dette er nødvendig for å unngå beskatning av truede og sårbare bestander.

NASCO har utviklet en prosedyre som skal sikre at reguleringene i laksefisket er i samsvar med føre-var-prinsippet. I den sammenheng er gytebestandsmål innført som et nøkkelement i reguleringene. Gytebestandsmålet er det antall gytefisk en trenger for at elvas produksjonskapasitet utnyttes, med tillegg av en viss sikkerhetsmargin. Reguleringstiltak skal vurderes når gytebestandsmålet ikke oppnås. Arbeidet med å utvikle gytebestandsmål er i gang, og det vil foreligge gytebestandsmål for de fleste viktige laksevassdragene i løpet av 2007.

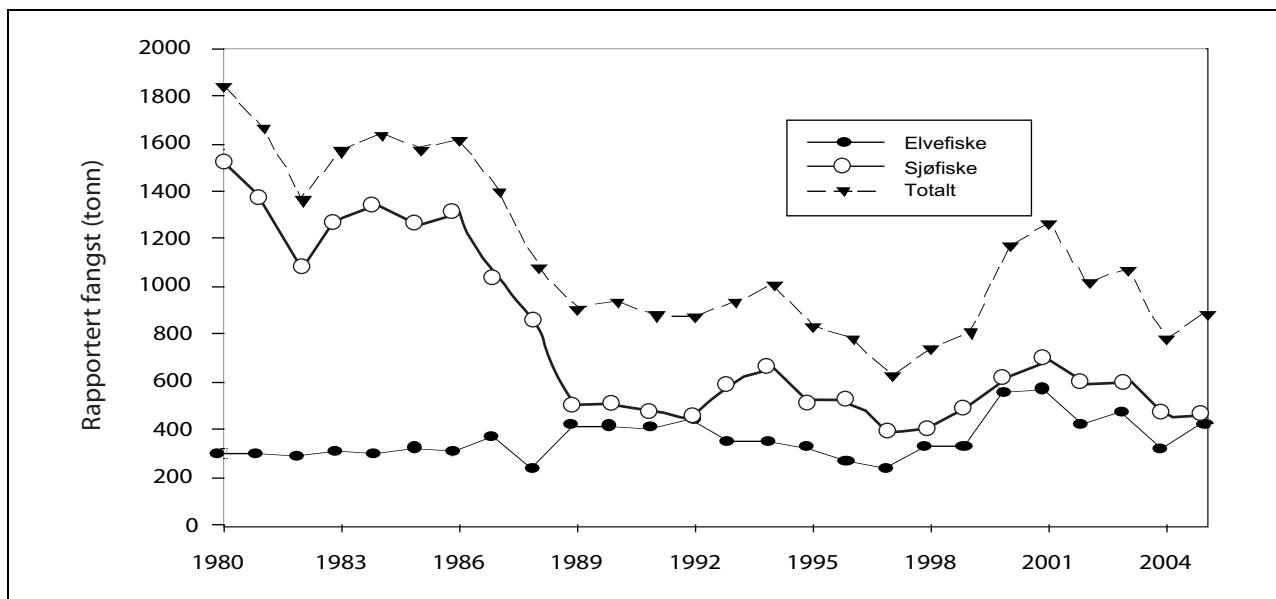
Figur 2.1 viser utviklingen i laksefangstene i sjø og elv fra 1980 – 2005. Fangst av rømt oppdrettslaks er inkludert. Andelen oppdrettslaks i sjøfisket har gjennom de siste ti årene vært i størrelsesorden 40 % på kysten og 25 % i fjordene. Om lag 8 % av elvefangstene har i denne perioden bestått av rømt oppdrettslaks.

Siden 1989 har den gjennomsnittlige andelen rømt laks i gytebestandene etter endt fiskesesong vært mellom 15 og 35 %.

Rømt oppdrettslaks går vanligvis opp i elvene senere enn villaksen og blir dermed ikke i like stor grad utsatt for fangst. Dette er årsaken til at innslaget av rømt oppdrettslaks i elvefangstene er lavere enn i sjøfangstene.

Den store nedgangen i laksefangstene i 1989 skyldes i hovedsak forbudet mot drivgarnfiske som ble innført dette året.

Figur 2.2 viser beregnet fangst av vill laks i samme periode. Rapportert fangst er her korrigert for innslag av rømt oppdrettslaks.

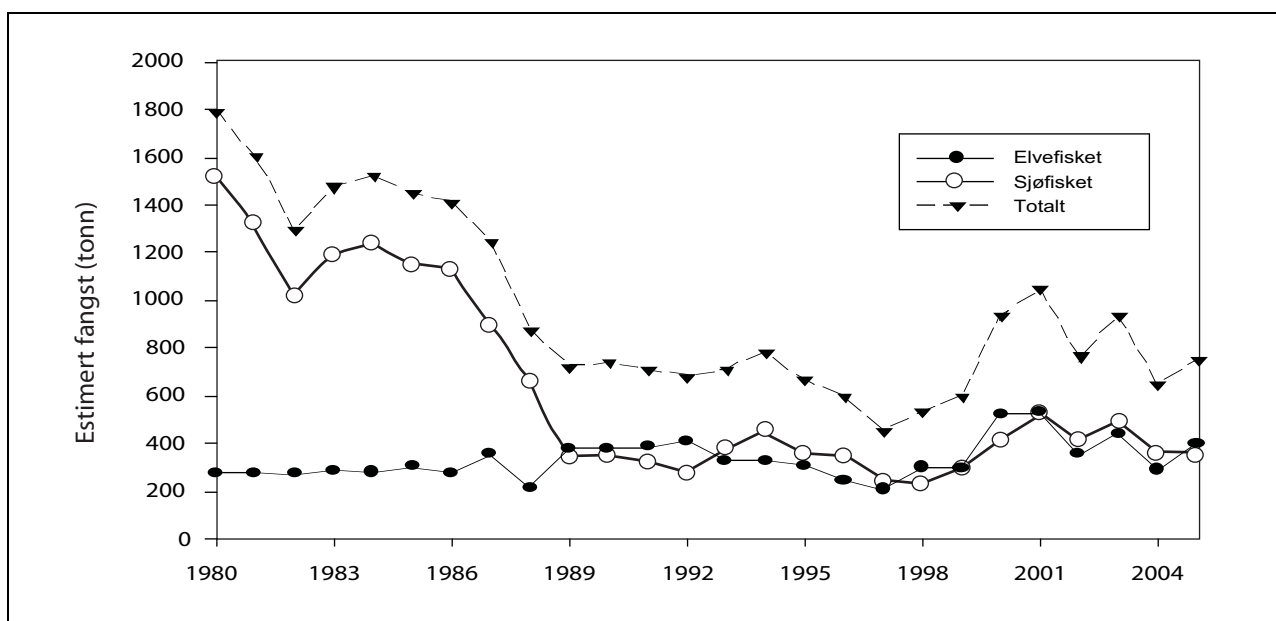

Figur 2.1 Rapportert fangst av laks (tonn) i sjø og elvefisket i Norge i perioden 1980 – 2005 (oppdrettslaks er inkludert i tallene)

Laksefangstene har ligget på et historisk lavt nivå gjennom 1990-tallet. Sammenliknet med bunnregistreringen i 1997 var laksefangstene i årene 2000 og 2001 nær fordoblet. Fangstøkningen var knyttet til de regioner og elver hvor bestandene er i rimelig god forfatning. Regioner og elver der laksebestandene er redusert på grunn av dårligere gyte- og oppvekstmiljø, forurensning, forsuring,

Gyrodactylus salaris og lakselus hadde ikke økning i laksefangstene.

Den positive utviklingen i årene 2000 og 2001 skyldes med stor sannsynlighet bedre oppvekstforhold i Atlanterhavet. I 2004 og 2005 var fangstene imidlertid igjen på nesten samme lave nivå som årene 1995 – 1999.

Figur 2.2 Beregnet fangst av villaks i sjø- og elvefisket (tonn) i Norge i perioden 1980-2005

Sjøfiske

I Norge foregår sjøfiske etter laks i hovedsak med landforankrede, faststående redskap (kilenot og krokarn) og i noen grad også med stang og håndsnøre. Dette fisket er regulert med fisketidsbestemmelser, fredningssoner og redskapsbegrensinger.

Færøyene har rett til å fiske laks i egen økonomisk sone i henhold til kvoter og reguleringsbestemmelser som er fastsatt av NASCO. Minst 40 % av den laksen som tidligere ble fanget i dette fisket var av norsk opprinnelse. Færøyene har imidlertid ikke drevet fiske etter laks siden 1991.

I 1989 ble det innført forbud mot drivgarnfiske og begrensning i fisket med krokarn. Det ble også innført et generelt nedsenkingspåbud for fritidsfiske med settegarn etter saltvannsfisk. Sjøfisket ble ytterligere redusert fra og med 1997 da fiske med krokarn ble forbudt i hele landet unntatt i Finnmark og på Skagerrakkysten. Fra 1997 ble også fisketiden med kilenot innskrenket i store deler av landet. Fra 2003 ble krokarnforbudet utvidet til også å omfatte Skagerrakkysten.

Det er åpnet for fiske etter rømt oppdrettsfisk i etterkant av den ordinære fiskesesongen også med andre redskapstyper enn de som er tillatt i ordinært laksefiske.

Spesielle oppsynsprosjekter har ført til betydelig reduksjon i omfanget av ulovlig sjøfiske og bifangster av laks i garnfisket etter makrell de siste ti årene.

Elvefiske

Elvefiske drives i dag i all hovedsak med sportsfiskeredskap, med unntak for Neidenelva, Tana og Numedalslågen hvor det også foregår et tradisjonelt fiske med bundne redskaper.

Elvefisket i Norge har de siste årene vært gjenstand for strenge reguleringer, og i en rekke elver åpnes det ikke for fiske etter villaks. Fisketiden er vesentlig innkortet, og i mange elver er det innført kvoter for hvor mange laks hver fisker kan fange innenfor en begrenset tidsperiode. Oppgangen av laks kan variere kraftig fra elv til elv og det kan være stor forskjell på lakseoppgang fra år til år.

Undersøkelser viser at sportsfiskere ofte fanger rundt 30 % av mengden villaks som vandrer opp i vassdragene. Denne andelen varierer imidlertid mellom 20 og 70 %. Generelt varierer beskatningsgraden mindre enn fiskeoppgangen, og det er en tendens til at beskatningsprosenten øker når fiskeoppgangen går ned.

Det foreligger ikke gode anslag over utviklingen i fiskeinnsats i elvene. I de senere årene har

imidlertid noe i underkant av 80 000 personer betalt den statlige fiskeravgiften.

Overbeskatning, selektiv beskatning og bifangster

Laksebestandene overbeskattes når det fanges så mye laks at vassdragenes produksjonsevne ikke utnyttes. Det vil si at det produseres færre lakseunger enn det elva har potensial for. Det er en øvre grense for hvor mange smolt en elv kan produsere, og en nedre grense for hvor mange gytefisk som trengs for å produsere disse. Oppgang av gytemoden laks ut over dette regnes som overskuddsfisk som kan høstes.

Det internasjonale rådet for havforskning (ICES) har på grunnlag av bestandsutviklingen i 2004 og 2005 vurdert gytebestanden i Nord-Europa til å være utenfor sikre biologiske grenser, og har anbefalt at fisket reduseres, spesielt på blandede bestander. Rådet fra ICES går ut på at en bare skal tillate fiske på blandede bestander, for eksempel et sjølaksefiske, der alle bestander som inngår i fangsten er tallrike nok til at de kan utnytte produksjonskapasiteten i sitt vassdrag.

Selektiv beskatning, der noen grupper av laks høstes i større grad enn andre, kan endre bestandenes egenskaper og svekke deres produktivitet. Storlaks og laks som vandrer tidlig opp i elvene har blitt beskattet hardere enn laks som vandrer opp senere. Fiske på laks som er i vekst, det vil si fiske på laksens oppvekstområder i havet, er også en uheldig form for ressursutnyttelse.

I dagens fiskerier er problemene med selektiv beskatning mindre enn tidligere, spesielt som følge av opphøret av drivgarnfisket, de sterke begrensningene i krokarnfisket og bortfallet av fisket ved Færøyene. Fra og med 1989 har fiskeinnsatsen tidlig i sesongen blitt redusert for å spare tidligvandrende storlaks.

Fiske på blandede laksebestander er uheldig fordi det ikke gir mulighet til å skjerme svake laksebestander som trenger beskyttelse. De aller fleste sjøfiskerier er fiskerier på blandede bestander. Dette er også tilfelle i noen vassdrag, blant annet Tana, Namsen og Gaula, som alle har store sidevassdrag med egne laksebestander.

I mange sjøområder er det vanskelig og i praksis ofte umulig å fastslå hvilke bestander som inngår i fangstene. Dette blir vanskeligere jo lengre ut fra elvemunningen en kommer. Sammensetningen av fangsten kan også variere noe fra år til år avhengig av blant annet vær- og strømforhold. I sjølaksefiske er det derfor som regel tilnærmet umulig å unngå beskatning av fisk fra truede og sårbare bestander.

Sjølaksefiske langs ytre kyst beskatter bestander fra en lang rekke elver fordelt over store deler av kysten. Det vil være umulig å utelukke at laks fra truede eller sårbare bestander inngår i slike fangster. I fjordfiske kan en i større grad fastslå hvilke bestander som hovedsakelig bidrar til fangstene.

Fiske i fjorder beskatter i hovedsak bestander fra nærliggende elver. Bestandssituasjonen kan imidlertid variere sterkt mellom elver i samme fjord og andelen de ulike bestandene utgjør av fangsten kan også variere. I mange tilfeller kan derfor det alt vesentlige av sjølaksefangsten stamme fra en bestand med god status, og som dermed tåler beskatningsnivået, mens en mindre del, kanskje bare enkelte fisker, stammer fra bestander med dårlig status.

En betydelig del av fangstene i sjølaksefiske i Øst-Finnmark stammer fra laksebestander i Tana. Fisket i hovedstrengen til Tana, som også utøves med garnredskaper, må betraktes som et fiske på blandede bestander. Fangstene i Tana har vært urovekkende lave i 2004 og 2005 og det er godt mulig at gytebestandene i enkelte sidevassdrag er for små.

Hittil har problemene med fiske på blandede laksebestander blitt forsøkt løst ved at laksefisket i sjøen drives nært inntil kysten, og ved at reguleringsregimene blir sett i sammenheng med reguleringsregimene i vassdragene. På bakgrunn av det siste reguleringsrådet fra ICES er det imidlertid nødvendig å vurdere reguleringsregimet på nytt.

Forsøksfangster indikerer at bifangst av postsomt under makrellfiske med flytetral i laksens oppvekstområder i «Smutthavet» nord for Færøyene kan ha betydning for laksebestandene i mange land. Grove anslag, basert på forsøksfiske, viser at betydelige mengder postsomt kan bli tatt som bifangst. Laks som inngår i slike fangster stammer fra mange europeiske land, men det synes som om de søreuropeiske bestandene er mest berørt. Norske fiskefartøy er ikke involvert i dette fisket.

2.5 Villaksens tilbakegang – årsaker og trusler

Tilbakegangen i laksbestandene skyldes i første rekke forsuring, reguleringer og andre inngrep i vassdrag, lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* og ugunstige oppvekstforhold i Atlanteren gjennom det meste av 1990-tallet. Høye forekomster av lakselus er også en sannsynlig årsak til tilbakegangen i enkelte regioner.

Innblanding av oppdrettslaks i gytebestandene regnes sammen med *Gyrodactylus salaris* som den

mest alvorlige trusselen mot de ville laksebestandene. Det er ikke klart om de store innslagene av rømt oppdrettslaks allerede har bidratt til tilbakegangen. Nyere undersøkelser viser imidlertid at lakseproduksjonen også på kort sikt kan bli kraftig negativt påvirket ved store innslag av rømt oppdrettslaks i gytebestandene.

2.5.1 Naturlige variasjoner i bestandene

Variasjoner i miljøforholdene i vassdragene og havområdene fører til naturlige svingninger i lakseproduksjonen. Smoltproduksjonen i elvene kan variere med en faktor på to over en årrekke, mens andelen laks som overlever i havet varierer mye mer. Sjøoverlevelsen er derfor dominerende årsak til naturlige variasjoner hos laks på landsbasis. Det er anslått at seks til ti mill. smolt vandrer ut fra norske lakseelver hvert år, og at mellom to og ti prosent av denne kommer tilbake som gytemoden laks.

Bestandsutviklingen i Nord-Atlanteren tyder på at laksen reagerer raskt på endringer i havmiljøet, og at lave havtemperaturer har negativ betydning. I den første delen av 1990-årene var havtemperaturene spesielt lave i deler av Nord-Atlanteren og langs norskekysten, og dette er med stor sannsynlighet en av hovedårsakene til laksens tilbakegang på 1990-tallet. Den generelle nedgangen i laksebestandene de siste 30 årene skyldes imidlertid for en stor del menneskeskapte miljøendringer.

Laksen blir spist av blant annet oter, mink og fugl i ferskvann, og av fisk, sjøpattedyr og fugl i havet. Bestandene av sel og hval har økt de siste årene, mens bestandene av byttefisk har gått ned. Det er imidlertid vanskelig å vurdere om, og i så fall hvordan, disse endringene har påvirket dødeligheten av laksesmolt.

Sild, makrell, lodde og kolmule beiter i stor grad i de samme havområdene og til dels på de samme byttedyrene som utvandret smolt. I år med store bestander av disse fiskeartene og dårlige næringsforhold kan konkurranse om næring bidra til å svekke laksebestandene.

2.5.2 Forsuring og vassdragsinngrep

Forsuring

I store deler av Sør-Norge er berggrunnen kalkfattig, og jordsmonnet har liten evne til å motvirke effekter av sur nedbør.

Siden først på 1900-tallet har sur nedbør etter hvert fått dramatiske konsekvenser for fisk og andre organismer i vassdragene. Laksen er særlig

utsatt fordi den er spesielt følsom for forsurening. Laksebestandene er utryddet i 25 norske vassdrag på grunn av forsurening og i minst 20 andre vassdrag er bestandene fortsatt negativt påvirket av forsurening. Laksebestander på Sørlandet og Sør-Vestlandet er særlig utsatt.

Det er gjort beregninger som viser at forsurening fører til et årlig tap av smolt på mellom 0,6 og 1,2 mill. individer.

Tilførslene av sur nedbør har blitt sterkt redusert de siste årene. Blant annet er nedfallet av svovel redusert med rundt 65 % siden 1980. Arealet som mottar forsurening ut over tålegrensen er redusert fra i underkant av 100 000 km² til 43 000 km². Denne positive utviklingen skyldes i stor grad internasjonale avtaler om utslippsreduksjoner. Det er nå hovedsakelig Sørlandet og Sør-Vestlandet som mottar forsurening ut over tålegrensen. I disse områdene har vi de største overskridelsene, men det er også her forbedringene i vannkvalitet er størst. Utviklingen går altså i riktig retning også i disse delene av landet.

Kalking har bidratt til å ta vare på norsk villaks, og i 2005 utgjorde fangsten i kalkede vassdrag om lag 10 % av den totale elvefangsten i Norge.

Vannkraftutbygging

Vannkraftutbygging påvirker 146 laksevassdrag, deriblant de fleste større lakseelvene sør for Troms. Disse vassdragene er i tillegg ofte påvirket av andre fysiske inngrep. Vannkraftutbygging regnes som en negativ påvirkningsfaktor i 90 vassdrag og som en vesentlig årsak til at laksen er utryddet eller vurdert som truet eller sårbar i 35 vassdrag.

De vanligste effektene av reguleringer er redusert vannføring, redusert vanddekt areal, etablering av nye vandringshindre, reduserte flommer, økt vintervannføring, høyere vintertemperatur og lavere sommertemperatur. Redusert vannføring og redusert vanddekt areal kan virke negativt på store deler av laksens liv i ferskvann. Som eksempel kan laksens mulighet for vandring, gytesuksess, overlevelse gjennom vinteren og produktjonsområder for ungfisk påvirkes negativt. Reguleringer kan også føre til at tilførslene av organisk materiale og næringsdyr fra områder ovenfor lakseførende strekning reduseres eller opphører. Kaldere vann om sommeren som følge av tapping av bunnvann fra reguleringsmagasin kan ha negativ innvirkning på både overlevelsen til nyklekt yngel og veksten hos lakseunger. Varmere vintervann vil kunne føre til at rognen klekker på et ugunstig tidspunkt. Reduserte flommer fører i mange tilfeller til

akkumulering av finpartikulært materiale i elvene og redusert kvalitet på gyte- og oppvekstområder.

Vassdragregulerings virkninger på villaksen er svært varierende og blant annet avhengig av vassdragets karakter, restvannføring og biotopiltak. Avbøtende tiltak som laksetrappet, terskler og spesielle hensyn i gyteområder kan redusere de negative konsekvensene. I noen tilfelle kan reguleringer trolig ha positiv effekt for laksen, blant annet er fangstene i Orkla markert større etter regulering av vassdraget.

Anslag over tap i total smoltproduksjon som følge av vassdragsreguleringer er beheftet med stor usikkerhet. Det samlede produksjonstapet er skjønnsmessig vurdert til å være av størrelsesorden 10 til 20 % av den totale produksjonen, eller inntil én mill. smolt. For å avbøte disse skadene er regulantene pålagt å sette ut om lag 400 000 smolt årlig. Effektene av disse utsettingene er imidlertid usikre. I tillegg er det gitt pålegg om minstevannføring og anlagt fisketrappet eller terskler for å kompensere for tap. Når det tas hensyn til disse tiltakene anslås det årlige nettotapet av vassdragsreguleringer til ca. 0,5 mill. smolt.

Andre fysiske inngrep i vassdrag

Fysiske inngrep som kanalisering, forbygging, erosjonssikring, senkning, utfylling, masseuttak, grusgraving, vannuttak, fjerning av kantvegetasjon, grøfting eller oppdyrking er registrert som trusselfaktor i 27 laksevassdrag.

Et fellestrekk ved fysiske inngrep i vassdragene er at inngrepene enkeltvis er små, og at det trolig er de sammenlagte effektene som skaper problemer. Det er ingen regler for pålegg om kompensasjonstiltak ved slike inngrep, og ofte er inngrepene enkeltvis så små at konsekvensene for laksen ikke blir tilstrekkelig utredet og vurdert.

På bakgrunn av det store omfanget av inngrep, er det årlige produksjonstapet av smolt som følge av andre fysiske inngrep i vassdragene anslått til å være i samme størrelsesorden som bruttotapet ved vannkraftregulering, det vil si om lag én mill. smolt.

2.5.3 Lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*

Lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* er en av de alvorligste truslene mot villaksen i Norge. Infeksjoner med parasitten fører til svært høy dødelighet på lakseungene, og etter få år vil den naturlige produksjonen av laks nærmest opphøre. De berørte bestandene blir dermed i praksis utryddet.

G. salaris ble påvist første gang i Norge i 1975 etter import av fisk fra Sverige. Parasitten er siden spredd til store deler av landet, i hovedsak som følge av fiskeutsettinger og spredning via brakkevannslag i fjordene. Den har vært påvist i 46 vassdrag og 37 fiskeanlegg i Norge, men omfattende bekjempelsesarbeid har ført til at *parasitten* i dag forekommer i 20 vassdrag. Parasitten er også utryddet fra alle infiserte fiskeanlegg.

Arbeidet med å bekjempe parasitten er basert på en handlingsplan som er utarbeidet av Direktoratet for naturforvaltning og Mattilsynet.

Det er anslått at *G. salaris* innebærer et årlig produksjonstap på om lag én mill. smolt.

2.5.4 Påvirkning fra fiskeoppdrett

Genetiske og økologiske effekter av rømt oppdrettslaks

I henhold til de rapporterte rømmingstallene i perioden 1998 til 2004, rømte det mellom 272 000 og 553 000 laks. I 2005 ble det rapportert 722 000 rømte laks og regnbueørret, og dette er blant de høyeste nivåene som er rapportert. Også for 2006 ser det ut til at omfanget av rapporterte rømminger vil være svært høyt. Det er imidlertid grunn til å tro at det er et betydelig uregistrert rømmingsomfang, som samlet gjør at det faktiske antallet rømt fisk trolig er høyere.

Statistikken for skadeårsaker og omfang av rømminger i perioden 2001 til og med april 2006 viser at uvær og havarier forårsaker 53 % av rømmingsomfanget. Påkjørsel og kollisjon forårsaker 13 %, predatorer 5 %, teknisk svikt i settefiskanlegg 5 %, drivgods og drivis 5 %, propellskader 5 %, håndtering av fisk 2 % og annet 12 %.

Oppdrettslaksens overlevelse og vandringsmønster er i stor grad avhengig av tidspunktet på året og i hvilket livsstadium laksen er i når den rømmer. Effekten på villaksen er størst når oppdrettslaksen går opp i elvene og deltar i gytingen, og sjansen for at dette skjer er størst når oppdrettslaks rømmer på smoltstadiet om våren og når voksen laks rømmer om våren og sommeren før den blir kjønnsmoden.

Forsøk med oppdrettslaks sluppet ut som smolt direkte i sjøen viser at fisken har høy overlevelse frem til kjønnsmodning. Den returnerer grovt sett til det samme geografiske område hvor den ble satt ut og vandrer opp i nærliggende elver for å gyte. Når oppdrettssmolten rømmer om våren ser det ut til at den i likhet med den ville laksesmolten vandrer ut til havs, for så å vende tilbake til kysten når den blir kjønnsmoden.

Smolt av oppdrettslaks, som føres i merder i sjøen og som etter en tid slippes fri, har lavere overlevelse frem til kjønnsmodning og vandrer opp i elver lenger unna utsettingsstedet, enn laks som slippes direkte ut i sjøen som smolt.

Stor oppdrettslaks som rømmer fra merdene synes å ha lav overlevelse frem til kjønnsmodning. Når fisken rømmer kort tid før den blir kjønnsmoden, om våren eller sommeren, kan dette likevel føre til at mye oppdrettslaks går opp i elvene for å gyte.

Stor oppdrettslaks som rømmer om høsten eller vinteren synes ikke å ha hjemvandringssatferd og ser ut til å bli spredd med havstrømmene. Denne fisken kan vandre opp i vassdrag langt unna rømmingsstedet.

Registreringer som har pågått siden 1989 viser at innslaget av rømt oppdrettslaks har variert mellom 11 og 35 % som et årlig beregnet gjennomsnitt i et begrenset utvalg norske gytebestander om høsten. Det er også registrert mange vassdrag der innslaget har vært i størrelsesorden 50–75 % over en årrekke. Det er generelt registrert mindre rømt oppdrettslaks helt nordøst og lengst sørøst i landet. Forekomstene av rømt laks er særlig store i områder med omfattende oppdrettsvirksomhet. Store innslag av rømt oppdrettslaks i store og viktige laksevassdrag, slik tilfelle er i for eksempel Namsen, er spesielt alvorlig.

Undersøkelser tyder på at om lag 20–40 % av den rømte fisken som fanges i vassdrag har rømt på et tidlig tidspunkt i livssyklusen – trolig på smoltstadiet. Dette er oppdrettsfisk som har vokst opp i havet fra smolt til kjønnsmoden fisk. Denne fisken er både utseende- og atferdsmessig mer lik villfisk. Slike rømminger har trolig foregått siden oppdrettsnæringens oppstart. Det totale omfanget og de genetiske konsekvensene for villaksen av denne formen for rømming er svært urovekkende.

Det er dokumentert at rømt laks er i stand til å gyte i naturen og få avkom. Gytesuksessen er imidlertid dårligere enn hos villaks, samtidig som høy tetthet av villaks på gyte plassene begrenser gytesuksessen til den rømte fisken.

Nyere forskning har vist at stor innblanding av rømt oppdrettsfisk i bestander av villaks også på kort sikt har svært negative konsekvenser for blant annet produksjon og overlevelse. Videre synes det overveiende sannsynlig at rømminger og innslag av rømt fisk i gytebestander i det omfang vi ser i dag, over tid vil føre til at bestandsstrukturen med genetisk distinkte villaksbestander blir ødelagt. Stadig flere villaksbestander vil dermed bli erstattet av en mer ensartet form for laks.

Det er bred enighet om at rømmingssituasjonen ikke er tilfredsstillende, og at observerte innslag av rømt oppdrettsfisk i en rekke norske vassdrag er urovekkende høye. Det er derfor satt i gang et arbeid for å etablere «sårbarhetsindikatorer» eller grenseverdier for innslag av rømt oppdrettsfisk. I utviklingen av slike indikatorer skal en blant annet ta hensyn til nivå på påvirkningen og over hvor lang tid dette foregår sett i forhold til ulike typer bestander med ulike bestandskarakterer. Slike bestandskarakterer kan for eksempel være naturlig fåtallige eller tallrike bestander, små- og storlaksstammer.

Ett av de mest effektive tiltak for å dempe negative effekter av rømt fisk i gytebestander er å styrke bestanden av vill fisk i påvirkete vassdrag ut over det gytebestandsmålet skulle tilsi. Samtidig er det dokumentert at rømt oppdrettslaks vandrer senere opp i vassdragene enn villaksen og dermed i stor grad unngår å bli fanget i fiskesesongen. Denne fisken har også negativ effekt fordi den ødelegger villaksens gytegrøper.

Det er fremsatt hypoteser om at laks som rømmer fra oppdrettsanlegg i Irland, Skottland og Færøyene kan bli ført med havstrømmene og ende opp i norske kystfarvann og vassdrag. Foreløpige resultater av et internasjonalt forskningsprosjekt tyder på at dette kan være tilfelle.

Lakselus

Lakselusen eter på laksens hud, og dette kan gi fisken problemer med saltbalansen, nedsatt immunforsvar og føre til død eller redusert vekst, eksponering for økt predasjon og endring av fiskens oppholdstid i sjøen. Veksten i oppdrettsnæringen har ført til at lakselus nå har et svært høyt antall potensielle verter i kystfarvannene gjennom hele året. Lakselus er en ren marin art og overlever dårlig i fjordsystemer med mye brakkvann.

Smittepresset fra lus på utvandrende smolt er i stor grad avhengig av produksjonen av lakselus på oppdrettslaksen rett før smoltutvandring og hydrografiske forhold. Rømt regnbueørret holder seg stort sett i fjordene og utgjør en smittekilde for lakselus på utvandrende laksesmolt. Undersøkelser har vist at hydrografiske forhold i fjordene har meget stor betydning for infeksjonspresset. Fjordsystemer med vassdragsreguleringer kan være spesielt utsatt på grunn av økt ferskvannstilførsel om vinteren. Drift av kraftverk kan derfor spille en rolle for distribusjonen av lakselus.

Problemet med lakselus synes å være størst i områder med omfattende oppdrettsvirksomhet. En undersøkelse fra Sognefjorden sommeren 2001

indikerte at rundt 90 % av smolten fra vassdragene i fjordsystemet døde som følge av denne ene faktoren dette året. Resultatene fra 2002 og 2003 viser relativt lite påslag av lakselus. Lakselus er derfor en betydelig tapsfaktor for laksebestandene når konsentrasjonen av luselarver er høy.

Nyere undersøkelser indikerer at grensene for dødelighet ved infeksjon på smoltstadiet synes å være lavere enn man tidligere har antatt. Denne nye kunnskapen, sammenholdt med det faktum at økningen i antallet «tamme» verter har forandret lakselusens populasjonsdynamikk fundamentalt, medfører at konsekvensene for villaksen er mer alvorlige enn tidligere antatt. Epidemier av lakselus har blitt en årlig hendelse hos vill sjørret og utvandrende laksesmolt i oppdrettsintensive områder, selv om ikke alle bestander er like hardt rammet.

Nasjonal langtidsovervåking på sjørret viser ingen forbedringer i perioden fra rundt 2000 og fram til 2006, og smitten synes å ha stabilisert seg på et vedvarende forhøyet nivå. I oppdrettsintensive områder synes produksjonen av lus å være så høy at det vil være krevende å sikre at lakselus ikke utgjør noen trussel for villaksen.

Fiskehelsemyndighetene og næringen har innført tiltak for å begrense smitten fra oppdrettsanlegg. I enkelte områder er lakselus likevel en trussel mot villaksen.

Forskning og overvåking er viktig for å avdekke effektene av lakselus på villfiskbestandene. Fra 2004 har det blant annet vært drevet et omfattende forskningsprosjekt på lakselus i Hardangerfjorden. Her samarbeider de fleste oppdrettsbedriftene om fiskehelse gjennom et eget nettverk.

Oppdrett med regnbueørret

Regnbueørret forekommer naturlig på vestkysten av Nord-Amerika og ble innført til Norge på begynnelsen av 1900-tallet. Regnbueørreten har vært i kultur i hele denne perioden, og oppdrett med arten har utviklet seg parallelt med utviklingen av lakseoppdrett. Regnbueørret står i dag for om lag 9 % av den totale oppdrettsproduksjonen av laksefisk i Norge.

Regnbueørret rømmer på linje med laks, men faren for genutveksling mellom disse to artene kan trolig utelukkes. Regnbueørret som risikofaktor for villaks er dermed i første rekke knyttet til sykdomsspredning.

På landsbasis utgjør regnbueørret en mindre smitterisiko for villaksen på grunn av det forholdsvis begrensede omfanget av ørretoppdrett. Lokalt

må likevel smittepresset sidestilles med laksen. Dette gjelder også med hensyn til lakselus, selv om lokale forhold i noen tilfelle kan være ugunstige for denne parasitten (høye innslag av brakkvann).

Den kanskje mest alvorlige risikoen knyttet til oppdrett med regnbueørret kan være faren for spredning av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*. Regnbueørret er en svært effektiv vert for denne parasitten, og angrepet fisk har, i motsetning til laksen, god overlevelse. Dette betyr at rømt regnbueørret som vandrer i brakkvannslag mellom vassdrag i gyroinfiserte regioner også kan øke risikoen for spredning av *Gyrodactylus salaris*. Analyser viser for øvrig at spredning av *Gyrodactylus salaris* i all hovedsak sannsynligvis har skjedd ved vandringer av fisk i brakkvann.

Det kan også tenkes at rømt regnbueørret går opp i vassdragene om våren og gjennomfører gyteaktiviteter som kan ødelegge laksens gytegroper. Det eventuelle omfanget av dette er imidlertid ikke kjent. Det kan heller ikke utelukkes at regnbueørret på sikt kan danne selvreproduserende bestander i norske laksevassdrag.

2.5.5 Andre påvirkningsfaktorer

Fiskesykdommer generelt

Fiskesykdommer som er av underordnet betydning i naturen, kan få kunstig gode vekstforhold i oppdrettssammenheng og dermed bli et alvorlig problem for både oppdrettsvirksomheten, miljøet og villlevende bestander. I tillegg kan ulike former for menneskelig aktivitet føre til introduksjon og spredning av nye sykdommer.

Ved siden av lakselus og *Gyrodactylus salaris* er furunkulose historisk sett den sykdommen som har vært mest i søkelyset med hensyn til villaks. Sykdommen ble innført til Norge med importert smolt og spredte seg gjennom oppdrett langs hele kyststrekningen fra Agder til Troms. Tapet av fisk var betydelig, og smittespredning ble påvist til en rekke laksebestander. I dag vurderes ikke furunkulose som en generell trussel for villaks, men sykdommen kan i enkelte år gi store tap av gytefisk i noen vassdrag.

Kunnskapen om betydningen av ulike sykdommer for de ville laksebestandene, for eksempel virussykdommen infeksjøs lakseanemi (ILA), er begrenset. Det er påvist ILA-virus på villfisk, men aldri påvist sykdomsutbrudd. Foreløpig kunnskap tyder på at det er lite trolig at denne sykdommen vil kunne ha noen vesentlig negativ effekt på villfisk. Generelt er det likevel stor usikkerhet knyttet til effektene av sykdomsutbrudd og epidemier på de

ville laksebestandene. Systematisk forskning og overvåking kan bedre kunnskapen om årsaker, virkninger og behovet for tiltak knyttet til fiskehelse i ville laksebestander.

Forurensning

Forurensningsloven av 1981, forskrifter og pålegg til industri, landbruk og kloakkhåndtering, har sammen med strukturendringer ført til en betydelig forbedring i vannkvaliteten i Norges vassdrag og kystområder. Forurensning fra andre kilder enn jordbruk er nå registrert som en trusselfaktor i 15 laksevassdrag.

Problemer knyttet til forurensning fra jordbruk er også betydelig redusert, men det oppstår fortsatt uheldige situasjoner i mindre vassdrag med lav renseevne når vannføringen er liten og vanntemperaturen er høy. Dette gjelder spesielt i områder med intensivt jordbruk. Jordbruksforurensning er registrert som trusselfaktor i totalt 24 lakseelver. Registreringene er imidlertid ufullstendige og problemet kan omfatte flere vassdrag.

Innføring og spredning av fremmede arter

Det antas at en rekke fiskearter vil kunne få negativ effekt på laksebestander som følge av predasjon eller næringskonkurransen dersom de spres til nye områder. Dette gjelder for eksempel regnbueørret, arter av stillehavslaks, steinsmett, hvitfinnet steinsmett, ørekyte og sandkryper. Forekomst av steinsmett kan være en av årsakene til den relativt lave produksjonen av laks i noen nordnorske vassdrag. Utslipp av ballastvann og innførsel av akvarieorganismer fra andre verdensdeler har et betydelig omfang, og kontrollen er utilstrekkelig. Disse kildene til spredning av organismer representerer en potensiell, men ikke kvantifiserbar trussel.

2.6 Villaksforvaltningen

2.6.1 Innledning

Villaksen blir påvirket av et bredt spekter av aktiviteter som hører inn under en rekke ulike sektormyndigheter. Villaksforvaltningen forutsetter derfor et omfattende sektovergripende samarbeid i samsvar med de generelle prinsippene i miljøvernpolitikken. I denne sammenheng betyr dette først og fremst at sektormyndighetene skal ivareta hensynet til villaksen i sin bruk av egne virkemidler. Sektormyndighetene har også ansvaret for å skaffe frem det nødvendige kunnskapsgrunnlaget for egen forvaltning gjennom forskning og overvåking.

Det overordnende ansvaret for villaksforvaltningen er lagt til Miljøverndepartementet, som dermed også har ansvaret for nødvendig samordning. Miljøvernforvaltningens viktigste juridiske virkemidler er forankret i lakse- og innlandsfiskloven. Plan- og bygningsloven og forurensningsloven er også av betydning i denne sammenheng.

Fiskeri- og kystdepartementet og Olje- og energidepartementet har ansvaret for forvaltningsområder med særlig stor betydning for villaksen. De viktigste sektorlovverkene er akvakulturloven, matloven, vannressursloven og vassdragsreguleringsloven. Landbruks- og matdepartementets arbeid med å utvikle alternativ næringsvirksomhet basert på utmarksressurser er også relevant for villaksforvaltningen.

For å styrke det sektorovergripende samarbeidet innen villaksforvaltningen arrangerer Direktoratet for naturforvaltning regelmessige samarbeidsmøter om lakseforvaltningen. Representanter fra berørte fagmyndigheter, fylkesmennene, Kommunenes sentralforbund, Sametinget og sentrale organisasjoner for rettighetshaverne, brukerne, oppdrettsnæringen og miljøvernorganisasjoner deltar på møtene. I tillegg er det opprettet et statlig samarbeidsorgan for forvaltning av villaks. Formålet er å etablere et mer forpliktende samarbeid mellom de sentrale sektormyndighetene. Fiskeridirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat og Mattilsynet deltar i samarbeidsorganet som ledes av Direktoratet for naturforvaltning. Samarbeidsorganet skal bidra til effektiv gjennomføring av vedtatt politikk og gi råd i saker som berører villaksen.

2.6.2 Internasjonale avtaler

Konvensjonen om bevaring av laks i det nordlige Atlanterhav er den internasjonale avtalen som har størst relevans for dagens lakseforvaltning. Konvensjonen forvaltes av Den nordatlantiske organisasjonen for bevaring av villaksen, NASCO, og omfatter alle land som har atlantisk laks.

NASCO har ansvaret for å regulere laksefisket rundt Færøyene og Grønland og skal sørge for at konvensjonens forbud mot fiske etter laks utenfor landenes territorialfarvann blir overholdt. NASCOs arbeid har utviklet seg til å dekke alle relevante temaer innen villaksforvaltningen.

NASCOs medlemsland har blitt enige om en rekke retningslinjer, blant annet om føre-var-tilnærming i lakseforvaltningen. Denne tilnærmingen omfatter separate retningslinjer for blant annet reguleringer i fisket, forvaltning av leveområder,

akvakultur, introduksjoner, spredning av arter og genmodifisert laks.

I 2003 innledet NASCO en prosess med sikte på ytterligere å forbedre, målrette og effektivisere sitt arbeid. Dette avdekket at det fortsatt er potensial for bedre oppfølging av NASCOs retningslinjer, mer hensiktsmessig rapportering, større involvering av relevante organisasjoner og bedre informasjon til allmennheten.

På denne bakgrunn ble det blant annet vedtatt at partene skal utarbeide nasjonale planer for oppfølging av NASCOs vedtak og etablere rutiner for rapportering og evaluering av disse planene. Planene skal omfatte regulering av fiske, vern og restaurering av leveområder, akvakultur, introduksjoner og spredning av arter. Samfunnsmessige hensyn og vurderinger skal inngå som en del av planene.

De nasjonale planene skal innholde forpliktelser på overordnet nivå og milepæler for gjennomføring, samtidig som de skal være mål- og evaluerbare. Planene skal være tilpasset det enkelte lands situasjon og utfordringer og ha en tidshorisont på ca. fem år.

Norge har spesielle forpliktelser knyttet til forvaltningen av laksen i Tana, Neiden og Enningdalselva. I disse vassdragene er laksefisket og deler av forvaltningen for øvrig basert på bilaterale avtaler.

2.6.3 Miljøvernforvaltningen

Miljøverndepartementet har gjennom lov om laksefisk og innlandsfisk m.v. av 15 mai 1992 nr. 47 det overordnede forvaltningsansvaret for vill laks. Lovens formål er

«å sikre at naturlige bestander av anadrome laksefisk og deres leveområder forvaltes slik at naturens mangfold og produktivitet bevares. Innenfor disse rammene skal loven gi grunnlag for utvikling av bestandene med sikte på økt avkastning til beste for rettighetshavere og fritidsfiskere».

Loven bygger på et fredningsprinsipp for anadrome laksefisk, og er i stor grad en fullmaktslov. Loven har blant annet bestemmelser om regulering av fisket, etablering av fredningssoner, fiskeutsettinger, rettighetshavernes organisering, fiskeravgift, fangstrapportering og oppsyn. Det er fastsatt en rekke forskrifter i medhold av loven.

Loven er for tiden under revidering og et forslag til ulike endringer er planlagt sendt på høring i 2007. De viktigste endringsforslagene vil være knyttet til lovfesting av ordningen med nasjonale

laksevassdrag og laksefjorder og nye regler om organisering av fiskerettshaverne.

Ansvar for forvaltningen av lakse- og innlandsfiskeloven er delegert til Direktoratet for naturforvaltning, fylkesmennene og kommunene. Direktoratet for naturforvaltning fastsetter blant annet forskrifter for laksefiske i sjøen. Fylkesmennene har det regionale ansvaret, gir råd til kommunene og fastsetter forskrifter for laksefiske i vassdragene. Kommunene er tillagt myndighet og oppgaver på flere viktige områder, blant annet knyttet til organisering og driftsplanlegging i vassdrag.

I de senere årene har det vært lagt vekt på å legge til rette for at store deler av forvaltningen skal ivaretas av rettighetshaverne med utgangspunkt i driftsplaner. Dette skal nå også legges til grunn i Tanavassdraget og Neidenvassdraget, der det er satt i gang arbeid med å forberede overgang til en lokal og rettighetsbasert forvaltning i tråd med finnmarkslovens kapittel 4.

Statens naturoppsyn har det sentrale ansvaret for lakseoppsynet. Det er lagt vekt på å effektivisere kontrollen med fisket ved å integrere lakseoppsynet i et helhetlig naturoppsyn.

Lakseoppsynet er til en viss grad basert på kjøp av tjenester fra politiet og på et forpliktende samarbeid mellom Statens naturoppsyn, politiet og regionale miljøvernmyndigheter. Også kystvakten, fiskerioppsynet (Skagerrak) og interesseorganisasjonene deltar i oppsynet.

Lakseoppsyn i regi av myndighetene er i hovedsak rettet mot sjøfisket, mens oppsynet i elvene i hovedsak ivaretas av rettighetshaverne og lokale jeger- og fiskeforeninger.

EUs rammedirektiv for vann skal danne et rammeverk for beskyttelse av vannressursene, inkludert de kystnære sjøområdene. Direktivet skal sikre en helhetlig forvaltning av vannmiljøet, slik at alle faktorer som påvirker den økologiske tilstanden i vassdrag, grunnvann og kystnære farvann kan sees under ett. Direktivet inneholder miljømål som skal sikre god økologisk tilstand i vannforekomstene og pålegger landene å utarbeide forvaltningsplaner og gjennomføre tiltaksprogrammer for å oppnå disse målene innen gitte tidsfrister. Direktivet vil være et viktig instrument for en mer helhetlig og økosystembasert forvaltning av vassdragene og de kystnære områdene. Arbeidet med å iverksette direktivet er godt i gang.

Samlet Plan for vassdrag er et planleggings- og konsekvensutredningsverktøy som prioriterer mellom vannkraftprosjektene i Norge. Alle vannkraftprosjekter av en viss størrelse er plassert i én av to kategorier. Kategori I representerer prosjekter som etter en vurdering av økonomi og konflikt-

grad er frigitt for konsesjonsbehandling. Kategori II representerer prosjekter som etter en tilsvarende vurdering ikke er frigitt for konsesjonsbehandling på nåværende tidspunkt. Nye vannkraftprosjekter på over 10 MW må søke fritak fra Samlet planbehandling før de kan konsesjonsbehandles. Tilsvarende kan det søkes om endring i status for tidligere kategori-II-prosjekter der de mest konfliktfylte delene av prosjektet er fjernet eller redusert.

Samlet plan for vassdrag er forankret i St.meld. nr. 63 (1984-85) og senere rullinger som er behandlet av Stortinget.

Siden Samlet plan for vassdrag sist ble rullert, har det skjedd viktige endringer i flere av de forutsetningene som planen bygger på. Føringerne for miljøvernpolitikken og politikken for videre vannkraftutbygging er også endret. Samlet plan er dessuten prosjektbasert og tar ikke hensyn til endringer, tilpasninger og avbøtende tiltak i de opprinnelige prosjektene.

Det vil bli foretatt en gjennomgang av Samlet plan. Gjennomgangen vil blant annet bli sett i sammenheng med metodiske erfaringer fra retningslinjer om fylkesplaner for småkraft, Soria Moria-erklæringens omtale av Verneplan for vassdrag og gjennomføringen av EUs rammedirektiv for vann. Det tas sikte på at dette arbeidet kan konkluderes i 2008.

2.6.4 Vassdragsforvaltningen

De sentrale lovene innen vassdragsforvaltningen er vannressursloven og vassdragsreguleringsloven. Lovene forvaltes av Olje- og energidepartementet med Norges vassdrags- og energidirektorat som viktigste utøvende myndighet.

Vannressursloven er den generelle loven om vassdragene og inneholder blant annet bestemmelser om vannuttak, ekspropriasjon og bestemmelser om offentlig tillatelse til tiltak som berører allmenne interesser. Som hovedregel kreves tillatelse etter vannressursloven for alle typer inngrep og virksomhet i vassdrag som berører allmenne interesser, inklusive utbygging av små-, mini- og mikrokraftverk. Tillatelser til større vannkraftutbygginger med reguleringer eller overføringer gis etter vassdragsreguleringsloven.

En rekke andre sektorlover kan også komme til anvendelse ved behandlingen av vassdragssaker, i første rekke lakse- og innlandsfiskeloven, forurensningsloven, plan- og bygningsloven, naturvernloven, kulturminneloven, vassdragsloven og industrikonsesjonsloven.

Den nye vannressursloven gir nye og bedre muligheter for å regulere andre typer inngrep enn

kraftutbygging. Vannressursloven og de rikspolitiske retningslinjene for vernede vassdrag har virkemidler som kan øke beskyttelsen av gyte- og oppvekstområder i laksevassdrag.

Verneplan for vassdrag og Samlet plan for vassdrag er, ved siden av konsesjonsbehandlingen, de viktigste verktøyene for en samlet nasjonal forvaltning av vannkraftressursene. Alle potensielle større vannkraftprosjekter må klareres i forhold til disse to planene før de eventuelt konsesjonsbehandles.

Gjennom Verneplan for vassdrag er 22 % av vannkraftpotensialet varig vernet mot kraftutbygging. Andre fysiske inngrep, som blant annet grusgraving, kanalisering, forbygging, utfylling, drenering og fjerning av kantvegetasjon skal heller ikke tillates dersom de er til nevneverdig skade for verneverdiene. Vannkraftinteressene i de nasjonale laksevassdragene er i stor grad avklart gjennom verneplanen.

I den siste suppleringen av Verneplanen ble 48 nye vassdrag helt eller delvis vernet, jf. Innst. S. nr. 116 (2004-2005). Videre ble fire tidligere vernede vassdrag utvidet og grensene justert for fire andre områder. Etter dette er 387 vassdragsobjekter omfattet av verneplanen. Stortinget ba også Regjeringen om å iverksette forarbeider med sikte på vern av ytterligere to og utvidelse av ett vassdrag. I tillegg ble det åpnet for konsesjonsbehandling av kraftverk med installert effekt opp til 1 MW i vernede vassdrag, unntatt for Bjerkreimsvassdraget hvor grensen ble satt til 3 MW. En forutsetning for å gi konsesjon er at verneverdiene ikke reduseres. I Soria Moria-erklæringen er det varslet at Regjeringen vil foreslå at Vefsna tas inn i Verneplan for vassdrag.

2.6.5 Fiskeri- og kystforvaltningen

Fiskerimyndighetene har det overordnede forvaltningsansvaret for oppdrettsnæringen. Som del av dette har fiskerimyndighetene også ansvaret for miljøtilpasning av næringen, der målsettingen er å sikre at hensynet til miljø blir en grunnleggende premis for videre utvikling og vekst. Dette omfatter blant annet tiltak for reduksjon av rømt oppdrettsfisk samt overvåking, forebygging og bekjempelse av lakselus, *Gyrodactylus salaris* og andre fiske sykdommer. Tiltak mot *G. salaris* skjer i nært samarbeid med miljøvernmyndighetene.

Den nye akvakulturloven, som trådte i kraft 1.1.2006, har en sterkere og klarere miljøprofil enn den tidligere oppdrettsloven. Loven vil derfor bedre fange opp helheten og sikre overordnede styringsbehov for utviklingen av miljøregimer og

håndtering av miljøutfordringer. Miljøbegrepet i loven er vidt og dekker både økologiske effekter og forurensning. Bestemmelsene i loven skal sikre at hensynet til miljø ivaretas i alle trinn i produksjonskjeden.

Fiskerimyndighetene har ansvaret for å overvåke rømmingssituasjonen og for å skaffe tilstrekkelig kunnskap om effektene av tiltak mot rømminger. Fiskerimyndighetene har også ansvaret for tiltak knyttet til fiske sykdommer både i oppdrettsanlegg og i ville fiskebestander og for å kartlegge effekter av tiltak mot lakselus og annen sykdom.

Fiskeri- og kystdepartementet har siden 1.1.2004 hatt overordnet ansvar for forebygging, overvåking og bekjempelse av sykdommer både hos villlevende og oppdrettede akvatiske organismer. Dette innebærer blant annet at Fiskeri- og kystdepartementet har ansvaret for holde oversikt over sykdomsproblemer hos ville bestander og for å utarbeide planer for effektive og realistiske tiltak. Det legges opp til god samhandling med miljøvernmyndighetene i dette arbeidet.

Det er de siste årene fastsatt nye bestemmelser om utforming og bruk av utstyr på oppdrettsanlegg. Ett av målene med dette er å bidra til videre reduksjon av rømming på grunn av teknisk svikt og/eller rutinefeil. Forskriftene som regulerer disse forholdene er Forskrift om krav til teknisk standard for anlegg som nyttes i oppdrettsvirksomhet (NYTEK) og Forskrift om internkontroll for å oppfylle akvakulturlovgivningen (IK akvakultur).

I senere år er det også gjort endringer i driftsforskriften der en delvis har gått over fra detaljkrav til funksjonskrav med vekt på forsvarlig drift. Det er blant annet innført kvalifikasjonskrav og beredskapsplaner med sikte på å redusere risiko for rømming. Oppdrettere har plikt til gjenfangst av rømt oppdrettsfisk. De har også plikt til å ta imot gjenfanget rømt oppdrettsfisk. Formålet er å få mest mulig av den rømte fisken opp av sjøen.

Fiskerimyndighetene har besluttet å innføre risikobasert kontroll på akvakulturområdet. Dette skal sikre at kontrollressurser konsentreres til områder der risikoen for brudd på akvakulturlovgivningen er høyest. Som del av dette er det utarbeidet et styringsverktøy (Akvarisk) som vil bli testet ut i 2007 og fullt integrert i forvaltningen i løpet av 2008. Om lag 1/3 av alle oppdrettslokaliteter for laksefisk og marine arter får ett kontrollbesøk i løpet av året.

I 1989 opprettet Fiskeridepartementet 52 midlertidige sikringssoner for laksefisk utenfor 125 lakseelver. Hensikten var å bevare livskraftige ville laksestammer som et biologisk og genetisk grunnlag for fortsatt vekst og utvikling i oppdrettsnærin-

gen og å bidra til å bevare villaksen. Sonene ble evaluert i 1996, og det ble da konkludert med at sonene hadde god effekt der de hadde tilstrekkelig utstrekning. Sonene skal oppheves i sin helhet som del av ferdigstillingen av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder, jf. nærmere omtale i kapittel 4.3.

2.6.6 Dyrehelseforvaltningen

Mattilsynet har ansvaret for forvaltningen etter Forskrift om forebygging, begrensning og utrydding av sykdommer hos akvatiske organismer. Forskriften er hjemlet i Lov om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven), og har som formål å forebygge, begrense og utrydde smittsom sykdom på akvatiske organismer. Forskriften gir vide fullmakter for tiltak knyttet til forebygging og bekjempelse av fiskesykdommer. Myndigheten etter loven er i all hovedsak delegert til Mattilsynet.

Mattilsynet har en sentral rolle i arbeidet med å forebygge *Gyrodactylus salaris*. Tilsynet har også ansvaret for arbeidet med å overvåke og bekjempe lakselus og andre fiskesykdommer i oppdrett og i naturen.

2.6.7 Kommunal forvaltning

Kommunene har i dag ansvaret for en rekke oppgaver innenfor fiskeforvaltningen. Som planmyndighet har kommunene ansvaret for å ivareta fiskeinteressene i kommunal planlegging, herunder å innpasse hensynet til fiskeinteressene og fiskens leveområder i oversiktsplanleggingen.

Etter lakse- og innlandsfiskeloven har kommunene i dag myndighet til å gi pålegg om salg av fiskekort og nærmere spesifiserte kultiveringstiltak. Kommunene er også tiltenkt en større rolle i forbindelse med den private lakseforvaltningen (se nedenfor under kapittel 2.6.8). Kommunene har videre myndighet til å fastsette ulike grenser i vass-

drag, kreve gjenoppretting i forhold til enkelte tiltak som er gjennomført i strid med lov eller forskrift og til å iverksette tiltak i krisesituasjoner. I tillegg har kommunene ansvar for å tilrettelegge for næringsutvikling og rekreasjon med utgangspunkt i fiskeressursene. Kommunene ivaretar disse ansvarsområdene blant annet som samarbeidspartner for rettighetshaverne ved utarbeiding av driftsplaner.

2.6.8 Privat forvaltning

Grunneierne har retten til bruk av faststående redskap i sjø og til fiske i elv.

Rettighetshaverne har etter lakse- og innlandsfiskeloven oppgaver i forbindelse med innlevering av fangststatistikk, organisering og utforming av lokale driftsplaner for fiske i vassdragene.

Organisasjonene på rettighetshaversiden og brukersiden utfører en omfattende frivillig dugnadsinnsats for å bevare laksestammene og bidra til et forsvarlig og lovlig fiske. Kultivering, oppsyn, organisering, bestandsovervåking, deler av kalingsvirksomheten og tilrettelegging for fiske inngår i denne virksomheten. Mye av det praktiske arbeidet skjer i samarbeid mellom private rettighetshavere, frivillige organisasjoner og offentlige myndigheter. Samarbeidet er mange steder formalisert gjennom rådgivende samarbeidsorganer på lokalt eller regionalt nivå.

Rettighetshaverne har de senere årene fått større ansvar for forvaltningen av både vilt- og fiskeressursene gjennom forpliktende organisering og utarbeiding av driftsplaner i samråd med kommunen og brukerne. Driftsplanen er en privatrettslig avtale mellom rettighetshaverne om felles forvaltning av fiskeressursene i et vassdrag. Kravet om utarbeiding av driftsplaner er nedfelt i lakse- og innlandsfiskeloven, og det er så langt utarbeidet driftsplaner for om lag 70 % av laksevassdrag med avkastning på over 100 kg laks.

3 Vern og utvikling av laksebestandene

3.1 Målsettinger

Regjeringen har som mål å bevare og gjenoppbygge laksebestander av en størrelse og sammensetning som sikrer mangfold innen arten og utnytter dens produksjonsmuligheter. Laksens leveområder skal forvaltes slik at naturens mangfold og produktivitet bevares, og trusselfaktorer skal identifiseres og fjernes. Der dette ikke er mulig, skal trusselfaktorenes virkning på laksebestandenes produksjon, størrelse og sammensetning motvirkes eller oppheves gjennom tiltak. Påvirkninger som truer laksens genetiske mangfold skal reduseres til ikke-skadelig nivå innen 2010.

Den internasjonalt anerkjente føre-var-tilnærmingen i lakseforvaltningen (jf. kapittel 2.6.2) skal legges til grunn av alle involverte sektorer. Ved inngrep og andre påvirkninger er utgangspunktet at den som forvolder skade på ressursen skal gjenopprette eller kompensere for skaden.

Innenfor disse rammene skal lakseressursene forvaltes til størst mulig nytte for samfunnet, rettighetshavere og fritidsfiskere.

3.2 Roller og ansvar

Statlig forvaltning

I kapittel 2.6 er det gitt en utførlig redegjørelse for villaksforvaltningen. Det fremgår blant annet at de viktigste virkemidlene for vern og utvikling av laksebestandene er tillagt tre departementer:

Miljøverndepartementet har det overordnede ansvaret for villaksen, og de langt fleste bevarings tiltakene er finansiert over Miljøverndepartementets budsjett. Miljøverndepartementet har imidlertid svært begrensede juridiske virkemidler overfor de mest skadelige påvirkningene.

Fiskeri- og kystdepartementet har ansvaret for tiltak knyttet til akvakultur og for å sikre fiskehelsen. Fiskeri- og kystdepartementet har dermed ansvaret for tiltak mot de to mest alvorlige truslene mot villaksen: rømming av oppdrettsfisk og bekjempelse av *Gyrodactylus salaris*. Bekjempelsestiltak mot *G. salaris* er i dag likevel finansiert over Miljøverndepartementets budsjett, og det vesentligste

av det praktiske arbeidet ledes av Direktoratet for naturforvaltning.

Olje- og energidepartementet har hovedansvaret for vassdragsforvaltningen. Dette innebærer at Olje- og energidepartementet har ansvaret for å innarbeide hensynet til laksens leveområder i vassdragene i saker som medfører fysiske inngrep eller vannføringsendringer og ved revisjon og fornyelser av vassdragskonsesjoner.

Fire av disse departementenes underliggende etater har et særlig ansvar for villaksen: Direktoratet for naturforvaltning, Fiskeridirektoratet, Mattilsynet og Norges vassdrags- og energidirektorat. De tre sistnevnte har også regionale etater som, i tillegg til fylkesmannen, har ansvar for å behandle saker som berører villaksen.

Denne fordelingen av ansvar mellom flere statlige aktører stiller store krav til samhandling, og det er derfor etablert et omfattende samarbeid om lakseforvaltningen. Dette samarbeidet vil bli videreutviklet for å sikre at den samlede politikken blir helhetlig, effektiv og målrettet. Virkemidlene for å oppnå dette er i korthet:

- samordning mellom Miljøverndepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet og Olje- og energidepartementet
- tydelige og godt samordnede styringssignaler fra departementene til underliggende etater
- god og systematisk resultatrapportering fra etatene
- systematisk erfaringsutveksling og samordning mellom etatene

Direktoratenes samarbeidsorgan for villaks (jf. kapittel 2.6) vil ha en særlig viktig samordningsrolle innen villaksforvaltningen.

Privat forvaltning

Den driftsplanbaserte forvaltningen i regi av rettighetshavere i lakseelver skal videreutvikles, slik at oppgaver som fastsetting av fiskeregler, fiskestell, informasjon, tilrettelegging, oppsyn, kontroll og innhenting av fangststatistikk i størst mulig grad ivaretas lokalt. Dette forutsetter at rettighetshaverne er organisert i hensiktsmessige enheter. Slike enheter må være juridisk og økonomisk for-

pliktede, slik at myndighetene kan forholde seg formelt til rettighetshaverne i et fiskeområde.

Erfaringene så langt viser at en slik forpliktende organisering er ressurskrevende, samtidig som mulighetene for å få til tilfredsstillende organiseringsformer ikke er gode nok. Miljøverndepartementet vil derfor sende et forslag til krav om obligatorisk organisering av fiskerettighetshavere i lakseførende vassdrag på høring som del av den forestående revisjonen av lakse- og innlandsfiskloven. Et slikt krav om organisering vil ikke omfatte den økonomiske utnyttelsen av fiskeretten.

3.3 Organisering og gjennomføring

Partene i den nordatlantiske villaksorganisasjonen NASCO skal utarbeide nasjonale planer for oppfølging av NASCOs retningslinjer for bærekraftig villaksforvaltning, jf. nærmere omtale i kapittel 2.6.2. Planene skal blant annet omfatte reguleringer i laksefisket, vern og restaurering av leveområder og tiltak knyttet til akvakultur.

Planarbeidet er igangsatt og ledes av Direktoratet for naturforvaltning etter oppdrag fra Miljøverndepartementet i samråd med Fiskeri- og kystdepartementet og Olje- og energidepartementet. Planene skal forankres på departementsnivå.

Politikken som er beskrevet i avsnittene 3.4–3.11 nedenfor vil være førende for utarbeidelsen av planene. Flere av tiltaksområdene vil også bli ytterligere detaljert og konkretisert som del av planarbeidet.

Regjeringen legger til grunn at Norge har et særlig ansvar for den atlantiske laksen og dermed bør være et foregangsland i arbeidet med å følge opp de internasjonale retningslinjene for villaksforvaltningen.

3.4 Nasjonale laksevassdrag og laksefjorder

Nasjonale laksevassdrag og laksefjorder er et hovedtiltak for de ville laksebestandene. Ordningen er utførlig omtalt sammen med et forslag til ferdigstilling i proposisjonens del II.

3.5 Tiltak knyttet til fiskeoppdrett

3.5.1 Tiltak mot rømming av oppdrettsfisk

Simuleringer basert på tilgjengelig kunnskap tilsier at et gjennomsnittlig innslag på 20 % rømt opp-

drettslaks i en gytebestand av laks innebærer at bestandens genetiske særpreg blir ødelagt i løpet av 10 laksegenerasjoner, det vil si i løpet av 40 til 50 år. Slike bestander vil i praksis bli erstattet med en form for blandingsfisk som ikke vil ha den samme evnen til tilpasning og overlevelse som villaksen. Resultatene fra den forholdsvis begrensede overvåkingen av innslag av rømt oppdrettsfisk i gytebestander tilsier at mange bestander kan ha vært utsatt for langt større innslag de siste 20 til 30 årene. Enkelte bestander, særlig på Vestlandet, kan ha kommet minst halvveis i en slik utvikling.

Regjeringen mener at denne situasjonen er meget alvorlig, både for villaksen, for oppdrettsnæringen og for Norges internasjonale omdømme. Det vil derfor både bli stilt strengere krav til næringen på kort sikt og arbeidet videre med å vurdere behov og muligheter knyttet til fremtidig teknologi og produksjonsformer, bruk av steril fisk og meto- deutvikling for merking av fisk.

Tiltak på kort sikt

Fiskerimyndighetene legger meget stor vekt på tiltak for å hindre rømming og har som målsetting at rømminger skal minimaliseres og være på et nivå som gjør at tålegrensene for ville laksebestander ikke overskrides. Det arbeides på mange områder for å få ned rømmingstallene, blant annet kartlegging av årsaker til rømming, forskning og kunnskapsoppbygging, regelverksforbedringer og kontroll.

Fiskeri- og kystdepartementet oppnevnte sommeren 2006 en fast kommisjon for rømming av oppdrettsfisk. Kommisjonen skal innhente informasjon og forestå undersøkelser for å opplyse årsaken til alvorlige rømminger og anleggshavari. Kommisjonen skal arbeide systematisk for å redusere risiko for rømminger og havarier ved å informere om sitt arbeid og ved å foreslå endringer i standarder, regelverk og andre former for rammebetingelser. Alle arbeidsdokumenter, åstedsrapporter, undersøkelsesrapporter og møtereferater skal offentliggjøres i et nettbasert system for offentlig erfaringsdeling. Fiskeridirektoratet stiller sekretariat til rådighet for kommisjonen, som også skal rapportere til direktoratet.

Det stilles nå strenge tekniske og driftsmessige krav til oppdrettsanlegg, og alle etablerte anlegg skal ha et dugelighetsbevis som dokumenterer at kravene er oppfylt.

Det er satt i gang et arbeid med å revidere de tekniske kravene til oppdrettsanlegg. Målet er å justere kravene i forhold til ny kunnskap og erfa-

ringer hos næring, utstyrslleverandører, inspeksjonsorganer og forvaltning.

Risikobasert kontroll av oppdrettsnæringen skal prioriteres og innarbeides i Fiskeridirektoratets ordinære drift. Kontrollarbeidet skal bidra til å sikre at oppdrettsanlegg for laks, regnbueørret og torsk oppfyller kravene i forskriften som regulerer den tekniske utformingen av oppdrettsanlegg (NYTEK) og i driftsforskriften. Kontrollregimet omfatter revisjonskontroller og tekniske kontroller som dekker et bredt spekter av kontrollparametre. Det legges særlig vekt på faktorer som påvirker risiko for rømming og andre miljøhensyn. De faste kontrollene skal omfatte alle anlegg med laksefisk i nasjonale laksefjorder. Det gjennomføres uanmeldte kontroller i alle regioner.

Fiskeridirektoratet utarbeidet våren 2006 en 30-punkts tiltaksplan mot rømt oppdrettsfisk, «Visjon nullflukt». Tiltakspunktene omfatter arbeid med bedre regelverk og bedre forvaltningsverktøy, mer målrettet kontrollinnsats og bedre samhandling med politi og påtalemyndighet, Kystvakten og andre aktører. Tiltaksplanen omfatter flere utredninger. Planen, som skal iverksettes i løpet av 2006 og 2007, er tatt inn i vedlegg 3 til denne proposisjonen.

En rekke reaksjoner kan anvendes i tilfeller der det foreligger uaktsomme eller forsettlige brudd på regelverk som er viktig for å unngå rømming. Fiskerimyndighetene kan pålegge næringsutøvere å gjennomføre tiltak for å bringe ulovlige forhold til opphør. Dette kan følges opp med tvangsmulkt og gjennomføring av tiltak på de ansvarliges regning. Videre kan de ilegges overtredelsesgebyr eller idømmes straff. Fiskeridirektoratet anmelder rømminger til politiet som deretter etterforsker sakene. Fiskeridirektoratet samarbeider med politiet og påtalemyndigheten for å øke kompetanse og bevissthet rundt rømmingssaker.

Det skal arbeides for å sikre bedre statistikkgrunnlag og mer pålitelige rømmingstall. Mengde og vandring av rømt oppdrettslaks og regnbueørret vil også bli kartlagt med økt vekt på å utvikle funksjonelle overvåkingsrutiner som grunnlag for forvaltningsråd. Rømmingssituasjonen skal overvåkes og det vil bli arbeidet med å fremskaffe mer kunnskap om effektene av tiltak mot rømminger. Det skal også etableres metoder for sporing av rømt fisk, jf. egen omtale nedenfor.

Det kan også bli nødvendig med andre kortsiktige bevaringstiltak, slik som innlegging av utsatte bestander i levende genbank, bygging av lakse-trapper, biotopforbedrende tiltak og sorteringsfiske etter rømt oppdrettslaks.

Det skal legges større vekt på miljøhensyn i akvakulturforskningen. Dette vil blant annet inkludere effekter av oppdrettsaktiviteter på det omkringliggende miljø, fiskehelse og smittespredning.

Utredning av fremtidige tiltak

Det vil bli arbeidet videre med ny teknologi og nye produksjonsformer som kan redusere rømmingsomfanget. Det skal også arbeides videre med bruk av steril fisk og metodeutvikling for merking av fisk.

Bruk av steril fisk vil være et effektivt tiltak mot genetisk påvirkning. Det vil derfor bli igangsatt et program med sikte på å utvikle en konkurransedyktig steril laks. Dette vil kreve minst to laksegenerasjoner, og steril laks kan dermed tidligst tas i bruk om ti år. Det er nødvendig at et slikt program kommer raskt i gang, slik at steril fisk kan settes inn i storskalaproduksjon dersom andre tiltak ikke får tilstrekkelig effekt. Hensyn knyttet til marked og dyrevelferd må avklares som del av arbeidet.

Nærmere om propellbeskyttelse

I Innst. S. nr. 134 (2002-2003), romertallsvedtak V, ba Stortinget om at Regjeringen innførte krav til propellbeskyttelse for båter brukt i oppdrettsnæringen.

På oppdrag fra Fiskeri- og kystdepartementet nedsatte Fiskeridirektoratet i 2003 en arbeidsgruppe som fikk i oppdrag å utrede Stortingets anmodning. Utvalget ble ledet av Fiskeridirektoratet og besto for øvrig av representanter for Brønnbåteierne Forening, FHL havbruk og Finansnæringens Hovedorganisasjon. Utvalget avgav innstilling i 2004.

Utvalget skisserte to alternative løsninger: Innføring av propellbeskyttelse eller innføring av helhetlige prosedyrekrav. Med prosedyrekrav menes her nærmere bestemmelser om all båttrafikk innenfor ferdsselsforbudssonen, det vil si nærmere enn 20 meter fra oppdrettsanleggene. Slike krav vil blant annet omfatte tiltak for risikoredusering i alle arbeidsoperasjoner, opplæring av mannskap, restriksjoner for anløp i dårlig vær og rutiner ved anløp i mørke. Kravene vil omfatte både brønnbåter, arbeidsbåter og servicebåter.

Den årlige merkostnaden ved propellbeskyttelse ble anslått til om lag 45 mill. kr, mens merkostnaden ved prosedyrekrav ble antatt å være vesentlig lavere. Begge alternativer ville kreve nye hjemler i den daværende oppdrettsloven.

Et samlet utvalg og Fiskeridirektoratet anbefalte alternativet med innføring av krav om helhet-

lige prosedyrer, og Fiskeri- og kystdepartementet støtter denne anbefalingen. De nødvendige lov-hjemlene er nedfelt i den nye akvakulturloven, og Fiskeri- og kystdepartementet tar sikte på å fastsette prosedyrekravene i en egen forskrift i løpet av 2007.

Statistikken for skadeårsaker og omfang av rømminger viser for øvrig at propellskader nå utgjør mindre enn 5 % av rømmingsomfanget, mens slike skader var årsak til 11-12 % av den oppgitte rømmingsmengden i perioden 1994-2000.

Nærmere om merking av oppdrettsfisk

I Innst. S. nr. 134 (2002-2003) forutsetter et flertall at oppdrettsnæringen så snart det er praktisk mulig pålegges å gjennomføre en egnet og rasjonell merking av oppdrettsfisk. En slik merking skal både ha en generell og preventiv effekt og gjøre det mulig å lokalisere anlegg der fisk har rømt fra.

På oppdrag fra Fiskeri- og kystdepartementet nedsatte Fiskeridirektoratet i 2003 en arbeidsgruppe som skulle utrede merkemethoder for oppdrettsfisk. Gruppen besto av representanter fra forskning, næring og forvaltning og fremla en enstemmig rapport om merkemethoder i juni 2004. Det ble anbefalt å følge opp den såkalte case-metoden (beredskapstilnærming).

Case-metoden er et alternativ til obligatorisk fysisk merking av oppdrettsfisk og bygger på den informasjonen som allerede ligger i fisken. Metoden er basert på kjemiske, biokjemiske og geokjemiske parametere, herunder DNA-markører, stabile isotoper, sporstoffer og fettsyreprofiler.

Siden 2005 har det pågått et stort og tverrfaglig utprøvningsprosjekt basert på case-metoden i Hardangerfjordregionen i samarbeid med næringen og miljøvernmyndighetene. Prosjektet er svært lovende, og så langt synes metoden å være godt egnet til å identifisere hvor den rømte fisken kommer fra. Det gjenstår imidlertid noe mer praktisk og vitenskapelig utprøving over en periode på tre til fem år før metoden kan tas i bruk. Dette arbeidet vil bli høyt prioritert, og det tas sikte på at case-metoden skal være operativ så snart den er ferdig utprøvet.

Innføring av obligatorisk fysisk merking av all norsk oppdrettslaks er ikke funnet tilrådelig verken ut fra fiskevelferds-, logistikk- og feilkildebeaktninger eller ut fra en kost-nytte vurdering. Anslag for årlige kostnader ved snutemerking er om lag 200 mill. kroner. Disse kostnadene vil være upåvirket av antall rømminger og vil påløpe oppdrettsselskapene uansett om virksomheten har hatt rømming eller ikke.

3.5.2 Tiltak mot lakselus og andre fiske-sykdommer

Det legges vekt på sykdomsforebyggende tiltak ved etablering og drift av oppdrettsanlegg. Ved alle nyetableringer og utvidelser foretar Mattilsynet en konkret vurdering av smittefaren for det omsøkte anlegget og det omkringliggende miljøet. I forbindelse med transport og slaktning av fisk er det krav om helseattest og smitteforebyggende tiltak.

Mattilsynet vil forsterke arbeidet med den nasjonale handlingsplanen mot lakselus, samtidig som myndighetene vil gå igjennom og foreslå revisjoner av eksisterende regelverk.

Det vil bli arbeidet videre med utvikling av nye tiltak mot lakselus, inkludert utvikling av vaksiner og samordning av avlusningstiltak. Ved revisjon av lakselusforskriften vil det blant annet bli innført skjerpede krav til registrering, rapportering, regionale grenseverdier basert på tålegrenser i ville bestander og samordnet behandling. Det tas sikte på at de nye reglene skal være på plass i løpet av 2007.

3.5.3 Nærmere om forvaltningen utenfor laksefjordene

Fiskerimyndighetene er i ferd med å styrke regelverket for oppdrettsnæringen og innføre bedre forvaltningsverktøy og en mer risikobasert og målrettet kontrollinnsats. Dette skal på generell basis sikre at den videre utviklingen av oppdrettsnæringen ikke skal medføre økt risiko, heller ikke for villaksen, og vil også gjelde i de fjordene som ikke opprettes som nasjonale laksefjorder, men som også er viktige for villaksen.

3.6 Bekjempelse og forebygging av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*

3.6.1 Mål og status

Lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* er den mest alvorligste tapsfaktoren for norske laksebestander de siste årene. Det er også den enkeltfaktor som har hatt størst dokumentert skadeeffekt på de norske bestandene av villaks. I infiserte vassdrag utryddes laksen i løpet av få år (4-6 år) dersom nødvendige mottiltak ikke blir iverksatt. Infiserte områder representerer dessuten en betydelig fare for spredning til andre vassdrag.

Regjeringens mål er å utrydde parasitten i infiserte vassdrag hvor dette vurderes som realistisk og i tillegg minimalisere risikoen for videre spred-

ning. Dette skal nås gjennom systematisk arbeid i åtte avgrensede smitteregioner og tre risikoregioner. Arbeidet med å bekjempe parasitten er svært krevende og stiller store krav til nøyaktig planlegging og koordinert gjennomføring av tiltak.

Gyrodactylus salaris ble introdusert til Norge i 1975 og har siden blitt spredd til 46 lakseførende vassdrag. I dag er 15 vassdrag friskmeldt etter behandling, 10 vassdrag er behandlet, men ikke friskmeldt, 9 vassdrag er behandlet, men re-infisert og 12 infiserte vassdrag er ikke behandlet.

Myndighetenes bekjempelsesarbeid bygger på «Handlingsplan for bekjempelse av *Gyrodactylus salaris*» og inkluderer en langsiktig og konkret tiltaksplan og prioriteringsrekkefølge basert på faglige og økonomiske kriterier for effektiv behandling av infiserte vassdrag.

Prioriteringsrekkefølgen i handlingsplanen har i all hovedsak vært fulgt. Steinkjervassdragene ble rotenonbehandlet i 2001/2002, og vassdragene rundt Ranafjorden ble behandlet med samme metode i 2003/2004. Parallelt med disse behandlingene pågikk forsøk med og utvikling av aluminiumsmetoden. I 2003 ble det gjennomført et forsøksprosjekt med bruk av aluminium i kombinasjon med mindre mengder rotenon i Batnfjordselva i Møre og Romsdal. Dette ble fulgt opp med full behandling av vassdraget i 2004, og i 2005/2006 ble Lærdalselva behandlet med aluminiumsmetoden med godt resultat.

3.6.2 Tiltak og virkemidler i bekjempelsesarbeidet

Siden bekjempelsen av parasitten kom i gang i Norge i 1981, har det vært brukt to ulike kjemiske metoder for å utrydde den fra infiserte vassdrag; rotenonbehandling og aluminiumsbehandling. I tillegg har fysisk avsperring av hele eller deler av vassdrag vært et effektivt og viktig supplement. Kjemisk behandling i kombinasjon med fiskesperre har de seneste årene dannet grunnlaget for bekjempelsesarbeidet.

Rotenonbehandling

Rotenon har tradisjonelt vært et av forvaltningens viktigste virkemidler for bekjempelse av *Gyrodactylus salaris* og er fremdeles et viktig virkemiddel i bekjempelsesarbeidet.

Rotenon er en effektiv fiskegift som blokkerer oksygenopptaket i gjellene hos fisken. Rotenon er bare moderat giftig overfor fugler og pattedyr, men ekstremt giftig overfor fisk og andre dyr som puster med gjeller. Pattedyr, amfibier, skjell, egg/rogn

og krepsdyr påvirkes ikke i vesentlig grad. Elveperlemusling, som er en rødlistet art, påvirkes ikke.

Tidligere behandlinger og forsøk viser at enkelte bestander av bunndyr blir kraftig redusert rett etter eksponering for rotenon. Bunnfaunaen reetableres imidlertid relativt raskt og er stort sett som tidligere i løpet av et års tid. Virkestoffet rotenon omsettes og nedbrytes i organismer til karbondioksid og vann. Det forekommer ikke akkumulering av stoffet rotenon i næringskjeden, men enkelte tilsetningsstoffer i rotenonløsningen har uheldige miljøeffekter.

Rotenon er et biocid og tilhører en gruppe kjemikalier som kan ha betenkelige egenskaper i forhold til miljø og helse. I lys av dette er det innenfor EØS-området vurdert som nødvendig å innføre en godkjenningsordning for disse stoffene og produktene. EUs biociddirektiv legger premissene for godkjenning til bruk i EØS-området og direktivet regulerer innførsel, omsetning og bruk av biocider og biocidprodukter. Etter direktivet er bruken av rotenon som aktivt stoff forbudt i EØS-landene fra og med 1.9.2006 med mindre det er gitt særskilt tidsbegrenset unntak for essensiell bruk eller det er søkt om godkjenning av stoffet.

Norge søkte sommeren 2006 om godkjenning av bruk av rotenon til essensiell bruk. Det er også innkommet søknad om godkjenning av rotenon som aktivt stoff.

Det er senere blitt klart at søknaden om godkjenning av rotenon til essensiell bruk nå ikke anses som aktuell. Årsaken er at søknaden om godkjenning av rotenon som aktivt stoff har blitt vurdert og ansett som godt nok underbygget til at EU-kommisjonen kan behandle den i den behandlingsrunden som er planlagt i 2009. Det vil være tillatt å bruke rotenon i den perioden søknaden er til behandling i kommisjonen.

Aluminiumsbehandling

I de senere år har behandling med aluminium blitt utviklet som en ny og mer miljøvennlig metode for bekjempelse av *Gyrodactylus salaris*. Metoden går ut på å tilsette kontrollerte mengder aluminium til infiserte vassdrag samtidig som surheten (pH) i vannet justeres. Dette dreper parasitten, mens fisk og annet dyreliv ikke synes å bli nevneverdig negativt påvirket. I dammer, oppkommer og stilleflytende vassdragsavsnitt er det likevel behov for å bruke rotenon for å bli kvitt parasitten. Mengden tilført rotenon blir imidlertid langt mindre enn ved fullskala rotenonbehandling av hele vassdrag. I forhold til bunndyr og annet dyreliv i og rundt vass-

dragene vil derfor aluminiumsmetoden være langt mer skånsom enn rotenonbehandlinger.

Aluminiumsmetoden har de siste årene blitt prøvet ut i full skala i Batnfjordselva i Møre og Romsdal og i Lærdalselva i Sogn og Fjordane. Selv med de gode resultater som er oppnådd her, er metoden fremdeles under utvikling. Erfaringene hittil gjør det imidlertid naturlig å vurdere aluminiumsmetoden som hovedmetode i den kjemiske behandlingen av parasitten.

Som ledd i nødvendig oppskaleringsarbeid er det nå utviklet doseringsutstyr med pumper og sensorer til bruk i vassdragsavsnitt med stor vannføring. Dette utviklingsarbeidet må videreføres for å tilpasse metoden for bruk i store og kompliserte vassdrag.

I tillegg til nødvendige fremtidige investeringer i utvikling og utstyr, er selve aluminiumsmetoden en del mer kostnadskrevenne enn rotenonbehandling. I første rekke skyldes dette at aluminiumsmetoden forutsetter en atskillig lengre behandlingsperiode for hver enkelt behandling. Dette gir store utgifter til kjemikalier. Videre gjennomføres det to fulle behandlingssyklus i hvert vassdrag med flere måneders mellomrom. I og med at metoden også forutsetter noe bruk av rotenon, er det også nødvendig med ekspertise både innen bruk av rotenon og bruk av aluminium.

Fiskesperrer

Bruk av langtids fiskesperrer som effektivt hindrer oppvandring av laks gjennom flere år, er et svært viktig element i bekjempelsen av *Gyrodactylus salaris*. Sperrer forhindrer reproduksjon av laks lengre opp i vassdraget, og fører til at parasitten etter hvert dør ut ovenfor sperrene. For å oppnå optimal effekt av fiskesperrer bør de virke i flere år før en starter kjemisk behandling. I tillegg til langtidssperrer benyttes også korttidssperrer som etableres i kompliserte sidevassdrag i tilknytning til kjemiske behandlinger.

Bruk av sperrer reduserer lengden på den strekningen som må behandles med kjemikalier og øker mulighetene for et godt resultat. I store vassdrag vil bygging av fiskesperrer være både teknisk vanskelig og kostnadskrevenne. Etablering av sperrer anses likevel som nødvendig i fremtidens behandlingsstrategi og vil ha høy prioritet.

Overvåking og annen smittebegrensning

Arbeidet med overvåking og prøvetaking i vassdrag må prioriteres høyt i tiden fremover. Målet for overvåkingen er å holde løpende oversikt over forekomsten av *Gyrodactylus salaris*, avdekke

spredning på et tidlig stadium og gi et best mulig grunnlag for bekjempelsen av parasitten.

I arbeidet med å begrense smittespredning er det også satt i verk en rekke tiltak rettet inn mot fiske- og friluftaktiviteter. Blant annet er det i flere vassdrag innført krav om desinfeksjon av fiske- og vannsportsutstyr. Det er også innført begrensninger på oppdrett i ferskvann, forbud mot overføring av vann mellom ulike vassdrag og forbud mot flytting av levende og død fisk. Disse tiltakene skal redusere faren for spredning av smitte til nye områder.

3.6.3 Videre fremdrift i arbeidet

Det har lenge vært kjent at de samfunnsmessige kostnadene av *Gyrodactylus salaris* er omfattende. I infiserte vassdrag blir de ville laksebestandene raskt utryddet, og dette fører til bortfall av viktige rekreasjons-, friluft- og næringsaktiviteter bl.a. i form av redusert fisketurisme og annen næringsutvikling i tilknytning til villaksressursen.

Et estimat av de totale samfunnsøkonomiske kostnadene ved tre ulike scenarier for fremdrift i bekjempelsesarbeidet som er gjennomført av Direktoratet for naturforvaltning, viser at en rask og målrettet bekjempelse vil gi reduserte offentlige utgifter knyttet til selve bekjempelsen. I tillegg vil de samfunnsmessige kostnadene knyttet til tap av villaksressursene bli lavere. Et hurtig tempo i bekjempelsesarbeidet medfører også redusert risiko for framtidig smitte til friske vassdrag. Det er i analysen tatt utgangspunkt i en behandlingsstrategi der infiserte vassdrag blir behandlet to ganger i påfølgende år for å minimalisere risikoen for mislykkede behandlinger. For ytterligere å redusere denne risikoen anbefales at tillatelsene som gis til kjemisk behandling av infiserte vassdrag gjøres gyldige for hele perioden frem til vassdraget blir friskmeldt. Kombinert med individuelle beredskapsplaner for det enkelte vassdrag vil dette gi mulighet for å sette i verk effektive mottiltak så snart en påviser eventuell ny smitte i et behandlet vassdrag. Estimater viser også at med en ressursinnsats på 2005-nivå vil arbeidet med å bekjempe *Gyrodactylus salaris* tidsmessig kunne strekke seg fram til rundt år 2032.

Den nye påvisningen av *Gyrodactylus salaris* i Steinkjer i 2005 kombinert med et betydelig økt ressursbehov knyttet til aluminiumsmetoden, har ført til at de tidligere fremdriftsplanene er revurdert. I tillegg er Stortingets prioritering av Vefsno-regionen nå lagt til grunn for den videre fremdriften i arbeidet.

I forslaget til statsbudsjett for 2007 har regjeringen gått inn for å videreføre innsatsen for å bekjempe *Gyrodactylus salaris* på et høyt nivå. Også i årene fremover vil dette arbeidet bli prioritert.

3.7 Vassdragstiltak

3.7.1 Bevaring og restaurering av leveområder

Situasjonen for villaksen innebærer at leveområdene i vassdragene ikke bør reduseres, men snarere øke i utbredelse. Dette betyr at eksisterende leveområder som er i god forfatning må sikres, og at leveområder som ikke er optimale for produksjon av villaks bør restaureres.

Både hensynet til villaksen, andre interesser i vassdragene og kostnadseffektivitet tilsier at dette må skje på en helhetlig og planmessig måte. Det vil derfor bli utarbeidet en nasjonal plan for bevaring og restaurering av laksens leveområder. Planen skal utformes i tråd med retningslinjer som er utarbeidet av den nordatlantiske villaksorganisasjonen NASCO. Arbeidet vil bli ledet av Direktoratet for naturforvaltning i nært samarbeid med Norges vassdrags- og energidirektorat. Andre berørte fagmyndigheter, kommunene og rettighetshaverne vil bli trukket inn i arbeidet.

Planen vil omfatte en generell strategi for bevaring og restaurering og tiltak for å minimalisere påvirkninger som kan være til skade for villaksen. Den vil således både gi retningslinjer og danne et praktisk rammeverk for en bedre forvaltning av leveområdene. Den skal også gi grunnlag for prioritering av de mest kostnadseffektive restaureringstiltakene og avveining av hensynet til andre interesser. Tiltak i nasjonale laksevassdrag vil bli særlig prioritert.

For å få et best mulig faglig grunnlag for planen vil det først bli etablert en tilstandsoversikt for laksehabitat i alle laksevassdrag. Oversikten skal gi grunnlag for å identifisere prosjekter og utarbeide retningslinjer for restaurering. Det legges opp til at denne delen av arbeidet skal være på plass i løpet av 2009, og at selve planen kan ferdigstilles i 2010.

Utgangspunktet for restaureringsplanen skal være at det samlet sett ikke skal forekomme ytterligere tap eller forringelse av laksenes leveområder. Dette betyr blant annet at eventuelle tap eller forringelser må kompenseres med tiltak i andre områder. Det er også aktuelt å fastsette nærmere mål for restaureringsarbeidet, for eksempel mål for hvor stor andel av de skadete eller påvirkede leveområdene som skal restaureres innenfor en

gitt tidshorisont. Disse målsettingene og de økonomiske og samfunnsmessige konsekvensene må avklares som del av planarbeidet. Planen vil bli sett i sammenheng med tiltak knyttet til vannkraft og med gjennomføringen av rammedirektivet for vann.

Nasjonale laksevassdrag er viktig for bevaring av laksens leveområder i Norge. Regimet kan derfor også tjene som et grunnlag for å vurdere effektene av potensielt skadelige tiltak og aktiviteter i laksevassdrag generelt.

3.7.2 Vannkraft

Nye inngrep i forbindelse med produksjon av vannkraft skal ikke skade produksjonen av laks vesentlig. Ved eventuelle nye vannkraftprosjekter som berører laksevassdrag vil det derfor bli lagt vekt på å unngå skadevirkninger for villaksen gjennom tilpasninger og avbøtende tiltak. På vannkraftsiden kan dermed situasjonen for villaksen først og fremst forbedres i forbindelse med revisjon og fornyelser av vannkraftkonsesjoner. I slike saker vil forholdet til villaksen være et sentralt vurderings-tema, og revisjoner og fornyelser vil bli brukt for å forbedre forholdene for villaksen i vassdrag med vannkraftinngrep.

Spørsmål om fornyelser av vannkraftkonsesjoner oppstår når tiden løper ut for en vannkrafttillatelse. Ved søknad om fornyet konsesjon står staten ved vassdragsmyndighetene i prinsippet fritt til å vurdere om konsesjonen skal fornyes. I praksis vil det imidlertid sjelden være aktuelt å legge ned en omfattende regulering som har vært i drift over mange år og kanskje bidrar med betydelig kraftproduksjon. Ved fornyelse kan imidlertid konsesjonen gis med nye vilkår, det kan pålegges avbøtende tiltak og tilpasninger, og deler av det gamle tiltaket kan opphøre.

Revisjon av konsesjoner ble nedfelt i vassdragsreguleringsloven i 1992 og er et vilkår i alle nye konsesjoner. I tillegg kan eldre konsesjoner revideres etter 30 år. Revisjon medfører at konsesjonens vilkår underlegges en miljøjustering på bakgrunn av endrende eller nye forhold, økt vektlegging på miljøhensyn, eller utilsiktede følger av reguleringen.

Ved revisjoner har myndighetene betydelig mindre mulighet for nye pålegg enn ved fornyelser. Som en hovedregel skal det ikke pålegges tiltak som medfører vesentlige reduksjoner i kraftproduksjonen. Alle større vannkraftkonsesjoner gitt før 1992 kan revideres innen 2022. Senere gitte konsesjoner kan revideres 30 år etter konsesjonstidspunktet.

Konsesjonene i laksevassdrag vil bli vurdert fortløpende etter hvert som tidspunktet for revisjon utløper med det klare siktemål og bedre tilpassningen til laksbestandene. Ikke minst eldre utbygginger, der forholdene for laks er betydelig forverret, har stort potensial for forbedringer med relativt små endringer i vilkårene. For eksempel kan omløpsventiler i kraftverkene og overgang fra bunn tapping til tapping av vann fra overflaten i magasiner ha stor positiv betydning for villaksen. I tillegg vil krav til minstevannsføring sikre laksen på en langt bedre måte.

Stortinget har gitt overordnede føringer for avveining mellom de ulike interessene i revisjons- og fornyelsessaker, jf. Innst. S. nr. 263 (2000-01) Om vasskrafta og kraftbalansen, der det blant annet heter:

«Komiteen mener at både revisjon og fornyelse av reguleringskonsesjoner gir muligheter til å rette opp forhold som er fremkommet etter mange års erfaringer med reguleringer og fornye vilkårene i samsvar med dagens aktiviteter og politiske målsetninger.» Og videre: «Nye krav til naturmiljø og endret samfunnssyn vil medføre andre og mer restriktive konsesjonsvilkår enn det som er krevd for opp til 80 år siden. Samtidig er det viktig å søke etter muligheter for å øke eller opprettholde produksjonen i vassdrag som allerede er regulert.»

Departementet vil presisere at det er en utfordring å avveie hensynet til kraftbalansen opp mot dagens politikk for bevaring av naturmiljøet i revisjons- og fornyelsessaker. I noen saker må også ulike miljøhensyn veies mot hverandre, for eksempel vannstand i magasin kontra vannføring i nedenforliggende vassdrag. Kompleksiteten i de enkelte saker tilsier derfor at spesifikke løsninger må finnes i hvert enkelt tilfelle.

Det må legges vesentlig vekt på hensynet til villaksen i revisjons- og fornyelsessaker. I den forbindelse vises det også til at Norsk institutt for vannforskning arbeider med et prosjekt som skal belyse mulighetene for å kompensere for krafttap som følge av vilkårsrevisjoner ved å åpne opp for miljømessig forsvarlige kraftutbygginger i andre områder. Denne tilnærmingen vil bli vurdert når resultatene av prosjektet foreligger.

For å få et godt planmessig grunnlag for vilkårsrevisjonene i regulerte laksevassdrag, vil det bli utarbeidet en oversikt over status for hvert enkelt vassdrag. Oversikten vil omfatte opplysninger om status for laksebestanden, betydningen av ulike påvirkningsfaktorer, produksjonspotensial før og etter regulering og tidspunkt for vilkårsrevisjon eller utløp av konsesjon.

Også vannressursloven gir muligheter for endringer i tiltak i vassdrag. Det kan både settes nye vilkår for konsesjonerte tiltak av hensyn til allmenne eller private interesser, og bestemmes at konsesjonsfrie vassdragstiltak i særlige tilfeller kan kalles inn til konsesjonsbehandling. Bestemmelsene om innkalling til konsesjonsbehandling og endring av vilkår må anses som en sikkerhetsventil som er forbeholdt tilfeller der det foreligger sterke miljømessige hensyn, jf. Ot.prp. nr. 39 (1998-99) om vannressursloven.

Vassdragsmyndighetens miljøtilsyn skal sørge for at vannkraftinstallasjoner blir drevet i henhold til konsesjonsbestemmelsene. Konsesjonsvilkår som er viktige for villaksen hører imidlertid dels inn under vassdragsmyndighetenes ansvarsområde og dels inn under Direktoratet for naturforvaltning. For blant annet å styrke tilsyn som er viktig for villaksen vil vassdragsmyndighetens og miljøvernmyndighetens miljøtilsyn i regulerte vassdrag bli best mulig samordnet.

Både vannressursloven og vassdragsreguleringsloven har bestemmelser om straffeansvar for alvorlige brudd på plikter og vilkår som følger av loven eller tillatelse gitt i medhold av lov. Mer praktisk er bestemmelser om pålegg om retting med dertil hørende tvangsmulkt ved overtredelse av lov eller tillatelse. Vassdragsmyndighetene kan dessuten selv, for den ansvarliges regning, iverksette tiltak for å hindre skade dersom pålegg ikke etterkommes.

Mangel på kunnskap er fortsatt et problem i forvaltningen av regulerte vassdrag. Disse manglene preger både den generelle kunnskapen om sammenhengene mellom hydrologiske forhold og økologiske effekter og kunnskapen om effekten av konkrete reguleringer. For blant annet å bedre kunnskapen på dette området har Norges vassdrags- og energidirektorat igangsatt et forskningsprosjekt under navnet miljøbasert vannføring. Direktoratet for naturforvaltning og Energibedriftenes landsforening deltar i styringsgruppen for prosjektet.

Regulantene vil i større grad bli pålagt å gjennomføre kort- og langtidsundersøkelser knyttet til de enkelte reguleringer, i første rekke for å bedre grunnlaget for å fastsette nye vilkår. Grunnlaget for slike påleggsundersøkelser er allerede nedfelt i standardvilkårene for vannkraftkonsesjoner. Ved revisjoner vil disse standardvilkårene også bli tatt inn i eldre konsesjoner.

Det skal legges særlig vekt på å benytte de virkemidlene som er omtalt her til å bedre situasjonen for villaksen i regulerte nasjonale laksevassdrag.

3.7.3 Andre vassdragstiltak

Biotopjustering

Arbeidet med å styrke laksebestandene begynte i forrige århundre med fisketrapper og yngelutsettinger. Etter hvert som inngrep fra vannkraftutbygging og forurensning reduserte lakseproduksjonen, fikk tiltakene mer preg av kompensasjon enn styrking. Tiltakene gjennomføres ofte i samarbeid mellom miljøvernmyndigheter, andre offentlige etater, rettighetshavere, fiskeforeninger og regulanter.

De viktigste biotopjusteringene er terskler, strømkonsentratorer, kulper, utlegging av steinblokker og utlegging av gytesubstrat eller skjul. I elver der inngrep har fjernet kulper og skjul, eller der vassdraget fra naturens side er fattig på hvileplasser, kan terskler øke lakseproduksjonen. Kunstige kulper er viktige i elver med liten variasjon, og utlegging av stein eller gytegrus har vært vellykket i vassdrag med grusgraving, kanalisering og forbygging.

Fisketrapper

Formålet med bygging av fisketrapper har vært å kompensere for negative effekter av vassdragsreguleringer eller å utvide laksens leveområder, styrke bestandene og øke produksjonen. Det er bygget 316 fisketrapper i 171 laksevassdrag. Mer enn 2 000 km ny elvestrekning er på denne måten gjort tilgjengelig for laksen. Produksjonen i de åpnede strekningene har bidratt til å øke den årlige smoltproduksjonen med om lag 0,7 mill. smolt, mens potensialet er beregnet til om lag 1,2 mill. smolt.

Laksetrapper kan innebære at laksen introduseres til områder der den ikke hører naturlig hjemme. Dette kan ha konsekvenser for artsmangfoldet, og Direktoratet for naturforvaltning arbeider nå med nye retningslinjer som grunnlag for å vurdere slike prosjekter. Retningslinjene vil blant annet omhandle fisketrappenes betydning som kompensasjon for negative effekter av fysiske inngrep, påvirkning av naturlige bestander ovenfor trappen og faren for spredning av fremmede arter og sjukdommer.

Det er behov for å restaurere eksisterende fisketrapper med betydning for viktige laksebestander. Direktoratet for naturforvaltning arbeider derfor med en plan for restaurering av fisketrapper.

3.8 Reguleringer i laksefisket

De nåværende reguleringene av laksefisket skal vare ut fiskesesongen 2007, og arbeidet med å forberede reguleringene for perioden 2008-2012 er nylig igangsatt. Det er derfor for tidlig å ta stilling til hvilke konkrete reguleringstiltak som skal gjennomføres i årene fremover. Redegjørelsen i kapittel 2.4 viser imidlertid at det er et behov for til dels betydelige innstramminger i laksefisket, og departementet vil her redegjøre for de føringene som skal legges til grunn for de kommende reguleringene.

Konsekvensene av nye reguleringer i laksefisket kan bli betydelige. Departementet vil derfor sikre at arbeidet med å utforme de nye reguleringene skjer med stor grad av medvirkning fra de ulike interessegruppene, i første rekke rettighetshavere i elv og i sjø, samiske interesser, fritidsfiskere og næringsvirksomhet som kan bli berørt gjennom ringvirkninger. De nærmere konsekvensene for de enkelte interessegruppene vil bli belyst og avveid som del av prosessen. Målet er å komme frem til et reguleringsregime som er godt tilpasset situasjonen for villaksen, samtidig som de samlede konsekvensene for villaksinteressene blir akseptable. Om nødvendig vil Sametinget bli konsultert i sakens anledning.

Departementet vil presisere at de underliggende rettighetene til laksefisket ikke vil bli berørt av de kommende reguleringene

Redusert fiske på blandede bestander

Reguleringene i laksefisket skal baseres på de vitenskapelige rådene fra det internasjonale havforskningsrådet ICES og på moderne forvaltningsprinsipper, herunder den føre-var-tilnærmingen som er utviklet for disse fiskeriene i NASCO. Disse rådene innebærer i første rekke at laksefisket bør baseres på de bestandene som utnytter produksjonskapasiteten sin fullt ut, og at fiske på øvrige bestander bør begrenses i størst mulig grad. Dette kan bare oppnås ved å redusere fisket på blandede bestander. Sjølaksefisket må derfor reduseres og sannsynligvis også fases ut i enkelte områder. I tillegg vil det være nødvendig å senke beskatningstrykket eller innføre fiskeforbud i deler av vassdrag med klart atskilte bestander med ulik status.

En slik omstilling i laksefisket vil bli krevende for de berørte aktørene, først og fremst fordi fangstene i sjø må reduseres mer enn fangstene i elvene.

I regioner der effektene av å redusere fangstene i sjø og elv vil være av tilnærmet lik betyd-

ning for de aktuelle bestandene, må de samlede konsekvensene for de berørte lokalsamfunnene tillegges særlig vekt ved byrdefordelingen.

Reguleringer relatert til gytebestandsmål

Gytebestandsmål er introdusert i fiskereguleringene gjennom NASCOs arbeid med føre-var-tilnærming i lakseforvaltningen. Oppnåelse av gytebestandsmål må legges til grunn for reguleringene i laksefisket i årene fremover. I praksis kan dette innebære at det legges opp til en moderat reduksjon av det generelle beskatningstrykket i både sjø- og elvefisket. I enkelte vassdrag og sjøområder kan det i tillegg bli nødvendig med betydelige innskrenkninger i fisket, og i ytterste fall fiskeforbud, inntil gytebestandsmålene nås.

Reguleringer relatert til innslag av rømt fisk

Innslag av rømt fisk kan gjøre det nødvendig å styrke laksebestandene ut over det gytebestandsmålet skulle tilsi. Dette må legges til grunn for reguleringene og kan i praksis innebære reduksjon i beskatningstrykket i både sjø- og elvefisket. I enkelte vassdrag og sjøområder kan det bli nødvendig med betydelige innskrenkninger i fisket og i ytterste fall fiskeforbud.

Reguleringer basert på kvoter

I NOU 1999: 9 foreslo Villaksutvalget at reguleringene i laksefisket skulle baseres på kvoter. Forslaget er senere utredet av en arbeidsgruppe som konkluderte med at det ikke ville være hensiktsmessig å innføre et landsomfattende kvotebasert reguleringsregime. Begrunnelsen var at en kvoteordning vil være svært ressurskrevende både for forvaltningsmyndighetene, brukerne og for rettighetshaverne. Utvalget mente videre at et kvotebasert reguleringsystem i overskuelig fremtid vanskelig kan bli vesentlig mer presist enn dagens system.

Departementet er enig i at det i dag ikke er grunnlag for omlegging til kvotebasert forvaltning, men vil likevel presisere at bruk av sesong- eller døgnkvoter kan være et alternativ i vassdrag der det er behov for en betydelig reduksjon i beskatningen. Dette virkemiddelet vil bli nærmere vurdert i forbindelse med de nye reguleringene.

Fang og slipp

Fiske basert på fang og slipp er ikke benyttet som reguleringsform i Norge og er i dag begrenset til lokale fiskeregler eller gjøres på frivillig og individuelt grunnlag.

De kommende innstramningene i laksefisket vil trolig aktualisere denne fiskemetoden som et alternativ til andre reguleringer for styrking av gytebestander. Grunnen er at de samfunnsmessige konsekvensene av et slikt fiske kan bli betydelig mindre enn ved alternative restriksjoner, mens de bestandsmessige effektene kan være tilnærmet like gode. Dødeligheten ved fang og slipp kan imidlertid variere mye med faktorer som fiskemetode, vanntemperatur og tidspunkt på sesongen, og kan i verste fall være høy. Metoden stiller derfor store krav både til fiskeutøvelsen og til behandlingen av fanget fisk.

Det har hittil vært en klar politikk at fang og slipp ikke skal brukes i offentlige reguleringer som et alternativ til innskrenking av fiske eller fiskeforbud. Metoden er ikke omtalt som reguleringsform i lakseloven, og Mattilsynet anser at reguleringer basert på fang og slipp er problematisk i forhold til dyrevernloven. Fiskeri- og kystdepartementet og Miljøverndepartementet vil derfor vurdere de kryssende hensynene som kan oppstå ved eventuell bruk av fang og slipp som reguleringsstiltak.

Fiske med kroggarn

Fiske med kroggarn ble stanset i løpet av perioden 1997-2002 på strekningen svenskegrensen t.o.m. Troms. Bakgrunnen var at dette fisket beskatter mer selektivt, særlig på mellomlaks (hovedsakelig hunnfisk) og fører til mer garnskader og påfølgende dødelighet, enn fiske med kilenot.

I Finnmark er det fremdeles tillatt å fiske med kroggarn. Grunnen er at det generelt har vært en bedre situasjon for bestandene i Finnmark enn i resten av landet, og at det har blitt hevdet at klimatiske forhold gjør det vanskelig å fiske med kilenot. I 2005 var det i alt 146 kilenotenheter i Finnmark, og disse fanget til sammen 29 tonn laks. Antall kroggarn var 806 med en samlet fangst på 132 tonn.

Departementet mener at kroggarnfisket bør fases ut også i Finnmark. I den forbindelse vil det bli lagt opp til en overgangsperiode som vil gi de berørte fiskerne tilstrekkelig tid til å gå over til fiske med kilenøter.

Regulering av fisket i nasjonale laksevassdrag og laksefjorder

I St.prp. nr. 79 (2001-2002) ble det lagt til grunn at fiskereguleringene i nasjonale laksevassdrag og laksefjorder skal følge de samme prinsippene som i vassdrag og sjøområder for øvrig. Samtidig ble det presisert at reguleringene i disse områdene

skal bygge på et best mulig kunnskapsgrunnlag. Denne praksisen skal videreføres. Det må likevel påregnes strengere reguleringer for fiske som berører truede, sårbare eller reduserte laksebestander som inngår i ordningen.

3.9 Kalking av laksevassdrag

Sur nedbør er fremdeles en alvorlig trussel mot biologisk mangfold i ferskvann i Norge. På det mest alvorlige var 30 % av landarealet påvirket og 20 % av artene forsvunnet fra de sureste vassdragene. Mer enn 25 laksebestander er tapt og minst 20 andre er negativt påvirket.

Utslipp og nedfall av forsurende stoffer er vesentlig redusert siden 1980, men om lag 10 % av arealet i Norge er fortsatt forsuringsskadd. I 2010 er det ventet at 7 % av landet vil være skadd dersom alle avtalte reduksjoner i luftutslipp blir oppfylt. Sørlandet vil være hardest rammet etter 2010. Fra 2010 og frem mot 2030 er det bare ventet marginale forbedringer i forsuringssituasjonen i Sør-Norge. Grunnen er at det vil ta lang tid å stabilisere bufferevnen i berggrunn og jordsmonn.

Vassdragskalking har de siste 20 årene utbredt og hindret nye forsuringsskader i deler av forsuringssområdet. Tolv laksebestander er sikret og ni elver har fått tilbake en ny laksebestand.

I mange elvekalkingsprosjekter er det nå sterke og økende bestander av laks, et godt fiske tilbud og gode fangster. Den lokale verdiskapingen er stor i mange av elvene som følge av stor tilstrømming av både norske og utenlandske fiskere.

Direktoratet for naturforvaltnings plan for kalking i Norge 2004 - 2010 klargjør hovedprioriteringene innen kalkingsvirksomheten. I planen er det lagt til grunn at kombinasjonen av redusert forsuring og forventet prisstiging vil redusere behovet for midler til videreføring av igangsatte prosjekter med om lag 2,5 % pr. år. Endringer i forutsetningene på pris- og forsuringsutvikling kan imidlertid påvirke gjennomføringen av planen, slik at det ikke blir mulig å gjennomføre alle prioriterte nye kalkingsprosjekter innen 2010 innenfor det bevilgningsnivået som er lagt til grunn.

I 2006 er det totalt bevilget 88 mill. kroner til vassdragskalking, og dette nivået er foreslått videreført for 2007. Om lag 45 mill. kroner av bevilgningen benyttes til kalking og andre tiltak i 22 lakseelver, og disse prosjektene vil bli videreført. I 2005 var totalfangsten av laks i de 21 lakseelvene som da ble kalket 46 tonn. Dette utgjør om lag 10 % av elvefangsten av laks i Norge.

Det er i dag identifisert fem prioriterte kandidater til nye elvekalkingsprosjekter. Disse ligger i Otra, Storåna i Ørdsdal, Songdals-, Årdals- og Tysseelva. I de tre førstnevnte elvene anses den opprinnelige laksebestanden som tapt. Årdalselva i Ryfylke og Tysseelva i Hordaland har igjen den opprinnelige laksestammen. I de to siste vassdragene er laksens leveområde betydelig påvirket av inngrep som følge av vassdragsregulering. For å få optimal effekt av eventuell kalking i disse vassdragene må de negative effektene av vassdragsregulering reduseres.

I flere vassdrag der det er planlagt å starte kalking blir det gjennomført nye undersøkelser som kan gi grunnlag for å endre plassering på prioriteringslisten. Dette kan også føre til at nye vassdrag prioriteres, blant annet Saudavassdraget og Dir-dalselva i Rogaland, Modalselva, Romarheimselva og Daleelva i Vaksdal i Hordaland, Daleelva i Høyanger og Rivedalselva i Sogn og Fjordane.

Laksebestandene i flere kalkede elver er fremdeles under oppbygging, og det er anslått at det tar om lag 15 år før en laksestamme er fullt reetablert. Det er videre anslått at laksefangsten i kalkede elver kan ligge på rundt 70-90 tonn i 2015, tilsvarende ca. 15 % av den nåværende laksefangsten i Norge. Effekten av elvekalkingsprosjekter som er eller vil bli igangsatt etter 2005 vil komme i tillegg.

I flere elver vil effekten av kalkingen bli bedre dersom andre negative påvirkingsfaktorer blir redusert, i første rekke effekter av vassdragsreguleringer og rømt oppdrettslaks.

Kalkingens effekt for laksen er klart begrenset som følge av reguleringsinngrep i Mandalselva, Nidelva, Kvina, Ekso og Jørpelandselva. Vosso, Suldalslågen og Tovdalselva er også påvirket av vassdragsreguleringer. Forekomsten av rømt oppdrettslaks er størst i de kalkede elvene på Vestlandet.

For å få full effekt av kalkingen i disse vassdragene er det viktig at negative effekter av vassdragsreguleringsinngrep og rømt oppdrettslaks blir redusert. Direktoratet for naturforvaltning vil derfor få i oppdrag å utrede muligheter og begrensninger på dette området. Mulighetene for å se kalkingstiltak i sammenheng med revisjon og fornyelse av vassdragskonsesjoner vil også bli vurdert. Utredningen skal gjennomføres i samarbeid med Norges vassdrags- og energidirektorat og Fiskeridirektoratet.

Det gjennomføres kontinuerlig effektkontroll i alle kalkede laksevassdrag. Kontrollen omfatter blant annet programmer for overvåking av effekter på vannkvalitet og fiskebestander. Det er også etablert programmer for dokumentasjon av gjennom-

føring og evaluering av selve kalkingsvirksomheten. Effektkontrollen er avgjørende for å sikre optimal ressursbruk og gode resultater av kalkingen.

3.10 Fiskeutsettinger og genbank

Fiskeutsettinger

Utsetting av laks gjennomføres i dag i all hovedsak som kompensasjonstiltak i forbindelse med kraftutbygging. Det stilles krav om at fisk som settes ut til kultiveringsformål skal være av stedegen stamme.

Fiskeutsettinger har i mange tilfelle ikke hatt særlig effekt. Det vil derfor bli stilt skerpede krav til evaluering i forbindelse med utsettingspålegg. I tillegg vil det bli etablert kvalitetskriterier for fisk som skal settes ut.

Genbank for villaks

I 1986 ble det satt i gang et arbeid med å etablere en nasjonal genbank for villaks. I dag består banken av en sædbank for nedfrosset melke og en genbank for levende fisk. Materiale fra 169 bestander er lagret i sædbanken, mens 22 stammer er bevart i levende genbank. Sju stammer som har vært oppbevart i levende genbank er tilbakeført til vassdragene. De opprinnelige laksebestandene fra viktige laksevassdrag som Vosso, Driva, Rauma, Ranaelva og Steinkjerelvene finnes nå i all hovedsak bare i genbanken.

Så langt er de laksebestandene som er valgt ut til genbanken enten truet av *Gyrodactylus salaris* eller av sur nedbør. En rekke laksebestander er imidlertid også truet som følge av store innslag av rømt oppdrettslaks, og det er nødvendig at også disse bestandene blir midlertidig sikret i levende genbanker.

Genbankvirksomheten finansieres i dag med midler over Miljøverndepartementets budsjett. I tillegg bidrar selskaper som produserer kraft i vassdrag hvor laksen er negativt påvirket av kraftutbygging. Summen av bidragene er på om lag 1,5 mill. kroner årlig. Den årlige kostnaden ligger på ca. 16 mill. kroner

Bevaring av bestander som er truet av rømt oppdrettslaks kan utløse en betydelig økning i behovet for midler til den fremtidige genbankvirksomheten. Miljøverndepartementet vil derfor utrede den fremtidige finansiering av genbankene. I den forbindelse vil både regulantenenes, oppdrettsnæringens og andre myndigheters roller og ansvar bli avklart.

3.11 Forskning og overvåking

Nye krav til kunnskap om villaksen

Medlemslandene i NASCO har sluttet seg til en føre-var-tilnærming i lakseforvaltningen, og det er utarbeidet detaljerte retningslinjer for hvordan dette skal gjøres i praksis. Retningslinjene innebærer i første rekke at forvaltningen skal baseres på konkrete målsetninger for ønsket bestandstilstand og lakseproduksjon, og at bestandstilstanden skal overvåkes og evalueres regelmessig i forhold til målsettingene.

Føre-var-tilnærmingen innebærer at det må utvikles tallfestede forvaltningsmål for laksevassdragene. Samtidig må det etableres et overvåkingssystem som kan dokumentere forholdet mellom bestandenes tilstand og de målene som er satt.

Menneskeskapte påvirkningsfaktorer

Siden 1988 har rømt oppdrettsfisk utgjort en betydelig andel av den norske gytebestanden. Feltforsøk har sannsynliggjort at kryssning mellom rømt oppdrettslaks og vill laks kan få store konsekvenser for den naturlige lakseproduksjonen. Det er nødvendig å skaffe frem mer kunnskap om disse sammenhengene. I tillegg må kunnskapen om effektene av lakselusinfeksjoner styrkes.

Det er behov for mer kunnskap om langtidsvirkninger og effekter av avbøtende tiltak i regulerte vassdrag. Vassdragsregulantenene vil i derfor i større grad bli pålagt langtidsundersøkelser, blant annet i forbindelse med revisjon av konsesjonsvilkår.

Vassdragskalking og bekjempelse av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* er ressurskrevende og stiller store krav til resultatrapportering. Det er nødvendig å opprettholde et høyt nivå på overvåkingen av de aktuelle vassdragene.

Forskningsprogram om villaks mv

Siden 2001 har mye av lakseforskningen foregått i regi av Villaksprogrammet. Programmet har hatt tre tematiske satsningsområder. Det første, «Produksjon av villaks - variasjon i tid og rom», har omhandlet bestandsregulerende mekanismer hos laks i ferskvann og hav. Den andre delen, «Trusler mot villaksen», har økt kunnskapen om virkningen av menneskeskapte trusler. Forskning på lakseparasittene *Gyrodactylus salaris* og lakselus, på effekter av rømt oppdrettslaks, vassdragsreguleringer og vannforurensning, forsuring, klimaendringer, kompensasjonstiltak, og over- og feilbeskatning har vært sentralt. Den tredje delen av programmet, «Bruk og forvaltning av villaksen», har skaffet frem kunnskap

om biologiske, kulturelle og økonomiske interesser i et moderne forvaltnings- og brukerperspektiv. Temaer har blant annet vært optimal gytebestandsstørrelse, beskatningsrater, fangstselektivitet, prognoser for lakseinnsig, kvotebasert regulering, kultiveringstiltak og lokal forvaltning. I 2007 vil disse forskningsområdene inngå i det nye programmet Miljø 2015.

I tillegg til forvaltningsrettet forskning, ligger det muligheter for forskning innen verdiskaping. AREAL-programmet under Norges forskningsråd er etablert for å gi ny kunnskap som kan bidra til næringsutvikling basert på bærekraftig bruk av areal- og naturressurser, herunder fisketurisme i lakseførende vassdrag.

Laks i havet

I årene fra 1980 til 2000 gikk laksebestandene i alle land rundt Atlanterhavet betydelig tilbake, og nærmere studier viste at overlevelsen i havet avtok. På denne bakgrunn har NASCO initiert et forskningsprogram som skal kartlegge fordeling og vandringsmønstre av laks i Nord-Atlanteren (SALSEA). Norge har bidratt vesentlig til bedre kunnskap om laks i havet, i første rekke gjennom aktiviteter i regi av Havforskningsinstituttet.

Overvåkingsplan

Direktoratet for naturforvaltning har utarbeidet en helhetlig plan for den framtidige lakseovervåkingen innenfor eget ansvarsområde. Planen omfatter også naturforvaltningens del av programmet for overvåking og evaluering av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder. Planen vil bli lagt til grunn for den fremtidige overvåkingen av laksebestandene.

Overvåking av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder

I St.prp. nr. 79 (2001-2002) ble det lagt til grunn at ordningen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder skal evalueres så snart det er mulig å vurdere de konkrete effektene for de aktuelle laksebestandene. Det ble også varslet et særskilt overvåkingsprogram for å få tilstrekkelig kunnskap om bestandene og de faktorene som påvirker dem. I

Innst. S. nr. 134 (2002-2003) sluttet Stortinget seg til dette, og forutsatte samtidig at ordningen blir evaluert senest ti år etter at den er ferdigstilt.

På denne bakgrunn arbeider fagmyndighetene med et bredt anlagt tiårig overvåkingsprogram som skal danne grunnlag for evalueringen av de nasjonale laksevassdragene og laksefjordene. Programmet skal gi tilstrekkelig kunnskap om bestandsutviklingen, følge utviklingen av de enkelte påvirkningsfaktorene i vassdrag og fjorder, samt etablere gode rapporteringsrutiner som sikrer en helhetlig oversikt. I tillegg skal programmet bidra til en mest mulig effektiv beskyttelse av bestandene. Programmet, som inngår som en del av den samlede lakseovervåkingen, er delvis iverksatt fra og med 2005 og skal være på plass i sin helhet i 2007.

Sentralt i overvåkingsprogrammet er blant annet data om:

- bestandens tilstand i forhold til negativ menneskeskapt påvirkning,
- lakseoppgang, beskatning og gytebestand i utvalgte nasjonale laksevassdrag og i referansevassdrag,
- utvikling i antall rømt fisk og forekomsten av rømt oppdrettsfisk i gytebestandene i utvalgte nasjonale laksevassdrag og i referansevassdrag,
- frekvens av hybridisering i nasjonale laksevassdrag og referansevassdrag,
- utvikling i reguleringsregimer for vannkraft og fysiske inngrep i nasjonale laksevassdrag,
- utvikling i forurensingskilder og vannkvalitet,
- forekomst og effekt av lakselus og fiskesykdommer hos fisk i oppdrettsanlegg, rømt oppdrettsfisk og villfisk i nasjonale laksefjorder, og i nærliggende referanseområder.

Det vil bli etablert en rapporteringsordning der de ansvarlige myndighetene melder fra om hvilke tiltak som blir iverksatt for å følge opp ordningen. Denne rapporteringen og resultatene fra overvåkingsprogrammet vil bli lagt til grunn for å vurdere effektene. Selve evalueringen vil bli utført av uavhengige sakkyndige fra universitetsmiljøene.

Del II
Ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og
laksefjorder

4 Nasjonale laksevassdrag og laksefjorder

Dette kapittelet omhandler bakgrunnen for, innholdet i og oppfølgingen av ordningen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder, jf. St.prp. nr. 79 (2001-2002) og Innst. S. nr. 134 (2002-2003). Føringerne for ferdigstillingen av ordningen fremgår av kapittel 7.

4.1 Saksgangen

Nasjonale laksevassdrag og laksefjorder ble først foreslått i Villaksutvalgets innstilling (NOU 1999: 9). Innstillingen ble fulgt opp i St.meld. nr. 8 (1999-2000) *Rikets miljøtilstand og Regjeringens miljøvernpolitikk*, St.meld. nr. 33 (1999-2000) *Tilleggsmelding til St.meld. nr. 8* (1999-2000) og Stortingets behandling av disse meldingene, jf. Innst. S. nr. 256 (1999-2000). Dette ble så lagt til grunn for et forslag som ble sendt på bred høring i 2001 og for St.prp. nr. 79 (2001-2002) *Om opprettelse av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder* (Regjeringen Bondevik II). Med utgangspunkt i denne fastsatte Stortinget rammene for ordningen og opprettet 37 nasjonale laksevassdrag og 21 nasjonale laksefjorder, jf. Innst. S. nr. 134 (2002-2003) *Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om opprettelse av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder*.

Villaksutvalgets innstilling

På bakgrunn av den alvorlige situasjonen for villaksen ble det ved kongelig resolusjon av 18. juli 1997 oppnevnt et utvalg som skulle se på årsakene til nedgangen i de norske laksbestandene og fremme forslag til strategier og tiltak for å bedre situasjonen. Utvalget var bredt sammensatt med representanter fra fagmyndigheter, rettighetshavere, brukere og næringsorganisasjoner og ble ledet av daværende Riksadvokat Georg Fr. Rieber-Mohn. Utvalget la frem sin innstilling i NOU 1999: 9 *Til laks åt alle kan ingen gjera?* i mars 1999. Et sammendrag av innstillingen er tatt inn i vedlegg 3 i St.prp. nr. 79 (2001-2002).

Villaksutvalget la frem en rekke forslag som samlet skulle gi en mer helhetlig forvaltning og sikre gjenoppbygging av laksebestandene. Utvalgets hovedforslag var at et utvalg av de viktigste

laksebestandene skulle gis særlig beskyttelse gjennom etablering av 50 nasjonale laksevassdrag og ni store nasjonale laksefjorder eller kyststrekninger i tilknytning til 33 av disse vassdragene.

Utvalgets innstilling ble sendt på bred høring våren og sommeren 1999. Høringen viste at det gjennomgående var bred tilslutning til de fleste av utvalgets forslag. Forslaget til nasjonale laksefjorder var imidlertid omstridt.

Behandlingen av Villaksutvalgets innstilling

Gjennom St.meld. nr. 8 (1999-2000) *Rikets miljøtilstand og Regjeringens miljøvernpolitikk* sluttet Regjeringen Bondevik I seg til de fleste av Villaksutvalgets forslag. Det ble også lagt opp til å konsentrere innsatsen om å sikre de viktigste laksebestandene og deres leveområder. Forslaget til nasjonale laksevassdrag og laksefjorder skulle utredes nærmere før det ble tatt stilling til saken.

I tilleggsmeldingen til St.meld. nr. 8 (1999-2000), St.meld. nr. 33 (1999-2000), sluttet Regjeringen Stoltenberg I seg til prinsippet om nasjonale laksevassdrag og laksefjorder. I meldingen ble det presisert at alle forhold og interesser knyttet til en slik ordning skulle belyses og avveies før det ble tatt stilling til den endelige utformingen. Det ble også lagt opp til at ordningen i første omgang kun skulle omfatte vassdrag uten prosjekter i Samlet plan for vassdrag, og at den skulle suppleres og ferdigstilles når vannkraftinteressene i de aktuelle vassdragene var avklart. For Finnmarks del ble det lagt opp til en mindre omfattende ordning i fjordene enn det Villaksutvalget hadde foreslått. Det ble også varslet at det var aktuelt å vurdere andre vassdrag, fjorder og forvaltningsregimer enn de som inngikk i utvalgets innstilling.

De to meldingene ble behandlet samlet av Stortinget, jf. Innst. S. nr. 256 (1999-2000). Ved behandlingen sluttet flertallet seg til innføring av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder på det grunnlaget som var lagt frem i St.meld. nr. 33 (1999-2000).

St.prp. nr. 79 (2001-2002) Om opprettelse av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder

I etterkant av Stortingets behandling utarbeidet Miljøverndepartementet et forslag til nasjonale

laksevassdrag og laksefjorder. Forslaget bygget på Villaksutvalgets innstilling, de nevnte stortingsmeldingene og Innst. S. nr. 256 (1999-2000). Forslaget ble sendt på bred høring i 2001 og ble sammen med høringsresultatene lagt til grunn for forslaget i St.prp. nr. 79 (2001-2002). Forslaget var i store trekk i samsvar med høringsforslaget og besto av tre hovedelementer: Rammer og grunnprinsipper for ordningen, forslag til 37 nasjonale laksevassdrag og 21 nasjonale laksefjorder og et opplegg for supplering og ferdigstilling.

Innst. S. nr. 134 (2002-2003) Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om opprettelse av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder

Ved behandlingen av Innst. S. nr. 134 (2002-2003) sluttet Stortinget seg i all hovedsak til forslaget i St.prp. nr. 79 (2001-2002). Stortinget vedtok imidlertid at det ikke skulle være tillatt med matfiskoppdrett av laksefisk i 13 av laksefjordene og justerte i den forbindelse grensene for sju fjordområder. Stortinget ba også Regjeringen sørge for at matfiskanlegg med laksefisk som befinner seg i de oppdrettsfrie fjordene ble flyttet til andre områder innen 1. mars 2011. Det ble forutsatt at eierne av disse anleggene, i alt tre, fikk en rimelig kompensasjon.

I St.prp. nr. 79 (2001-2002) var det lagt til grunn at de midlertidige sikringssonene for laksefisk skulle videreføres inntil ordningen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder var ferdigstilt. Stortinget ba imidlertid Regjeringen avvikle sikringssonene, men forutsatte samtidig at det ikke ble tildelt nye konsesjoner for matfiskoppdrett av anadrome arter i disse områdene før ordningen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder var ferdigbehandlet. Stortinget sluttet seg også til at ordningen skulle evalueres senest ti år etter at den var ferdigstilt.

4.2 Nærmere om nasjonale laksevassdrag og laksefjorder

Formålet med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder er å gi et utvalg av de viktigste laksebestandene i Norge en særlig beskyttelse mot skadelige inngrep og aktiviteter i vassdragene og mot oppdrettsvirksomhet, forurensning og munningsinngrep i de nærliggende fjord- og kystområdene.

Det er så langt opprettet 37 nasjonale laksevassdrag og 21 nasjonale laksefjorder, jf. figur 4.1 og 4.2 nedenfor. I de nasjonale laksevassdragene er det ikke tillatt med nye tiltak og aktiviteter som kan

skade villaksen. I laksefjordene skal det ikke etableres ytterligere matfiskoppdrett for laksefisk, og eksisterende virksomhet skal underlegges særskilte regler for rømmingssikring og helsekontroll. Større inngrep i munningsområdene og virksomhet med risiko for alvorlig forurensning er heller ikke tillatt. De nærmere detaljene i beskyttelsesregimet for nasjonale laksevassdrag og laksefjorder fremgår av kapittel 6, der det også er foreslått en oppdatering av beskyttelsesregimet for nasjonale laksefjorder.

Ordningen skal i hovedsak omfatte store og tallrike bestander, bestander med eller med potensial for høy produktivitet, storlaksbestander og bestander med særskilt genetisk karakter. Kriteriene for valg av bestander er beskrevet i kapittel 7.

Det skal i alt opprettes om lag 50 vassdrag med tilhørende fjordområder, tilsvarende ca. tre fjerdedeler av Norges samlede villaksressurs. Bestandene i ordningen skal ha en god geografisk fordeling.

Bestandene som inngår i ordningen skal prioriteres i det generelle arbeidet med å styrke villaksen. Dette vil i første rekke gjelde tiltak mot *Gyrodactylus salaris*, restaurering av leveområder, revisjon av konsesjonsvilkår og kompensasjonstiltak i regulerte vassdrag, vassdragskalking og bestandsovervåking. I tillegg vil en rekke generelle tiltak for villaksen være av betydning, i første rekke tiltak mot rømming og lakselus og reguleringer i laksefisket.

Nasjonale laksevassdrag og laksefjorder opprettes ved plenarvedtak. Dette innebærer at Stortinget oppretter de vassdragene og fjordområdene som skal inngå i ordningen og fastsetter en overordnet norm for hvordan områdene skal forvaltes inntil et utfyllende regelverk er på plass. Laksen vil da være sikret en særlig beskyttelse i de aktuelle områdene så langt det lar seg gjøre med hjemmel i gjeldende lover og forskrifter.

Plenarvedtaket er en instruks til forvaltningen og får dermed rettsvirkning overfor statlige myndigheter. Ordningen skal senere forankres i lakse- og innlandsfiskloven og i forskrifter etter flere ulike lover. Aktuelle lovendringer vil bli foreslått for Stortinget etter at ordningen er ferdigstilt.

Bestemmelsene om nasjonale laksevassdrag og laksefjorder skal forvaltes i henhold til dagens ansvarsfordeling mellom statlige myndigheter. Ordningen skal være godt lokalt forankret, og både kommunene og rettighetshaverne vil bidra i forvaltningen.

De nasjonale laksevassdragene og laksefjordene vil være permanente. Ny kunnskap, ny teknologi og nye generelle rammebetingelser for

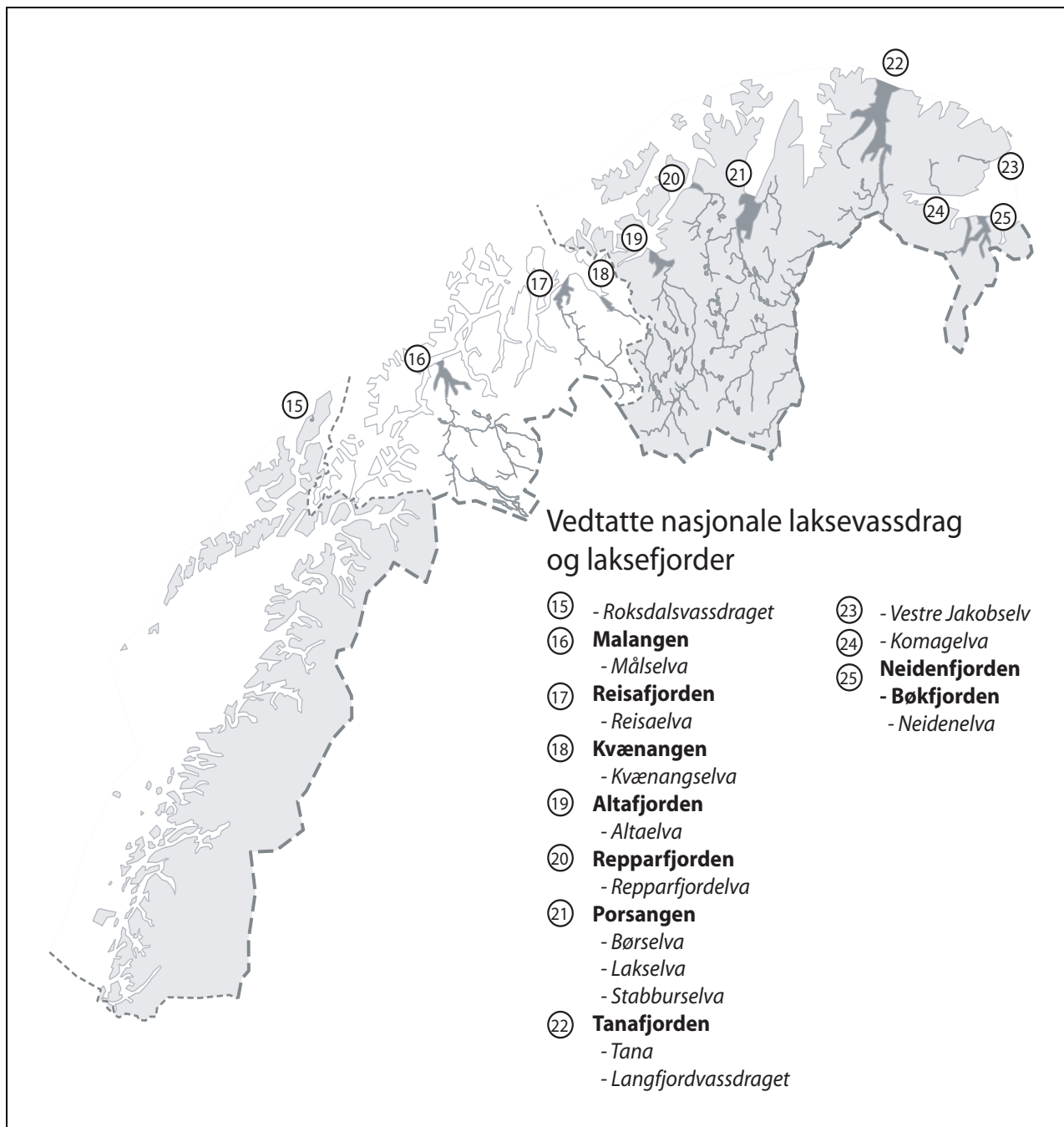

Figur 4.1 Vedtatte nasjonale laksvassdrag og laksefjorder i Sør-Norge

berørte næringsinteresser kan imidlertid over tid tilsi endringer i regelverket for forvaltningen av vassdragene og fjordområdene. Ordningen skal derfor evalueres senest ti år etter at den er ferdigstilt.

De langt fleste etablerte nasjonale laksevassdragene inngår i Verneplan for vassdrag eller er uten aktuelle vannkraftinteresser som er negative for villaksen. Videre erstatter de nasjonale lakse-

fjordene i all hovedsak tidligere midlertidige sikringssoner for laksefisk. Gjennom disse regimene var det allerede før ordningen ble opprettet lagt begrensninger på visse typer virksomhet i områdene. Det ble derfor lagt til grunn at konsekvensene av de etablerte nasjonale laksevassdragene og laksefjordene for andre samfunnsinteresser var begrenset.

Figur 4.2 Vedtatte nasjonale laksevassdrag og laksefjorder i Nord- Norge

4.3 Status for oppfølging

Nedenfor er det redegjort for oppfølgingen av ordningen med vekt på romertallsvedtakene og flertallsmerknadene i Innst. S. nr. 134 (2002-2003). Ett av romertallsvedtakene – om innføring av propellbeskyttelse for båter brukt i oppdrettsnæringen – er ikke direkte knyttet til nasjonale laksevassdrag og laksefjorder, og oppfølgingen av dette er beskrevet i kapittel 3.5.1. Oppfølgingen av en fler-

tallsmerknad om merking av oppdrettsfisk er også beskrevet i kapittel 3.5.1.

Vedtak om særlig beskyttelse

I Innst. S. nr. 134 (2002-2003), romertallsvedtak I, II og III, opprettet Stortinget 37 nasjonale laksevassdrag og 21 nasjonale laksefjorder og bestemte at laksen i disse områdene skulle sikres en særlig beskyttelse i samsvar med de beskyttel-

sesregimene som var foreslått i St.prp. nr. 79 (2001-2002). I ettertid er disse vedtakene lagt til grunn for forvaltningens behandling av saker som berører de aktuelle områdene.

Beskyttelsesregimet for de nasjonale laksevassdragene har fungert godt, og det er ikke foretatt regelendringer eller gjort erfaringer med vassdragsmyndighetenes praktisering som tilsier at dette regimet bør endres særlig. Det er imidlertid behov for visse endringer i beskyttelsesregimet for de nasjonale laksefjordene, dels som følge av endringer i reguleringene av akvakulturnæringene siden laksefjordene ble opprettet og dels som følge av erfaringer med det nåværende regimet. Dette er nærmere utdypet i kapittel 6.

Beskyttelsesregimene for nasjonale laksevassdrag og laksefjorder skal nedfelles i forskrifter etter lakse- og innlandsfiskloven, vannressursloven, akvakulturloven og matloven. Det vil senere også bli foreslått en egen bestemmelse om nasjonale laksevassdrag og laksefjorder i lakse- og innlandsfiskloven.

Kompensasjon for oppdrettsanlegg som må flytte ut av nasjonale laksefjorder

Ved opprettelsen av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder vedtok Stortinget at enkelte nasjonale laksefjorder skal være oppdrettsfrie innen 2011, jf. Innst. S. nr. 134 (2002-2003) romertallsvedtak III. Stortinget vedtok også at det skal gis rimelig kompensasjon for virksomheter som må flytte ut av nasjonale laksefjorder, jf. romertallsvedtak IV. Dette gjelder tre oppdrettsanlegg.

Spørsmålet om kompensasjon for flytting av oppdrettsanlegg ut av nasjonale laksefjorder ble forelagt Stortinget i St.prp. nr. 65 (2004-2005) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005. I proposisjonen ble følgende lagt til grunn:

«I forbindelse med opprettelsen av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder vedtok Stortinget at enkelte nasjonale laksefjorder skal være oppdrettsfrie innen 2011, jf. Innst. S. nr. 134 (2002-2003). Stortinget vedtok også at det skal gis «rimelig kompensasjon» for virksomheter som må flytte ut av nasjonale laksefjorder som følge av vedtaket. Dette gjelder tre oppdrettsanlegg.

Regjeringen vil understreke at det i denne saken ikke foreligger noe erstatningsansvar for staten. Bakgrunnen for dette er at rådighetsinnskrenkninger ikke medfører erstatningsplikt for staten. Endrede rammebetingelser er en del av risikoen ved å drive næringsvirksomhet. Videre følger det klart av de opprinnelige

tillatelsene til å etablere konsesjonen at det er tatt forbehold om å kunne kreve reduksjon eller fjerning av anlegget dersom forholdene skulle tilsi dette. Kompensasjon som følge av flytting i forbindelse med opprettelse av nasjonale laksefjorder er en direkte oppfølging av Stortingets vedtak.

På denne bakgrunn har Regjeringen lagt til grunn at fastsettelse av «rimelig kompensasjon» bør skje ut fra en ren rimelighetsbetraktning basert på at de berørte selskapene vil ha ulemper og kostnader som følge av pålegget. Det foreslås at kompensasjonen ytes i form av et kontantbeløp som ikke inkluderer ekstra konsesjoner. Regjeringen mener at en rimelig kompensasjon er å dekke flyttekostnader med inntil 2,25 mill. kroner per konsesjon. Selskapene må dokumentere flyttekostnadene før utbetaling av kompensasjon skjer, dvs. kompensasjon ytes først etter at anleggene har flyttet.

Vedtaket om opprettelse av nasjonale laksefjorder og nødvendige pålegg om flytting av oppdrettsanlegg treffes av Fiskeri- og kystdepartementet i medhold av oppdrettsloven. Bevilgningen er likevel foreslått på Miljøverndepartementets budsjett, da Miljøverndepartementet har et overordnet og koordinerende ansvar for Regjeringens oppfølging av ordningen. Dette innebærer ikke at det etableres noe nytt prinsipp om forholdet mellom lovmessig ansvar og ansvar for kompensasjons- eller erstatningsordninger.

Regjeringen ber om Stortingets samtykke til at Miljøverndepartementet kan gi tilsagn om å dekke oppdrettsanleggenes dokumenterte flyttekostnader innenfor en total ramme på 6,75 mill. kroner, dvs. inntil 2,25 mill. kroner per anlegg. I samsvar med Stortingets vedtak vil ingen oppdrettsanlegg bli pålagt å flytte før 1. mars 2011. Velger noen av oppdrettsanleggene likevel å flytte i 2005, vil eventuelle utbetalinger i 2005 bli foreslått bevilget i forbindelse med nysalderingen av 2005-budsjettet.»

Med dette som utgangspunkt samtykket Stortinget i at Miljøverndepartementet kan gi tilsagn om å dekke inntil 6,75 mill. kroner til kompensasjon tilsvarende dokumenterte utgifter ved flytting av tre oppdrettsanlegg ut av nasjonale laksefjorder under kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning, ny post 36 «Kompensasjon ved flytting av oppdrettsanlegg», jf. Innst. S. nr. 240 (2004-2005). Det kan dermed gis tilsagn om å dekke dokumenterte flyttekostnader med inntil 2,25 mill. kroner pr. anlegg.

De berørte oppdrettsselskapene er orientert om kompensasjonsordningen, men det er i ettertid ikke tatt initiativ i sakens anledning.

Vedtak om avvikling av de midlertidige sikringssonene for laksefisk

I 1989 opprettet Fiskeridepartementet 52 midlertidige sikringssoner for laksefisk utenfor 125 lakselver. Hensikten var å bevare livskraftige laksebestander som et biologisk og genetisk grunnlag for vekst og utvikling i oppdrettsnæringen og å bidra til å bevare villaksen og annen anadrom laksefisk.

Ved opprettelsen ble det lagt vekt på å beskytte individrike laksebestander med særlig verdifulle arveanlegg og god naturlig reproduksjon. Det ble også lagt vekt på at sikringssonene skulle bidra til å hindre spredning av fiske sykdommer og forebygge genetiske skadevirkninger av rømt oppdrettslaks på de ville laksebestandene.

De midlertidige sikringssonene har regulert oppdrett i sjøområdet og i de vassdragene som munner ut i sonene. Marine arter, skjell, krepsdyr og ål har ikke vært omfattet av bestemmelsene.

Det har ikke vært tillatt å etablere nye konsesjoner for matfiskoppdrett med laksefisk innenfor de midlertidige sikringssonene. Eksisterende anlegg har hatt anledning til å drive videre. Ved flytting og etablering av reservelokaliteter skulle anleggene som hovedregel lokaliseres lenger vekk fra de vassdrag som sonene ble etablert for å beskytte. Anlegg utenfor sonene kunne ikke flytte eller etablere lokaliteter innenfor en midlertidig sikringssone. Restriksjoner på oppdrett innen sikringssonene tilsvarer dermed til en viss grad beskyttelsesregimet i nasjonale laksefjorder.

I St.prp. nr. 79 (2001-2002) ble det lagt til grunn at de midlertidige sikringssonene for laksefisk skulle opprettholdes inntil ordningen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder var ferdigstilt. I Innst. S. nr. 134 (2002-2003), romertallsvedtak VI, ba imidlertid Stortinget om at Regjeringen opphevet disse sonene. Samtidig ble det forutsatt at det ikke skulle tildeles nye konsesjoner for matfiskoppdrett med laksefisk før Stortinget hadde ferdigbehandlet forslag til ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder.

Som følge av at Stortinget forutsatte at det ikke skulle tildeles nye konsesjoner for matfiskoppdrett med laksefisk i sikringssonene før ordningen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder var ferdigbehandlet, har Fiskeri- og kystdepartementet funnet det mest hensiktsmessig å videreføre sikringssonene. De sikringssonene som ble erstattet med nasjonale laksefjorder i Innst. S. nr. 134 (2002-2003) ble imidlertid formelt opphevet i juni 2006. Det samme gjelder de «restsonene» der grensen for laksefjorden ble satt lenger inn i fjorden enn de daværende sikringssonene.

Sikringssoner som ligger i fjordområder som ikke er utredet i forbindelse med ferdigstillingen av ordningen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder vil bli opphevet når denne proposisjonen er fremmet for Stortinget. Soner som inngår i fjordområder som er utredet i forbindelse med ferdigstillingen, men som ikke blir vedtatt som nasjonale laksefjorder, vil først bli opphevet etter at Stortinget har ferdigbehandlet forslaget i denne proposisjonen.

Departementet vil for øvrig vise til at spørsmålet om opphevelse av sikringssonene også var oppe i forbindelse med Stortingets behandling av Dok. nr. 8:16 (2005-2006), jf. brev fra Miljøvernministeren datert 24.4.2006 og Innst. S. nr. 146 (2005-2006).

Vedtak om ferdigstilling

I St.prp. nr. 79 (2001-2002) ble det lagt opp til at et forslag til ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder skulle fremmes samtidig med forslag til supplering av Verneplan for vassdrag og omlegging av Samlet plan for vassdrag ved årsskiftet 2003/2004. Stortinget forutsatte at ferdigstillingen av ordningen kunne gjennomføres i 2004/2005, jf. Innst. S. nr. 134 (2002-2003), romertallsvedtak VI.

I ettertid har det vist seg vanskelig å følge denne fremdriftsplanen. Grunnen er at arbeidet med å utrede aktuelle kandidater til nye nasjonale laksevassdrag og laksefjorder har vært mer omfattende enn forutsatt. Det var også ønskelig med en lengre høringsperiode for å sikre god tid til lokal behandling av de enkelte kandidatene. Arbeidet med omlegging av Samlet plan for vassdrag er også utsatt, blant for å avklare forholdet til EUs rammedirektiv for vann.

På denne bakgrunn ble forslag til supplering av Verneplan for vassdrag lagt frem uavhengig av Samlet plan for vassdrag og ferdigstillingen av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder. Forslaget ble lagt frem i juni 2004, jf. St.prp. nr. 75 (2003-2004) og behandlet i Stortinget i februar 2005, jf. Innst. S. nr. 116 (2004-2005). Suppleringen av verneplanen har avklart forholdet til vannkraftinteressene i flere av de vassdragene som nå foreslås som nye nasjonale laksevassdrag.

Det forberedende arbeidet med å ferdigstille ordningen fremgår av kapittel 5.

Overvåking og evaluering

I St.prp. nr. 79 (2001-2002) ble det lagt til grunn at ordningen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder skal evalueres så snart det er mulig å vur-

dere de konkrete effektene for de aktuelle laksebestandene. Det ble også varslet et særskilt overvåkingsprogram for å få tilstrekkelig kunnskap om bestandene og de faktorene som påvirker dem. I Innst. S. nr. 134 (2002-2003) sluttet Stortinget seg til dette, og forutsatte samtidig at ordningen ble evaluert senest ti år etter at den var ferdigstilt.

Med dette som utgangspunkt arbeider fagmyndighetene med et bredt anlagt tiårig overvåkingsprogram som skal danne grunnlaget for evaluering av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder, jf. nærmere omtale i kapittel 3.11.

5 Utredning og høringsmerknader

Dette kapittelet omhandler Direktoratet for naturforvaltnings utredning om ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder, høringsmerkna- dene til denne utredningen og departementets merknader til de synspunktene som har fremkommet gjennom høringen. Direktoratets høringsnotat og samtlige høringsuttalelser følger som utrykt vedlegg til proposisjonen.

Kapittel 5.1 redegjør for departementets oppdrag til Direktoratet for naturforvaltning og for hovedinnholdet i direktoratets utredning av april 2004.

Kapittel 5.2 gir en oversikt over høringsmerkna- dene.

I *kapittel 5.3* er det gitt en fylkesvis beskrivelse av kandidatene til nye nasjonale laksevassdrag og laksefjorder og en oversikt over de høringsuttale- sene i det enkelte fylke. Kandidatene til ordningen er mer utførlig beskrevet i vedlegg 1 og ytterligere omtalt i direktoratets høringsnotat som følger som utrykt vedlegg.

Kapittel 5.4 omfatter departementets merkna- der til synspunktene fra høringsinstansene.

5.1 Direktoratet for naturforvaltnings utredning

Miljøverndepartementet ga i oktober 2002 Direk- toratet for naturforvaltning (DN) i oppdrag å utrede aktuelle kandidater til ferdigstillingen av nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder.

23 av de 24 vassdragene som ble identifisert som særlig aktuelle i St.prp. nr. 79 (2001-2002) inn- går i DNs utredning. Ett av vassdragene, Åelva/ Gjengedal, er ikke utredet som følge av at Stortin- get fastsatte grensen for den nasjonale laksefjor- den Nordfjord lenger inn i fjorden enn det som var foreslått av departementet. I tillegg har DN utredet fire vassdrag som ikke var fremhevet i St.prp. nr. 79 (2001-2002): *Tovdalselva, Mandalselva, Årdalselva og Sausvassdraget*.

På denne bakgrunn har DN utredet 27 nye vassdrag og 19 nye fjordområder som kandidater til ordningen, jf. oversikten i tabell 5.1 og figur 5.1 og 5.2 nedenfor. I utredningen er det foretatt en

konkret vurdering av de enkelte laksebestandene og gitt en detaljert beskrivelse av hvert vassdrag og fjordområde og de viktigste berørte samfunns- interessene. Norges vassdrags- og energidirekto- rat (NVE) og Fiskeridirektoratet har bidratt vesentlig til utredningen. Fiskeridirektoratet har blant annet kartlagt oppdrettsinteressene i de aktu- elle fjordområdene og NVE har bidratt til beskrei- velsen av vassdragene.

Direktoratets utredning ble sendt på høring i mars 2004. Direktoratet ba spesielt om å få belyst interesser og mulige konflikter knyttet til hvert enkelt vassdrag og fjordområde og om synspunk- ter på helheten i suppleringen. Høringsinstansene og en oversikt over samtlige innkomne høringsut- talelser fremgår av vedlegg 2. Direktoratets utred- ning samt kopi av alle innkomne høringsuttalelser følger som utrykt vedlegg til proposisjonen.

I forbindelse med høringen presiserte direkto- ratet at laksebestandene i *Bjerkreimselva, Lærdals- elva, Orkla, Verdalselva, Namsen og Vefsna* ble ansett for å være spesielt viktige. Videre ble det presisert at kandidatene til nye nasjonale laksefjor- der med få unntak var større enn de midlertidige sikringssonene.

5.2 Hovedsynspunkter fra høringen

I dette kapittelet refereres generelle og overord- nede synspunkter fra nasjonale fagmyndigheter, regionale myndigheter, kommuner, forskningsin- stitusjoner, bransjeforeninger, grunneierlag og ulike organisasjoner.

5.2.1 Nasjonale myndigheter

Bergvesenet forutsetter at opprettelse av nye nasjo- nale laksefjorder ikke legger hindringer i veien for eksisterende og planlagte bergverksbedrifter og viser til mulige konfliktområder i Nærøyfjorden, Førdefjorden, Storfjorden, Tosenfjorden og Vel- fjorden.

Fiskeridirektoratet tilrår at Mandalselva, Bjerk- reimselva, Nærøydalselva, Lærdalselva, Orkla, Nidelva, Verdalselva, Namsen, Vefsna og Ranaelva

Tabell 5.1 Utredete vassdrag og fjordområder. Vassdrag som Direktoratet for naturforvaltning anser som spesielt viktige er uthevet

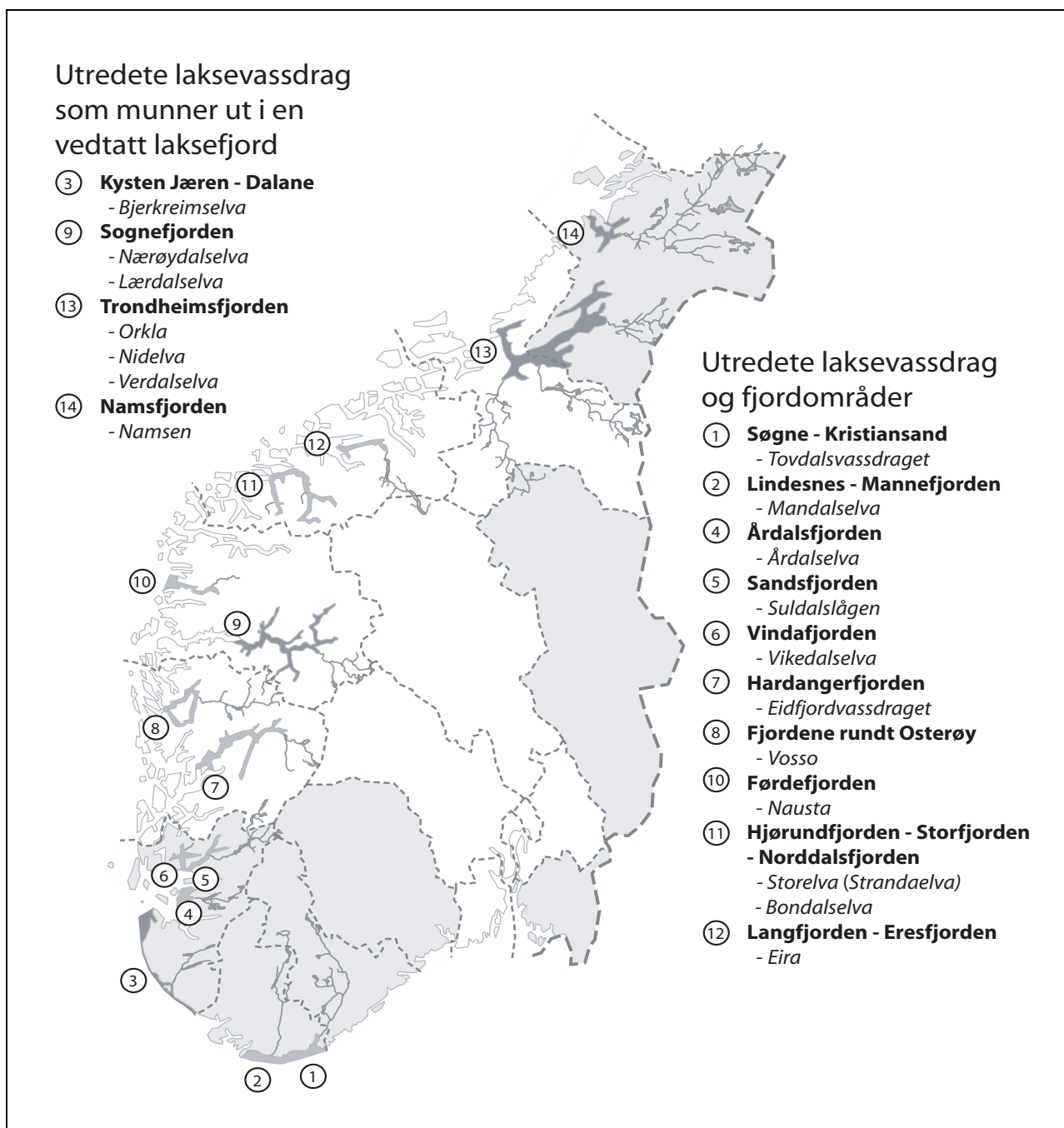
Fylke	Utredete laksevassdrag	Tilhørende fjordområde
Vest-Agder	Tovdalselva Mandalselva	Utredet fjordområde: Søgne - Kristiansand Utredet fjordområde: Lindesnes - Mannefjorden
Rogaland	Bjerkreimselva Årdalselva Vikedalselva Suldalslågen	Vedtatt laksefjord: Kysten Jæren - Dalane Utredet fjordområde: Årdalsfjorden Utredet fjordområde: Vindafjorden Utredet fjordområde: Sandsfjorden
Hordaland	Eidfjordvassdraget Vosso	Utredet fjordområde: Hardangerfjorden Utredet fjordområde: Fjordene rundt Osterøy
Sogn og Fjordane	Nærøydalselva Lærdalselva Nausta	Vedtatt laksefjord: Sognefjorden Utredet fjordområde: Førdefjorden
Møre og Romsdal	Bondalselva Storelva (Strandaelva) Eira	Utredet fjordområde: Hjørundfjorden – Storfjorden - Norddalsfjorden Utredet fjordområde: Langfjorden - Eresfjorden
Sør-Trøndelag	Orkla Nidelva	Vedtatt laksefjord: Trondheimsfjorden
Nord-Trøndelag	Verdalselva Namsen	Vedtatt laksefjord: Trondheimsfjorden Vedtatt laksefjord: Namsfjorden
Nordland	Åbjøra Sausvassdraget Vefsna Ranaelva Beiarelva Saltdalselva	Utredet fjordområde: Tosen Utredet fjordområde: Velfjorden Utredet fjordområde: Vefsnfjorden Utredet fjordområde: Ranafjorden Utredet fjordområde: Beiarfjorden Utredet fjordområde: Skjerstadfjorden
Troms	Laukhelle- Lakselv Skibotnelva	Utredet fjordområde: Solbergfjorden - Gisundet Utredet fjordområde: Lyngen
Finnmark	Kongsfjordelva	Utredet fjordområde: Kongsfjorden

med foreslåtte fjordområder blir tatt inn i ordningen. Nausta, Bondalselva og Beiarelva med utredete fjordområder tilrås også tatt inn i ordningen, men med endringer i tilliggende fjorder. Endringsforslagene er nærmere omtalt under den fylkesvise gjennomgangen. De øvrige forslagene frarås primært, men direktoratet har i noen tilfeller foreslått subsidiære løsninger. Disse er nærmere omtalt under den fylkesvise gjennomgangen. Fiskeridirektoratet viser videre til at laksebestandene i Suldalslågen, Eidfjordvassdraget og Vosso er genetisk spesielle og krever ekstraordinære tiltak. Direktoratet mener imidlertid at disse vassdragene ikke tilfredsstiller kravene til å bli nasjonale laksevassdrag.

Mattilsynet støtter nasjonale laksevassdrag og laksefjorder, men mener at målrettede tiltak mot rømming og overføring av sykdommer og parasitter, da særlig lakselus, vil kunne ha langt større betydning for å redusere negativ påvirkning på villaks fra oppdrett.

Norges geologiske undersøkelse (NGU) er enige i utredningens vurderinger av grusgraving eller masseuttak i eller i tilknytning til nasjonale laksevassdrag.

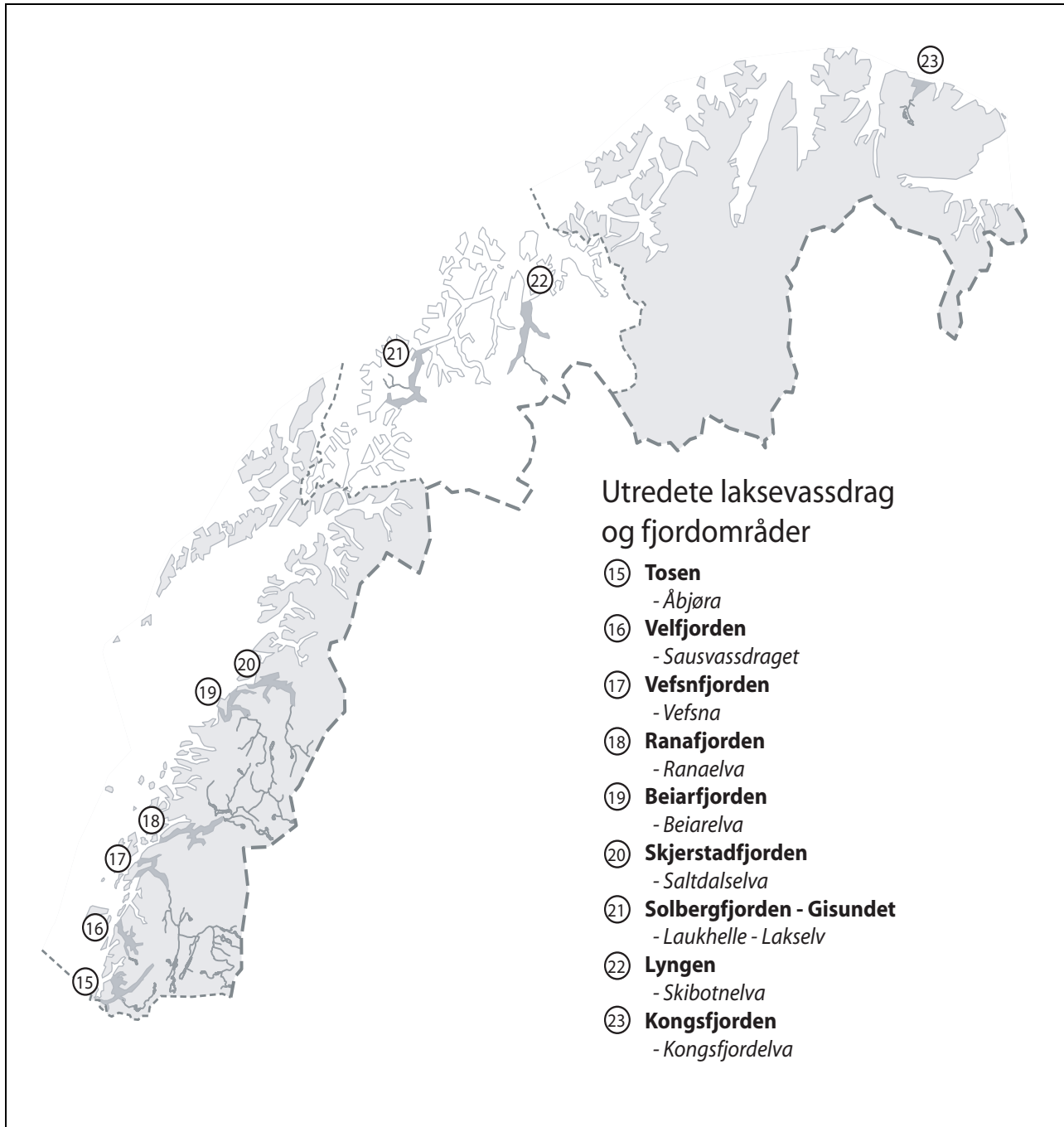
Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) mener at de vassdragene som skal velges ut som nasjonale laksevassdrag i utgangspunktet enten skal ha vitale laksebestander eller være i en situasjon der en vital laksebestand kan etableres ved at

Figur 5.1 Utredete laksevassdrag og fjordområder i Sør-Norge.

ytre påvirkningsfaktorer blir fjernet. NVE er derfor negative til at vassdrag som har en svak laksebestand, eller hvor den opprinnelige laksebestanden er gått tapt, skal inngå blant de nasjonale laksevassdragene. NVE viser også til sammenhengen mellom vannkraftproduksjon og svekkede laksebestander i elvene Årdalselva, Eira, Åbjøra og Ranelva. Status som nasjonale laksevassdrag i slike vassdrag vil etter NVEs syn ha liten betydning. NVE peker videre på at fem av de vassdragene som er foreslått i høringsdokumentet også er inkludert

i forslag til supplering av Verneplan for vassdrag (Bjerkreimselva, Nærøydalselva, Nausta, Verdalselva og Beiarelva), og at seks av de utredete vassdragene er vernet i tidligere verneplaner. NVE mener det vil gi sterkere vern om et vassdrag både har et generelt vern og status som nasjonalt laksevassdrag. Med bakgrunn i dette mener NVE at det vil være naturlig å opprette følgende 13 vassdrag som nasjonale laksevassdrag: Bjerkreimselva, Vikedalselva, Vosso, Nærøydalselva, Nausta, Bondalselva, Orkla, Verdalselva, Namsen,

Figur 5.2 Utredete laksevassdrag og fjordområder i Nord-Norge.

Sausvassdraget, Beiarelva, Saltdalselva og Laukhelle-Lakselv.

Statens forurensingstilsyn har ingen kommentarer til høringsforslaget.

5.2.2 Sametinget

Sametinget oppfordrer myndighetene til straks å gjennomføre tiltak for å fjerne oppdrettsvirksomhet fra de nasjonale laksefjordene mot full kompen-

sasjon til eierne og andre kompensasjonstiltak i de aktuelle områdene.

5.2.3 Regionale myndigheter

Fylkesmenn

De fleste fylkesmennene begrenser sine merknader til regionale forhold, se nærmere under den fylkesvise gjennomgangen i kapittel 5.3.

Fylkesmannen i Buskerud mener det er positivt at Numedalslågen er opprettet som nasjonalt laksevassdrag for å hindre inngrep som påvirker laksens gyte- og oppvekstvilkår.

Fylkesmannen i Hordaland mener ordningen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder er viktig for å gi laksebestander ekstra beskyttelse, men mener det er usikkert om innføringen av ordningen alene vil kunne redde de truede laksebestandene.

Fylkeskommuner

De fleste fylkeskommunene konsentrerer sine marknader til regionale forhold, se nærmere under den fylkesvise gjennomgangen i kapittel 5.3.

Rogaland fylkeskommune etterlyser generelt mer forskning som bedre kan dokumentere nødvendig størrelse på nasjonale laksefjorder og fremhever betydningen av samarbeid med oppdrettsnæringen for å oppnå en effektiv bekjempelse av lakselus.

Hordaland fylkeskommune mener det må gjennomføres en evaluering og konsekvensutredning med det formålet å sikre villaksen best mulig før det blir innført nye vernetiltak. Fylkeskommunen mener videre at eventuelle reguleringer ikke må hindre en videre utvikling av oppdrettsnæringen.

Sogn og Fjordane fylkeskommune mener det må settes inn tiltak med tilhørende økonomiske midler mot alle trusselfaktorene som påvirker villaksen for å gi den et reelt vern. Aktive tiltak mot rømming og utprøving av ny metodikk for å fjerne lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* vil være mer effektivt enn det fylkeskommunen mener er et passivt arealvern. Fylkeskommunen etterlyser også en evaluering av ordningen med midlertidige sikringssoner og oppfordrer til en evaluering av ordningen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder før denne utvides og suppleres med nye områder.

Nord-Trøndelag fylkeskommune mener at nasjonale laksevassdrag må avgrenses til å omfatte den lakseførende strekningen i de aktuelle vassdragene.

Nordland fylkeskommune synes det er positivt at ordningen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder utvides for å sikre flere av de viktigste laksebestandene særskilt beskyttelse.

Troms fylkeskommune mener at resultater fra forskning i regi av Fiskeriforskning, Havforskningsinstituttet og NINA viser at ordningen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder bygger på utdatert kunnskap og burde vært evaluert. Fylkeskommunen ber derfor om at ordningen underleg-

ges en helhetlig evaluering og gis en ny politisk behandling i løpet av en femårsperiode. På generelt grunnlag vurderer fylkeskommunen at effekten av laksefjorder er minimal eller lite målbar med hensyn til lakselus og rømt oppdrettslaks. Fylkeskommunen uttaler videre at forskning utført av NINA viser at havbruksnæringen har god kontroll på lakselusproblemet og viser til at det er innført nye krav til tekniske standarder for oppdrettsanlegg.

Enhetsfylke

Møre og Romsdal fylke (samlet uttalelse fra Fylkesmannen i Møre og Romsdal og Møre og Romsdal fylkeskommune) ønsker at viktige villaksbestander blir forvaltet på en bærekraftig måte samtidig som oppdrettsnæringen skal ha tilgang på areal og gode lokaliteter med tanke på lønnsomhet og næringsutvikling i distriktene.

5.2.4 Kommuner

Synspunktene fra kommunene kan i hovedsak deles i to hovedgrupper. Kommuner som har interesser i havbruksnæringen er generelt kritiske til at det opprettes nye nasjonale laksefjorder. Kommuner med interesser i de ville laksebestandene, eller som ikke har interesser i havbruksnæringen, er generelt positive til ferdigstillingen.

De fleste kommunene konsentrerer sine marknader til lokale og regionale forhold, se nærmere under den fylkesvise gjennomgangen i kapittel 5.3.

5.2.5 Forskningsinstitusjoner

Havforskningsinstituttet (HI) mener Norge er forpliktet til å sikre villaksen, og at lakselus og rømt oppdrettsfisk utgjør reelle og betydelige problemer. HI uttrykker imidlertid tvil om ordningen er omfattende nok til å sikre villaksen mot lusesmitte og rømming. Større laksefjorder ville trolig hatt bedre effekt mot rømming og lakselus. En forutsetning for at forslaget skal ha effekt er styrket kontroll med anleggene og bedre driftsrutiner.

I en situasjon der det kun er plass til 13 nye vassdrag, mener HI at bestander som har vært utryddet ikke bør prioriteres nå. Dette gjelder bl.a. Mandalselva, Tovdalsvassdraget, Skibotn, Vefсна og Rana.

Instituttet støtter opprettelse av Osterfjorden og Hardangerfjorden som nasjonale laksefjorder og understreker at laksebestandene i Finnmark er særdeles viktige. HI peker også på risikoen for økologiske interaksjoner mellom oppdrett av

marin fisk og ville bestander og mener en ikke kan se bort fra at også anlegg med marin fisk kan være en smitterisiko for villaks. HI understreker også betydningen av et langsiktig nasjonalt overvåkingsprogram.

Norsk institutt for naturforskning (NINA) anser nasjonale laksefjorder som et positivt tiltak i arbeidet med å bevare villaksen og har ingen særskilte merknader til utredningen. NINA peker imidlertid på kunnskapsbehov knyttet til etablering og evaluering av ordningen, og mener det er nødvendig å styrke både lakselusovervåkingen og den langsiktige overvåkingen av rømt oppdrettslaks.

Veterinærinstituttet har ingen kommentarer til utvelgelsen av vassdrag og fjordområder, men peker på at også annen oppdrettsvirksomhet, for eksempel oppdrett av marine arter, kan ha effekter på villaksen. Instituttet mener derfor at tillatelse til marint oppdrett i laksefjorder krever en intensivt forskningsinnsats på marine sykdomsagens og organisert oppfølging og overvåking som del av strengere helsekontroll.

5.2.6 Miljøvern- og friluftslivsorganisasjoner

Bellona mener ordningen med nasjonale laksefjorder fremstår som sterkt svekket sammenliknet med Villaksutvalgets forslag. *Bellona* støtter likevel ordningen som et tiltak for å hindre økt påvirkning, men mener det vil være vanskelig å evaluere en ordning som i prinsippet bare opprettholder status quo. Om ordningen hadde blitt gjennomført i henhold til Villaksutvalgets innstilling, ville det vært mulig å evaluere effekten av områder som er frie for oppdrett av laksefisk. *Bellona* støtter prioriteringen av de seks vassdragene som er fremhevet som spesielt viktige av DN.

Den Norske Turistforening (DNT) påpeker at Norge har et internasjonalt ansvar for villaksen og ser på etablering av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder som et viktig verktøy for en bedre villaksforvaltning. DNT mener prinsipielt at oppdrettsvirksomhet bør flyttes ut av nasjonale laksefjorder, og at tiltak som kan skade laksen ikke bør tillates i nasjonale laksevassdrag. DNT mener videre at en ikke bør sette en absolutt grense på 50 vassdrag og at minst 55 vassdrag bør inngå i ordningen.

DNT mener at Tovdalsvassdraget, Mandalselva, Årdalselva, Vikedalselva, Vosso, Nausta, Eira, Åbjøra, Ranaelva, Beiarelva, Saltdalselva og Kongsfjordelva bør sikres som nasjonale vassdrag i tillegg til de seks som er prioritert i høringsforslaget. DNT mener også at alle de utredete fjordene bør bli nasjonale laksefjorder, også der elvene ikke blir

nasjonale vassdrag, og at de nye sikringssonene minst må være så omfattende som høringsdokumentet legger opp til.

Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO) mener nasjonale laksevassdrag og laksefjorder er et viktig tiltak for å bevare villaksen som del av det biologiske mangfoldet og som grunnlag for friluftslivets aktivitet. FRIFO mener videre at utvelgelsen av vassdrag bør bygge på en faglig helhetsvurdering, og at det ikke bør settes en absolutt grense ved 50 vassdrag. Utvelgelsen av vassdrag og fjordområder bør etter FRIFOs mening bygge på faglige kriterier, slik at de mest verdifulle laksestammene og laksefjordene blir sikret. FRIFO mener også at nasjonale laksefjorder vanskelig kan kombineres med oppdrettsvirksomhet.

Norges Jeger og Fiskerforbund (NJFF) uttaler at Norge har en unik forekomst av villaks og således har et internasjonalt ansvar for å ivareta den siste rest av den atlantiske laksestammen. Forbundet mener også at nasjonale laksevassdrag og laksefjorder er et viktig bidrag til å bevare den norske villaksen.

NJFF mener at utvelgelsen av vassdrag bør bygge på en faglig helhetsvurdering og at det derfor ikke bør settes en absolutt grense ved 50 vassdrag. NJFF peker på viktigheten av at laksestammer fra Vestlandet opp til Sognefjorden, Møre og Romsdal samt Nordland blir bedre representert. Organisasjonen mener videre at det ikke skal drives lakseoppdrett i de områdene som er omfattet av ordningen, og at det bør etableres tiltaks- og handlingsplaner som sikrer god effekt. NJFF mener også at oppdrettsnæringens anslag over vekstpotensial er urealistisk, og at næringen ikke blir spesielt skadelidende av forslagene i høringsnotatet. Forbundet mener også at arealforvaltning i form av nasjonale laksefjorder er god ressursforvaltning, og at det ikke er akseptabelt å fjerne en rekke av de midlertidige sikringssonene før problemene med lakselus og rømminger er løst.

NJFF mener det er svært avgjørende at de seks vassdragene som er prioritert av DN blir blant de nye nasjonale laksevassdragene, og at følgende vassdrag bør bli med i tillegg: Suldalslågen, Åelva/Gjengedalselva, Kongsfjordelva, Årdalselva, Espe-dalselva, Vosso, Eidfjordvassdraget, Nærøydalselva, Nausta, Eira, Beiarelva, Saltdalselva, Skibotn-vassdraget, Laukhelle-Lakselv, Strandaelva og Bondalselva. NJFF vil dessuten se positivt på om Sausvassdraget og Åbjøra også kommer med.

Norges Naturvernforbund mener det er særlig viktig at Vefсна, Lærdalselva, Orkla, Verdalselva, Namsen, Bjerkreimsvassdraget og Nausta tas med i ordningen. Forbundet ønsker at 20 elver blir tatt

inn i ordningen, slik at den totalt vil omfatte 57 nasjonale laksevassdrag med tilhørende laksefjorder. I tillegg til de nevnte vassdragene vil Naturvernforbundet prioritere Vosso, Mandalselva, Tovdalselva, Suldalslågen, Eidfjordvassdraget, Bondalselva, Eira, Orkla, Nidelva, Saltdalselva, Beiarelva, Rana, Laukhelle-Lakselv og Kongsfjordelva. Forbundet mener at situasjonen for villaksen fremdeles er urovekkende, og at en svekket ordning sammenlignet med Villaksutvalgets forslag bør kompenseres med opprettelse av flere enn 50 nasjonale laksevassdrag.

WWF-Norge (WWF) fremhever Norges internasjonale ansvar for å ta vare på den atlantiske villaksen, og mener at ordningen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder vil bidra til å gi viktige villaksstammer økt beskyttelse dersom den følges ordentlig opp. WWF mener videre at det er bedre med færre og store områder med strengt vern enn mange små områder med dårlig vern.

WWF ønsker at de nasjonale laksefjordene skal være helt frie for oppdrett og at ordningen må følges opp med konkrete tiltaksplaner, øremerkede midler og klare krav til berørte næringer. WWF mener at ordningen mangler miljømål og kriterier for når ekstraordinære tiltak skal gjennomføres og nevner spesielt krav til vannføring, vannkvalitet, lusemengde og mengde rømt fisk. WWF mener også at det er behov for langsiktig evaluering og overvåking av de prioriterte laksestammene. WWF trekker frem Bjerkreimselva, Lærdalselva, Bondalselva, Strandaelva, Orkla, Verdalselva, Namsen, Vefsna og Kongsfjordelva som særlig viktige. WWF vil også ha med Årdalselva, Suldalslågen, Åelva/Gjengedalselva, Espedalselva, Vosso, Nærøydalselva, Nausta, Eira, Beiarelva, Saltdalselva, Skibotnvassdraget og Laukhelle-Lakselv. WWF finner det merkelig at Espedalselva og Åelva/Gjengedalselva ikke er inkludert i direktoratets utredning.

5.2.7 Bransjeforeninger, grunneierlag og andre organisasjoner

Energibedriftenes landsforening (EBL) er positiv til arbeidet med å sikre villaksen og understreker betydningen av at ordningen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder praktiseres på en måte som ivaretar intensjonen om å ta vare på og eventuelt styrke laksebestandene. EBL mener tekniske inngrep ikke bare må betraktes som en trussel, men også som en mulighet. Etter EBLs vurdering er det ikke avgjørende for laksen om et vassdrag er regulert eller ikke, men måten det reguleres på. Omfattende forskning knyttet til regulerte vassdrag har vist at naturlige vannføringsregimer i

vassdragene langt fra er optimale for lakseproduksjonen i et vassdrag, og noen reguleringer har ført til vannføringer som har bedret lakseproduksjonen.

EBL vil bidra til at vannkraftbransjen ikke skal representere noen hovedtrussel for villaksen i fremtiden, men da må ikke ordningen med nasjonale lakevassdrag bli et kategorisk hinder for mulige vannkrafttiltak. EBL understreker betydningen av at myndighetene ser de ulike forvaltningsplaner som nasjonale laksevassdrag, Samlet plan og Verneplan for vassdrag i sammenheng.

Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening (FHL) er i utgangspunktet imot arealvern av denne typen, og skisserer en alternativ løsning med målrettede tiltak mot alle trusler i laksens livssyklus. FHL har likevel foreslått 13 vassdrag med tilhørende fjordområder, inkludert de seks vassdragene som DN mener er spesielt viktig. FHLs forslag er: Beiarelva, Ranaelva, Vefsna, Namsen, Verdalselva, Nidelva, Orkla, Lærdalselva, Nærøydalselva, Bjerkreimselva, Mandalselva, Tovdalselva og Drammensvassdraget. FHL mener at de øvrige utredete vassdragene ikke bør inngå i ordningen, da de tilhørende fjordene har stort potensial for oppdrett av laks og ørret. FHL forutsetter også at grensene i enkelte av fjordene justeres.

FHL viser videre til at foreningen i forbindelse med første runde av ordningen mente at konsekvensene av ordningen ikke var utredet da den ble opprettet. Foreningen krever derfor en utførlig konsekvensutredning i forbindelse med ferdigstillingen. Denne må belyse konsekvenser for næringsutvikling og lokalsamfunn i alle områder som er foreslått. FHL påpeker også at de gjentatte ganger har krevet en reell evaluering av ordningen.

Norges Bondelag uttalelse reflekterer mye av de samme synspunktene som Norske Lakseelver og Noregs Grunneigar og Sjølaksefiskarlag, jf. omtale under. Bondelaget mener imidlertid at ordningen bør omfatte de 50 lakseelvene som Villaksutvalget anbefalte. Norges Bondelag legger til grunn at nasjonale laksevassdrag sikrer laksens leveområder på en måte som gjør at ressursene i tilknytning til vassdragene kan utnyttes innenfor en bærekraftig ramme, og forutsetter at restriksjonene og tiltak som blir iverksatt bygger på grundige faglige vurderinger og ikke blir mer omfattende enn det som er nødvendig for å sikre en bærekraftig forvaltning av villaksstammene. Bondelaget forutsetter videre at lakseforvaltningen i de nasjonale laksevassdragene baseres på lokal driftsplanbasert forvaltning i regi av rettighetshaverne, slik at de

kan utvikle fisketurisme og annen næringsutvikling med basis i villaksressursene.

Norges Fiskerlag (NF) frarår etablering av flere nasjonale laksefjorder med mindre det helt klart vises til tilsvarende sterke virkemidler iverksatt i den enkelte elv. NF etterlyser bedret kunnskap om hydrografi og fysiske faktorer i sjøfasen som igjen kan danne grunnlag for mer kunnskap om hvordan vern i sjøområder bør utformes.

Norges Skogeierforbund har ingen spesielle kommentarer til de vassdragene og fjordene som er utredet, men understreker at ordningen ikke må føre til svekket mulighet for lokal forvaltning og utvikling av lakseturisme. Ordningen må heller ikke legge unødige restriksjoner på skogbruket. Skogeierforbundet advarer også mot en utvikling der nasjonale laksevassdrag prioriteres på bekostning av andre vassdrag.

Norske Lakseelver (NL) og *Noregs Grunneigar og Sjølaksefiskerlag* (NGSL) støtter ordningen med nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder, og mener dette er et nødvendig verktøy som vil kunne bidra til å bekjempe tapsfaktorene som rammer villaksbestandene. Disse organisasjonene mener at alle de 27 nye laksevassdragene og 19 laksefjordene som er utredet må inngå i ordningen. I tillegg mener NL og NGSL at Åelva/Gjengedal-elva i Nordfjord og Espedalselva i Ryfylke med nasjonale laksefjorder bør inngå.

NL og NGSL uttaler at nasjonale laksefjorder og laksevassdrag ikke bare handler om et valg mellom verne- og næringsinteresser, men også om å legge rammer slik at forskjellige former for næringsvirksomhet ikke skader eller ødelegger for hverandre. De mener videre at laksefjordene må være store og at all sjøbasert oppdrett av laksefisk må flyttes ut. NL og NGSL støtter DN's prioritering av laksebestandene i Vefsna, Lærdalselva, Orkla, Verdalselva, Namsen og Bjerkreimselva.

Statkraft har betydelige reguleringer i fem av de utredete vassdragene, og mener dagens måte å regulere vannvolum og -fordeling i disse vassdragene har vist seg å tilfredsstillende levevilkårene for laksen. Statkraft legger til grunn at en slik måte å regulere på også vil være tilfredsstillende i de vassdragene som får status som nasjonale laksevassdrag. Statkraft mener videre at de vassdragene som eventuelt faller fra i utvelgelsesprosessen bør være de mest marginale i forhold til potensialet for laks. Ut over dette ønsker Statkraft at Vefsna og Suldalslågen må vurderes spesielt.

Statkraft mener videre at beskyttelsesregimene for nasjonale laksevassdrag må avklares bedre. Foretaket ber i den sammenhengen om at dette spørsmålet vurderes i de videre prosessene

rundt nasjonale laksevassdrag slik at de store samfunnsinteressene, som er representert både i villaks og i vannkraft, kan balanseres og underkastes en god forvaltning.

*Vestnorsk havbrukslag*¹ mener at vernarbeidet må rettes inn mot alle faktorer som påvirker laksen og sjørretten negativt. Ved å gjennomføre et fjordvern oppnår en minimal gevinst for villaksen, men rammer store deler av norsk havbruksnærings eksistensgrunnlag og utviklingsmuligheter. Havbrukslaget påpeker at ordningen med midlertidige sikringssoner har vart i 15 år uten at en kan registrere noen positiv effekt for villaksen i områdene. Havbrukslaget etterlyser opplysninger om hvilke retningslinjer eller restriksjoner som skal gjelde i nasjonale laksefjorder og uttrykker bekymring for hva dette medfører for lokalitetene innenfor fjordene. Havbrukslaget aksepterer at følgende vassdrag blir vernet: Tovdalselva, Mandalselva, Bjerkeimselva, Lærdalselva og Nærøydalselva.

5.3 Fylkesvis oversikt over utredete vassdrag og fjordområder og høringsmerknader til disse

5.3.1 Vest-Agder og Aust-Agder

Følgende vassdrag og fjorder er utredet:

Nasjonalt laksevassdrag:	Mandalselva og Tovdalsvassdraget
Nasjonal laksefjord:	Lindenes-Mannefjorden og Søgne-Kristiansand

Mandalselva var tidligere en svært god laks- og sjørrettelv, og var blant landets beste lakseelver på slutten av 1800-tallet. Fra århundreskiftet ble fangstene stadig redusert som følge av forsurening, og den opprinnelige laksebestanden regnes nå for å være utryddet. Vassdraget er fullkalket siden 1997, og en ny bestand er under etablering.

Tovdalsvassdraget var i likhet med Mandalselva en av landets beste lakseelver på slutten av 1800-tallet, men bestanden gikk stadig nedover etter århundreskiftet. Den opprinnelige stammen var tapt rundt 1970. Elva har stort potensial for høy produksjon og en ny laksebestand er under etablering.

Fjordområdet *Lindenes-Mannefjorden* er utredet av hensyn til laksebestanden i Mandalselva. Grense mot åpent hav følger grunnlinjen. Det er

¹ Vestnorsk havbrukslag har sendt høringsuttalelsen sin til FHL. Uttalelsen er tatt med i oppsummeringen fordi flere andre høringsinstanser har vist til den i sine høringsuttalelser.

tidligere etablert midlertidig sikringssone for laksefisk i deler av området.

Fjordområdet *Søgne-Kristiansand* er utredet av hensyn til laksebestanden i Tovdalselva. Fjordområdet grense mot åpent hav følger grunnlinjen. Det er ikke midlertidig sikringssone for laksefisk i området.

Følgende har avgitt uttalelse:

Fiskeridirektoratet, Fylkesmannen i Vest-Agder, Fylkesmannen i Aust-Agder, Mattilsynet, Birkenes kommune, Mandal kommune, Marnardal kommune, Mandalselva Elveeigarlag og Norges Naturvernforbund.

Fiskeridirektoratet mener at Mandalselva kan aksepteres som nasjonalt laksevassdrag og området Lindesnes-Mannefjorden som nasjonal laksefjord. Direktoratet frarår primært Tovdalselva som nasjonalt laksevassdrag og begrunner dette med vassdragets lave lakseproduksjon, ikke stedege stamme og usikkert reetableringspotensial. Direktoratet mener derfor primært at området Søgne-Kristiansand ikke bør bli nasjonal laksefjord.

Fylkesmannen i Vest-Agder mener Mandalselva og Tovdalselva bør opprettes som nasjonale laksevassdrag og fjordområdene Søgne-Kristiansand og Lindesnes-Mannefjorden som nasjonale laksefjorder. Det uttales at begge elvene har stort potensial for å produsere laks.

Fylkesmannen i Aust-Agder anbefaler at Tovdalsvassdraget opprettes som nasjonalt vassdrag og at fjordsystemet utenfor opprettes som nasjonal laksefjord.

Mattilsynet peker på at kultiveringsvirksomheten i Tovdalselva og Mandalselva kan komme i konflikt med krav om bruk av lokal stamme.

Birkenes kommune er positiv til at Tovdalselva får status som nasjonalt laksevassdrag, forutsatt at statusen ikke brukes til å nekte tiltak som har minimal skadelig effekt på laksebestanden.

Mandal kommune anbefaler at Mandalselva blir nasjonalt laksevassdrag og at fjordområdet utenfor blir nasjonal laksefjord. Anbefalingen forutsetter at kommunenes mulighet til å gjennomføre kommunediplan for vassdraget ikke hindres, og at allmennhetens rettigheter og næringsvirksomhet i tilknytning til elva ikke svekkes.

Marnardal kommune anbefaler at Mandalselva blir nasjonalt laksevassdrag og at fjordområdet utenfor blir nasjonal laksefjord.

Mandalselva Elveeigarlag mener at Mandalselva bør opprettes som nasjonalt laksevassdrag, men forutsetter at det fortsatt vil være en lokal forvaltning av vassdraget med muligheter for annen

næringsutvikling basert på villaksressursene. Elveeigarlaget mener i tillegg at de nasjonale laksefjordene må være frie for oppdrett av laksefisk for å oppnå størst mulig effekt av ordningen.

Norges Naturvernforbund mener Tovdalselva og Mandalselva har stort produksjonspotensial og er raskt på vei oppover etter kalking og andre tiltak. Det vises også til at begge elvene har lange lakseførende strekninger og at hensynet til geografisk fordeling taler for å ta dem med i ordningen. Forbundet prioriterer Mandalselva hvis det ikke er plass til begge vassdragene.

5.3.2 Rogaland

Følgende vassdrag og fjorder er utredet:

Nasjonale laksevassdrag: Bjerkreimselva, Årdalselva, Suldalslågen, og Vikedalselva

Nasjonale laksefjorder: Årdalsfjorden, Sandsfjorden og Vindafjorden

Bjerkreimselvas laksebestand består av mellomlaks og smålaks. Vassdraget er kalket siden 1996 og er nå Rogalands mest produktive og en av landets viktigste lakseelver. Kysten utenfor elva ligger innenfor den etablerte nasjonale laksefjorden *Kysten Jæren-Dalane*.

Årdalselva har hatt en svært positiv fangstutvikling i løpet av det siste tiåret og har i denne perioden vært blant de fire til sju laksevassdragene med høyest avkastning i fylket. Elva har et betydelig innslag av stor laks og antas å ha potensial for produksjonsøkning.

Suldalslågen har en storvokst laksebestand. Bestanden i vassdraget er redusert i senere år, og forsuring regnes som en av flere negative faktorer. Vassdraget er kalket siden 1998.

Vikedalselvas laksebestand var nesten utryddet som følge av forsuring da det ble igangsatt kalking i 1987. Laksestammen er nå under gjenoppbygging, og i 2006 var vassdraget blant de sju beste lakseelvene i Rogaland.

Årdalsfjorden er utredet av hensyn til laksebestanden i Årdalselva. Det er ikke en midlertidig sikringssone for laksefisk i det utredete fjordområdet.

Sandsfjorden er utredet av hensyn til laksebestanden i Suldalslågen. Det er tidligere etablert en midlertidig sikringssone for laksefisk i deler av det utredete området.

Vindafjorden er utredet av hensyn til laksebestanden i Vikedalselva. Det er tidligere etablert en

mindre midlertidig sikringssone for laksefisk i det utredete fjordområdet.

Følgende har avgitt uttalelse:

Fiskeridirektoratet, Fylkesmannen i Rogaland, Mattilsynet, Norges geologiske undersøkelse, Rogaland fylkeskommune, Bjerkreim kommune, Eigersund kommune, Finnøy kommune, Gjesdal kommune, Hjelmeland kommune, Suldal kommune, Tysvær kommune, Vindafjord kommune, Vikedal Elveeigarlag, Årdal elveeigarlag, Norges Bondelag, Norges Grunneigar og Sjølaksefiskarlag, Norges Jeger- og Fiskeforbund, Norges Naturvernforbund, Norske Lakseelver, Statkraft og Biomarin Vekst.

Fiskeridirektoratet slutter seg til DN sin anbefaling om Bjerkreimselva, men frarår at de øvrige utredete vassdragene i Rogaland tas inn i ordningen.

Fylkesmannen i Rogaland mener at både Årdalselva, Vikedalselva, Suldalslågen og Bjerkreimselva bør opprettes som nasjonale laksevassdrag og trekker frem Bjerkreimselva som spesielt viktig. Fylkesmannen støtter også forslaget om å opprette Årdalsfjorden, Sandsfjorden og Vindafjorden som nasjonale laksefjorder. Fylkesmannen mener også at Høgsfjorden bør tas inn i ordningen for å gi de viktige lakseelvene i Espedalselva og Frafjordelva økt beskyttelse.

Mattilsynet mener det må stilles særskilte krav til akvakulturvirksomhet ved utløpet i Egersund dersom Bjerkreimselva skal inngå i ordningen. Mattilsynet mener videre at Vikedalselva og Vindafjorden ikke bør inngå.

Norges geologiske undersøkelse viser til mineralforekomster i nedslagsfeltet til Bjerkreimselva, uten at dette forventes å komme i konflikt med status som nasjonalt laksevassdrag.

Rogaland fylkeskommune mener Suldalslågen bør få status som nasjonalt laksevassdrag og Sandsfjorden som nasjonal laksefjord. Fylkeskommunen støtter også Årdalsfjorden som nasjonal laksefjord, men vil avgrense området til Marshovet, Fogn og Helgøy.

Bjerkreim kommune og *Gjesdal kommune* går i mot at Bjerkreimsvassdraget skal opprettes som nasjonalt laksevassdrag og mener en slik status kan få store konsekvenser for tilstøtende arealer til elva.

Eigersund kommune støtter forslaget om å opprette Bjerkreimsvassdraget som nasjonalt laksevassdrag.

Finnøy kommune støtter Årdalselva som nasjonalt laksevassdrag og Årdalsfjorden som nasjonal

laksefjord. Kommunen ber imidlertid om at det utredete området reduseres i omfang dersom det skal opprettes som nasjonal laksefjord. Kommunen støtter også forslaget om å opprette Suldalslågen som nasjonalt laksevassdrag og Sandsfjorden som nasjonal laksefjord, men går av hensyn til oppdrettsnæringen mot Vikedalselva som nasjonalt laksevassdrag og Vindafjord som nasjonal laksefjord.

Hjelmeland kommune går imot Årdalselva som nasjonalt laksevassdrag og Årdalsfjorden som nasjonal laksefjord. Kommunen viser til at Årdalselva har hatt positiv utvikling de siste årene, og at oppdrettsnæringen ikke har medført problemer for villaksen selv om området har den tetteste konsentrasjonen av oppdrettslokaliteter i fylket.

Suldal kommune støtter Suldalslågen som nasjonalt laksevassdrag og Sandsfjorden som nasjonal laksefjord.

Tysvær kommune går imot Vindafjorden som nasjonal laksefjord, og uttaler at oppdrettsnæringen har gjort mye for å hindre rømming og redusere mengden av lakselus, og at det må settes i verk tiltak mot alle negative påvirkningsfaktorer.

Vindafjord kommune går i mot Vikedalselva som nasjonalt laksevassdrag og Vindafjorden som nasjonal laksefjord av hensyn til oppdrettsnæringen. Det offentlige og næringen selv har arbeidet for å bedre forholdene rundt rømming og lakselus med positive resultater.

Vikedal Elveeigarlag mener Vikedalselva bør opprettes som nasjonalt laksevassdrag og Vindafjorden som nasjonal laksefjord. Laget mener at det offentlige og oppdrettsnæringen har forsøkt å få bukt med problemene med lakselus og rømming uten synlige resultater. Det vises også til at villaksen er ett viktig grunnlag for turismen i Vikedal.

Årdal elveeigarlag støtter Årdalselva som nasjonalt laksevassdrag og Årdalsfjorden som nasjonal laksefjord.

Norske Lakseelver, Norges Grunneigar og Sjølaksefiskarlag og *Norges Jeger- og Fiskeforbund* mener at Espedalselva, som den eneste elva med opprinnelig laksestamme i Høgsfjordbassenget, bør tas inn i ordningen.

Norges Naturvernforbund viser til at Villaksutvalget hadde både Bjerkreimselva og Suldalslågen med i sitt forslag til nasjonale laksevassdrag og mener disse må med i ordningen.

Statkraft opplyser at foretaket i 2004 søkte om nytt manøvreringsreglement for reguleringen i Suldalslågen. I den forbindelse tas det sikte på å bedre forholdene for laksen, samtidig som hensynet til kraftproduksjon blir ivaretatt. Statkraft viser også til at Suldalslågen har vært prøvevassdrag for

testing av ulike deler av rammedirektivet for vann og at det skal utarbeides en forvaltningsplan for vassdraget og kystområdet utenfor. Statkraft mener i lys av dette at spørsmålet om Suldalslågen skal bli et nasjonalt laksevassdrag bør inngå som en del av arbeidet med en slik forvaltningsplan.

Biomarin Vekst går i mot opprettelse av nasjonale laksefjorder, og mener et fjordvern vil gi minimal gevinst for villfisken og samtidig ramme store deler av norsk havbruksnæring.

5.3.3 Hordaland

Følgende vassdrag og fjorder er utredet:

Nasjonale laksevassdrag:	Vosso og Eidfjordvassdraget
Nasjonale laksefjorder:	Fjordene rundt Osterøy og Hardangerfjorden

Vosso har vært en av landets viktigste storlakselver med landets høyeste gjennomsnittsvekt på laks. Bolstadelva (nedre del av Vosso) var blant de mest eksklusive å fiske i, også i internasjonal målestokk. Vassdraget har et stort uutnyttet potensial.

Eidfjordvassdragets laksebestand har vært dominert av mellom- og storlaks. Vassdraget antas å ha et betydelig potensial for lakseproduksjon.

Fjordene rundt Osterøy er utredet som nasjonal laksefjord av hensyn til laksebestanden i Vosso. Det er en midlertidig sikringssone for laksefisk i deler av området.

Hardangerfjorden er utredet av hensyn til laksebestanden i Eidfjordvassdraget. Det er en midlertidig sikringssone for laksefisk i deler av området.

Følgende har avgitt uttalelse:

Fiskeridirektoratet, Fylkesmannen i Hordaland, Hordaland fylkeskommune, Austevoll kommune, Bergen kommune, Bømlo kommune, Eidfjord kommune, Jondal kommune, Kvam herad, Kvinnherad kommune, Lindås kommune, Meland kommune, Osterøy kommune, Tysnes kommune, Ullensvang herad, Vaksdal kommune, Voss kommune, Fagrådet for anadrom fisk i Vossovassdraget, Samarbeidsrådet for Sunnhordland, Voss Naturvernlag, Bellona, Norges Naturvernforbund og WWF-Norge.

Fiskeridirektoratet vurderer laksebestandene i Eidfjordvassdraget og Vosso som svært interessante, men mener likevel at disse vassdragene ikke bør være nasjonale laksevassdrag på grunn av usikre prognoser for gjenoppbygging. Direktoratet frarår også at Hardangerfjorden og fjordene rundt Osterøy opprettes som nasjonale laksefjorder.

Fylkesmannen i Hordaland støtter Vosso og Eidfjordvassdraget som nasjonale laksevassdrag, og mener at Vosso bør prioriteres spesielt. Fylkesmannen mener at eventuelt bortfall av de midlertidige sikringssonene i fjordene vil redusere muligheten til å redde de truede laksebestandene i disse elvene i betydelig grad. Fylkesmannen går også inn for at fjordene rundt Osterøy og Hardangerfjorden opprettes som nasjonale laksefjorder.

Hordaland fylkeskommune går imot flere nasjonale laksefjorder og laksevassdrag i Hordaland på grunn av oppdrettsnæringens store betydning for regionen. Fylkeskommunen mener også at det må gjennomføres en evaluering og konsekvensutredning før det blir innført nye vernetiltak.

Austevoll kommune mener det er viktigere å rette tiltak inn mot laksen enn å verne fjordarealer, og viser til de store negative konsekvensene fjordvern har for oppdrettsnæringen.

Bergen kommune går imot at Vosso og Osterfjordbassenget tas inn i ordningen, og uttaler at dette ikke vil hjelpe villaksen tilbake til Vosso, samtidig som vernetiltaket vil ramme oppdrett som er en svært viktig næring for Bergensregionen.

Bømlo kommune slutter seg til høringsuttalelsen fra Samarbeidsrådet i Sunnhordland og Vestnorsk havbrukslag.

Eidfjord kommune går inn for at Eidfjordvassdraget gis status som nasjonalt laksevassdrag. Kommunen mener videre at det må opprettes en nasjonal laksefjord i Hardangerfjorden ut til Varaldsøy, og at det ikke må tillates utvidelse av oppdrettsvirksomhet eller slakteri av laksefisk innenfor området.

Jondal kommune har tilsvarende vurderinger og går mot at Hardangerfjorden blir nasjonal laksefjord.

Kvam herad går imot flere nasjonale laksevassdrag og laksefjorder i Hordaland fordi dette vil være sterkt til hinder for lokal næringsutvikling basert på høsting fra fjorden. Kvam herad mener også at det må gjennomføres en evaluering og konsekvensutredning før det blir innført nye vernetiltak.

Kvinnherad kommune tror ikke at utvidelse av eksisterende midlertidige sikringssone er det beste tiltaket for å sikre villaksstammene i Hardangerfjorden, og går imot at Hardangerfjorden blir opprettet som nasjonal laksefjord fordi det vil legge uheldige restriksjoner på oppdrettsnæringa. Der som det likevel blir opprettet nasjonal laksefjord går kommunen inn for at grensen settes ved Ljones.

Lindås kommune går imot nasjonal laksefjord i Osterfjordbassenget, fordi dette vil være sterkt til

hinder for lokal næringsutvikling basert på høsting fra havet, samtidig som det vil være så godt som uten positive effekter for villaksbestanden. Kommunen mener også at det må gjennomføres en evaluering og konsekvensutredning før det blir innført nye vernetiltak.

Meland kommune har ingen innvendinger til forslagene i høringsnotatet.

Osterøy kommune går imot en nasjonal laksefjord i Osterfjordbassenget, da de mener dette vil være sterkt til hinder for lokal næringsutvikling basert på høsting fra havet og en videre utvikling av oppdrettsnæringen. Kommunen mener imidlertid at de midlertidige sikringssonene i fjordsystemet må gjøres permanente slik at villaksen ikke får dårligere vern enn hittil.

Tysnes kommune ber om at effekten av de nasjonale laksefjordene må dokumenteres tilfredsstillende før ordningen utvides. Kommunen mener det er svært alvorlig hvis restriksjonene ikke har positiv effekt, men bare skader oppdrettsnæringen.

Ullensvang herad går inn for å etablere Eidfjordvassdraget som nasjonalt laksvassdrag. Av hensyn til næringsinteressene må grensen for laksefjorden flyttes inn til Hesthammar-Kvanndal. Forutsetningen for å flytte grensa inn fra Varaldsøy er et fruktbart samspill mellom partene for en bærekraftig fiskehelse og planer for sikring mot lakselus-smitte og rømt oppdrettslaks.

Vaksdal kommune går inn for at Vosso med tilstøtende sjøarealer tas med. Kommunen går inn for at eksisterende oppdrettsanlegg får ligge, men at det ikke etableres nye anlegg i området.

Voss kommune går inn for at Vosso med tilstøtende sjøarealer tas med i ordningen ut fra de store verneverdiene og alvorlige truslene for villaksen i vassdraget. Kommunen mener også at Nærøydalselva bør tas med i ordningen.

Samarbeidsrådet for Sunnhordland går imot båndleggelse av fjordområder og oppfordrer til større fokus på vern av laksen i stedet for passivt arealvern.

Fagrådet for anadrom fisk i Vossovassdraget mener Vosso bør inngå i ordningen.

Voss Naturvernlag mener det er svært viktig at Vosso får status som nasjonalt laksevassdrag og at fjordene rundt Osterøy ut til Nord-Hordlandsbroen blir nasjonal laksefjord.

Bellona mener Hardangerfjorden bør omfattes av ordningen med nasjonale laksefjorder på grunn av den alarmerende høye lakselusproduksjonen i området.

Norges Naturvernforbund peker på at villaksen i fylket har lidd under påvirkning av rømt oppdretts-

laks og lang tids vanskjøtsel av fjordene, og mener det nå er all grunn til å prøve å restaurere stammene i Eidfjordvassdraget og Vosso. Forbundet mener videre at forslaget til laksefjorder i fylket er for små.

WWF - Norge mener at den midlertidige sikringssonen i Hardangerfjorden bør opprettholdes inntil det er avklart om de spesielle tiltakene mot lakselus får god nok effekt.

5.3.4 Sogn og Fjordane

Følgende vassdrag og fjorder er utredet:

Nasjonale laksevassdrag:	Lærdalselva, Nausta og Nærøydalselva
Nasjonal laksefjord:	Førdefjorden

Lærdalselva har vært en av landets mest produktive lakseelver og har storvokst laks. Laksebestanden i elva er behandlet mot lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* og har et stort uutnyttet potensial for produksjon. Vassdraget munner ut i den etablerte nasjonale laksefjorden *Sognefjorden*.

Nausta er den elva i fylket der det årlig blir fisket flest laks. Elva har stort produksjonspotensial og er ikke berørt av kraftutbygging eller fysiske inngrep.

Nærøydalselva har en vesentlig andel storlaks og sannsynligvis et uutnyttet potensial for lakseproduksjon. Vassdraget munner ut i den etablerte nasjonale laksefjorden *Sognefjorden*.

Førdefjorden er utredet av hensyn til laksebestanden i Nausta. Det er tidligere etablert en midlertidig sikringssone for laksefisk i deler av det utredete området.

Følgende har avgitt uttalelse:

Fiskeridirektoratet, Norges geologiske undersøkelse, Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Sogn og Fjordane fylkeskommune, Askvoll kommune, Aurland kommune, Flora kommune, Førde kommune, Naustdal kommune, Naustdal elveeigarlag, Samarbeidsforum i Sunnfjord, Vernegruppa for Nausta, Naustdal elveigarlag, Norges Bondelag, Norske Lakseelver, Norges Grunneigar og Sjølaksefiskarlag, Norges Naturvernforbund, Sunnfjord Energi AS og SFE Produksjon A/S.

Fiskeridirektoratet støtter Nærøydalselva, Lærdalselva og Nausta som nasjonale laksevassdrag, men foreslår at grensen for den midlertidige sikringssonen legges til grunn for avgrensningen i Førdefjorden. Subsidiært mener direktoratet at grensen kan settes mellom Flokenes og Hornneset.

Norges geologiske undersøkelse (NGU) viser til at mineralforekomster i Førdefjorden/Nausta er av nasjonal interesse og kan bli gjenstand for gruvedrift. Behov for deponering av avgangsmasser på stort dyp i fjordbassenget vil etter NGUs syn trolig ikke komme i konflikt med status som nasjonal laksefjord. NGU viser til beskyttelsesregimet for nasjonale laksevassdrag og laksefjorder, og går i lys av dette i mot at Førdefjorden etableres som nasjonal laksefjord og Nausta som nasjonalt laksevassdrag. Utnytting av en annen viktig mineralforekomst ved Nærøydalselva vil etter NGUs vurdering ikke være i konflikt med status som nasjonalt laksevassdrag.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane mener at Lærdalselva, Nausta og Nærøydalselva bør opprettes som nasjonale laksevassdrag. Lærdalselva og Nausta er de to mest produktive laksevassdragene i fylket, og Nærøydalselva har en betydelig storlaksstamme. Fylkesmannen mener også at Førdefjorden bør opprettes som nasjonal laksefjord, og at grensen bør settes ved Flokeneset for å unngå konflikt med oppdrettsnæringen.

Sogn og Fjordane fylkeskommune støtter Lærdalselva og Nærøydalselva som nasjonale laksevassdrag, men er imot Nausta som nasjonalt laksevassdrag og Førdefjorden som nasjonal laksefjord av hensyn til framtidig næringsutvikling, bosetting og arbeidsmuligheter. Naustavassdraget utgjør dessuten tre fjerdedeler av arealet i Naustdal kommune og er en svært viktig naturressurs for kommunen.

Askvoll kommune går imot forslaget om å opprette Førdefjorden som nasjonal laksefjord. Kommunen grenser allerede til en nasjonal laksefjord, Dalsfjorden. En ny nasjonal laksefjord vil medføre store ulemper for næringsutvikling i kommunen.

Aurland kommune støtter forslaget om å opprette Nærøydalselva som nasjonalt laksevassdrag.

Flora kommune og *Førde kommune* har havbruksnæringen som et av sine sentrale utviklingsområder for fremtidig verdiskapning og går imot Førdefjorden som nasjonal laksefjord. Hvis forslaget likevel blir vedtatt, ber Flora kommune om at yttergrensen for laksefjorden blir satt lik grensen for den eksisterende sikringssonen for laksefisk.

Naustdal kommune går imot Nausta og Førdefjorden som nasjonalt laksevassdrag og nasjonal laksefjord. Et vern vil skade en rekke utviklingstiltak, hindre kraftutbygging, få negative konsekvenser for landbruket, annen næringsvirksomhet og bosetting. Videre vil status som nasjonal laksefjord hindre all videreutvikling av havbruksnæringen og trolig stoppe videre utvikling av mineralressursen

i Engebøfjellet, som har stor internasjonal interesse.

Samarbeidsforum i Sunnfjord (kommunene Flora, Naustdal, Førde, Jølster og Gaular) går imot forslaget om Førdefjorden som nasjonal laksefjord. Det uttales at vern vil få dramatiske konsekvenser for næringslivet, kommunene og bygdene som grenser til Førdefjorden.

Vernegruppa for Nausta mener Nausta må inngå i ordningen med nasjonale laksevassdrag.

Naustdal elveigarlag støtter Nausta som nasjonalt laksevassdrag og Førdefjorden som nasjonal laksefjord. Elveigarlaget fremhever Nausta som en urørt elv der status for laksebestanden er god. Elva har derfor en fremtid som referansevassdrag.

Norske Lakseelver (NL), *Norges Grunneigar og Sjølaksefiskarlag* og *Norges Bondelag* mener at Lærdalselva, Nausta og Nærøydalselva bør inngå i ordningen. Disse organisasjonene mener at også Åelva/Gjengedalsvassdraget i Nordfjord og tilgrensende sjøområder må prioriteres i samsvar med Villaksutvalgets forslag.

Norges Naturvernforbund mener Nausta er i klasse med de andre nasjonalt viktige vassdragene som DN har pekt på, og mener i tillegg at Førdefjorden må bli nasjonal laksefjord. Forbundet mener videre at også Lærdalselva bør få prioritet som nasjonalt laksevassdrag i fylket.

Sunnfjord Energi AS går imot at Nausta blir nasjonalt laksevassdrag og at Førdefjorden blir nasjonal laksefjord. Begrunnelsen er at nasjonale laksefjorder og laksevassdrag vil legge bindinger på annen næringsvirksomhet i området. På sikt vil dette stoppe utviklingen av levende bygder samtidig som grender vil bli avfolket. Sunnfjord Energi mener at grunnlagsmaterialet for å gjøre Nausta til nasjonalt laksevassdrag og Førdefjorden til nasjonal laksefjord både er for lite og for dårlig utredet.

SFE Produksjon A/S mener at Nausta ikke må vernes som nasjonalt laksevassdrag. Det må først avklares om flerbruksprosjektet med oppfølgende tiltak (skånsom utbygging og miljødesignet vassdragsdrift) kan føre til bedre løsninger for villaksen og øvrige brukerinteresser i vassdraget.

5.3.5 Møre og Romsdal

Følgende vassdrag og fjorder er utredet:

Nasjonalt laksevassdrag:	Bondalselva, Strandaelva (Storelva) og Eira.
Nasjonale laksefjorder:	Langfjorden-Eresfjorden, Hjørundfjorden-Storfjorden og Nordalsfjorden.

Bondalselva var frem til 1990-tallet blant de 20 mest produktive lakseelvene i landet, og den elva som vanligvis hadde størst fangstutbytte i Møre og Romsdal. Vassdraget har oppvist laksefangster som er svært høye i forhold til elvas lengde.

Storelva (Strandaelva) er en middels stor vestlandselv som må karakteriseres som et høyfjellsvassdrag. Vassdraget har få inngrep og en livskraftig laksebestand som er dominert av smålaks. Også her har det vært oppvist laksefangster som er svært høye i forhold til elvas lengde.

Eira hadde tidligere en av landets mest storvokste laksestammer. Laksestammen er betydelig redusert i antall og størrelse som følge av kraftregulering, og det foregår omfattende undersøkelser for å finne avbøtende tiltak.

Hjørundfjorden-Storfjorden-Nordalsfjorden er utredet av hensyn til laksebestanden i Bondalselva og Strandaelva (*Storelva*). Bondalselva munner ut i Hjørundfjorden, og *Storelva* (Strandaelva) renner ut i indre del av fjordsystemet. Det utredete fjordområdet har samme geografiske utstrekning som den midlertidige sikringssonen for laksefisk i området.

Langfjorden-Eresfjorden er utredet av hensyn til laksebestanden i Eira. Det er en midlertidig sikringssone for laksefisk i området. Den vestre delen av fjordområdet er vedtatt som nasjonal laksefjord av hensyn til laksebestanden i Rauma.

Følgende har avgitt uttalelse:

Fiskeridirektoratet, Møre og Romsdal fylke (samt uttalelse fra Fylkesmannen i Møre og Romsdal og Møre og Romsdal fylkeskommune), Molde kommune, Nesset kommune, Norddal kommune, Rauma kommune, Skodje kommune, Stordal kommune, Stranda kommune, Sykkylven kommune, Ørskog kommune, Ørsta kommune, Bondalen elveeigarlag, Sunnmøre elveeigarlag, Norges Naturvernforbund og WWF-Norge.

Fiskeridirektoratet tilrår at Bondalselva blir nasjonalt laksevassdrag, men foreslår at grensen for laksefjorden i Hjørundfjorden settes mellom Indre Standal og Trandal, subsidiært mellom Festøya og Kurset ytterst i fjorden. Resten av fjordsystemet med Storfjorden og Norddalsfjorden utgår. Direktoratet anser at Strandaelva (*Storelva*) ikke er av en slik karakter at den bør få status som nasjonalt laksevassdrag. Direktoratet mener videre at Eira, i lys av lav produksjon og usikre prognoser for gjenoppbygging av laksebestanden, ikke kvalifiserer til å bli nasjonalt laksevassdrag. Det frarås også at Langfjorden-Eresfjorden blir nasjonal laksefjord, blant annet i lys av stort poten-

sial for oppdrett og kommunenes ønske om å ta i bruk områdene.

Møre og Romsdal fylke støtter Bondalselva og Strandaelva som nasjonale laksevassdrag. Fylket støtter også opprettelsen av en tilhørende nasjonal laksefjord, men med innskrenking av arealet av hensyn til oppdrettsnæringen.

Molde kommune støtter Eira som nasjonalt laksevassdrag og mener også at Langfjorden-Eresfjorden som nasjonal laksefjord men med et redusert omfang.

Nesset kommune støtter Eira som nasjonalt laksevassdrag og Langfjorden som nasjonal laksefjord.

Norddal kommune støtter Bondalselva og Strandaelva som nasjonale laksevassdrag og Hjørundfjorden-Storfjorden og Norddalsfjorden som nasjonale laksefjorder.

Rauma kommune støtter Langfjorden som nasjonal laksefjord, men ønsker at oppdrettslokaliteten i Lybergsvika blir holdt utenfor. Kommunen ønsker å videreføre ordningen med midlertidige sikringssoner for laksefisk.

Skodje og Ørskog kommune slutter seg til utredningen, men ber om at en i det videre arbeidet med nasjonale laksefjorder og laksevassdrag tar hensyn til arbeidsplasser innen oppdrettsnæringen.

Stordal kommune ser i utgangspunktet positivt på at det nå blir lagt opp til et nytt og strengere regelverk for vern av villaksen. Kommunen går likevel imot å gjøre Storfjorden til nasjonal laksefjord hvis dette vil innebære et totalforbud mot nye konsesjoner og lokaliteter for oppdrett av laksefisk.

Stranda kommune går imot å opprette Strandaelva som nasjonalt laksevassdrag på grunn av konsekvensene for oppdrettsnæringen i en tilhørende nasjonal laksefjord.

Sykkylven kommune støtter Storfjorden som nasjonal laksefjord.

Ørsta kommune går imot å opprette Bondalselva som nasjonalt laksevassdrag, og mener kommunale planverktøy er gode nok redskaper for forvaltningen av elva og Hjørundfjorden.

Bondalen elveeigarlag støtter forslaget om å opprette Bondalselva som nasjonalt laksevassdrag og Hjørundfjorden som nasjonal laksefjord.

Sunnmøre elveeigarlag støtter Bondalselva og Strandaelva som nasjonal laksevassdrag og Storfjorden, Hjørundfjorden og Norddalsfjorden som nasjonale laksefjorder. Elveeigarlaget viser til at det er 29 vassdrag med sjørrret og 22 vassdrag med laks i dette fjordsystemet.

Norges Naturvernforbund mener at både Bondalselva og Eira må prioriteres som nasjonale laksevassdrag.

WWF - Norge anbefaler at Bondalselva og Strandaelva med tilhørende fjordområde blir tatt inn i ordningen. Organisasjonen uttaler at fjordområdet er tilnærmet oppdrettsfritt og har mange viktige laksevassdrag. *WWF* støtter også forslaget om Eira som nasjonalt laksevassdrag med tilhørende laksefjord.

5.3.6 Sør-Trøndelag

Følgende vassdrag er utredet:

Nasjonale laksevassdrag: Nidelva og Orkla

Nidelva er ved sin bynære beliggenhet og sin storvokste laksestamme enestående på landsbasis. Den lakseførende strekningen er kort, men i avkastning pr. km er Nidelva ett av landets beste laksevassdrag.

Orkla er sammen med Gaula det mest produktive laksevassdraget rundt Trondheimsfjorden. Vassdraget er blant landets klart beste lakseelver i fangstkvantum og har bestand med storlaks.

Begge vassdragene munner ut i den etablerte nasjonale laksefjorden *Trondheimsfjorden*.

Følgende har avgitt uttalelse:

Fiskeridirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Rennebu kommune, Trondheim kommune, Den Norske Turistforening og Norges Naturvernforbund.

Fiskeridirektoratet tilrår at Nidelva og Orkla opprettes som nasjonale laksevassdrag.

Norges vassdrags- og energidirektorat mener at Orkla er eksempel på et utbygget vassdrag som fungerer godt for laksen, og har ingen innvendinger til at Orkla opprettes som nasjonalt laksevassdrag.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag mener at Nidelva og Orkla bør opprettes som nasjonale laksevassdrag. Fylkesmannen mener også at kommende ombygging og utvidelse av Leirfossene og Lødøljaoverføringen ikke nødvendigvis vil berøre laksebestanden i Nidelva i stor grad. I den forbindelse vises det til at vassdraget er gjennomregulert, og til at effektene på bestanden i stor grad er avhengig av manøvreringsreglementet og graden av effektkjøring.

Rennebu kommune mener det vil være svært positivt for laksebestanden i Orkla at vassdraget blir sikret som et nasjonalt laksevassdrag.

Trondheim kommune mener at Nidelva med sin særegne laksestamme og beliggenhet bør få status som nasjonalt laksevassdrag.

Den Norske Turistforening har ikke Nidelva blant sine 15 prioriterte vassdrag, men mener likevel at også Nidelva bør inngå i ordningen.

Norges Naturvernforbund mener både Orkla og Nidelva bør opprettes som nasjonale laksevassdrag.

5.3.7 Nord-Trøndelag

Følgende vassdrag er utredet:

Nasjonale laksevassdrag: Verdalselva og Namsen

Verdalselva har i visse år en betydelig andel av storlaks, og elveforbygning og åpning av ny fiskestrekning har økt vassdragets produksjonspotensial betydelig. Vassdraget munner ut i den nasjonale laksefjorden *Trondheimsfjorden*.

Namsen er i dag landets nest mest produktive laksevassdrag. Ovenfor lakseførende strekning finnes en relikvt laksetype (Namsblank) som gjennomfører hele livssyklusen i ferskvann. Fangstene består i varierende andeler av små-, mellom- og storlaks. Vassdraget munner ut i den nasjonale laksefjorden *Namsfjorden*.

Følgende har avgitt uttalelse:

Fiskeridirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Nord-Trøndelag Fylkeskommune, Grong kommune, Verran kommune, Innherred samkommune (Verdal og Levanger kommune), Lakseutvalget for Namsenvassdraget (samarbeidsorgan mellom grunneiere, deltakerkommunene *Namsos*, *Grong*, *Overhalla* og *Høylandet* og fylkesmannen), og Norges Naturvernforbund

Fiskeridirektoratet tilrår at Verdalselva opprettes som nasjonalt laksevassdrag og viser til at elva har en middels, men god produksjon av laks. Direktoratet viser videre til at Namsen har stor produksjon av laks og en spesiell laksestamme (Namsblank) som tilsier at vassdraget bør få status som nasjonalt laksevassdrag.

Norges vassdrags- og energidirektorat mener Namsen er et utbygget vassdrag som fungerer godt for laksen, og har ingen innvendinger til at både Namsen og Verdalselva opprettes som nasjonale laksevassdrag.

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag støtter Verdalsvassdraget og Namsen som nasjonale laksevassdrag.

Nord-Trøndelag Fylkeskommune støtter Namsen og Verdalselva som nasjonale laksevassdrag,

forutsatt at beskyttelsesregimet begrenses til å gjelde på lakseførende strekning av vassdragene.

Verran kommune har ingen merknader til høringsutkastet.

Innherred samkommune (Verdal og Levanger) går inn for at Verdalselva etableres som nasjonalt laksevassdrag forutsatt at eksisterende næringsvirksomhet i og rundt vassdraget ikke hindres når den drives etter bærekraftige prinsipper.

Lakseutvalget for Namsenvassdraget går inn for at Namsen får status som nasjonalt laksevassdrag. Utvalget viser også til at Namsen har en forekomst av relikte laks (Namsblank), og at elva er sykdomsfri og munner ut i et fjordsystem med meget god miljøstatus. *Grong kommune* støtter dette synet i egen uttalelse.

Norges Naturvernforbund mener at både Verdalselva og Namsen er viktige laksevassdrag med moderat eller lite påvirkede stammer som det er viktig å sikre for fremtiden.

5.3.8 Nordland

Følgende vassdrag og fjorder er utredet:

Nasjonale laksevassdrag:	Åbjøra, Vefsna, Sausvassdraget, Beiarelva, Ranaelva og Saltdalselva.
Nasjonale laksefjorder:	Tosen, Vefsnfjorden, Velfjorden, Beiarfjorden, Ranafjorden og Skjerstadjfjorden

Åbjøra har en bestand dominert av smålaks. Vassdraget antas å ha betydelig potensial for økt lakseproduksjon ved forbedring av fiskeoppgangen gjennom reparasjon av etablerte fisketrapper.

Vefsna var tidligere Nordlands mest produktive laksevassdrag og var stabilt blant landets ti beste lakseelver før det ble infisert av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*. Laksebestanden er regnet for utryddet, men er tatt vare på i levende og frossen genbank. Vassdraget har en bestand med storlaks og stort potensial for lakseproduksjon.

Sausvassdraget har en tallrik bestand som domineres av smålaks. Vassdraget er lite påvirket av menneskelige inngrep og fremviser en variert vassdragsnatur i form av mange innsjøer.

Ranaelva er det nest største vassdraget i Nordland og har storlaksbestand. Vassdraget er behandlet mot *Gyrodactylus salaris* som har utryddet den lokale laksestammen fra vassdraget. Laksestammen er oppbevart i genbank og reetableres nå etter at vassdraget er behandlet. Vassdraget har stort potensial for høy produksjon.

Beiarelva har vært smittet av *Gyrodactylus salaris*, men er rotenonbehandlet og i dag fri for parasitten. Vassdraget er berørt av reguleringer, men har likevel fortsatt stort potensial for lakseproduksjon. Vassdraget har bestand med storlaks.

Saltdalselva er blant de største vassdragene med minst regulering i Nordland. Vassdraget har potensial til å bli en av de fire mest produktive laksevassdragene i fylket og har bestand med storlaks.

Tosenfjorden er utredet av hensyn til laksebestanden i Åbjøra. Det er en midlertidig sikringsone for laksefisk i deler av det utredete området.

Velfjorden er utredet av hensyn til laksebestanden i Sausvassdraget. Det er ikke en midlertidig sikringsone for laksefisk i det utredete fjordområdet.

Vefsnfjorden er utredet av hensyn til laksebestanden i Vefsna. Det er en midlertidig sikringsone for laksefisk i deler av området.

Ranafjorden er utredet av hensyn til laksebestanden i Ranavassdraget. Det er en midlertidig sikringsone for laksefisk i deler av området.

Beiarfjorden er utredet av hensyn til laksebestanden i Beiarelva. Det er en midlertidig sikringsone for laksefisk i deler av det området.

Skjerstadjfjorden er foreslått av hensyn til laksebestanden i Saltdalsvassdraget. Det er en midlertidig sikringsone for laksefisk i deler av området.

Følgende har avgitt uttalelse:

Fiskeridirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Fylkesmannen i Nordland, Nordland Fylkeskommune, Sør-Helgeland Regionråd, Helgeland Regionråd, Salten Regionråd, Alstadhaug kommune, Beiarn kommune, Bindal kommune, Grane kommune, Hattfjelldal kommune, Leirfjord kommune, Rana kommune, Saltdal kommune, Skjerstad kommune, Vefsn kommune, Saltdal Elveierlag, Åbjørvassdraget elveeigerlag, Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening, Norges Naturvernforbund, Statkraft, og Brodtkorp A/S.

Departementet vil bemerke at flere av høringsinstansene under høringen i 2004 gikk imot at Vefsna skulle tas inn i ordningen nå. I den forbindelse ble det vist til pilotprosjektet «Muligheter Helgeland», og anbefalt at det ikke ble tatt stilling til Vefsna som eventuelt nasjonalt laksevassdrag før dette prosjektet var avsluttet. I Soria Moria-erklæringen er det varslet at Regjeringen vil foreslå at Vefsna tas inn i Verneplan for vassdrag. Departementet har likevel valgt å gjengi uttalelsene slik de opprinnelig ble utformet av høringsinstansene.

Fiskeridirektoratet tilrår at Beiarelva som nasjonalt laksevassdrag, men foreslår at dagens midlertidige sikringssone i Beiarfjorden videreføres som nasjonal laksefjord. Direktoratet tilrår også at Vefsna og Ranaelva opprettes som nasjonale laksevassdrag og har ingen innvendinger mot at Vefsnfjorden og Ranafjorden blir nasjonale laksefjorder. Fiskeridirektoratet frarår imidlertid at Sausvassdraget, Saltdalselva og Åbjøra tas med i ordningen, da de etter direktoratets mening ikke kvalifiserer til status som nasjonale laksevassdrag. De tilhørende fjordene, Velfjorden, Skjærstadjfjorden og Tosen frarås på denne bakgrunn som nasjonale laksefjorder. Direktoratet mener også at grensen for dagens midlertidige sikringssone i Skjærstadjfjorden bør legges til grunn for en eventuell nasjonal laksefjord i dette området.

Norges vassdrags- og energidirektorat mener at eventuell opprettelse av Vefsna som nasjonalt laksevassdrag bør utsettes inntil den igangværende prosessen om videre utnyttelse av vassdraget er avsluttet. Det vil være naturlig at foreslått status som nasjonalt laksevassdrag er inkludert i denne prosessen.

Fylkesmannen i Nordland mener at alle de utredete vassdragene og fjordområdene bør inngå i ordningen, men anser Vefsna, Beiarelva og Saltdalselva med tilhørende fjorder som klart viktigst. Disse har stort produksjonspotensial og er relativt lite påvirket av inngrep. Ranaelva havner i en mellomstilling fordi vassdraget er sterkt påvirket av vassdragsreguleringer. Deretter rangeres Sausvassdraget fremfor Åbjøra.

Nordland Fylkeskommune er positiv til at ordningen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder utvides for å sikre flere av de viktigste laksebestandene i fylket. Samtidig er det viktig å sikre fortsatt gode vilkår for havbruksnæringen i Nordland. Fylkeskommunen støtter at Ranaelva og Beiarelva blir nasjonale laksevassdrag og at Ranafjorden og Beiarfjorden blir nasjonale laksefjorder. Fylkeskommunen ønsker videre at grensene for Ranafjorden og Beiarfjorden blir justert i henhold til høringsuttalelsene fra de berørte kommunene. For Vefsna tilrår fylkeskommunen at realitetsbehandlingen av vassdraget utsettes til konsesjonssøknaden og konsekvensutredningene for kraftutbygging foreligger, og at spørsmålet om vern eller utbygging bør behandles samtidig. Fylkeskommunen mener at Saltdalselva, Åbjøra og Sausvassdraget og fjordområdene utenfor disse vassdragene, ikke bør inngå i ordningen.

Sør-Helgeland Regionråd slutter seg høringsuttalelsen til Fiskeri og havbruksnæringens landsforening og foreslår at Velfjorden og Bindalsfjor-

den/Tosenfjorden ikke opprettes som nasjonale laksefjorder.

Helgeland Regionråd støtter høringsuttalelsen til Fiskeri og havbruksnæringens landsforening. Rådet foreslår at Vefsna og Vefsnfjorden utenfor Sørnes ikke tas med i ordningen.

Salten Regionråd mener det er positivt at ordningen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder ferdigstilles. Rådet ber imidlertid om at Saltdalselva og Skjærstadjfjorden ikke tas inn i ordningen. I den forbindelse uttales det at Saltdalselva er betydelig berørt av utbyggingen av E6, erosjon, massetransport og sedimentering, og at laksebestandene i elva er betydelig redusert. Det uttales også at Skjærstadjfjorden har stort potensial for økt lakseoppdrett. Rådet støtter Beiarn kommunes forslag om å etablere Beiarelva som nasjonalt laksevassdrag og Beiarfjorden som nasjonal laksefjord.

Alstadhaug kommune har ingen spesielle motforestillinger mot at det opprettes nasjonale laksevassdrag og laksefjorder. Av hensyn til næringsutvikling i etablerte industriområder foreslår kommunen at grensen i Leirfjorden flyttes litt lengre inn i fjorden ved Helgelandsbrua.

Beiarn kommune mener med en del forutsetninger at det bør opprettes en nasjonal laksefjord utenfor Beiarelva med de grenser som er beskrevet. Det uttales at grensene ikke må endres. Kommunen mener at det ikke må tildeles nye konsesjoner for oppdrett av laksefisk i den nasjonale laksefjorden, og at produksjonsvolumet i eksisterende anlegg ikke må økes.

Bindal kommune går imot at Åbjøra får status som nasjonalt laksevassdrag og at Bindalsfjorden/Tosenfjorden blir nasjonal laksefjord. Kommunen mener at dette vil ha negative konsekvenser for oppdrettnæringen og for mulig næringsutvikling.

Grane kommune mener at Vefsna ikke bør tas inn i ordningen med nasjonale laksevassdrag. Kommunen ønsker en konsekvensutredning av «Muligheter Helgeland», og mener det vil være fornuftig å behandle eventuelt vern og status som nasjonalt laksevassdrag samtidig.

Hattfjelldal kommune går imot at Vefsna blir nasjonalt laksevassdrag og mener at dette spørsmålet må utsettes i påvente av ferdigstilling av supplering av Verneplan for vassdrag, omlegging av Samlet plan for vassdrag og resultatene av prosjektet «Muligheter Helgeland».

Leirfjord kommune har ingen spesielle motforestillinger mot at det opprettes nasjonale laksevassdrag og laksefjorder. Kommunen kan imidlertid ikke akseptere den foreslåtte grensen for den nasjonale laksefjorden i Leirfjorden. Av hensyn til

næringsutvikling i etablerte industriområder foreslår kommunen at grensen flyttes lengre inn i fjorden ved Helgelandsbrua.

Rana kommune vil ikke motsette seg at Ranaelva og Ranafjorden gis spesiell beskyttelse som nasjonalt laksevassdrag og laksefjord.

Saltdal kommune tilrår at Saltdalselva og Skjerstadfjorden ikke tas inn i ordningen. Det vises til at elva allerede er vernet i verneplan for vassdrag og at det ikke vil gi villaksen bedre beskyttelse om elva blir nasjonalt laksevassdrag. Kommunen viser ellers til at Skjerstadfjorden er godt egnet for oppdrettsvirksomhet, og at status som nasjonal laksefjord vil få negative konsekvenser for oppdrettsnæringen.

Skjerstad kommune går imot at Skjerstadfjorden etableres som nasjonal laksefjord med samme begrunnelse som Saltdal kommune.

Vefsn kommune mener at Vefsna ikke bør tas inn i ordningen med nasjonale laksevassdrag nå. Saken bør avgjøres etter at konsekvensutredningen av «Muligheter Helgeland» foreligger, og etter at det er gjort endelig vedtak i Stortinget i forhold til supplering av Verneplan for vassdrag. Kommunen mener Vefsnfjorden bør få status som nasjonal laksefjord.

Saltdal Elveeierlag er positive til at Saltdalselva og Skjerstadfjorden blir en del av ordningen med nasjonale laksevassdrag og fjorder.

Åbjøravassdraget elveeigerlag mener Åbjøra bør opprettes som nasjonalt laksevassdrag.

Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening viser til at Vefsna som nasjonalt laksevassdrag innebærer at det også må opprettes en ny nasjonal laksefjord. Hvis Vefsnfjorden skal med i ordningen, må grensen settes mellom Remnes og Sørnes. Grensene for Ranafjorden og Beiarfjorden må tilsvare grensene for midlertidig sikringssonene i områdene.

Norges Naturvernforbund viser til at Villaksutvalget prioriterte Vefsna og Saltdalselva. Forbundet støtter dette og prioriterer i tillegg Beiarelva og Ranaelva på grunn av storlaksstammene og produksjonspotensial.

Statkraft går imot at Vefsna tas inn i ordningen nå. Det er et ønske at pilotprosjektet «Muligheter Helgeland» skal utredes fullt ut, og vurderingen av Vefsnas framtid bør avvende denne utredningen. Statkraft mener at det trolig vil være fornuftig å behandle vernet av Vefsna og spørsmålet om status som nasjonalt laksevassdrag samtidig.

Brodtkorb A/S mener Vefsna bør etableres som nasjonalt laksevassdrag, og peker på at det er lagt opp til at nasjonale laksevassdrag som er infisert

med *Gyrodactylus salaris* skal være særlig prioritert i det videre bekjempingsarbeidet.

5.3.9 Troms

Følgende vassdrag og fjorder er utredet:

Nasjonale laksevassdrag:	Laukhelle-Lakselv, Skibotnelva,
Nasjonal laksefjord:	Solbergfjorden-Gisundet og Lyngen

Laukhelle-Lakselv er det tredje største laksevassdraget med hensyn til fangstkvantum i Troms fylke. Fangstene er dominert av smålaks. Vassdraget, som har en rekke mindre sjøer i den lakseførende delen, er ikke påvirket av vassdragsregulering og er også lite påvirket av andre inngrep.

Skibotnelva ble smittet av *Gyrodactylus salaris* på slutten av 1970-tallet. Laksebestanden, som var relativt storvokst, anses som utryddet. Laksebestanden er bevart i genbank.

Solbergfjorden-Gisundet er utredet av hensyn til laksebestanden i Laukhelle-Lakselv. Det er en mindre midlertidig sikringssone for laksefisk i området.

Lyngen er utredet av hensyn til laksebestanden i Skibotnelva. Det er en midlertidig sikringssone for laksefisk i deler av området.

Følgende har avgitt uttalelse:

Fiskeridirektoratet, Fylkesmannen i Troms, Troms fylkeskommune, Midt-Troms regionråd, Nord-Troms regionråd, Dyrøy kommune, Lenvik kommune, Storfjord kommune, Tranøy kommune, fellesuttalelse fra kommunene Kåfjord, Storfjord og Lyngen, Kåfjord fiskerlag, Storfjord fiskerlag, Lyngen/Vestre Storfjord jeger og fiskerforening, Mandalen Jeger- og fiskeforening, Skibotn jeger- og fiskerlag, Signaldalen grunneierlag, Gáivuona-Kåfjord sameforening NSR, AL Lakselva, Norske Samers Riksforbund og Norges Naturvernforbund.

Fiskeridirektoratet anser at Laukhelle-Lakselv og Skibotnelva ikke er av en slik karakter at de kvalifiserer til nasjonale laksevassdrag og frarår i lys av dette at de tilhørende fjordområdene Solbergfjorden-Gisundet og Lyngen opprettes som nasjonale laksefjorder. Subsidiært anbefaler direktoratet at sørgrensen i Solbergfjorden trekkes nordover til kommunegrensen mellom Dyrøy og Sørreisa.

Fylkesmannen i Troms støtter Laukhelle-Lakselv og Skibotnelva som nasjonale laksevassdrag

og anser Laukhelle-Lakselv som spesielt viktig. Fylkesmannen støtter også forlagene om opprettelse av Lyngenfjorden og Solberg-Gisundet som nasjonale laksefjorder med de grensene som er utredet.

Troms fylkeskommune mener at Troms har bidratt med sin del i første runde, og frarår primært at det etableres flere nasjonale laksevassdrag og laksefjorder i fylket. Fylkeskommunen kan likevel gå med på at Laukhelle-Lakselv etableres som nasjonalt laksevassdrag, men forutsetter at en nasjonal laksefjord i tilknytning til vassdraget må være mindre enn det området som er utredet.

Midt-Troms regionråd frarår at Solbergfjorden-Gisundet etableres som nasjonal laksefjord på grunn av laksebestandenes beskaffenhet, geografisk fordeling og konflikter med oppdrettsnæringen. Dersom det likevel skal etableres laksefjord i området, kan regionrådet akseptere en mindre laksefjord enn den som er utredet.

Nord-Troms regionråd (kommunene Lyngen, Storfjord, Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvæangen) slutter seg til fellesuttalelsen fra Lyngen, Storfjord og Kåfjord kommune.

Dyrøy kommune viser til de næringsmessige konsekvensene av å opprette Solbergfjorden-Gisundet som nasjonal laksefjord og mener at den sørlige grensen bør legges mellom Klauva og Hemningsjord. Kommunen mener at strengere reguleringer og krav til oppdrettsnæringen er veien å gå fremfor å etablere store fredningssoner.

Lenvik kommune går sterkt imot sammenkobling av to områder til en stor laksefjord i Solbergfjorden-Gisundet. Kommunen viser til de næringsmessige konsekvensene av forslaget og kan akseptere at grensen for en nasjonal laksefjord blir satt ved Klauva i sør og ved Gibostad i nord.

Storfjord kommune mener at ordningen med nasjonale laksefjorder må evalueres før en vedtar nye nasjonale laksefjorder.

Tranøy kommune er positiv til at det iverksettes spesielle tiltak for vern av laksen i Laukhelle-Lakselv. Kommunen går imidlertid sterkt imot at det utredete området i Solbergfjorden-Gisundet etableres som nasjonal laksefjord og viser spesielt til de store næringsmessige konsekvenser dette vil innebære for kommunen. Det uttales også at lakselus ikke er et reelt problem i Troms og Finnmark. Som et kompromiss foreslår kommunen et mindre område enn det som er foreslått i utredningen.

Kåfjord, Storfjord og Lyngen kommuner går i en felles uttalelse imot etablering av Lyngenfjorden som nasjonal laksefjord, og viser bl.a. til at Skibotn-vassdraget har en kort lakseførende strekning og

en bestand med liten nasjonal interesse. Vassdraget er regulert og laksebestanden er infisert av *Gyrodactylus salaris*. Kommunene viser også til de næringsmessige konsekvensene, og mener at de samlet kan gå glipp av 12 oppdrettslokaliteter og inntil 50 arbeidsplasser hvis Lyngenfjorden blir nasjonal laksefjord.

Kåfjord fiskerlag, Storfjord Fiskerlag, Manddalen Jeger- og fiskeforening, Skibotn Jeger- og fiskerlag, Lyngen/Vestre Storfjord jeger og fiskerforening, Signaldalen grunneierlag og Gáivuona-Kåfjord sameforening-NSR går i en felles uttalelse inn for at Skibotnelva og Lyngenfjorden tas med i ordningen på bakgrunn av trusselbildet og laksestammens verdi og betydning for rekreasjon, lokalt næringsliv og sjøsamisk kultur.

AL Lakselva er et andelslag for rettighetshaverne i Laukhelle-Lakselv. Laget støtter forslaget om Laukhelle-Lakselv som nasjonalt laksevassdrag, og viser spesielt til at en slik status kan føre til at den kommunale forvaltningen får bedre styringsprinsipper for arealbruken langs vassdraget. Laget støtter også Solbergfjorden-Gisundet som nasjonal laksefjord.

Norske Samers Riksforbund støtter forslaget om Lyngenfjorden som nasjonal laksefjord, og viser bl.a. til fjordfiskets betydning for den samiske befolkningen i området.

Norges Naturvernforbund mener at Laukhelle-Lakselv med tilhørende fjordområder bør tas inn i ordningen, men at mener at vassdragene i Nordland bør ha prioritet fremfor ytterligere utvidelser i Troms.

5.3.10 Finnmark

Følgende vassdrag og fjorder er utredet:

Nasjonalt laksevassdrag:	Kongsfjordelva
Nasjonal laksefjord:	Kongsfjorden

Kongsfjordelva har en tallrik bestand som domineres av smålaks og oppviser elvefangster som er svært høye i forhold til elvas lengde.

Kongsfjorden er utredet av hensyn til laksebestanden i Kongsfjordelva. Det utredete området tilsvarer den midlertidige sikringssonen for laksefisk.

Følgende har avgitt uttalelse:

Fiskeridirektoratet, Fylkesmannen i Finnmark, Finnmark fylkeskommune, Berlevåg kommune, Sør-Varanger kommune og Norges Naturvernforbund.

Fiskeridirektoratet mener at verken produksjonens størrelse, laksens genetikk eller andre forhold er av en så spesiell karakter at Kongsfjordelva kvalifiserer til å bli et nasjonalt laksevassdrag. I lys av dette frarås det også at Kongsfjorden opprettes som nasjonal laksefjord.

Fylkesmannen i Finnmark mener at Kongsfjordelva bør få status som nasjonalt laksevassdrag og Kongsfjorden som nasjonal laksefjord og mener dette vil være et viktig bidrag for å sikre laksebestanden i Kongsfjordelva.

Finnmark fylkeskommune går imot Kongsfjorden som nasjonal laksefjord og mener innføringen av restriksjonssoner skaper unødige hindringer for næringsutvikling i næringssvake områder.

Berlevåg kommune anbefaler at Kongsfjordelva opprettes som nasjonalt laksevassdrag, og at Kongsfjorden opprettes som nasjonal laksefjord ved at nåværende sikringssone gjøres permanent.

Sør-Varanger kommune har ingen merknader til høringsforslaget.

Norges Naturvernforbund viser til at Villaksutvalget gikk inn for en stor oppdrettsfri sone i Øst-Finnmark, og at litt av manglene som preger laksevernet i Finnmark vil bli rettet opp ved å inkludere Kongsfjordelva og Kongsfjorden.

5.4 Departementets merknader

5.4.1 Generelt

Det er kommet inn totalt 134 høringsuttalelser, herav 6 fra nasjonale myndigheter, Sametinget, 11 fra fylkesmenn, 7 fra fylkeskommuner og 1 fra enhetsfylket Møre og Romsdal. 99 kommuner har uttalt seg i til sammen 71 høringsuttalelser. Ut over dette har 3 forskningsinstitusjoner og 6 sentrale miljøvern- og friluftslivsorganisasjoner avgitt egne høringsuttalelser. Videre har det kommet inn 28 separate uttalelser fra bransjeforeninger, grunneierlag og andre organisasjoner. I vedlegg 2 er det gitt en nærmere oversikt over høringsinstansene og avgitte høringsuttalelser. Alle uttalelsene følger som uttrykt vedlegg.

Departementet har merket seg at det gjennomgående er bred forståelse og et utbredt ønske om å styrke arbeidet med å bevare villaksen. Flere av høringsinstansene viser også til Norges internasjonale ansvar for denne arten.

Synet på nasjonale laksevassdrag og laksefjorder er imidlertid fortsatt delt. Mange mener at nasjonale laksefjorder og laksevassdrag er et positivt og viktig tiltak for villaksen, noen mener den ikke går langt nok i å legge restriksjoner på annen

virksomhet, og andre at konsekvensene er for vidtgående. Fra enkelte hold stilles det også spørsmål ved effekten av tiltaket.

Departementet vil vise til at Stortinget allerede har vedtatt hovedprinsippene for ordningen, men vil likevel kommentere en del overordnede og prinsipielle forhold som har fremkommet gjennom høringen, se kapittel 5.4.2 nedenfor.

Mange høringsinstanser har konkrete og grunngitte synspunkter knyttet til enkeltvassdrag og enkeltfjorder, og til spørsmålet om disse bør være med eller ikke. Det foreligger også mange konkrete forslag til geografiske avgrensinger av fjordområdene. Dette viser etter departementets mening at utredningen har gitt et godt grunnlag for høringsinstansenes vurderinger og tilrådninger.

Noen av høringsinstansene har påpekt enkelte mindre feil og mangler i Direktoratet for naturforvaltnings utredning. Departementet har merket seg disse merknadene.

5.4.2 Merknader til overordnede og prinsipielle forhold

Omfanget av ordningen

Villaksinteressene, i denne sammenheng organisasjoner som representerer miljøvern, friluftsliv og rettighetshaverinteressene, ønsker gjennomgående en mer omfattende ordning enn de om lag 50 villaksbestandene som er lagt til grunn. Flere begrunner dette med at ordningen er mindre ambisiøs enn Villaksutvalgets forslag, og at dette bør kompenseres ved å øke antall bestander.

Alle de 27 bestandene som er utredet i forbindelse med ferdigstillingen må anses som særlig viktige i et nasjonalt perspektiv. Departementet har derfor forståelse for ønsket om inkludere flere enn om lag 13 av disse i ordningen. Det totale omfanget må imidlertid anses som avklart gjennom St.prp. nr. 79 (2001-2002) og Stortingets behandling av denne, jf. Innst. S. nr. 134 (2002-2003). Stortinget har for øvrig ikke kommentert totalomfanget direkte, men vist til at flere vassdrag og fjorder vil bli tatt inn i ordningen.

Beskyttelsesregimet i nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder

Flere høringsinstanser, i første rekke villaksinteressene, har bedt om et strengere beskyttelsesregime i de nasjonale laksefjordene. Enkelte mener også at alle nasjonale laksefjorder bør være oppdrettsfrie slik Villaksutvalget foreslo. Dette vil

imidlertid få konsekvenser for et betydelig antall oppdrettsbedrifter og lokalsamfunn. For de mindre fjordene vil det også vanskelig kunne hevdes at utflytting av oppdrettsanlegg vil ha vesentlige positive konsekvenser for villaksen. Det vises for øvrig til kapittel 6.3, der det er foreslått endringer i beskyttelsesregimet for nasjonale laksefjorder.

Departementet vil også vise til at ordningen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder må sees i sammenheng med en rekke andre virkemidler for å beskytte de ville laksebestandene. Det har hele tiden vært lagt til grunn at ordningen skal suppleres med andre tiltak, herunder spesifikke tiltak mot rømming og lakselus.

Villaksforvaltningen i vassdrag og fjorder som ikke omfattes av ordningen

Flere høringsinstanser har uttrykt bekymring for villaksen i vassdrag med fjordområder der det er etablert midlertidige sikringssoner for laksefisk. Disse sonene er forutsatt opphevet i forbindelse med ferdigstillingen av ordningen, og det uttrykkes derfor bekymring for økt påvirkning fra fiskeoppdrett. Enkelte høringsinstanser har også uttrykt bekymring for villaksen i vassdrag og viktige fjordområder som ikke er utredet, og som derfor heller ikke er kandidater til ordningen.

Departementet viser i denne sammenheng til at Fiskerimyndighetene er i ferd med å styrke regelverket for oppdrettsnæringen og innføre bedre forvaltningsverktøy og en mer risikobasert og målrettet kontrollinnsats. Dette skal på generell basis sikre at den videre utviklingen av oppdrettsnæringen ikke skal medføre økt risiko, heller ikke for villaksen, og vil også gjelde i de fjordene som ikke opprettes som nasjonale laksefjorder, men som også er viktige for villaksen.

Hensynet til fremtidig oppdrettsvirksomhet og næringsutvikling mv

Mange høringsinstanser argumenterer mot at enkeltvassdrag og tilhørende fjordområder skal opprettes som nasjonale laksevassdrag og laksefjorder av hensyn til fremtidig oppdrettsvirksomhet og næringsutvikling. Enkelte er også opptatt av begrensninger i muligheten for fremtidige næringsaktiviteter i nasjonale laksevassdrag.

Departementet vil bemerke at hensynet til villaksen veier tungt, og at dette i noen tilfeller må få konsekvenser for andre samfunnsinteresser. Det vises ellers til kapittel 8, der det fremgår at konsekvensene av ferdigstillingen ikke anses som vesentlige.

Om effekten av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder

Flere høringsinstanser er i tvil om ordningen vil bidra til et mer effektivt vern av villaksen og mener at mer direkte og målrettede tiltak mot trusselfaktorene vil være mer effektive. Enkelte, blant annet Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening (FHL), er også prinsipielt imot ordningen og karakteriserer denne som et passivt arealvern.

Departementet er innforstått med at kunnskapen om hvordan ulike aktiviteter og inngrep påvirker de ville laksebestandene ikke er fullt ut kartlagt. Det er imidlertid bred faglig enighet om at rømt oppdrettslaks og lakselus utgjør alvorlige trusler mot laksebestandene. Departementet vil også vise til at de midlertidige sikringssonene for laksefisk har klare likhetstrekk med nasjonale laksefjorder. Denne ordningen er evaluert, og det ble konkludert med at store sikringssoner med begrenset eller ingen oppdrettsvirksomhet har størst effekt.

Departementet vil også bemerke at det er bred faglig enighet om at risikoen for smitteoverføring fra oppdrettslaks til villaks er langt mindre i områder med liten oppdrettsaktivitet enn i oppdrettsintensive områder. Det kan fastslås med sikkerhet at graden av oppdrettsaktivitet har betydning for mengden av rømt oppdrettslaks i elvene og forekomst av lakselus på vill fisk. Både forekomsten av rømt oppdrettslaks i elvene og forekomsten av lakselus på villfisk øker med økende tetthet av oppdrettsanlegg. Oppdrett som drives nært lakseelvene og laksens vandringsruter øker disse problemene. Begrensning av oppdrettsvirksomhet av laks og regnbueørret i et fjordområde vil derfor redusere sannsynligheten for innslag av rømt oppdrettsfisk og lakselus.

Departementet vil presisere at beskyttelsesregimet i laksefjordene ikke er tilstrekkelig til å sikre de aktuelle laksebestandene mot rømt oppdrettsfisk og påvirkning fra lakselus. Disse påvirkningene må hovedsak reduseres gjennom generelle tiltak overfor næringen som helhet.

Utredning av konsekvenser

I sin uttalelse til DN's utredning viser Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening til at konsekvensene av ordningen etter deres mening ikke var utredet før den ble opprettet, og ba om at det ble gjennomført en utførlig konsekvensutredning i forbindelse med ferdigstillingen. Det ble bedt om at utredningen belyste konsekvenser for næringsutvikling og lokalsamfunn i alle de områdene som er utredet.

Dette spørsmålet ble også kommentert i St.prp. nr. 79 (2001-2002). Departementet viste da til utredningsinstruksen, som er en generell intern instruks til forvaltningen om å vurdere de økonomiske, administrative og andre konsekvenser av blant annet saker som skal legges fram for Stortinget. Det ble presisert at dette ikke må forveksles med de lovpålagte og mer omfattende konsekvensutredningskrav som følger av plan- og bygningsloven og tilhørende forskrifter. Departementet kunne ikke se at bestemmelsene i utredningsinstruksen ikke var fulgt, og viste til at det var foretatt en grundig gjennomgang av konsekvensene basert på foreliggende informasjon. Det ble også vist til at saken var på høring for å få kunnskap om de lokale konsekvensene, og at alle høringsuttalelsene var vurdert og lagt til grunn for utformingen av departementets forslag. Denne fremgangsmåten er også lagt til grunn for arbeidet med å ferdigstille ordningen.

5.4.3 Merknader til det enkelte vassdrag og fjordområde

Om utvalget av nye nasjonale laksevassdrag

Mange høringsinstanser har konkrete og grunngitte synspunkter knyttet til enkeltvassdrag og enkeltfjorder, og til spørsmålet om disse bør være med eller ikke. Det foreligger også mange konkrete forslag til geografiske avgrensinger av fjordområdene. Mange har også synspunkter på helheten i det utvalget av laksevassdrag som bør inngå i ordningen.

Departementet konstaterer i denne forbindelse at en rekke av høringsinstansene er enige i at de vassdragene som Direktoratet for naturforvaltning har vurdert som spesielt viktige, det vil si bestandene i Bjerkreimselva, Lærdalselva, Orkla, Verdalselva, Namsen og Vefsna, bør tas med i ordningen. Anbefalingene fra viktige fagmyndigheter som Fiskeridirektoratet og Norges vassdrags- og energidirektorat og fra Fiskeri- og havbruksnærings landsforening har også store likhetstrekk med det utvalget av nye nasjonale laksevassdrag som foreslås i denne proposisjonen.

Under høringen i 2004 gikk mange høringsinstanser imot at Vefsna skulle tas inn i ordningen. I den forbindelse ble det vist til pilotprosjektet «Muligheter Helgeland», og anbefalt at det ikke ble tatt stilling til Vefsna som eventuelt nasjonalt laksevassdrag før dette prosjektet var avsluttet. I Soria

Moria-erklæringen er det imidlertid varslet at Regjeringen vil foreslå at Vefsna tas inn i Verneplan for vassdrag.

Enkelte høringsinstanser, herunder Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norske Lakseelver og Norges Grunneigar og Sjølaksefiskarlag, mener at enkelte vassdrag som ikke er utredet bør opprettes som nasjonale laksevassdrag. Det er blant utrykt forundring over at Åelva/Gjengedalselva og Espedalselva ikke er utredet.

Departementet vil bemerke at Åelva/Gjengedalselva, som var blant de 24 kandidatene som var nevnt i St.prp. nr. 79 (2001-2002), ikke er utredet som følge av at Stortinget fastsatte grensen for den nasjonale laksefjorden i Nordfjord lenger inn i fjorden enn det som var foreslått. Hvis Åelva/Gjengedalselva skulle inkluderes måtte denne laksefjorden utvides. Departementet har imidlertid ansett grensen som endelig vedtatt og vassdraget er derfor ikke utredet.

Den nasjonale verdien av Espedalselva ble vurdert som mindre betydelig enn de vassdragene som er utredet som kandidater til ferdigstillingen av ordningen. I tillegg ble omfanget av de vassdragene som er utredet vurdert som tilstrekkelig stort.

Kriterier for valg av vassdrag til ordningen

Enkelte høringsinstanser har stilt spørsmål ved om vassdrag der den opprinnelige bestanden er utryddet, som for eksempel Tovdalselva og Mandalselva, bør inkluderes. Det er også stilt spørsmål ved enkelte andre vassdrag som har usikkert potensial for gjenoppbygging. Disse problemstillingene er nærmere omtalt i kapittel 7.

Valg og avgrensning av nye nasjonale laksefjorder

Departementet har merket seg at det største konfliktpotensialet i forbindelse med ferdigstillingen er knyttet til laksefjordene. Her reflekterer høringsuttalelsene motsetningene mellom oppdretts- og villaksinteresser. Mange høringsinstanser mener også at laksefjordene bør være mindre enn det området som er utredet.

Departementet vil vise til at valget av nye laksefjorder i hovedsak er en følge av valget av nye laksebestander. Den nærmere avgrensningen av fjordene er basert på en kombinasjon av kriteriene for avgrensning av fjordområdene og en avveining av forholdet til fiskeoppdrett. Disse problemstillingene er nærmere omtalt i kapittel 7.

6 Beskyttelsesregime for nasjonale laksevassdrag og laksefjorder

Beskyttelsesregimet for nasjonale laksevassdrag og laksefjorder skal sikre villaksen en særlig beskyttelse. Regimene åpner likevel for nye tiltak og aktiviteter dersom disse ikke medfører økt risiko for de laksebestandene som skal beskyttes. Regimene bygger derfor på den grunnleggende forutsetningen at summen av endringer i aktivitetene i vassdragene og fjordområdene over tid ikke skal medføre økt, men snarere redusert risiko for villaksen.

Beskyttelsesregimet for de nasjonale laksevassdragene har fungert godt, og det er ikke foretatt regelendringer eller gjort erfaringer med vassdragsmyndighetenes praktisering som tilsier at dette regimet bør endres i særlig grad. Beskrivelsen av beskyttelsesregimet for de nasjonale laksevassdragene nedenfor tilsvarer derfor i all hovedsak fremstillingen av dette regimet i St.prp. nr. 79 (2001-2002). Det er imidlertid presisert hvordan regimet skal forstås med hensyn til eksisterende tiltak og foretatt visse tekniske justeringer i tabelloversikten.

Det er behov for visse endringer i beskyttelsesregimet for de nasjonale laksefjordene, dels som følge av endringer i reguleringene av akvakulturnæringene siden laksefjordene ble opprettet og dels som følge av erfaringer med det nåværende regimet. I tillegg foreslås det at den vedtatte laksefjorden Tanafjorden skal være fri for oppdrett med laksefisk.

6.1 Beskyttelsesregime for nasjonale laksevassdrag

Beskyttelsesregimet for nasjonale laksevassdrag skal sikre at det ikke gjennomføres nye tiltak som kan være til nevneverdig skade for laksen. I noen av vassdragene er imidlertid forholdene for villaksen ikke optimale som følge av eksisterende tiltak, for eksempel vassdragsreguleringer. Tiltak for å redusere slike negative påvirkninger må skje som del av den nasjonale planen for restaurering av laksens leveområder og i forbindelse med revisjon og

fornyelse av vassdragskonsesjoner, jf. kapittel 3.7.2.

De nasjonale laksevassdragene er svært ulike, og effekten av et tiltak vil variere fra vassdrag til vassdrag. For å unngå unødige restriksjoner legges det derfor opp til en fleksibel forvaltning der den konkrete virkningen av et tiltak vil avgjøre hvordan den enkelte sak skal behandles. Summen av endringer av ulike vassdragstiltak skal imidlertid over tid ikke medføre økt, men snarere redusert risiko for villaksen.

I tabell 6.1 er det gitt en oversikt over alle viktige inngrep og aktiviteter som kan skade produksjonen eller overlevelsen av laks i vassdragene. Tabellen viser også når de enkelte tiltakene ikke vil være tillatt og når de kan vurderes gjennomført. Formålet med tiltaket og ansvarlig myndighet fremgår også.

Retningslinjene i tabell 6.1 skal gjelde for selve vannstrengen og for de deler av nedbørsfeltet der de aktuelle tiltakene kan ha innvirkning på laksebestanden.

Dagens regelverk gir i stor grad hjemmel til å forvalte vassdragene i samsvar med det beskyttelsesregimet som fremgår av tabellen. Dette gjelder særlig de vassdrag eller vassdragsavsnitt som er vernet mot kraftutbygging. I vassdrag som ikke er vernet vil imidlertid forvaltningsregimet innebære noe større restriksjoner enn det som følger av dagens regelverk.

Det angitte beskyttelsesregimet vil være retningsgivende for den fremtidige forvaltningen av nasjonale laksevassdrag, og vil bli lagt til grunn for forskriftsendringer og nye retningslinjer for praktisering av regelverket.

Biotopforbedrende tiltak kan i noen tilfeller grense opp mot retningslinjene i tabell 6.1. Retningslinjene skal imidlertid ikke gjelde for tiltak der formålet er å fremme laksebestandene. Slike tiltak skal vurderes på vanlig måte i henhold til bestemmelsene i lakse- og innlandsfiskloven og vannressursloven.

I enkelte situasjoner kan det være nødvendig å iverksette tiltak i et nasjonalt laksevassdrag for å hindre skade på liv, viktig infrastruktur og eien-

dom av særlig betydning. Slike tiltak må gå foran hensynet til villaksen, men skal så langt som mulig utformes slik at hensynet til laksen ivaretas. Avvei-

ningene mellom disse hensynene må vurderes av vassdragsmyndighetene i samråd med miljøvernmyndighetene.

Tabell 6.1 Beskyttelsesregime i nasjonale laksevassdrag

Tiltak	Formål	Ansvarlig myndighet	Sentrale vurderingsmomenter	
			Tiltaket kan ikke gjennomføres når det	Tiltaket kan gjennomføres når det
Uttak av vann	Jordvanning	Landbruks- og vassdragsmyndigheter	- fører til redusert alminnelig lavvannføring eller redusert vanndekket areal på lakseførende strekning	- kun fører til mindre endringer av vannføring
	Vannforsyning	Vassdragsmyndigheter og kommune		
Drenering, grøfting	Jord- og skogbruk	Landbruks- og vassdragsmyndigheter	- endrer vannføringsforhold nevneverdig, særlig minstevannføring - fører til endring av trofegrad	- ikke medfører endrede vannføringsforhold nevneverdig - ikke fører til endring av trofegrad
Vassdragsregulering	Vannkraft	Vassdragsmyndigheter	- fører til endring av naturlig vannføring, vanntemperatur, vannkvalitet eller vandringsforhold på lakseførende strekning som er av nevneverdig negativ betydning for laksen	- ikke fører til endring av naturlig vannføring, vanntemperatur, vannkvalitet eller vandringsforhold som er av nevneverdig negativ betydning for laksen
	Vannforsyning			
Overføring av vann	Vannkraft	Vassdragsmyndigheter	- medfører overføring av vann fra annet vassdrag	- kun medfører overføring av vann innen vassdraget - medfører lukking av lakseførende del av sidevassdrag på en kortere strekning enn for eksempel 20 meter
	Landbruk	Landbruks- og vassdragsmyndigheter	- medfører lukking av lakseførende del av hovedvassdraget	
Lukking av vassdrag	Bebyggelse	Vassdragsmyndigheter og kommune	- medfører lukking av lakseførende del av sidevassdrag over en strekning på mer enn for eksempel 20 meter	
	Jernbane	Vassdragsmyndigheter, kommune og Jernbaneverket		
	Veier	Statens veivesen		

Tabell 6.1 Beskyttelsesregime i nasjonale laksevassdrag

Tiltak	Formål	Ansvarlig myndighet	Sentrale vurderingsmomenter	
			Tiltaket kan ikke gjennomføres når det	Tiltaket kan gjennomføres når det
Elveforbygging og kanalisering	Hindre flomskade, endring av elveleie	Vassdragsmyndigheter og kommune	- forkorter elveløpet	- ikke medfører risiko for økt bunnerosjon
	Vinne inn dyrkbar jord		- fører til økt bunnerosjon	
Bygging av flomvoller	Hindre flomskader på bebyggelse, infrastruktur og dyrket mark	Vassdragsmyndigheter og kommune	- anlegges i elvekanten når det er kantvegetasjon	- anlegges mellom kant-skogen og det som skal sikres - anlegges inntil vassdrag i bynære strøk
Grusgraving/masseuttak	Veibygging og diverse grusbehov	Vassdragsmyndigheter og kommune	- medfører masseuttak fra elvebunnen, eller så nær elven at elveleiet endres	- ikke medfører masseuttak så nær elven at elveleiet endres
			- medfører høyt partikkelinnhold i vassdraget	- ikke medfører risiko for høyt partikkelinnhold i vassdraget
Opprensning av elveløp/senking	Redusert fare for skadeflom	Vassdragsmyndigheter og kommune	- senker elvebunnen	- ikke senker elvebunnen
Fiskeoppdrett	Mat- eller settefiskproduksjon	Fiskeri-, miljøvern-, veterinær- og vassdragsmyndigheter	- fører til endring av naturlig vannføring, vanntemperatur, vannkvalitet eller vandringsforhold	- ikke medfører risiko for rømming av fisk eller spredning av fiskesykdommer til vassdraget
			- medfører risiko for rømming av fisk eller spredning av fiskesykdommer til vassdraget på en slik måte at det kan påføre villaksen skade	- kun fører til mindre endringer av vannføringen
Fjerning av kantvegetasjon	Trevirkeproduksjon/økt jordbruksproduksjon	Kommune	- medfører fjerning av kantvegetasjon på en strekning på mer enn for eksempel 100 meter, eller når det sammen med tidligere fjernet eller skadet kantvegetasjon utgjør mer enn for eksempel ti % av den anadrome strekningen	- ikke har betydning for tilgang på næringsdyr eller skjul

Tabell 6.1 Beskyttelsesregime i nasjonale laksevassdrag

Tiltak	Formål	Ansvarlig myndighet	Sentrale vurderingsmomenter	
			Tiltaket kan ikke gjennomføres når det	Tiltaket kan gjennomføres når det
Utfyllinger	Industri og annen utbygging	Vassdragsmyndigheter og kommune	- fører til at elveløpet endres	- ikke medfører endring av elveløpet
	Veibygging	Landbruks- og vassdragsmyndigheter, Veimyndigheter og kommune		
	Jernbane	Vassdragsmyndigheter, Samferdselsmyndighet og kommune		
Utslipp av foruren- sede kom- ponenter	Industri, jord- bruk og reno- vasjon	Miljøvern- myndig- heter og kommune	- fører til dårligere vann- kvalitet enn klasse 1 eller 2 i SFTs klassifiserings- system selv om de natur- gitte forholdene tilsier slik vannkvalitet	- ikke medfører risiko for påvirkning av overlevelse eller produksjon av laks
Flatehogsti nærheten av laksefø- rende elve- strekning	Trevirkepro- duksjon	Landbruks- myndigheter	- medfører nitrogenverdier eller partikkelinnhold som kan være negative for lakseproduksjon	- ikke medfører risiko for nitrogenverdier eller partik- kelinnhold som kan være negative for lakseproduksjon
Oppdyr- king i nær- heten av laksefø- rende elve- strekning	Matproduk- sjon, beite	Landbruks- myndigheter	- fører til eutrofiering eller går ut over vannbalansen på en måte som kan være nega- tiv for lakseproduksjonen	- ikke medfører eutrofiering eller endring av vannbalansen på en måte som kan være negativ for lakseproduksjo- nen - ikke går ut over vassdrags- nære biotoper som har betyd- ning for lakseproduksjonen

6.2 Endringer i beskyttelsesregime for nasjonale laksefjorder

Departementet vil her først redegjøre for de foreslåtte endringene i beskyttelsesregimet for nasjonale laksefjorder og deretter presentere forslaget til nytt regime (kapittel 6.3). De foreslåtte endringene innebærer i all hovedsak en tilpasning til regelverk og praksis som er endret siden Stortinget opprettet de nasjonale laksevassdragene og laksefjordene. Forslag om tilbaketrekking av tillatelsene til å drive matfiskoppdrett med laksefisk i Tanafjorden er presentert i kapittel 6.4.

Behovet for endringer i beskyttelsesregimet for laksefjordene har blitt avdekket som del av det avsluttende arbeidet med proposisjonen. Endringsforslagene har derfor ikke vært på alminnelig høring. Det har imidlertid vært kontakt med Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening om saken.

6.2.1 Nærmere om behovet for endringer

Etter at ordningen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder ble etablert, er det foretatt endringer i reguleringene av oppdrettsnæringen og iverksatt nye tiltak for å forebygge rømming av oppdrettsfisk og redusere problemer knyttet til lakselus. I tillegg har det vist seg at deler av det vedtatte beskyttelsesregimet har vært vanskelig å praktisere for fiskerimyndighetene da det generelle regelverket har vært i stadig endring. Det er derfor behov for å oppdatere beskyttelsesregimet for laksefjordene slik at det blir tilpasset de generelle reguleringene av oppdrettsnæringen, samtidig som det sikrer villaksen en særlig beskyttelse. Forslaget til oppdatering omfatter både nye tiltak og konkretiserer eksisterende tiltak. Beskyttelsesregimet legger føringer for oppdrettsvirksomheten innenfor fjordene, samtidig som det gir fleksibilitet med sikte på mulighet for fremtidig utvikling. I tillegg er det presisert hvordan bestemmelsen om forurensning skal forstås og praktiseres.

Beskyttelsesregimet i laksefjordene er ikke tilstrekkelig til å sikre de aktuelle laksebestandene mot rømt oppdrettsfisk og påvirkning fra lakselus. Disse påvirkningene må i all hovedsak reduseres gjennom tiltak overfor næringen som helhet. Regimet skal likevel sikre at det blir gjennomført ytterligere tiltak for de laksebestandene som inngår i ordningen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder.

Etter at de første laksefjordene ble etablert, er det innført generelle endringer i reguleringene i oppdrettsnæringen som også har betydning for situasjonen inne i fjordene. De viktigste er innfø-

ring av nye tekniske krav til oppdrettsanleggene (NYTEK), internkontroll (IK-akvakultur) og strengere generelle krav til helsekontroll, jf. nærmere omtale i kapittel 3.5.

Det foreslåtte beskyttelsesregimet skal nedfelles i forskrifter. Det vil bli lagt opp til overgangsordninger slik at de berørte selskapene får mulighet til å innrette seg etter de nye bestemmelsene der disse medfører endringer som krever tid for omstilling.

6.2.2 Forslag til justeringer i beskyttelsesregimet

Matfisk,-FoU- og stamfiskanlegg for laksefisk

Det legges opp til generelt strengere krav til rømmingssikring og strengere kontroll av lakselus og annen sykdom.

For å redusere risikoen for rømming ved flytting og behandling av fisk, foreslås det at det kun skal være tillatt å transportere levende fisk inn i sonen i forbindelse med smoltutsett. Det foreslås videre et forbud mot sleping av merder med androm fisk både innenfor og over grensen til laksefjordene. Tiltaket tar sikte på å forebygge skade på anlegg og nøter med rømming som følge.

Det er eksempler på at det legges opp til driftsmåter i laksefjordene som forutsetter uforholdsmessig store utsett av fisk som må flyttes eller splittes til andre lokaliteter underveis i produksjonen for å unngå konflikt med tillatelsene på lokalitetene eller regelverket i laksefjordene. Dette øker risikoen for store rømminger, og det foreslås derfor at det ikke skal være anledning til å sette ut et større antall fisk på noen lokalitet innenfor en nasjonal laksefjord, enn det som normalt kan føres frem til slakting.

Oppdrettsvirksomheten i laksefjordene må følges opp for å sikre at driften er forsvarlig med hensyn til fiskehelse og rømmingsforebygging. Det foreslås derfor at eksisterende anlegg skal inspiseres og kontrolleres av offentlige myndigheter mht. rømmingssikkerhet og fiskehelse minst en gang årlig. Dette kommer i tillegg til allerede innførte strengere krav til helsekontroll.

Det er ikke innført spesielle tekniske krav for å sikre mot rømminger fra landbaserte anlegg. Det foreslås derfor et dokumentasjonskrav som sikrer at alle landbaserte anlegg innenfor laksefjorder er rømmingssikre, og at avløpssystemet fra slike anlegg skal ha tilfredsstillende og dobbelt sikring mot rømming. Anlegg skal i tillegg være utformet slik at hensynet til å hindre rømming er ivarettatt gjennom anleggets konstruksjon.

Søknad om tilleggslokalitet kan kun innvilges når hensikten er å oppnå årsklasseskille og/eller brakklegging. Det foreslås at slik tillatelse bare skal gis for lokaliteter som ligger minst 30 km fra munningen av et nasjonalt laksevassdrag. Unntak kan gjøres dersom risikoen for villaksen er minimal ved nærmere lokalisering.

Ved enhver ny lokalisering innenfor en laksefjord skal risikoen for villaksen vurderes som minimal. Søknad om økt produksjonskapasitet på en etablert lokalitet kan bare innvilges dersom rømmingsrisikoen reduseres.

Ordningen med forkvoter er nå avvirket og erstattet med såkalt maksimal tillatt biomasse (MTB). Det er derfor nødvendig å oppdatere beskyttelsesregimet i samsvar med dette.

Produksjonsvekst som følge av endrede nasjonale rammebetingelser skal fortsatt være tillatt. Overføring av kapasitet fra en akvakulturtillatelse utenfor en laksefjord vil ikke være tillatt. Dersom et selskap har et felles tak for biomasse, vil det ikke være tillatt å overføre deler av denne kapasiteten til anlegg inne i laksefjordene. Økt produksjon skal ikke medføre økt risiko for villaksen, verken på den enkelte lokalitet eller innenfor en laksefjord.

Klekkerier og settefiskanlegg for laksefisk

Det legges opp til generelt strengere krav til rømmingssikring, avløpsbehandling og kontroll av sykdom.

For å redusere smittefare foreslås det at klekkerier og settefiskanlegg primært skal drives med utgangspunkt i desinfisert rogn. Inntak av levende yngel i anlegget skal som hovedregel ikke tillates. Mattilsynet kan godkjenne inntak av yngel under særskilte vilkår.

Avløp fra klekkerier og settefiskanlegg skal føres til sjø med en minsteavstand på fem km fra avløpets utslippspunkt til munningen av et nasjonalt laksevassdrag.

Analyser av skjellprøver tatt av gjenfanget rømt oppdrettslaks tyder på at det er stor andel som rømmer på smoltstadiet. Det foreslås derfor primært dobbelt sikring av avløp for å redusere risikoen for rømming. Annen likeverdig rømmingssikring skal godkjennes i hvert enkelt tilfelle.

Kultiveringsanlegg

Det legges opp til generelt strengere krav til rømmingssikring, avløpsbehandling og kontroll av sykdom.

Ved utsetting av kultiveringsfisk i eller ved et nasjonalt laksevassdrag, foreslås det at fisken skal være fra anlegg innenfor samme nedbørsfelt. Dette

settes som vilkår ved godkjenning av nye anlegg, og det gjennomføres kontroll med at allerede gitte godkjenninger oppfyller vilkåret.

Ved etablering av nye kultiveringsanlegg, foreslås det at avløp skal føres til sjø og at minsteavstanden fra avløpets utslippspunkt til munningen av et nasjonalt laksevassdrag skal være minimum fem km.

Dersom eksisterende anlegg ikke har mulighet for avløp til sjø, kan det aksepteres rensing i henhold til forskrift av 20. februar 1997 nr. 192 Om desinfeksjon av inntaksvann til og avløpsvann fra akvakulturrelatert virksomhet, eller tilsvarende sikring ved infiltrasjon til grunn.

Slakterier og tilvirkningsanlegg for laksefisk

Det legges opp til generelt strengere krav til rømmingssikring, avløpsbehandling og kontroll av sykdom.

For å redusere risikoen for rømming og sykdomsspredning, foreslås at det ikke gis nye tillatelser til bruk eller utvidelse av slaktermerder for virksomheter som slakter eller tilvirker laksefisk. I tillegg foreslås det en maksimal oppholdstid på seks døgn for fisk i slaktermerd. Det skal videre stilles krav om gjennomføring av helsekontroll ved enhver forøket dødelighet eller mistanke om sykdom.

Det foreslås et spesifikt forbud mot sleping av slaktermerder med anadrom fisk både innenfor og over grensen til laksefjordene. Hensikten er å forebygge skade på anlegg og nøter.

Det foreslås at eksisterende slakterier ikke skal kunne flyttes innenfor laksefjordene med mindre dette medfører vesentlig redusert smitterisiko. Det tillates heller ikke økning i slaktevolum med mindre den samlede risikoen for villaksen blir redusert. Størrelsesbegrensningen for årlig tillatt slaktevolum må fastsettes i hvert enkelt tilfelle.

Slakterier og tilvirkningsanlegg for marin fisk

Også for slike anlegg foreslås at det stilles krav om maksimal oppholdstid på seks døgn i slaktermerd og gjennomføring av helsekontroll ved enhver forøket dødelighet eller mistanke om sykdom.

Fou-anlegg med smitteforsøk

Det vil være tillatt å drive smitteforsøk i eksisterende landbaserte anlegg som har slike forsøk som spesifikt formål. Slik virksomhet må imidlertid pålegges strenge restriksjoner, og det foreslås derfor at det innføres krav om dobbelt rømmingssikring av avløp og dobbelt smittehygienisk sikring fra slike anlegg.

Virksomhet med risiko for alvorlig forurensning.

I beskyttelsesregimet for nasjonale laksefjorder er det lagt til grunn at virksomhet med risiko for alvorlig forurensning ikke skal være tillatt. Departementet har i ettertid sett behov for å presisere hvordan bestemmelsene skal forstås, se nærmere under kapittel 6.3.

Miljøvernmyndighetene vurderer risiko og risikoreducerende tiltak særskilt grundig i behandlingen av enkeltsaker som berører laksefjorder. For eksempel har det ved vurderingen av tillatelse til omlasting av gasskondensat i Bøkfjorden utenfor Neidenelva vært stilt krav om særskilte risikoreducerende tiltak og satt tidsbegrensninger i aktiviteten ut fra hensynet til villaksen.

6.3 Beskyttelsesregime nasjonale laksefjorder

Akvakultur

Forslaget til nytt beskyttelsesregime for nasjonale laksefjorder fremgår av tabell 6.2.

I de nasjonale laksefjordene skal summen av endringer i akvakulturvirkomheten i fjordene ikke medføre økt, men snarere redusert risiko for de laksebestandene som skal ivaretas. Større inngrep i munningsområdene og virksomhet med risiko for alvorlig forurensning er ikke tillatt.

I laksefjordene er det ikke tillatt å etablere nye konsesjoner for matfiskoppdrett med laksefisk eller nye konsesjoner for FoU/stamfiskanlegg for laksefisk, og eksisterende virksomhet må oppfylle strengere krav til sikring mot rømminger og sykdomsspredning. Tilleggslokaliteter for eksisterende konsesjoner kan tillates på visse vilkår dersom dette er nødvendig for å få til årsklasseskille og brakklegging. Ellers skal det ikke tildeles nye tillatelser. Økt produksjonskapasitet på eksisterende lokaliteter skal ikke medføre økt risiko for villaksen.

Det er ikke er tillatt å etablere nye slakterier og tilvirkningsanlegg for laksefisk i laksefjordene. Eksisterende virksomhet skal pålegges strengere krav med sikte på å redusere risikoen for rømming og sykdomsspredning.

Produksjonsvekst som følge av endrede nasjonale rammebetingelser er tillatt. Dette gjelder også

for stamfiskanlegg. Økt produksjon må ikke føre til økt risiko for villaksen.

Innenfor laksefjordene vil det bli lagt opp til styrking av fiskerimyndighetenes generelle kontrollvirksomhet.

Ved gjentatte alvorlige sykdomsutbrudd kan det være aktuelt å flytte anlegg ut fra de viktigste laksefjordene dersom sanering ikke er tilstrekkelig.

Beskyttelsesregimet legger føringer for oppdrettsvirksomheten innenfor fjordene, samtidig som det gir fleksibilitet med sikte på mulighet for fremtidig utvikling.

Virksomhet med risiko for alvorlig forurensning

Bestemmelsen om forurensning innebærer at laksen skal gis særlig beskyttelse mot akutt forurensning i laksefjordene. Ikke-akutte, operasjonelle driftsutslipp reguleres på vanlig måte etter forurensningsloven.

Spørsmålet om en virksomhet kan sies å utgjøre en uakseptabel forurensningsrisiko for villaksen må vurderes konkret i det enkelte tilfellet. Vurderingen vil ta utgangspunkt i formaliserte miljørisikoanalyser, der særlig sannsynligheten for utslipp (utslippsfrekvens), utslippets omfang og konsekvensene for villaksen (tilstedeværelse, eksponering, skadeomfang og restitusjonstid) vil stå sentralt. Det må også tas hensyn til manglende kunnskap, for eksempel om langsiktige konsekvenser av et utslipp for villaksen. Førre-var-prinsippet skal derfor legges til grunn ved manglende kunnskap. Miljøvernmyndighetene fastsetter nærmere krav til innholdet i og omfanget av risikoanalysene.

Resultatene fra miljørisikoanalysene kan tilsi at en aktivitet anses å innebære så liten sannsynlighet for utslipp at den må kunne aksepteres. Tilsvarende vil det kunne klarlegges at eventuelle uhellsutslipp bare vil ha mindre konsekvenser for villaksen. I andre saker vil det være klart at virksomheten har en høy sannsynlighet for utslipp og/eller at eventuelle utslipp kan få alvorlige konsekvenser.

I de fleste tilfeller må det også foretas en helhetsvurdering der det vurderes om risikoreducerende tiltak kan gjøre virksomheten akseptabel.

Det antas at alminnelig skipstrafikk ikke medfører en uakseptabel risiko for alvorlig forurensning i laksefjorder.

Tabell 6.2 Beskyttelsesregime i nasjonale laksefjorder

Del I Oppdrettsaktiviteter			
Oppdrettsvirksomhet	Aktivitet	Tillates/tillates ikke	Vilkår
Matfisk/FoU/stamfisk for laksefisk	Nye konsesjoner	Tillates ikke	
	Eksisterende konsesjoner i sjø	Tillates, med unntak for laksefjorder der det er vedtatt forbud	<p>Generelt strengere krav til rømmingssikring og strengere kontroll av lakselus og annen sykdom.</p> <p>Alle eksisterende anlegg med fisk skal kontrolleres av offentlige myndigheter minst en gang årlig med spesiell vekt på om virksomheten drives forsvarlig mht. fiskehelse og rømmingsforebygging.</p> <p>Det er ikke tillatt å sette ut et større antall fisk på noen lokalitet enn det som normalt kan føres frem til slakting innenfor gitte tillatelser på lokaliteten og innenfor laksefjorden.</p> <p>Det er kun tillatt å transportere levende fisk inn i laksefjorder i forbindelse med smoltutsett.</p> <p>Det er ikke tillatt å slepe merder med fisk innenfor eller over grensene for en nasjonal laksefjord.</p> <p>Flytting nærmere nasjonale laksevassdrag er ikke tillatt. Unntak fra dette kan gjøres ved særskilte forhold der risikoen for villaksen er minimal.</p>
	Eksisterende konsesjoner på land	Tillates	<p>Generelt strengere krav til rømmingssikring og avløpsbehandling.</p> <p>Generelt strengere kontroll av sykdom.</p> <p>Alle anlegg skal kunne dokumentere at anlegget er rømmingssikkert og at avløpssystemet har tilfredsstillende og dobbelt sikring mot rømming. Det enkelte anlegg skal være utført slik at hensynet til å hindre rømming er ivaretatt gjennom anleggets konstruksjon</p>
	Tilleggslokalteter for eksisterende konsesjoner	Tillates	<p>Ved behov for årsklasseskille og/eller brakklegging.</p> <p>Enhver ny lokalisering innenfor en laksefjord tillates bare dersom risikoen for villaksen vurderes som minimal. Søknad om økt kapasitet på en allerede etablert lokalitet kan bare innvilges dersom rømmingsrisiko reduseres tilvarende.</p> <p>Tilleggslokalteter tillates primært kun for lokaliteter med 30 km minsteavstand til munningen av nasjonale laksevassdrag. Unntak fra dette kan gjøres ved særskilte forhold der risikoen for villaksen er minimal.</p>

Tabell 6.2 Beskyttelsesregime i nasjonale laksefjorder

Del I Oppdrettsaktiviteter			
Oppdrettsvirksomhet	Aktivitet	Tillates/tillates ikke	Vilkår
	Produksjonsøking for eksisterende anlegg	Tillates	Produksjonsvekst som følge av endrede nasjonale rammebetingelser tillates, men skal ikke medføre økt risiko. Overføring av kapasitet fra akvakulturtillatelse utenfra og inn i en laksefjord er ikke tillatt. Ved felles biomassetak for selskap/konsern er det ikke tillatt å overføre deler av denne kapasiteten til anlegg inne i en laksefjord. Økt produksjon skal ikke medføre økt risiko for villaksen verken på den enkelte lokalitet eller innenfor laksefjorden.
Klekkerier og settefiskanlegg for laksefisk	Eksisterende og nye konsesjoner	Tillates	Generelt strengere krav til rømmingssikring og avløpsbehandling. Virksomhet skal primært drives med utgangspunkt i desinfisert rogn. Inntak av levende yngel i anlegg tillates som hovedregel ikke. I særskilte tilfeller kan det gjøres unntak fra dette. Generelt strengere kontroll av sykdom. Avstand fra avløpets utslippspunkt til munningen av nasjonalt laksevassdrag skal være minimum 5 km. Settefiskanlegg og klekkerier skal primært ha dobbelt sikring av avløp. Annen likeverdigg rømmingssikring skal godkjennes i hvert enkelt tilfelle.
Kultiveringsanlegg	Eksisterende og nye konsesjoner	Tillates	Generelt strengere krav til rømmingssikring og avløpsbehandling. Generelt strengere kontroll av sykdom. Kun transport og utsetting av stedegen fisk fra anlegg innenfor samme nedbørsfelt. Nye og eksisterende anlegg skal ha avløp til sjø. Avstand fra avløpets utslippspunkt til munningen av nasjonalt laksevassdrag skal være minimum 5 km. Dersom eksisterende anlegg ikke har mulighet for avløp til sjø, kan rensing i henhold til forskrift av 20. februar 1997 nr. 192 Om desinfeksjon av inntaksvann til og avløpsvann fra akvakulturrelatert virksomhet, aksepteres. Alternativt kan tilsvarende sikring ved infiltrasjon til grunn tillates.
Matfisk- og settefiskanlegg for marine arter	Matfisk- og settefiskkonsesjoner i sjø	Tillates	Generelt strengere krav til rømmingssikring og kontroll av sykdom. Minsteavstand til nasjonalt laksevassdrag 5 km.

Tabell 6.2 Beskyttelsesregime i nasjonale laksefjorder

Del I Oppdrettsaktiviteter			
Oppdrettsvirksomhet	Aktivitet	Tillates/tillates ikke	Vilkår
	Matfisk- og settefiskkonsesjoner på land	Tillates	Generelt strengere krav til rømmingssikring og kontroll av sykdom. Avstand fra avløpets utslippspunkt til munningen av nasjonalt laksevassdrag skal være minimum 5 km. Avstand fra avløpets utslippspunkt til munningen av nasjonalt laksevassdrag skal være minimum 5 km
Slakterier og tilvirkningsanlegg for laksefisk	Nye anlegg for anadrom fisk	Tillates ikke	
	Eksisterende anlegg for anadrom fisk	Tillates	Generelt strengere krav til rømmingssikring og avløpsbehandling. Generelt strengere kontroll av sykdom. Ikke tillatt å slepe slaktemerder med fisk innenfor eller over grensene for en nasjonal laksefjord. Krav om maksimal oppholdstid på 6 døgn for fisk i slaktemerd. Krav om gjennomføring av helsekontroll ved enhver forøket dødelighet eller mistanke om sykdom. Eksisterende slakterier tillates ikke flyttet innenfor den aktuelle nasjonale laksefjorden med mindre dette medfører vesentlig redusert risiko for villaksen. Ikke tillatt med etablering av nye eller utvidelse av slaktemerder ved eksisterende slakterier. Fastsettelse av tak for maksimalt tillatt slaktevolum for det enkelte anlegg - økning av slaktevolum tillates ikke med mindre det medfører redusert risiko.
Slakterier og tilvirkningsanlegg for marin fisk	Nye anlegg for marin fisk	Tillates	Minsteavstand til nasjonalt laksevassdrag 5 km
	Eksisterende anlegg for marin fisk	Tillates	Generelt strengere krav til rømmingssikring og avløpsbehandling. Generelt strengere kontroll av sykdom. Gjennomføring av helsekontroll ved enhver forøket dødelighet eller mistanke om sykdom. Krav om maksimal oppholdstid på 6 døgn for fisk i slaktemerd.
Anlegg for oppdrett av skjell	Nye og eksisterende konsesjoner	Tillates	Ingen restriksjoner

Tabell 6.2 Beskyttelsesregime i nasjonale laksefjorder

Del I Oppdrettsaktiviteter			
Oppdrettsvirksomhet	Aktivitet	Tillates/tillates ikke	Vilkår
Anlegg for oppdrett av ål	Oppdrett av ål i sjøanlegg	Tillates ikke	
	Oppdrett av ål i kar på land (nye og etablerte)	Tillates	Avløpsbehandling som for slakterier. Minsteavstand til nasjonalt laksevassdrag 5 km
FoU-anlegg med smitteforsøk	Nye anlegg	Tillates ikke	
	Eksisterende landbaserte anlegg for smitteforsøk	Tillates	Fortsatt drift tillates, med begrensning på aktivitet. Krav om dobbelt rømmingssikring av avløp og dobbelt smittehygienisk sikring
Del II: Andre aktiviteter			
Tiltak	Aktivitet	Tillates/tillates ikke	Vilkår
Fysiske inngrep i munningsområdet	Fysiske inngrep	Tillates ikke	Større inngrep i munningsområdet til nasjonale laksevassdrag tillates ikke.
Tiltak med risiko for alvorlig forurensning	Forurensning	Tillates ikke	Virksomhet som innebærer risiko for alvorlig forurensning som kan skade villaksen tillates ikke.

6.4 Laksefiskoppdrett i Tanafjorden

Tanavassdraget anses som verdens viktigste vassdrag for atlantisk villaks, og er i tillegg en ressurs Norge deler med Finland. Villaksen her bør derfor sikres best mulig mot all risiko for negativ påvirkning. Både hensynet til villaksen og Norges omdømme som villaks- og oppdrettsnasjon tilsier at Tanafjorden blir fri for matfiskoppdrett med laksefisk.

Det har nå ikke vært drevet oppdrett på de fem lokalitetene i fjorden siden desember 2004, og utstyret på lokalitetene er i stor grad ryddet vekk. Det er likevel aktuelt å vurdere kompensasjon for dekning av eventuelle flytteutgifter i tråd med kom-

pensasjonsordningen for flytting av oppdrettsanlegg ut av nasjonale laksefjorder, jf. kapittel 4.3 og 8.3.3.

6.5 Frivillig flytting av oppdrettsanlegg

I laksefjorder der eksisterende oppdrett med laksefisk tillates videreført, kan det være aktuelt med frivillige avtaler om utflytting av oppdrettsanlegg. Slike eventuelle avtaler og spørsmålet om tilhørende kompensasjon må vurderes i det enkelte tilfelle.

7 Forslag til nye nasjonale laksevassdrag og laksefjorder

Departementet foreslår at det opprettes 15 nye nasjonale laksevassdrag og 8 nye laksefjorder. 7 av vassdragene munner ut i en etablert laksefjord, og det foreslås derfor 8 nye nasjonale laksefjorder i tilknytning til de andre vassdragene. 12 av de 16 vassdragene som er anbefalt av Direktoratet for naturforvaltning (DN), herunder 6 vassdrag som DN anser som spesielt viktige, er inkludert. 11 av vassdragene er forankret i forslaget fra Villaksutvalget (NOU 1999: 9).

Departementets forslag innebærer at det i alt vil bli opprettet 52 nasjonale laksevassdrag og 29 nasjonale laksefjorder. 46 av de 50 vassdragene som opprinnelig ble foreslått av Villaksutvalget er inkludert, samtidig som seks andre vassdrag er tatt inn i stedet for de fire som ikke er fulgt opp fra utvalget.

Forslaget er basert på de faglige kriteriene for valg av bestander til ordningen, faktagrunnlaget i DNs utredning, høringsinstansenes merknader til denne utredningen, DNs tilrådning og en helhetlig avveining av forholdet til andre samfunnsinteresser.

Kapittel 7.1 omhandler føringene for ferdigstillingen av ordningen.

I *kapittel 7.2* er det redegjort for tilrådningen fra Direktoratet for naturforvaltning.

Forslag til nye nasjonale laksevassdrag og nye nasjonale laksefjorder er presentert i *kapittel 7.3* og *7.4*.

Oversiktskart og gjennomføringen av ordningen fremgår henholdsvis om *kapittel 7.5* og *7.6*.

Vassdragene og fjordområdene er også omtalt i *kapittel 5* og nærmere beskrevet i *vedlegg 1*. Det vises også til DNs utredning som følger som uttrykt vedlegg til proposisjonen.

7.1 Føringer for ferdigstilling av ordningen

Helhetlig tilnærming

Ved utformingen av forslaget til nye nasjonale laksevassdrag og laksefjorder er det lagt vekt på å få med de laksebestandene som er av størst nasjonal verdi. Valget av laksevassdrag har derfor i utgangs-

punktet vært bestemmende for valget av laksefjorder. Behovet for en helhetlig totalløsning har imidlertid medført at hensynet til oppdrettsinteressene har hatt betydning for utvalget av laksevassdrag.

Aktuelle kandidater

Departementet mener at det ikke er aktuelt å foreslå vassdrag og fjordområder som ikke er utredet og som dermed ikke har vært på høring. De nye kandidatene til ordningen skal derfor velges ut blant de 27 vassdragene og 19 fjordområdene som er utredet av Direktoratet for naturforvaltning.

23 av de 24 vassdragene som ble identifisert som særlige aktuelle kandidater i St.prp. nr. 79 (2001-2002) inngår i direktoratets utredning, mens ett, *Åelva/Gjengedal*, utgikk som følge av at Stortinget fastsatte grensen for den nasjonale laksefjorden Nordfjord lenger inn i fjorden enn det som var foreslått. Dersom *Åelva/Gjengedalselva* skulle inkluderes måtte denne laksefjorden utvides. Departementet mener imidlertid at denne fjordgrensen må anses som endelig vedtatt, og vassdraget er derfor ikke utredet.

DN har i tillegg utredet fire vassdrag som ikke var nevnt i St.prp. nr. 79 (2001-2002): *Tovdalselva*, *Mandalselva*, *Årdalselva* og *Sausvassdraget*. Grunnen er at også disse vassdragene tilfredsstiller ett eller flere av kriteriene for valg av laksebestander til ordningen.

Sju av de vassdragene som er utredet munner ut i en vedtatt laksefjord, og to munner ut i samme fjordsystem. Som følge av dette er det utredet 19 nye fjordområder.

Ordningens totale omfang

Hovedintensjonen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder er å gi så mye som mulig av den norske villaksressursen særlig beskyttelse innenfor rammen av et begrenset antall laksebestander. Det er videre lagt til grunn at ordningen skal omfatte om lag 50 laksevassdrag med tilhørende fjordområder, jf. St.prp. nr. 79 (2001-2002). Intensjonen har vært at disse vassdragene skal omfatte om lag tre fjerdedeler av den samlede villaksressursen.

Kriterier for valg av bestander til ordningen

De faglige kriteriene for valg av laksebestander til ordningen skal også legges til grunn for ferdigstillingen. Disse er:

1. Tallrike laksebestander med høy produktivitet.
2. Bestander med stort potensial for høy produktivitet.
3. Storlaksstammer.
4. Bestander med særskilt genetisk karakter.

Flere av vassdragene i departementets forslag er tatt med som følge av at ett av kriteriene er tillagt særlig vekt. Dette gjelder spesielt tallrike bestander med høy produksjon eller med stort potensial for høy produksjon.

Geografisk fordeling

I St.prp. nr. 79 (2001-2002) ble det forutsatt at det endelige utvalget av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder skal ha en god geografisk fordeling. Nordland og Hordaland er så langt svakt representert, og det er ingen vassdrag fra Sørlandet. Dette har hatt betydning for departementets forslag.

Valg og avgrensning av nye laksefjorder

Evalueringen av de midlertidige sikringssonene for laksefisk og annen oppdatert kunnskap om forholdet mellom oppdrett av laksefisk og ville laksebestander, tilsier at store laksefjorder vil ha best effekt. Det er derfor lagt vekt på å få etablert flest mulig laksefjorder av en viss størrelse, samtidig som hensynet til oppdrettsnæringen blir ivaretatt.

Direktoratet for naturforvaltnings tilrådning

Direktoratet for naturforvaltnings forslag til 16 nye nasjonale laksevassdrag og 10 nye laksefjorder er basert på en faglig vurdering av laksebestandenes nasjonale verdi og hensynet til geografisk fordeling. Departementet har derfor foretatt en særlig grundig vurdering av disse kandidatene.

7.2 Direktoratet for naturforvaltnings tilrådning

Direktoratet har presisert at alle de 27 vassdragene som er utredet tilfredsstillende ett eller flere av kriteriene for status som nasjonalt laksevassdrag. Samtidig vises det til at det er relativt store forskjeller med hensyn til laksebestandenes størrelse, produktivitet og produksjonspotensial.

Med utgangspunkt i en totalvurdering av vassdragene og de kriteriene som er lagt til grunn har

DN anbefalt 16 nye vassdrag. Direktoratet mener at laksebestandene i *Bjerkreimselva*, *Lærdalselva*, *Orkla*, *Verdalselva*, *Namsen* og *Vefsna* er særlig viktige.

Direktoratet viser til at en del høringsinstanser argumenterer mot at Mandalselva skal inngå i ordningen fordi den opprinnelige laksebestanden er utryddet. DN mener imidlertid at også reetablerte bestander bør kunne inngå der og fremhever at Mandalselva har potensial for å bli en av Sør-Norges beste lakseelver.

Etter direktoratets vurdering bør alle de foreslåtte nasjonale laksefjordene etableres med de grensene som er foreslått i høringsnotatet. I begrunnelsen er det vist til undersøkelser om effekten av midlertidige sikringssoner for laksefisk som viser at størrelsen på sonene har hatt stor betydning for effekten.

Direktoratets tilrådning fremgår av tabell 7.1. Vassdrag som direktoratet anser som spesielt viktige er uthevet.

7.3 Forslag til nye nasjonale laksevassdrag

7.3.1 Oversikt over forslaget

Med utgangspunkt i føringene som er beskrevet i kapittel 7.1, forslår departementet at det opprettes 15 nye nasjonale laksevassdrag, jf. tabell 7.2 nedenfor. De seks vassdragene som er særlig prioritert fra direktoratets side og ytterligere seks vassdrag i direktoratets anbefaling er inkludert.

Fire av de seksten vassdragene som direktoratet har anbefalt er ikke med i departementets forslag: *Bondalselva* og *Strandaelva* i Møre og Romsdal, *Saltdalselva* i Nordland og *Laukhelle-Lakselv* i Troms. Alle disse er gode kandidater til ordningen, men er holdt utenfor av hensyn til de samlede konsekvensene for oppdrettsnæringen. I stedet for disse fire vassdragene foreslår departementet at tre andre vassdrag tas med i ordningen: *Nærøydalselva* i Sogn og Fjordane, *Nidelva* i Sør-Trøndelag og *Kongsfjordelva* i Finnmark. *Nærøydalselva* har en vesentlig andel storlaks og et betydelig uutnyttet potensial for lakseproduksjon. *Nidelva* er et av landets beste laksevassdrag med hensyn til avkastning pr. km lakseførende strekning. Bestanden har også et stort innslag av storvokst laks. *Kongsfjordelva* er et svært produktivt laksevassdrag med en tallrik bestand dominert av smålaks.

De åtte resterende vassdragene, *Tovdalselva*, *Årdalselva*, *Vikedalselva*, *Eidfjordvassdraget*, *Eira*,

Tabell 7.1 Direktoratet for naturforvaltnings tilrådning til nye nasjonale laksevassdrag og laksefjorder (MSL midlertidig sikringszone for laksefisk, NLF = vedtatt nasjonal laksefjord)

Fylke	Anbefalte vassdrag	Anbefalte fjordområder	Konsekvens av DNs anbefaling
Vest Agder	Mandalselva	Lindesnes-Mannefjorden	En mindre utvidelse av dagens MSL
Rogaland	Bjerkreimselva	Allerede vedtatt NLF (Kysten Jæren-Dalane)	Ivaretatt av NLF i runde 1
	Suldalslågen	Sandsfjorden	Utvidelse av dagens MSL
Hordaland	Vosso	Fjordene rundt Osterøy	Utvidelse av dagens MSL
Sogn og Fjordane	Lærdalselva	Allerede vedtatt NLF (Sognefjorden)	Ivaretatt av NLF i runde 1
	Nausta	Førdefjorden	Utvidelse av dagens MSL
Møre og Romsdal	Bondalselva Storelva (Strandaelva)	Felles fjordområde: Hjørundfjorden, Storfjorden, Norddalsfjorden	Ingen utvidelse av dagens MSL
Sør-Trøndelag	Orkla	Allerede vedtatt NLF (Trondheimsfjorden)	Ivaretatt av NLF i runde 1
Nord-Trøndelag	Verdalselva	Allerede vedtatt NLF (Trondheimsfjorden)	Ivaretatt av NLF i runde 1
	Namsen	Allerede vedtatt NLF (Namsfjorden)	Ivaretatt av NLF i runde 1
Nordland	Vefsna	Vefsnfjorden	Utvidelse av dagens MSL
	Ranaelva	Ranafjorden	Utvidelse av dagens MSL
	Beiarelva	Beiarfjorden	Utvidelse av dagens MSL
	Saltdalselva	Skjerstadfjorden	Utvidelse av dagens MSL
Troms	Laukhelle-Lakselv	Solbergfjorden-Gisundet	Utvidelse av dagens MSL

Åbjøra, Sausvassdraget og Skibotnelva er prioritert lavere enn de som er foreslått tatt inn i ordningen.

7.3.2 Det enkelte nasjonale laksevassdrag

Tallrike bestander med høy produksjon

Tallrike bestander med høy produksjon er særlig prioritert. I et slikt perspektiv er *Bjerkreimselva*, *Orkla*, *Verdalselva* og *Namsen* i en særstilling blant de nye kandidatene til ordningen, slik også DN og en rekke av høringsinstansene har påpekt. I tillegg har *Bjerkreimselva* betydelig potensial for økt produksjon, og både *Orkla*, *Verdalselva* og *Namsen* er utpregede storlakselver. Bestanden i *Namsen* er særlig tallrik og ovenfor lakseførende strekning finnes det en unik forekomst av en ferskvannslivende laksebestand (den såkalte Namsblanken).

Bjerkreimselva og *Verdalselva* er vernet i sin helhet og forholdet til vannkraftinteressen er dermed avklart. *Orkla* og *Namsen* antas ikke å være i konflikt med vannkraftinteressene, da det ikke er realistiske vannkraftprosjekter som vil være til skade for villaksen i disse vassdragene.

I tillegg til disse fire vassdragene har departementet foreslått ytterligere fem vassdrag som har tallrike laksebestander med høy produksjon: *Mandalselva*, *Nausta*, *Nidelva*, *Beiarelva* og *Kongsfjordelva*.

Mandalselva er i dag er en betydelig lakseelv med potensial for å bli en av de mest produserende lakseelvene i Sør-Norge. Den opprinnelige laksebestanden i elva er utryddet, og ny bestand er etablert ved hjelp av utsetting av laks fra et annet nærliggende vassdrag. *Mandalselva* er foreslått både

Tabell 7.2 Forslag til nye nasjonale laksevassdrag (romertall 1-IV og S refererer til Verneplan I-IV og suppleringen av verneplanen)

Fylke	Foreslag til nasjonalt laksevassdrag	Inngår helt eller delvis i Verneplan for vassdrag/supplering av Verneplan for vassdrag	Ett eller flere prosjekter i Samlet plan
Vest-Agder	Mandalselva	I, S	X
Rogaland	Bjerkreimselva Suldalslågen	S IV	X
Hordaland	Vosso	III	X
Sogn og Fjordane	Nærøydalselva Lærdalselva Nausta	S I S	X X
Sør-Trøndelag	Orkla Nidelva	S	X X
Nord-Trøndelag	Verdalselva Namsen	III, S I, II, III, IV, S	X
Nordland	Vefsna Ranaelva Beiarelva	IV S S	X X X
Finnmark	Kongsfjordelva		X

av hensyn til produksjon og produksjonspotensial, og fordi vassdraget ligger i en landsdel som historisk sett har vært svært viktig for villaksen. Vassdraget antas ikke å ha realistiske vannkraftprosjekter som vil være i strid med hensynet til villaksen.

Nausta er det vassdraget i Sogn og Fjordane der det fiskes flest laks. Vassdraget inngår i sin helhet i Verneplan for vassdrag, og status som nasjonalt laksevassdrag vil derfor ikke være i konflikt med vannkraftinteressene.

Nidelva er et av landets beste laksevassdrag med hensyn til avkastning pr. km. Bestanden har et stort innslag av storvokst laks, og den bynære beliggenheten gjør vassdraget enestående i landsammenheng. Kartlagte vannkraftprosjekter i vassdraget antas ikke å berøre villaksen i særlig grad.

Beiarelva er et av 5-6 storlaksvassdrag i Nordland og har i dag en tallrik laksebestand. Det er et betydelig potensial for økt produksjon i vassdraget. Deler av Beiarelva inngår i Verneplan for vassdrag, og kartlagte vannkraftprosjekter antas enten å berøre laksen i liten grad eller å ha usikker virkning.

Kongsfjordelva er et svært produktivt laksevassdrag med en tallrik bestand som domineres av smålaks. Et mulig vannkraftprosjekt i vassdraget vil berøre laksebestanden i vassdraget i så stor grad at det ikke kan anses som realistisk.

Bestander med stort potensial for høy produksjon

Følgende vassdrag med stort potensial for høy lakseproduksjon er med i departementets forslag: *Suldalslågen*, *Vosso*, *Nærøydalselva*, *Lærdalselva*, *Vefsna* og *Ranaelva*.

Laksebestanden i *Suldalslågen* har betydelig potensial for høy produksjon og har opprinnelig et stort innslag av storlaks. Det er det eneste vassdraget med flersjøvinterlaks i Rogaland, og bestanden har også en spesiell genetisk karakter ved at laksen går opp og gyter senere enn normalt. Bestanden er i dag karakterisert som sårbar. Det er en rekke mulige vannkraftprosjekter i vassdraget med uklar virkning for villaksen. Status som nasjonalt laksevassdrag vil dermed kunne innebære begrensninger for ytterligere utnyttelse av vannkraftpotensialet i vassdraget.

Vosso har tidligere vært en av landets viktigste storlakselver med rekordhøy gjennomsnittsvekt på laksen. Vassdraget har et stort utnyttet potensial for lakseproduksjon. De aktuelle vannprosjektene i vassdraget antas å ha liten betydning for den fremtidige lakseproduksjonen, og status som nasjonalt laksevassdrag forventes dermed ikke å få konsekvenser for vannkraftinteressene.

Nærøydalselva har en vesentlig andel storlaks og et betydelig utnyttet potensial for lakseproduksjon. Deler av vassdraget er vernet mot kraftutbygging og kartlagte vannkraftprosjekter har liten aktualitet. Status som nasjonalt laksevassdrag antas derfor ikke å være i konflikt med vannkraftinteressene.

Lærdalselva er en typisk storlakselv med betydelig utnyttet potensial for lakseproduksjon. Elva har vært infisert av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* og behandling med sikte på å bli kvitt parasitten ble avsluttet våren 2006. Vassdraget antas ikke å ha realistiske vannkraftprosjekter som er i strid med hensynet til villaksen.

Vefsna var tidligere blant de ti beste laksevassdragene i landet og er blant de elvene i Norge som har størst potensial for produksjon av villaks. Laksebestanden i *Vefsna* er infisert med lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* og det planlegges med sikte på å igangsette kjemisk behandling i løpet av 2007. *Vefsna* vil senere bli foreslått vernet mot kraftutbygging, jf. Soria Moria-erklæringen.

Ranaelva var et av 5-6 storlaksvassdrag i Nordland før det ble infisert av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*. Vassdraget er nå rotenonbehandlet og har potensial for å bli et betydelig laksevassdrag. Bestanden tas vare på i genbank. Ett vannkraftprosjekt i vassdraget forventes å berøre villaksinteressene i stor grad dersom det blir gjennomført. Prosjektet anses imidlertid som lite realistisk, og status som nasjonalt laksevassdrag antas derfor ikke å ha konsekvenser for vannkraftinteressene.

Geografisk fordeling

Etablering av elvene *Vefsna*, *Ranaelva* og *Beiarelva* i Nordland som nasjonale laksevassdrag vil bidra vesentlig til å forbedre den geografiske fordelingen av de nasjonale laksevassdragene. Det samme gjelder *Vosso* i Hordaland og *Mandalselva* i Vest-Agder.

7.4 Forslag til nye nasjonale laksefjorder

Sju av de foreslåtte nye nasjonale laksevassdragene munner ut i en etablert laksefjord: *Bjerkreimselva*, *Nærøydalselva*, *Lærdalselva*, *Orkla*, *Nidelva*, *Verdalselva* og *Namsen*. Det er derfor nødvendig å etablere åtte nye nasjonale laksefjorder i tilknytning til de øvrige vassdragene. De foreslåtte laksefjordene er *Lindesnes-Mannefjorden*, *Sandsfjorden*, *Fjordene ved Osterøy*, *Førdefjorden*, *Vefsnfjorden*, *Ranaffjorden*, *Beiarfjorden* og *Kongsfjorden*.

Følgende er lagt til grunn som utgangspunkt for avgrensningen av de nye nasjonale laksefjordene:

1. Størrelsen på de tidligere midlertidige sikringssonene der slike eksisterer utenfor de aktuelle vassdragene.
2. Evalueringsutvalgets forslag (1996) om opprettelse av tiltakssoner utenfor noen av de aktuelle vassdragene.
3. Muligheten for å få til en naturlig geografisk avgrensning ut fra fjordenes størrelse og utforming.

7.4.1 Oversikt over forslaget

Departementets forslag til nye laksefjorder fremgår av tabell 7.3, se også vedlegg 1. Alle laksefjordene tar utgangspunkt i en sikringssone for laksefisk. I ett av tilfellene, *Kongsfjorden*, foreslås det at grensen for laksefjorden settes lik grensen for eksisterende sikringssone. I de øvrige tilfellene er grensene for de foreslåtte laksefjordene utvidet i forhold til eksisterende sikringssoner.

Fem av de åtte nye fjordene foreslås avgrenset slik de er utredet og anbefalt av Direktoratet for naturforvaltning, mens tre har noe mindre omfang av hensyn til oppdrettsnæringen. Det foreslås ikke flytting av oppdrettsanlegg ut av de foreslåtte laksefjordene.

Ti eksisterende lokaliteter og mellom seks og åtte potensielle lokaliteter for oppdrett med laksefisk i sjø ligger innenfor de foreslåtte laksefjordene.

7.4.2 Den enkelte nasjonale laksefjord

Sjøområdet *Lindesnes – Mannefjorden* foreslås som nasjonal laksefjord av hensyn til laksebestanden i *Mandalselva*. Laksefjorden er utvidet i forhold til eksisterende sikringssone, og har samme omfang som det området som er utredet og anbefalt av DN. Det er ingen oppdrettsaktiviteter i området som vil være i konflikt med statusen som nasjonal lakse-

Tabell 7.3 Forslag til nye nasjonale laksefjorder

Fylke	Forslag nye nasjonale laksefjorder	Tilhørende nasjonale laksevassdrag
Vest Agder	Lindesnes–Mannefjorden (Lindesnes – Fugløya, grense mot åpent hav følger grunnlinjen)	Mandalselva
Rogaland	Sandsfjorden (Austbø – Jelsa og Vardnes – Breidvika)	Suldalslågen
Hordaland	Fjordene ved Osterøy (Molviki – Tyssø og Skreaneset – Olsnesnipa)	Vosso
Sogn og Fjordane	Førdefjorden (Flokenes – Horneneset)	Nausta
Nordland	Vefsnfjorden (Leinesodden – Sandnessjøen og Hamnes – Bjørga) Ranafjorden (Leirholmen – Velsvåg) Beiarfjorden Kvarsnes – Hamnes og Røsnes – Nordsandnes)	Vefsna Ranaelva Beiarelva
Finnmark	Kongsfjorden (Nålneset – Vesterneset, grense mot åpent hav følger grunnlinjen)	Kongsfjordelva

fjord, da denne delen av Skagerrak er lite egnet for oppdrett av laks og sjøørret.

Sandsfjorden foreslås som nasjonal laksefjord av hensyn til laksebestanden i Suldalslågen. Laksefjorden er noe utvidet i forhold til eksisterende sikringssone og har samme omfang som det området som er utredet og anbefalt av DN. Oppdrettsvirksomheten i området er begrenset, og det er i første rekke tre lokaliteter for matfiskoppdrett med laksefisk og en stamfisklokalitet som blir berørt av forslaget. Det er antatt et potensial på én oppdrettslokalitet innenfor området. Stamfiskproduksjonen i Sandsfjorden skal sikres mulighet til nødvendig utvikling i tråd med endrede nasjonale rammebetingelser for stamfiskanlegg.

Sjøområdet *Fjordene ved Osterøy* foreslås som nasjonal laksefjord av hensyn til laksebestanden i Vosso. Laksefjorden er noe utvidet i forhold til den eksisterende sikringssonen for laksefisk, men en del mindre enn det utredete området som er anbefalt av DN. Det er ingen lokaliteter for matfiskoppdrett med laksefisk innenfor det foreslåtte området. Forslaget berører heller ingen nye potensielle lokaliteter for matfiskoppdrett med laksefisk.

Førdefjorden foreslås som nasjonal laksefjord av hensyn til laksebestanden i Nausta. Laksefjorden er utvidet i forhold til den eksisterende sikringssonen for laksefisk, men mindre enn det utredete området som er anbefalt av DN. Forslaget berører i første rekke fem lokaliteter for matfisk-/stamfiskoppdrett med laksefisk. Det er anslått et potensial på én ny lokalitet for matfiskoppdrett med laksefisk innenfor området.

Vefsnfjorden foreslås som nasjonal laksefjord av hensyn til laksebestanden i Vefsna. Laksefjorden er utvidet i forhold til sikringssonen for laksefisk i samsvar med DNs utredning og anbefaling. Det foregår ikke matfiskoppdrett med laksefisk i den foreslåtte laksefjorden, og kun en begrenset del av området er egnet for slikt oppdrett. Det er heller ikke anslått noe sannsynlig potensial for matfiskoppdrett med laksefisk innenfor området.

Ranafjorden foreslås som nasjonal laksefjord av hensyn til laksebestanden i Ranaelva. Laksefjorden er noe utvidet i forhold til sikringssonen for laksefisk. Utvidelsen er i samsvar med DNs utredning og anbefaling. Det foregår ikke matfiskoppdrett med laksefisk i sjø i den foreslåtte laksefjorden, men det er et matfiskanlegg på land. Det er anslått et potensial på én til to nye lokaliteter for matfiskoppdrett med laksefisk like innenfor og like utenfor grensen for den nåværende sikringssonen.

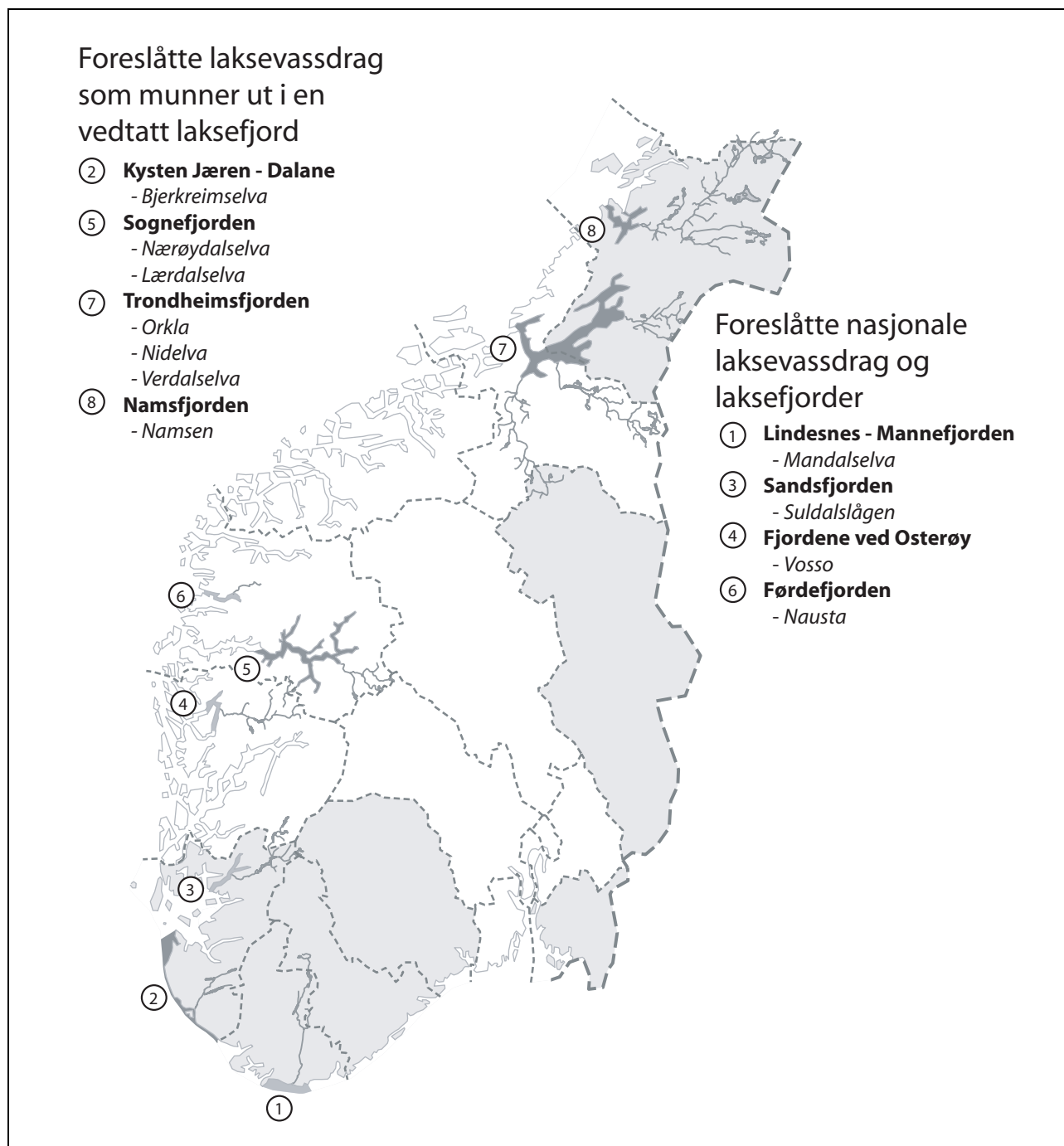
Beiarfjorden foreslås som nasjonal laksefjord av hensyn til laksebestanden i Beiarelva. Laksefjorden er utvidet i forhold til sikringssonen for laksefisk. Forslaget er en del mindre enn det området som er utredet og anbefalt av DN og berører ingen lokaliteter for matfiskoppdrett med laksefisk. Det er heller ikke vurdert noe sannsynlig potensial for matfiskoppdrett med laksefisk innenfor området.

Kongsfjorden foreslås som nasjonal laksefjord av hensyn til laksebestanden i Kongsfjordelva. Laksefjorden er identisk med sikringssonen for laksefisk. Det er ingen oppdrettsvirksomhet i området, men anslått et potensial for matfiskproduksjon på tre-fire lokaliteter.

7.5 Oversiktskart

Figur 7.1 og 7.2 gir en samlet oversikt over de foreslåtte nasjonale laksevasdragene og laksefjordene i henholdsvis Sør-Norge og Nord-Norge. Oversik-

ten viser også foreslåtte nasjonale laksevasdrag som munner ut i en vedtatt laksefjord.

Figur 7.1 Forslag til nye nasjonale laksevasdrag og laksefjorder i Sør Norge

Figur 7.2 Forslag til nye nasjonale laksevasdrag og laksefjorder i Nord Norge

7.6 Gjennomføring av ordningen

Beskyttelsesregimet for nasjonale laksevassdrag og laksefjorder skal nedfelles i forskrifter så snart ordningen er ferdigstilt. Departementet tar også sikte på at ordningen skal forankres i lakse- og inn-

landsfiskloven og vil komme tilbake til dette i forbindelse med et forslag til revisjon av denne loven.

Det tas sikte på å utarbeide forvaltningsplaner for områdene. Planene skal både bidra til forutsigbarhet i forvaltningen og gi informasjon til alle som har ansvar for eller er berørt av ordningen.

Del III
Økonomiske og administrative konsekvenser

8 Økonomiske og administrative konsekvenser

8.1 Villaksens verdi og nytteaspekter

Om lag 1/3 av verdens gjenværende ressurs av atlantisk laks hører hjemme i Norge. Norge har derfor et særlig internasjonalt ansvar for å bevare denne ressursen. Villaksen representerer også store nasjonale verdier, både som næringsgrunnlag i distriktene, som kilde til rekreasjon og naturopplevelse, som genetisk ressurs for oppdrettsnæringen og som et viktig element i kultur og historie. I samiske områder er den kulturelle og historiske betydningen av villaksen særlig fremtredende.

Det er vanskelig å kvantifisere de miljømessige verdiene av å bevare en naturressurs som både nasjonalt og internasjonalt er truet. Flere viktige aspekter ved villaksen lar seg heller ikke måle i økonomiske termer. De økonomiske verdiene knyttet til næringsinteressene og andre samfunnsøkonomiske verdier av villaksen er derfor i liten grad kartlagt. Det er likevel klart at villaksen representerer betydelige verdier for samfunnet.

Over 80 000 laksefiskere fisker årlig etter laks i norske elver, og en stor andel av disse er utenlandske fiskere. Dette gir grunnlag for en rekke aktiviteter som har samfunnsøkonomisk betydning både lokalt, regionalt og nasjonalt. Den næringsmessige betydningen av villaksen knytter seg både til verdien av fisket, utleierettigheter og lokaløkonomiske ringvirkninger av fisketurisme. For eksempel hadde grunneierne langs Namsen over fem mill. kroner i inntekter fra utleie av fiske og fiskekortsalg i 2003. I tillegg kommer inntekter fra overnatting, matservering, roing, transport og annet varekjøp. En verdianalyse fra 1997 konkluderte med at de lokale ringvirkningene av laksefisket i Numedalslågen tilsvarte om lag 2 600 kroner pr. kg fanget laks.

I en studie gjennomført av Norges skogeierforbund, Reiselivsbedriftenes Landsforening og Innovasjon Norge i 2004, er det anslått at laksefiske på landsbasis bidrar til en årlig lokal omsetning på mer enn 1,3 mrd. kroner. Av dette utgjør om lag 400 mill. kroner kjøp av fiskerett. I den samme studien er det anslått at den samlede lokale omsetningen knyttet til laksefiske og turisme kan økes med om lag 800 mill. kroner.

Villaksen utgjør også en viktig genetisk ressurs for fremtidig lakseoppdrett. Avlsprogrammet i oppdrettsnæringen er basert på et utvalg av ca. 15 norske laksebestander, og det vil med stor sannsynlighet bli aktuelt å hente ut nytt genetisk materiale fra andre ville bestander. Villaksen økonomiske verdi som forsikring for fremtidig verdiskapning knyttet til oppdrett av laks kan imidlertid vanskelig anslås.

Det vises for øvrig til nærmere omtale i kapittel 2.2 Laksens økonomiske og kulturelle betydning.

8.2 Konsekvenser av tiltak for vern av villaksen

Norge har i dag 401 gjenværende laksebestander. Påvirkningene og truslene de ulike bestandene er eksponert for er mangesidige og kompliserte. En viktig ambisjon ved myndighetenes helhetlige politikk for å sikre villaksen er at virkemiddelbruken i sum skal utgjøre en koordinert og effektiv innsats som sikrer de ville laksebestandene på kort og lang sikt.

Vern og sikring av villaksen krever et sett av flere ulike virkemidler og tiltak innenfor flere samfunnssektorer. Det enkelte virkemiddel eller tiltak gir ofte kun resultater i sammenheng med andre tiltak. I lys av dette er det ikke mulig å isolere de næringsmessige og samfunnsøkonomiske fordelene knyttet til ett tiltak alene. Villaksen betydelige verdi og nytteaspekter tilsier imidlertid at tiltak for å sikre laksebestandene i et langsiktig perspektiv har betydelige positive nærings- og samfunnsmessige konsekvenser.

Tiltakene for bevaring av de ville laksebestandene har også en kostnadsside. For myndighetene har tiltakene for bevaring av villaksen budsjettmessige konsekvenser som avklares i de årlige statsbudsjettene.

Tiltak for villaksen har konsekvenser for andre nærings- og samfunnsinteresser. Dette gjelder der vedtatt politikk medfører begrensninger i aktiviteter som ikke kan kompenseres gjennom tilsvarende aktiviteter i andre områder som ikke truer de ville laksebestandene i samme grad, eller ved at tilsvarende aktivitet andre steder representerer en

høyere kostnad. Disse konsekvensene er imidlertid vanskelig å anslå.

8.3 Konsekvenser av ferdigstillingen av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder

Stortinget har tidligere vedtatt 37 nasjonale laksevassdrag og 21 nasjonale laksefjorder, jf. Innst. S. nr. 134 (2002-2003). Forslaget til selve ferdigstillingen av ordningen med 15 nye nasjonale laksevassdrag og 8 nye fjorder, utgjør en relativt begrenset utvidelse i forhold til de tidligere vedtatte laksevassdragene og laksefjordene. De vesentligste konsekvensene av ordningen følger derfor av Stortingets opprinnelige vedtak. I St.prp. nr. 79 (2001-2002) ble det lagt til grunn at de samlede konsekvensene for andre samfunnsinteresser var begrenset.

8.3.1 Innledning

Forslaget til nye laksevassdrag og laksefjorder innebærer at ordningen totalt vil omfatte 52 vassdrag og 29 fjordområder. Om lag tre fjerdedeler av den norske villaksressursen vil dermed få en særlig beskyttelse.

Ferdigstillingen innebærer at alle de største og mest produktive bestandene og bestander med betydelig potensial for økt produksjon blir omfattet av ordningen. Dette betyr at også de laksebestandene som har størst økonomisk betydning for villaksnæringen blir inkludert.

8.3.2 Økonomiske konsekvenser – nye vassdrag

I nye foreslåtte nasjonale laksevassdragene er det først og fremst vannkraftprosjekter, grusuttak og uttak av vann til vannforsyning som har økonomisk betydning.

Konsekvenser for eksisterende vannkraftproduksjon
Status som nasjonalt laksevassdrag innebærer at det skal legges særlig vekt på villaksen ved revisjon og fornyelser av vassdragskonsesjoner. I tillegg skal disse områdene prioriteres i forbindelse med restaurering av leveområder. Dette kan få noen konsekvenser for eksisterende vannkraftproduksjon. Disse må klargjøres og avveies i hvert enkelt tilfelle.

Konsekvenser for fremtidig vannkraftproduksjon

Beskyttelsesregimet for nasjonale laksevassdrag består i stor grad av virkningskriterier som er avgjørende for hvilke tiltak som kan tillates i vassdragene. Kraftutbygging som ikke har nevneverdig negativ betydning for laksen kan gjennomføres.

To av de vassdragene som nå foreslås som nasjonale laksevassdrag er ikke vernet gjennom Verneplan for vassdrag. I disse vassdragene vil beskyttelsesregimet for nasjonale laksevassdrag innebære noe større restriksjoner enn det som følger av dagens regelverk.

Tre av de nye foreslåtte nasjonale laksevassdragene er i sin helhet vernet i Verneplan for vassdrag. Opprettelsen av disse som nasjonale laksevassdrag vil dermed ikke ha konsekvenser for vannkraftinteressene. Ti av de foreslåtte vassdragene er vernet i deler av nedbørsfeltet. Vassdragene er dermed delvis beskyttet mot vannkraftinngrep.

Tolv av de foreslåtte vassdragene har prosjekter i Samlet plan for vassdrag. Disse prosjektene har et energipotensial på om lag 600-700 GWh som antas å innebære betydelig skade på laksen dersom de realiseres. I tillegg er det usikkerhet om virkningene knyttet til prosjekter med om lag tilsvarende produksjon. En del av prosjektene er relativt kostbare og derfor ikke umiddelbart aktuelle. Dette kan endres med ny teknologi, stabil høy kraftpris eller justeringer i prosjektene. Mange av prosjektene ligger dessuten ovenfor lakseførende strekning og kan med større eller mindre tilpasninger gjennomføres uten at det vil være til nevneverdig skade for laksen.

Samlet plan ble sist rullert på begynnelsen av 1990-tallet, og det er i svært mange tilfeller ikke realistisk å gjennomføre de kartlagte prosjektene i sin opprinnelige form. Dette skyldes dels den tekniske utformingen, men særlig dagens miljøkrav. Mange av de kartlagte prosjektene vil derfor sannsynligvis bli redusert i omfang dersom de realiseres.

Hensynet til laks og lakseinteresser veier i dag tungt ved konsesjonsbehandling av vannkraft. Uavhengig av ordningen med nasjonale laksevassdrag er det derfor ikke aktuelt å tillate vannkraftutbygginger med fare for betydelig skade på viktige laksebestander. Også i vassdrag og vassdragsavsnitt som ikke er inkludert i Verneplan for vassdrag innebærer dessuten vannressursloven en sterk vektlegging av miljøinteressene ved inngrep i og ved vassdrag.

De fleste av de nasjonale laksevassdragene som ikke er vernet eller utredes for vern antas å ha potensial for et større eller mindre antall småkraftverk, gjerne knyttet til sidevassdrag. Ved å plassere kraftstasjonen ovenfor anadrom strekning, samt pålegge vilkår om avbøtende tiltak som omløpsventiler og minstevannføring, kan mye av småkraftpotensialet utnyttes også i nasjonale laksevassdrag. Det vil imidlertid også være andre hensyn som setter rammer for en forsvarlig utnyttelse av småkraftpotensialet i disse vassdragene.

Den konkrete avveiningen av om et tiltak er forenelig med ordningen vil i en del tilfeller ikke kunne avgjøres uten en mer omfattende vurdering av tiltakets virkninger og muligheten for justeringer og avbøtende tiltak. Dette hører under en konsesjonsbehandling og en eventuell konsekvensanalyse.

Samlet sett antas ordningen med nasjonale laksevassdrag ikke å medføre vesentlig reduksjon i aktuell ny vannkraft.

Konsekvenser for andre aktiviteter i vassdragene

Beskyttelsesregimet fastsetter et generelt forbud mot masseuttak fra elvebunnen. For andre masseuttak skal det konkret vurderes om elveleiet endres, om partikkelinnholdet i vassdraget blir for høyt eller om masseuttaket er nødvendig for å hindre skade på liv, viktig infrastruktur og eiendom av stor betydning. Også annet gjeldende regelverk legger betydelige restriksjoner på grusuttak som kan være til vesentlig skade for laksen. Ordningen har derfor isolert sett ikke nevneverdig betydning for muligheten til å utnytte grusressursene.

De generelle restriksjonene for vannuttak gjelder i første rekke ny virksomhet og legger ikke ytterligere restriksjoner på eksisterende uttak som er nødvendig for vannforsyningen. Ferdigstillingen har derfor ikke betydelige konsekvenser for vannforsyning.

Konsekvenser for grunneiere i tilknytning de nasjonale laksevassdragene som følge av begrensningene på jordbruk, skogbruk, vannuttak og grusuttak kan vanskelig anslås. I den grad disse tiltakene er potensielt skadelige for allmenne interesser, er de allerede i dag konsesjonspliktige etter vannressursloven.

På denne bakgrunn anses det at de samlede økonomiske konsekvensene av de nye nasjonale laksevassdragene for andre aktiviteter enn vannkraftutbygging vil være svært beskjedne.

8.3.3 Økonomiske konsekvenser av nasjonale laksefjorder

Endringer i beskyttelsesregimet

Det oppdaterte beskyttelsesregimet for laksefjordene vil medføre noe økte driftskostnader for de berørte oppdrettselskapene, men disse vil ikke være vesentlige. Videre vil begrensninger på omfanget av slakterivirksomhet innenfor laksefjordene kunne få næringsøkonomiske konsekvenser lokalt.

Nye laksefjorder

I laksefjordene er det i all hovedsak restriksjoner på oppdrettsvirksomhet som har økonomiske konsekvenser. Begrensningene i munningsområdene og på virksomhet som kan medføre alvorlig forurensing er av mindre næringsøkonomisk betydning.

De nasjonale laksefjordene er i store trekk en videreutvikling av dagens system med midlertidige sikringssoner for laksefisk. I disse sonene har det siden 1989 ikke vært tillatt å etablere nye matfiskanlegg for laksefisk. Denne begrensningen er videreført i de nasjonale laksefjordene.

Sju av de foreslåtte vassdragene munner ut i en nasjonal laksefjord der forholdet til oppdrettsinteressene allerede er avklart.

Fem av de åtte nye fjordene foreslås avgrenset slik de er utredet og anbefalt av Direktoratet for naturforvaltning, mens tre får et noe mindre omfang av hensyn til oppdrettsnæringen. Det foreslås ikke flytting av oppdrettsanlegg ut av de foreslåtte laksefjordene.

Ti eksisterende lokaliteter (ni i sjø og én på land) og mellom seks og åtte potensielle lokaliteter for oppdrett med laksefisk i sjø ligger innenfor de foreslåtte laksefjordene. Dette tilsvarer om lag fem eksisterende og tre til fire potensielle konsesjoner. De eksisterende lokalitetene kan drives videre, men det vil ikke være anledning til å benytte de potensielle lokalitetene til matfiskeoppdrett med laksefisk. Disse kan imidlertid benyttes til oppdrett med marine arter. De nasjonale konsekvensene av forslaget må ses i lys at det i alt er ca. 1 000 konsesjoner og om lag 1 600 lokaliteter for oppdrett med laksefisk i Norge.

Potensialet for fremtidig matfiskeoppdrett med laksefisk i de foreslåtte laksefjordene er anslått til mellom seks og åtte lokaliteter. Fire til fem av disse ligger i områder utenfor de tidligere sikringssonene. Forslaget til ferdigstilling innebærer dermed at disse lokalitetene ikke kan benyttes til oppdrett med laksefisk.

Eksisterende anlegg innenfor de nye laksefjordene vil få noe begrensede muligheter for samlokalisering og andre stordriftsfordeler. Konsekvensene av dette anses ikke for vesentlige.

Avviklingen av de midlertidige sikringssonene vil frigjøre en del områder for oppdrett med laksefisk. Dette vil bidra til å redusere de samlede konsekvensene av ferdigstillingen.

Avvikling av oppdrett med laksefisk i Tanafjorden

De fem lokalitetene for matfiskoppdrett i Tanafjorden har ikke vært benyttet siden desember 2004. Avvikling av matfiskoppdrett med laksefisk i fjorden vil dermed ikke ha konsekvenser i forhold til dagens situasjon. Lokalsamfunnet kan imidlertid bli berørt ved at det ikke lenger vil være mulig å drive matfiskoppdrett med laksefisk i Tanafjorden.

Dersom det stilles krav om kompensasjon fra den berørte virksomheten i denne forbindelse, vil dette bli vurdert. Det er da aktuelt å vurdere saken i lys av den nåværende kompensasjonsordningen for flytting av anlegg ut av nasjonale laksefjorder, jf. kapittel 4.3.

Bestemmelsen om forurensning

I beskyttelsesregimet for nasjonale laksefjorder er det lagt til grunn at virksomhet med risiko for alvorlig forurensning ikke skal være tillatt. Dette innebærer at laksen skal gis særlig beskyttelse mot akutt forurensning i laksefjordene.

Aktiviteter som innebærer risiko for akutt forurensning må vurderes i det enkelte tilfelle, herunder mulige krav til risikoreduserende tiltak. Slike tiltak vil ivareta hensynet til en rekke elementer i økosystemet, inkludert hensynet til villaksen. Slike tiltak vil kunne medføre noe økte kostnader for tiltakshaver.

Ikke-akutte, operasjonelle driftsutslipp er konsesjonspliktige og reguleres på vanlig måte etter forurensningsloven. De kravene som vil bli stilt av hensyn til det marine miljø i slike tilfelle må også ivareta hensynet til villaksen.

8.3.4 Administrative konsekvenser

Administrative konsekvenser

De nasjonale laksevassdragene og laksefjordene skal forvaltes i henhold til den gjeldende ansvarsfordelingen mellom myndighetene. For å sikre en effektiv saksbehandling, vil det vil bli fastsatt retningslinjer som klargjør hvilke bestemmelser som skal legges til grunn og som angir nærmere prosedyrer for saksbehandlingen. Dette vil bidra til å forenkle saksbehandlingen og føre til færre søknader

om enkelttiltak. Behandlingen av enkeltsaker i nasjonale laksevassdrag og laksefjorder forventes derfor ikke å kreve økte administrative ressurser.

I fjordene vil det foreslåtte beskyttelsesregimet bli nedfelt i en egen forskrift.

Ordningen innebærer at fiskerimyndighetene vil få noen økte oppgaver, først og fremst knyttet til kontroll. I vassdragene kan det være aktuelt med noe økt kontrollaktivitet både for fylkesmannen, vassdragsmyndighetene, dyrehelsemyndighetene, landbruksmyndighetene og kommunene. Styrking av kontrollen må gjennomføres innenfor rammen av de årlige statsbudsjettene.

De samlede administrative konsekvensene av ferdigstillingen av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder vurderes som begrenset.

8.3.5 Andre konsekvenser

Distriktsmessige konsekvenser

Det er generelt lagt vekt på å unngå at nasjonale laksevassdrag og laksefjorder skal svekke grunnlaget for næringsvirksomhet i distriktene. De samlede distriktsmessige konsekvensene anses derfor som begrenset. Villaksen har dessuten stor verdi som grunnlag for sysselsetting og inntekter i mange av de lokalsamfunnene som er berørt.

Samiske interesser

Ferdigstillingen av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder antas å ha positive konsekvenser for samiske interesser. Det vises blant annet til at det er foreslått at Kongsfjordelva i Finnmark tas inn i ordningen.

8.4 Økonomiske og administrative konsekvenser av øvrige foreslåtte tiltak for bedre vern av villaksen

Nytteeffekter

De bevaringstiltakene som er presentert i proposisjonens del I vil ha generelle nytteaspekter tilsvarende de som er presentert i kapittel 8.1 ovenfor.

Tiltak knyttet til fiskeoppdrett

Strengere krav til rømmingssikring, drift og kontroll av oppdrettsanlegg vil medføre noe økte driftskostnader for den enkelte oppdrettsvirksomhet. Det samme gjelder skjerpede krav til tiltak mot lakselus. Disse konsekvensene anses som beskjedne.

De økonomiske konsekvensene av myndighetenes arbeid med å redusere rømminger og omfan-

get av lakselus må avklares i forbindelse med de årlige statsbudsjettene.

Vassdragstiltak

Føringene for ny kraftproduksjon som kan få konsekvenser for villaksen antas ikke å få særlige konsekvenser.

Økt vektlegging på hensynet til villaksen i revisjons- og fornyelsessaker vil få noe økonomiske konsekvenser for regulantene og kan i noen tilfeller medføre noe redusert kraftproduksjon. Det samme vil kunne gjelde for restaurering av laksens leveområder.

Stortinget har forutsatt at det ved revisjon av vannkraftkonsesjoner skal legges vekt på å opprettholde kraftproduksjonen. Hensynet til laksen er allerede et viktig moment ved revisjoner, og det hensynet til laksen som er forutsatt i denne proposisjonen antas derfor ikke å få vesentlige administrative eller økonomiske konsekvenser.

Tiltak knyttet til Gyrodactylus salaris, kalking, genbank, FoU og overvåking

Videre bekjempelse av *Gyrodactylus salaris*, videreføring av kalkingsaktivitetene, utvidelse av genbankvirksomheten og det fremtidige omfanget av FoU og lakseovervåking har i all hovedsak økono-

miske konsekvenser som må avklares gjennom de årlige statsbudsjettene.

Reguleringer i fisket

Konsekvensene av nye reguleringer i laksefisket kan bli betydelige. Departementet vil derfor sikre at arbeidet med å utforme de nye reguleringene skjer med stor grad av medvirkning fra de ulike interessegruppene, i første rekke rettighetshavere i elv og i sjø, samiske interesser, fritidsfiskere og næringsvirksomhet som kan bli berørt gjennom ringvirkninger. De nærmere konsekvensene for de enkelte interessegruppene vil bli belyst og avveiet som del av prosessen. Målet vil være å komme frem til et reguleringsregime som er godt tilpasset den alvorlige situasjonen for villaksen, samtidig som de samlede konsekvensene for villaksinteressene blir akseptable.

Miljøverndepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder.

Vi HARALD, Norges Konge,

stadfester:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til vedtak om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder

I

Ved dette vedtak opprettes 15 nasjonale laksevassdrag og 8 nasjonale laksefjorder i tillegg til de 37 nasjonale laksevassdragene og 21 nasjonale laksefjordene som er opprettet i Innst. S. nr. 134 (2002-2003).

Følgende nasjonale laksevassdrag opprettes:

Mandalselva	Vest-Agder
Bjerkreimselva	Rogaland
Suldalslågen	Rogaland
Vosso	Hordaland
Nærøydalselva	Sogn og Fjordane
Lærdalselva	Sogn og Fjordane
Nausta	Sogn og Fjordane
Orkla	Sør-Trøndelag
Nidelva	Sør-Trøndelag
Verdalselva	Nord-Trøndelag
Namsen	Nord-Trøndelag
Vefsna	Nordland
Ranaelva	Nordland
Beiarelva	Nordland
Kongsfjordelva	Finnmark

Følgende nasjonale laksefjorder opprettes i henhold til angitte yttergrenser:

Lindesnes-Mannefjorden	Vest Agder
(Lindesnes – Fugløya, grense mot åpent hav følger grunnlinjen)	
Sandsfjorden	Rogaland
(Austbø – Jelsa og Vardnes – Breidvik)	
Fjordene ved Osterøy	Hordaland
(Molviki – Tysso og Skreaneset – Olsnesnipa)	
Førdefjorden	Sogn og Fjordane
(Flokenes – Horneneset)	
Vefsnfjorden	Nordland
(Leinesodden – Sandnessjøen og Hamnes – Bjørga)	
Ranafjorden	Nordland
(Leirholmen – Velsvåg)	
Beiarfjorden	Nordland
(Kvarnes – Hamnes og Røsnes – Nordsandnes)	
Kongsfjorden	Finnmark
(Nålneset – Vesterneset, grense mot åpent hav følger grunnlinjen)	

II

I de nasjonale laksevasdragene og laksefjordene skal laksen sikres en særlig beskyttelse.

III

Beskyttelsesregimet i de nasjonale laksevasdragene og laksefjordene som er opprettet her og i

Innst. S. nr 134 (2002-2003) skal være i samsvar med proposisjonens kapittel 6.1 og 6.3.

IV

Det tillates ikke oppdrett med laksefisk innenfor den nasjonale laksefjorden Tanafjorden.

Vedlegg 1

Beskrivelse av utredete vassdrag og fjordområder og foreslåtte nasjonale laksevassdrag og laksefjorder

1 Utredete vassdrag og foreslåtte nasjonale laksevassdrag

Nedenfor er gitt en del nøkkelopplysninger om samtlige vassdrag som er utredet som kandidater til nye nasjonale laksevassdrag.

Kapittel 1.1 gir en oversikt over samtlige vassdrag som er utredet.

Kapittel 1.2 beskriver de utredete vassdragene som foreslås opprettet som nye nasjonale laksevassdrag.

Kapittel 1.3 beskriver de utredete vassdragene som *ikke* foreslås opprettet som nye nasjonale laksevassdrag.

For ytterligere detaljert dokumentasjon vises det til Direktoratet for naturforvaltnings høringsutredning som følger som et uttrykt vedlegg til proposisjonen.

1.1 Utredete vassdrag

En samlet oversikt over de utredete vassdragene fremgår av tabell 1.1 under. Oversikten viser også hvilke vassdrag som foreslås opprettet som nasjonale laksevassdrag (uthevet skrift), hvorvidt hele eller deler av vassdraget inngår i Verneplan for vassdrag og om vassdraget har prosjekter i Samlet plan for vassdrag.

Verneplan for vassdrag er en enhetlig plan. Det er likevel oppgitt hvilken verneplan de ulike vassdragene ble vernet i, jf. romertallene I-IV og bokstaven S. S står for den siste suppleringen av verneplanen. Forkortelsen SP står for Samlet plan for vassdrag.

1.2 Utredete vassdrag som foreslås som nasjonale laksevassdrag

Vest-Agder

Mandalselva

Mandalselva er lakseførende i kommunene Mandal, Lindesnes, Søgne, Marnardal, Sogndalen, Vennesla og Audnedal. På slutten av 1800-tallet var

Mandalselva på fangsttoppen blant lakseelvne i Norge.

Den opprinnelige laksebestanden i Mandalselva er utdødd på grunn av sur nedbør. Vassdraget er imidlertid fullkalket fra 1997, og en ny laksebestand er under etablering. Laksefangsten passerte ti tonn i 2001, og elva har potensial til å bli en av landets viktigste lakseelver med stor betydning for rekreasjon og lokalt og regionalt næringsliv.

Store deler av vassdraget er berørt av kraftutbygging. I vassdraget er det kartlagt ni potensielle prosjekter i Samlet plan med et energipotensial på til sammen 515 GWh. Av dette antas prosjekter med til sammen 128 GWh å kunne påvirke laksebestanden i betydelig grad. Deler av vassdraget inngår i Verneplan for vassdrag. Kysten utenfor vassdraget er midlertidig sikringszone for laksefisk.

Rogaland

Bjerkreimselva

Bjerkreimselva er lakseførende i kommunene Egersund og Bjerkreim. Vassdraget var tidligere en av Rogalands beste lakseelver, men bestanden gikk sterkt tilbake på 1980-tallet pga. forsurening. Etter kalking er fangstene i elva blant de ti beste i landet. Vassdraget har stor betydning for sportsfiske, rekreasjon og lokalt og regionalt næringsliv. Vassdraget er lite berørt av vannkraftutbygging og vassdraget inngår i sin helhet i Verneplan for vassdrag. Kysten utenfor vassdraget ligger innenfor den vedtatte laksefjorden *Kysten Jæren–Dalane*.

Suldalslågen

Suldalslågen ligger i Suldal kommune og har historisk sett den eneste storlaksbestanden i fylket. Laksen går opp sent på året og gyter senere enn noen annen laksebestand i Norge. Bestanden er betydelig redusert de senere år, og grunnene til dette er ikke avklart til tross for betydelig forskningsinnsats. Forsuring regnes imidlertid som en av flere negative faktorer, og vassdraget er kalket siden 1998.

Store deler av vassdraget er berørt av kraftutbygging. Vassdraget har potensielle prosjekter i Samlet plan med et energipotensial på til sammen 348 GWh. Det er imidlertid usikkert hvordan disse vil innvirke på laksebestanden. Deler av vassdraget inngår i Verneplan for vassdrag, og fjorden utenfor er midlertidig sikringssone for laksefisk.

Hordaland

Vosso

Vosso ligger i Voss kommune. Elva har en enestående storlaksstamme, og hadde tidligere landets høyeste gjennomsnittsvekt på laks. Fangstene gikk sterkt tilbake i begynnelsen av 1990-tallet og det har ikke vært åpnet for fiske siden 1992. Årsaken til tilbakegangen er ikke klargjort, men stort påslag av lakselus og problemer med vannkvalitet regnes blant de mest sannsynlige.

Vassdraget er berørt av vannkraftutbygging og har potensielle prosjekter i Samlet plan med et energipotensial på til sammen 308 GWh. Prosjektene antas å ha liten betydning for laksebestanden. Deler av vassdraget er vernet i Verneplan for vassdrag, og fjordområdene utenfor er midlertidig sikringssone for laksefisk.

Sogn og Fjordane

Nærøydalselva

Nærøydalselva er lakseførende i Aurland kommune og karakteristisk for lakseelver i vestlandske fjorder. Den er en klarvannselv med høytliggende nedslagsfelt og relativt kort lakseførende strekning. Elva har en vesentlig andel storlaks og ga tidligere grunnlag for fangster på mellom 800 og 1 600 kg. Fangstene gikk dramatisk ned på midten av 1990-tallet, og det ble ikke åpnet for fiske i årene 1998–2001.

Vassdraget er lite berørt av vannkraftutbygging og store deler av vassdraget inngår i Verneplan for vassdrag. Vassdraget munner ut i den vedtatte laksefjorden *Sognefjorden*.

Lærdalselva

Lærdalselva er lakseførende i Lærdal kommune. Laksestammen er storvokst, og fangster på rundt ti tonn var ikke uvanlige på 1970- og 1980-tallet. Elva har lange fisketradisjoner og er en av de mest internasjonalt kjente norske lakseelvne. *Gyrodactylus salaris* ble påvist i elva i 1996, og behandling med sikte på å bli kvitt parasitten ble avsluttet våren 2006. Laksestammen er tatt vare på i levende og frossen genbank.

Vassdraget er i stor grad berørt av vannkraftutbygging, og det er kartlagt fire prosjekter i Samlet plan med et energipotensial på til sammen 285 GWh. Ett av prosjektene med potensial på 183 GWh antas å berøre laksebestanden i stor grad. Deler av vassdraget er vernet i Verneplan I. Vassdraget munner ut i den vedtatte laksefjorden *Sognefjorden*.

Nausta

Nausta ligger i Naustdal kommune. Elva er en typisk smålakselv og har en svært tallrik bestand som har gitt grunnlag for årlige elvefangster på om lag fem tonn. Vassdraget er ikke berørt av kraftutbygging eller andre fysiske inngrep og inngår i sin helhet i Verneplan for vassdrag. Fjorden utenfor vassdraget er midlertidig sikringssone for laksefisk.

Sør-Trøndelag

Orkla

Orkla er lakseførende i kommunene Orkdal, Meldal og Rennebu. Vassdraget er jevnlig blant de ti beste i landet og hadde årlige fangster på over 20 tonn i perioden 2000–2005. Det er gjennomført omfattende avbøtende tiltak mot tilsig av forurenset gruvevann til vassdraget som også er påvirket av vassdragsregulering.

Det er kartlagt flere vannkraftprosjekter i vassdraget med et energipotensial på til sammen 130 GWh. Prosjekter med potensial på til sammen 89 GWh antas å kunne berøre laksebestanden i stor grad. Deler av vassdraget inngår i Verneplan for vassdrag. Orkla munner ut i den vedtatte laksefjorden *Trondheimsfjorden*.

Nidelva

Nidelva er lakseførende i Trondheim kommune og er med sin bynære beliggenhet og storvokste laksestamme enestående på landsbasis. De siste årene har fangstene vært historisk gode og variert mellom fire og ti tonn. Den lakseførende strekningen er kort, men regnet i avkastning pr. km er Nidelva ett av landets mest produktive laksevassdrag.

Vassdraget er sterkt berørt av vannkraftutbygging, og det er kartlagt åtte mulige vannkraftprosjekter med et energipotensial på til sammen 417 GWh. Disse antas ikke å berøre laksebestanden i særlig grad. Nidelva inngår ikke i Verneplan for vassdrag. Vassdraget munner ut i den vedtatte laksefjorden *Trondheimsfjorden*.

Nord-Trøndelag

Verdalselva

Verdalselva ligger i Verdal kommune. Laksebestanden består i hovedsak av små- og mellomlaks, og fangstene har de siste 20 årene vanligvis variert mellom tre og sju tonn. Vassdraget er lite berørt av vannkraftutbygging. Hele Verdalselva inngår i Verneplan for vassdrag. Vassdraget munner ut i den vedtatte laksefjorden *Trondheimsfjorden*.

Namsen

Namsen er lakseførende i kommunene Namsos, Overhalla og Grong. Vassdraget er vanligvis nummer to på statistikken over oppfisket kvantum laks i Norge, og fangstene varierer mellom 15 og 30 tonn. Namsen har også et betydelig innslag av storlaks. Ovenfor lakseførende strekning finnes en relikte laksetype (Namsblank) som gjennomfører hele livssyklusen i ferskvann. Vassdraget har en lang sportsfisketradisjon og er svært kjent i sportsfiskemiljøer utenfor landet.

Namsen er påvirket av kraftutbygging, og det er kartlagt flere mulige vannkraftprosjekter med et energipotensial på til sammen 145 GWh. Disse antas å berøre anadrome laks i liten grad, men ett prosjekt på til sammen 115 GWh, antas å berøre den relikte laksen i stor grad. Deler av vassdraget inngår i Verneplan for vassdrag. Namsen munner ut i den vedtatte laksefjorden *Namsfjorden*.

Nordland

Vefsna

Vefsna er lakseførende i kommunene Vefsn, Grane og Hattfjelldal. Vassdraget var tidligere blant landets ti beste laksevassdrag og har etter bygging av laksetrappet en lakseførende strekning på 150 km. Før vassdraget ble infisert av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* i 1978, varierte fangstene mellom tre og tolv tonn. Bestanden er tatt vare på i levende og frossen genbank. Vassdraget er lite berørt av kraftutbygging, og i Soria Moria-erklæringen har Regjeringen varslet at den vil foreslå at Vefsna tas inn i Verneplan for vassdrag. Fjorden utenfor vassdraget er midlertidig sikringssone for laksefisk.

Ranaelva

Ranaelva ligger i Rana kommune. Vassdraget er det nest største i Nordland og et av få storlaksvassdrag i fylket. Før vassdraget ble infisert av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* lå fangstene på om lag 2,5 tonn i året. Laksestammen er oppbevart i levende genbank, og bestanden er nå under reetablering etter kjemisk behandling. Ranaelva er et av fire vassdrag i Nordland som er vurdert å ha en potensiell årlig avkastning på mellom fem og ti tonn laks.

Ranaelva er sterkt påvirket av kraftutbygging, og det er kartlagt flere mulige kraftprosjekter med et energipotensial på til sammen 211 GWh. Ett av disse prosjektene, med et potensial på 113 GWh, antas å berøre laksen betydelig. Deler av elva inngår i Verneplan for vassdrag. Fjorden utenfor vassdraget er midlertidig sikringssone for laksefisk.

Beiarelva

Beiarelva ligger i Beiarn kommune og er et av få vassdrag med storlaks i Nordland. Laksebestanden er reetablert etter rotenonbehandling, og laksefangstene varierer rundt to tonn. Det er anslått at de årlige laksefangstene vil kunne komme opp i mellom fem og ti tonn.

Deler av Beiarelva inngår i Verneplan for vassdrag. Elva er berørt av vassdragsregulering, og det er kartlagt flere mulige vannkraftprosjekter med et energipotensial på til sammen 296 GWh. Prosjekter med potensial på 45 GWh antas å berøre laksen i liten grad. For de resterende prosjektene er virkningen usikker. Fjorden utenfor elva er midlertidig sikringssone for laksefisk.

Finnmark

Kongsfjordelva

Kongsfjordelva ligger i Berlevåg kommune og har en tallrik bestand som domineres av smålaks. Vassdraget er svært produktivt og oppviser svært høye laksefangster i forhold til elvas lengde. Fangsten har de siste årene variert mellom 1 og 2,5 tonn.

Vassdraget er berørt av vannkraftutbygging, og det er kartlagt ett vannkraftprosjekt med et energipotensial på 15 GWh som antas å berøre laksebestanden i betydelig grad. Vassdraget inngår ikke i Verneplan for vassdrag. Fjorden utenfor elva er midlertidig sikringssone for laksefisk.

Tabell 1.1 Utrede vassdrag og vassdrag som foreslås opprettet som nasjonale laksevassdrag (uthevet)

Fylke	Utrede vassdrag	Inngår helt eller delvis i Verneplan for vassdrag	Ett eller flere prosjekter i Samlet plan (X)
Vest-Agder	Tovdalselva	IV, S	X
	Mandalselva	I, S	X
Rogaland	Bjerkreimselva	S	
	Årdalselva		X
	Suldalslågen	IV	X
	Vikedalselva	III	
Hordaland	Eidfjordvassdraget	II	X
	Vosso	III	X
Sogn og Fjordane	Nærøydalselva	S	X
	Lærdalselva	I	X
	Nausta	S	
Møre og Romsdal	Bondalselva		
	Storelva (Strandaelva)	I	
	Eira		X
Sør-Trøndelag	Orkla	S	X
	Nidelva		X
Nord-Trøndelag	Verdalselva	III, S	
	Namsen	I, II, III, IV, S	X
Nordland	Åbjøra		X
	Sausvassdraget	I	
	Vefsna	IV	X
	Ranaelva	S	X
	Beiarelva	S	X
	Saltdalselva	IV	
Troms	Laukhelle-Lakselv	II	
	Skibotnelva		
Finnmark	Kongsfjordelva		X

1.3 Utredete vassdrag som ikke foreslås som nasjonale laksevassdrag

Vest-Agder

Tovdalselva

Tovdalselva er lakseførende i Kristiansand kommune. I gammel tid ble Tovdalselva regnet som en av landets beste lakseelver, og i 1880-årene var fangstene i elva de tredje største i landet. Den opprinnelige laksebestanden er utryddet på grunn av sur nedbør. Vassdraget er kalket siden 1996, og en laksebestand med utgangspunkt i en nærliggende laksestamme er under etablering. Det er grunn til å forvente at produksjonen av laks kan nå samme omfang som før.

Vassdraget er berørt av vannkraftutbygging, og det er kartlagt flere mulige vannkraftprosjekter med et energipotensial på til sammen 674 GWh. Prosjekter med potensial på 306 GWh antas å berøre laksebestanden betydelig. Deler av vassdraget inngår i Verneplan for vassdrag. Det er ikke etablert en sikringssone for laksefisk i fjordområdet utenfor vassdraget.

Rogaland

Årdalselva

Årdalselva er lakseførende i Hjelmeland kommune. Elva har hatt en positiv fangstutvikling i løpet av det siste tiåret, og fangstutbyttet har de siste årene ligget på mellom 2,5 og 3,5 tonn. Laksebestanden har et betydelig innslag av storlaks og er kjent for tidlig oppvandrende laks. Det antas å være potensial for økt produksjon dersom det fastsettes en passende minstevannføring.

Store deler av vassdraget er berørt av kraftutbygging, og det er kartlagt flere prosjekter med et energipotensial på til sammen 157 GWh. Alle prosjektene antas å berøre laksebestanden i stor grad. Årdalselva inngår ikke i Verneplan for vassdrag. Det er heller ikke etablert en sikringssone i tilknytning til vassdraget.

Vikedalselva

Vikedalselva ligger i Vindafjord kommune og har en høyproduktiv små- og mellomlaksbestand. Kalking ble igangsatt i 1987, og etter dette har fangstene økt sterkt og varierer nå mellom 1,5 og 3,5 tonn. Hele vassdraget inngår i Verneplan for vassdrag. Fjorden utenfor vassdraget er midlertidig sikringssone for laksefisk.

Hordaland

Eidfjordvassdraget

Eidfjordvassdraget er lakseførende i Eidfjord kommune. Bestanden er dominert av mellom- og storlaks. Vassdraget var tidligere et betydelig laksevassdrag med fangster på opptil ni tonn. Fangstene har vært betydelige lavere i de to siste tiårene. Det antas allikevel å være et betydelig potensial for økt lakseproduksjon.

Vassdraget er berørt av vannkraftutbygging, og det er kartlagt en del mindre vannkraftprosjekter med et energipotensial på til sammen 93 GWh. Disse antas å ha minimal betydning for laksebestanden. Sideelva Veig inngår i Verneplan for vassdrag, og fjordområdet utenfor vassdraget er midlertidig sikringssone for laksefisk.

Møre og Romsdal

Bondalselva

Bondalselva ligger i Ørsta kommune. Elva var frem til 1990-tallet blant de 20 beste lakseelvene i landet, og fangstene var svært høye i forhold til elvas lengde. Elva har hatt en negativ fangstutvikling i senere år. Hele vassdraget inngår i Verneplan for vassdrag, men store deler av vassdraget er forbygd. Fjorden utenfor vassdraget er midlertidig sikringssone for laksefisk.

Storelva (Strandaelva)

Storelva (Strandaelva) ligger i Stranda kommune. Storelva er en middels stor vestlandselv og må karakteriseres som et høyfjellsvassdrag. Vassdraget har få inngrep og en livskraftig laksebestand dominert av smålaks. De årlige fangstene er på om lag to tonn og dette er høyt i forhold til lengden på den lakseførende strekningen.

Vassdraget inngår ikke i Verneplan for vassdrag. Det er kartlagt vannkraftprosjekter i vassdraget med et energipotensial på til sammen 18 GWh. Disse antas å ha begrenset betydning for laksen. Vassdraget munner ut i en midlertidig sikringssone.

Eira

Eira er lakseførende i Nesset kommune. Laksestammen var tidligere blant landets mest storvokste, men er betydelig redusert i antall og størrelse som følge av vassdragsregulering. De siste 20 årene har laksefangstene vanligvis variert mellom 300 og 700 kg. Det er kartlagt tre vannkraftprosjekter i vassdraget med et energipotensial på til sammen 119 GWh. Prosjektene vil kunne påvirke laksebestanden i betydelig grad. Vassdra-

get inngår ikke i Verneplan for vassdrag. Fjorden utenfor Eira er midlertidig sikringssone for laksefisk.

Nordland

Åbjøra

Åbjøra er lakseførende i Bindal kommune. Elva har en bestand som er dominert av smålaks, og fangstene har ligget på mellom 400 kg og ett tonn de siste åtte årene. Vassdraget antas å ha et betydelig potensial for økt lakseproduksjon ved forbedring av fiskeoppgangen (reparasjon av etablerte fiske-trapper). Det er kartlagt fire vannkraftprosjekter med et energipotensial på til sammen 195 GWh. Disse vil kunne berøre laksebestanden i stor grad. Vassdraget inngår ikke i Verneplan for vassdrag. Fjorden utenfor vassdraget er midlertidig sikringssone for laksefisk.

Sausvassdraget

Sausvassdraget ligger i Brønnøy kommune og har en tallrik bestand som domineres av smålaks. Vassdraget er lite påvirket av menneskelige inngrep. Laksefangstene har de siste tolv årene variert mellom 300 og 1 300 kg. Hele vassdraget inngår i Verneplan for vassdrag.

Saltdalselva

Saltdalselva ligger i Saltdal kommune og er det eneste av de typiske storlaksvassdragene i Nordland som ikke er eller har vært infisert av *Gyrodactylus salaris*. På 1970-tallet ble det fisket mellom 3 og 4,5 tonn laks årlig. Fangstene har senere gått vesentlig ned, men det er anslått et potensial for årlig laksefangst på mellom 2,5 og 5 tonn.

Saltdalselva er lite berørt av vassdragsreguleringer, og deler av vassdraget inngår i Verneplan for vassdrag. Fjorden utenfor vassdraget er midlertidig sikringssone for laksefisk.

Troms

Laukhelle-Lakselv

Laukhelle-Lakselv er lakseførende i kommunene Lenvik og Tranøy. Siden slutten av 1980-årene har de årlige fangstene variert mellom ett og to tonn. Fangstene er dominert av smålaks. Avkastningen er høy sammenlignet med andre vassdrag i Troms.

Laukhelle-Lakselv er ikke berørt av vannkraftutbygging, og deler av vassdraget inngår i Verneplan for vassdrag. Fjorden utenfor vassdraget er midlertidig sikringssone for laksefisk.

Skibotnelva

Skibotnelva ligger i Storfjord kommune. Laksebestanden, som opprinnelig er relativt storvokst, anses nå som utryddet som følge av *Gyrodactylus salaris*. Før vassdraget ble infisert lå de årlige laksefangstene på omkring 1,5 tonn. Laksebestanden er tatt vare på i frossen og levende genbank.

Skibotnelva er berørt av vannkraftutbygging, men det er ikke kartlagt nye mulige vannkraftprosjekter her. Vassdraget inngår ikke i Verneplan for vassdrag. Fjorden utenfor vassdraget er midlertidig sikringssone for laksefisk.

2 Fjordområder og laksefjorder

Nedenfor er det gitt en del nøkkelopplysninger om de fjordområdene der det foreslås opprettet nye nasjonale laksefjorder samt øvrige fjordområder som er utredet.

Det er også presentert kart over samtlige av de utredete fjordområdene.

Kapittel 2.1 gir en kortfattet oversikt over alle utredete fjordområder.

Kapittel 2.2 beskriver de utredete fjordområdene der det foreslås nye nasjonale laksefjorder.

Kapittel 2.3 viser vedtatte laksefjorder der det foreslås nye laksevassdrag.

Kapittel 2.4 beskriver de utredete fjordområdene der *ikke* foreslås nye laksefjorder.

For mer detaljert dokumentasjon vises det til Direktoratet for naturforvaltnings høringsutredning som følger som uttrykt vedlegg til proposisjonen.

2.1 Utredete fjordområder

Tabell 2.1 nedenfor gir en oversikt over de utredete fjordområdene og fjordområder der det er foreslått nye laksefjorder (uthevet tekst). Tabellen gir også en oversikt over tilhørende vassdrag som er utredet som mulige nye nasjonale laksevassdrag.

Tabell 1.2 Utredele fjordområder og områder der det foreslås nye laksefjorder (uthevet)

Fylke	Utredele fjordområder	Tilhørende laksevassdrag
Vest-Agder	Søgne–Kristiansand <i>Lindenes–Mannefjorden</i>	Tovdalselva Mandalselva
Rogaland	Årdalsfjorden Vindafjorden Sandsfjorden	Årdalselva Vikedalselva Suldalslågen
Hordaland	Hardangerfjorden <i>Fjordene rundt Osterøy</i>	Eidfjordvassdraget Vosso
Sogn og Fjordane	<i>Førdefjorden</i>	Nausta
Møre og Romsdal	Hjørundfjorden–Storfjorden– Norddalsfjorden Langfjorden–Eresfjorden	Storelva (Strandaelva) og Bondalselva Eira
Nordland	Tosen Velfjorden <i>Vefsnfjorden</i> <i>Ranaffjorden</i> <i>Beiarfjorden</i> Skjerstadfjorden	Åbjøra Sausvassdraget Vefsna Ranaelva Beiarelva Saltdalselva
Troms	Solbergfjorden–Gisundet Lyngen	Laukhelle-Lakselv Skibotnelva
Finnmark	<i>Kongsfjorden</i>	Kongsfjordelva

2.2 Utredele fjordområder der det foreslås nasjonale laksefjorder

Vest-Agder

Lindenes–Mannefjorden

Lindenes–Mannefjorden foreslås som nasjonal laksefjord av hensyn til laksebestanden i Mandalselva.

Fjorden utenfor Mandalselva er midlertidig sikringssone for laksefisk av hensyn til bestander av laksefisk i Audna.

Forslaget til nasjonal laksefjord tilsvarer det utredele området og er noe større enn den midlertidige sikringssonen. Arealet er på om lag 229 km².

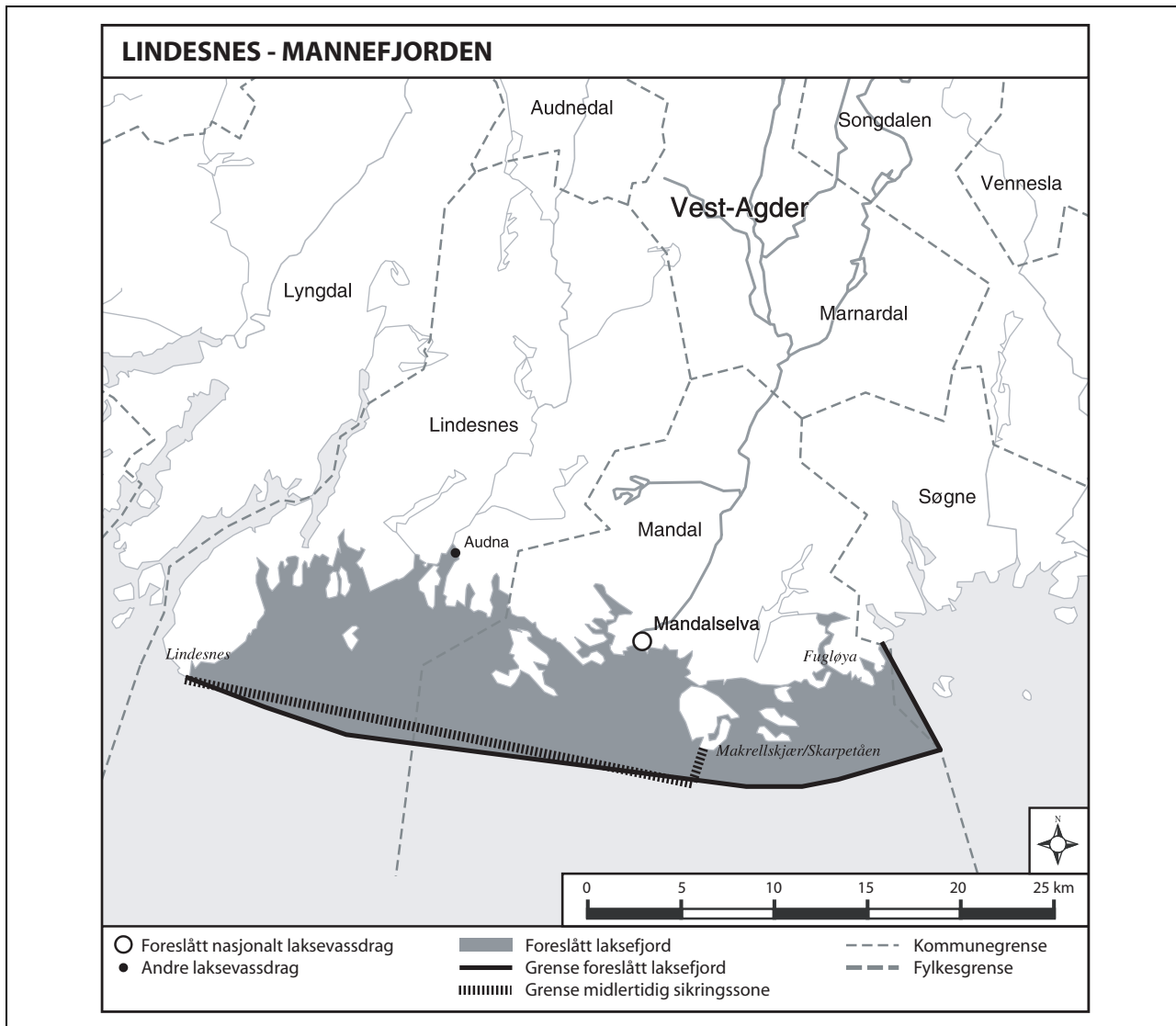
Den foreslåtte laksefjorden ligger i kommunene Lindenes og Mandal.

Tabell 1.3 Oppdrettsvirksomhet innenfor den foreslåtte laksefjorden Lindenes– Mannefjorden (MSL = midlertidig sikringssone for laksefisk)

Produksjonsform	Art	Plassering	Antall konsesjoner	Antall lokaliteter innenfor MSL	Antall lokaliteter utenfor MSL
Matfisk	Torsk	Sjø	3	3	0

Tabell 1.4 Sannsynlig potensial for akvakultur innenfor den foreslåtte laksefjorden Lindenes– Mannefjorden

Produksjonsform	Art	Plassering	Potensielt antall lokaliteter
Matfisk	Marin	Sjø	5
Skalldyr	Skjell	Sjø	5

Figur 1.1 Kart over utredet området og foreslått laksefjord: Lindesnes- Mannefjorden

Rogaland

Sandsfjorden

Sandsfjorden foreslås som nasjonal laksefjord av hensyn til laksebestanden i Suldalslågen. Fjorden utenfor vassdraget er midlertidig sikringssone for laksefisk.

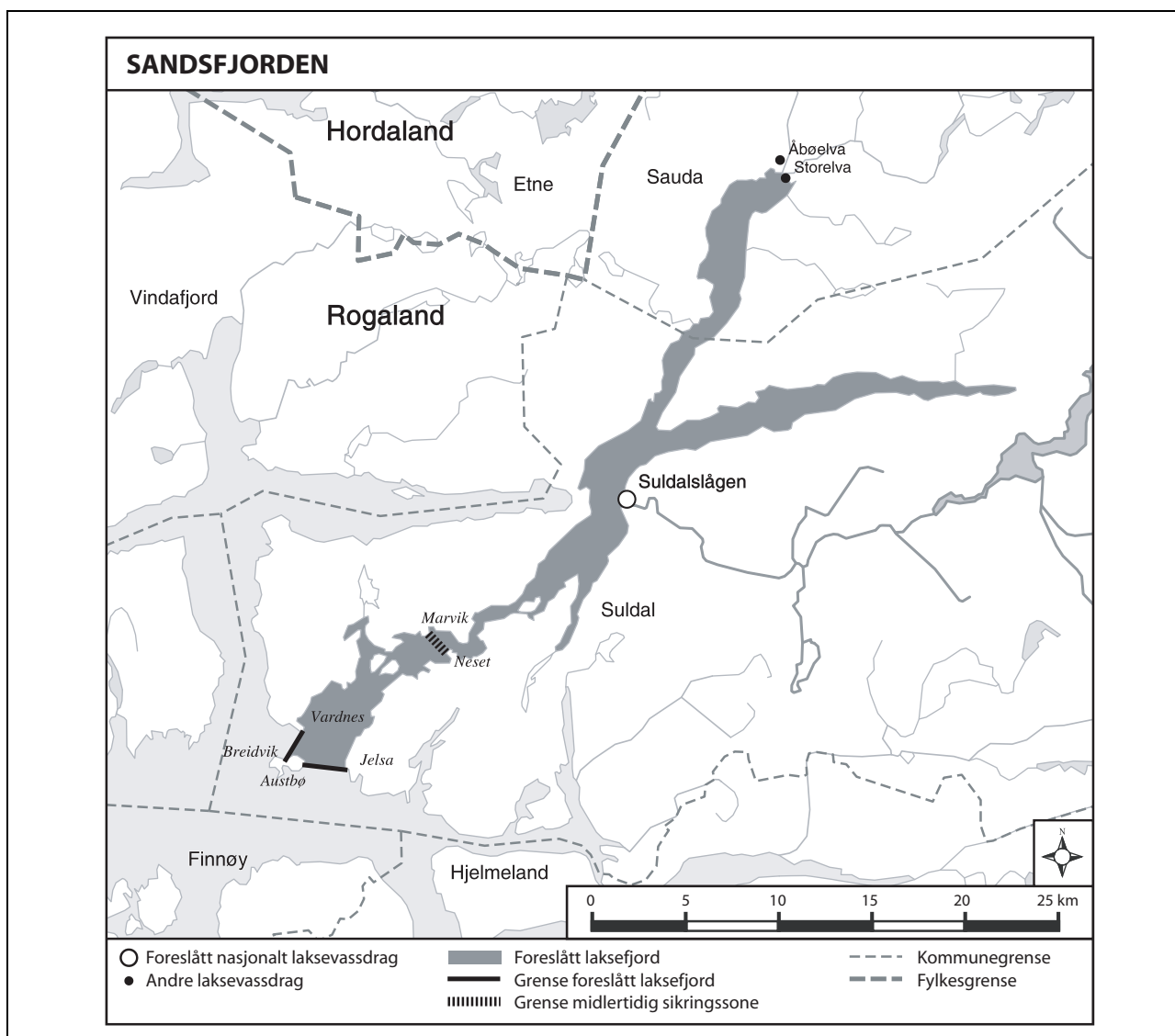
Forslaget til laksefjord er identisk med det utredete området og større enn den midlertidige sikringssonen for laksefisk. Ytre grense for Sandsfjorden er satt mellom Austbø og Jelsa og mellom Breidvik og Vardnes. Arealet er på om lag 103 km². Den foreslåtte laksefjorden ligger i kommunene Suldal og Sauda.

Tabell 1.5 Oppdrettsvirksomhet innenfor den foreslåtte laksefjorden Sandsfjorden (MSL = midlertidig sikringssone for laksefisk)

Produksjonsform	Art	Plassering	Antall konsesjoner	Antall lokaliteter innenfor MSL	Antall lokaliteter utenfor MSL
Matfisk/stamfisk	Laksefisk	Sjø	3	2	2
Klekkeri, settefisk	Laksefisk	Land	2	1	1
Matfisk, stamfisk	Torsk	Sjø	2	2	0
Skalldyr	Blåskjell	Sjø	2	0	2

Tabell 1.6 Sannsynlig potensial for akvakultur innenfor den foreslåtte laksefjorden Sandsfjorden

Produksjonsform	Art	Plassering	Potensielt antall lokaliteter innenfor MSL	Potensielt antall lokaliteter utenfor MSL
Matfisk	Laksefisk/ Marinfisk	Sjø	0	1

Figur 1.2 Kart over utredet område og foreslått laksefjord: Sandsfjorden

Hordaland*Fjordene ved Osterøy*

Fjordene ved Osterøy foreslås som nasjonal laksefjord av hensyn til laksebestanden i Vosso. Arealet er om lag 67 km². Fjorden utenfor Vosso er midlertidig sikringssone for laksefisk.

Den foreslåtte laksefjorden er noe større enn den midlertidige sikringssonen for laksefisk, men mindre enn det utredete området. Grensen i sør er

satt mellom Skreaneset og Olsnesnipa og i nord mellom Molviki og Tysso.

Som følge av grenseendringen betegnes den foreslåtte laksefjorden som Fjordene *ved* Osterøy i stedet for det utredete området Fjordene *rundt* Osterøy.

Den foreslåtte laksefjorden ligger i kommunene Osterøy, Vaksdal, Modalen, Voss og Lindås.

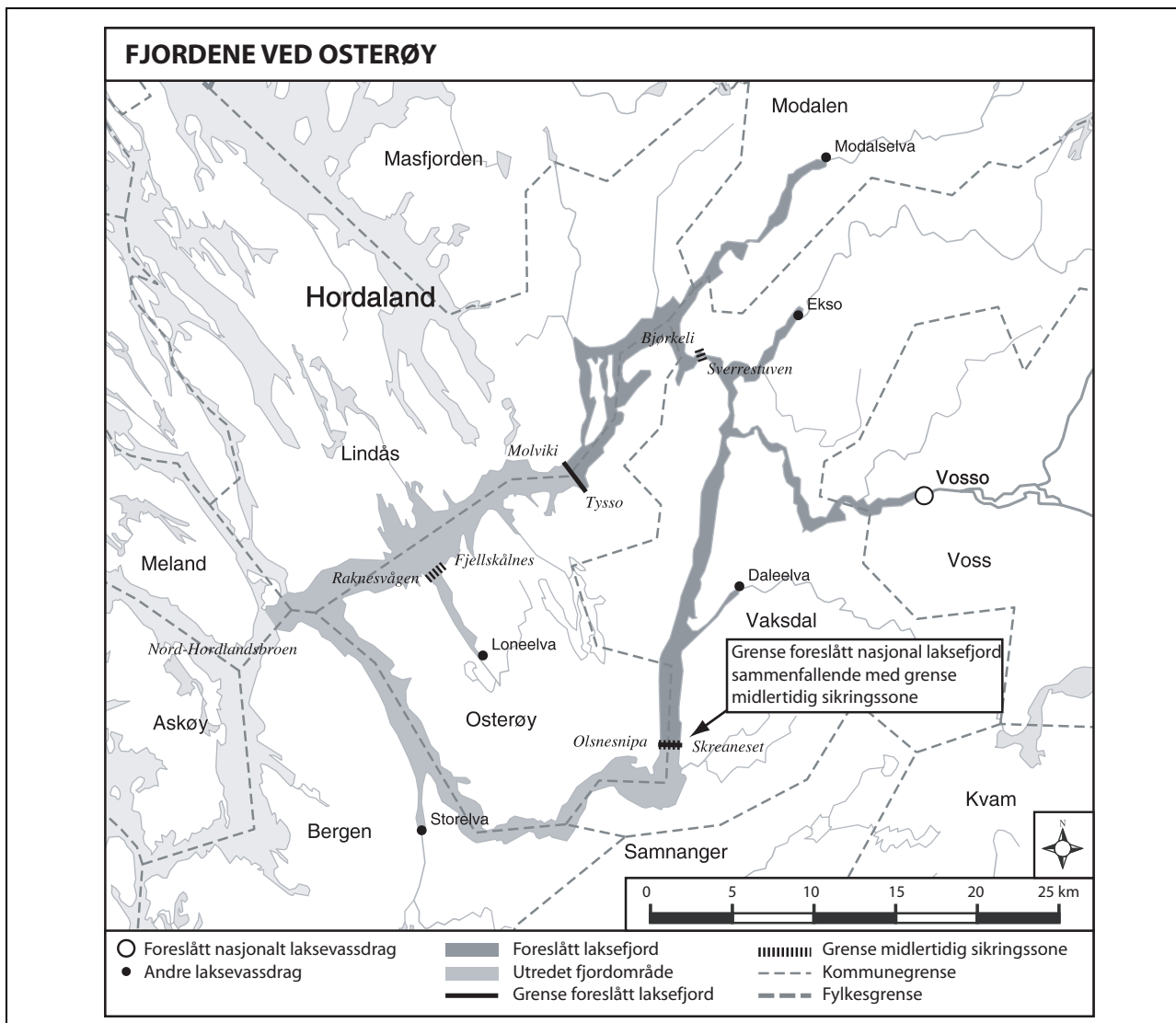
Tabell 1.7 Oppdrettsvirksomhet innenfor det utredete området Fjordene rundt Osterøy (MSL = midlertidig sikringssone for laksefisk)

Produksjonsform	Art	Plassering	Antall konsesjoner	Antall lokaliteter innenfor MSL	Antall lokaliteter innenfor forslag til nasjonal laksefjord	Antall lokaliteter utenfor forslag til nasjonal laksefjord
Matfisk, stamfisk	Laksefisk, røye	Sjø	11 ¹	0	0	15
Klekkeri, settefisk, yngel	Laksefisk	Land, sjø	9	2	2	7
Slakteri	Laksefisk	Land, sjø	1	0	0	1
Matfisk	Torsk	Sjø	0	0	0	0
Settefisk	Torsk	Land	1	0	0	1
Skalldyr	Skjell, blåskjell	Sjø	6	0	6	0

¹ Stamfiskkonsesjon m/lokaliteter har også tillatelse til settefiskproduksjon

Tabell 1.8 Sannsynlig potensial for akvakultur innenfor det utredete området Fjordene rundt Osterøy

Produktsjonsform	Art	Plassering	Potensielt antall lokaliteter innenfor MSL	Potensielt antall lokaliteter innenfor forslag til nasjonal laksefjord	Potensielt antall lokaliteter utenfor forslag til nasjonal laksefjord
Matfisk	Laksefisk/ Regnbueørret	Sjø	0	0	7
Skalldyr	Skjell	Sjø	2	5	0

Figur 1.3 Kart over utredet område og foreslått laksefjord: Fjordene ved Osterøy

Sogn og Fjordane

Førdefjorden

Førdefjorden foreslås som laksefjord av hensyn til laksebestanden i Nausta. Fjorden utenfor vassdraget er midlertidig sikringssone for laksefisk. Den foreslåtte laksefjorden er noe større enn den mid-

lertidige sikringssonen for laksefisk, men mindre enn det utredete området. Ytre grense er satt fra Flokenes til Horneneset.

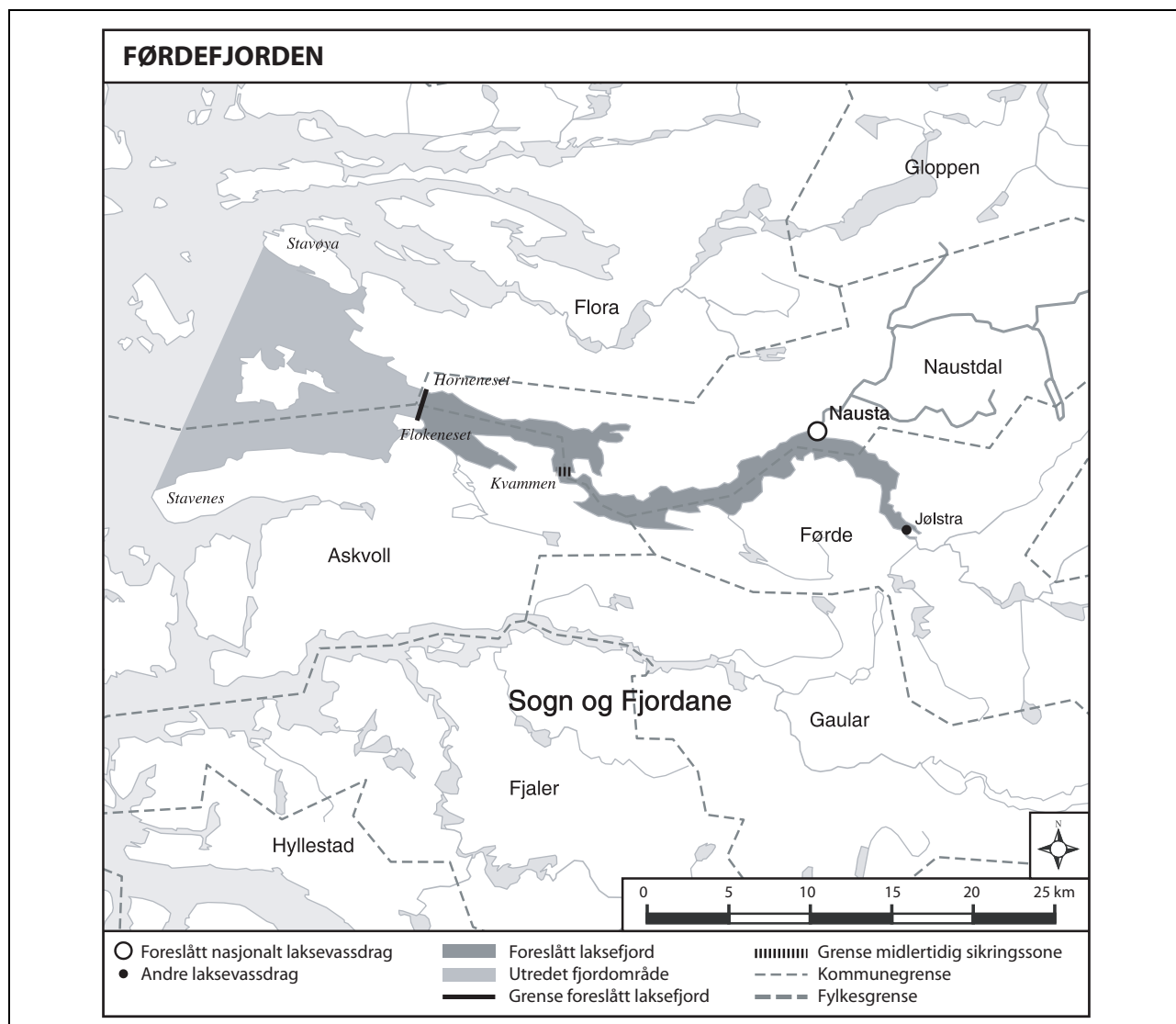
Den foreslåtte laksefjorden ligger i kommunene Askvoll, Førde og Naustdal og har et areal på ca. 63 km².

Tabell 1.9 Oppdrettsvirksomhet innenfor det utredete området Førdefjorden (MSL = midlertidig sikringssone for laksefisk)

Produksjonsform	Art	Plassering	Antall konsesjoner	Antall lokaliteter innenfor MSL	Antall lokaliteter innenfor forslag til nasjonal laksefjord	Antall lokaliteter utenfor forslag til nasjonal laksefjord
Matfisk, stamfisk	Laksefisk	Sjø	10	2	5	6
Klekkeri, settefisk	Laksefisk	Land	1	0	0	1
Matfisk	Torsk	Sjø	3	0	2	0
Skalldyr	Blåskjell	Sjø	2	0	1	0

Tabell 1.10 Sannsynlig potensial for akvakultur innenfor det utredet området Førdefjorden

Produksjonsform	Art	Plassering	Potensielt antall lokaliteter innenfor MSL	Potensielt antall lokaliteter innenfor forslag til nasjonal laksefjord	Potensielt antall lokaliteter utenfor forslag til nasjonal laksefjord
Matfisk	Laksefisk	Sjø	0	1	2
Skalldyr	Skjell	Sjø	0	0	3

Figur 1.4 Kart over utredet område og foreslått laksefjord: Førdefjorden

Nordland

Vefsnfjorden

Vefsnfjorden foreslås som nasjonal laksefjord av hensyn til laksebestanden i Vefsna. Fjorden utenfor vassdraget er midlertidig sikringszone for laksefisk.

Forslag til nasjonal laksefjord er identisk med det utredete fjordområdet og har et areal på om lag

142 km². Grensen er satt fra Leinesodden til Sandnessjøen og fra Hamnes til Bjørga. Området er noe større enn den midlertidige sikringssonen for laksefisk.

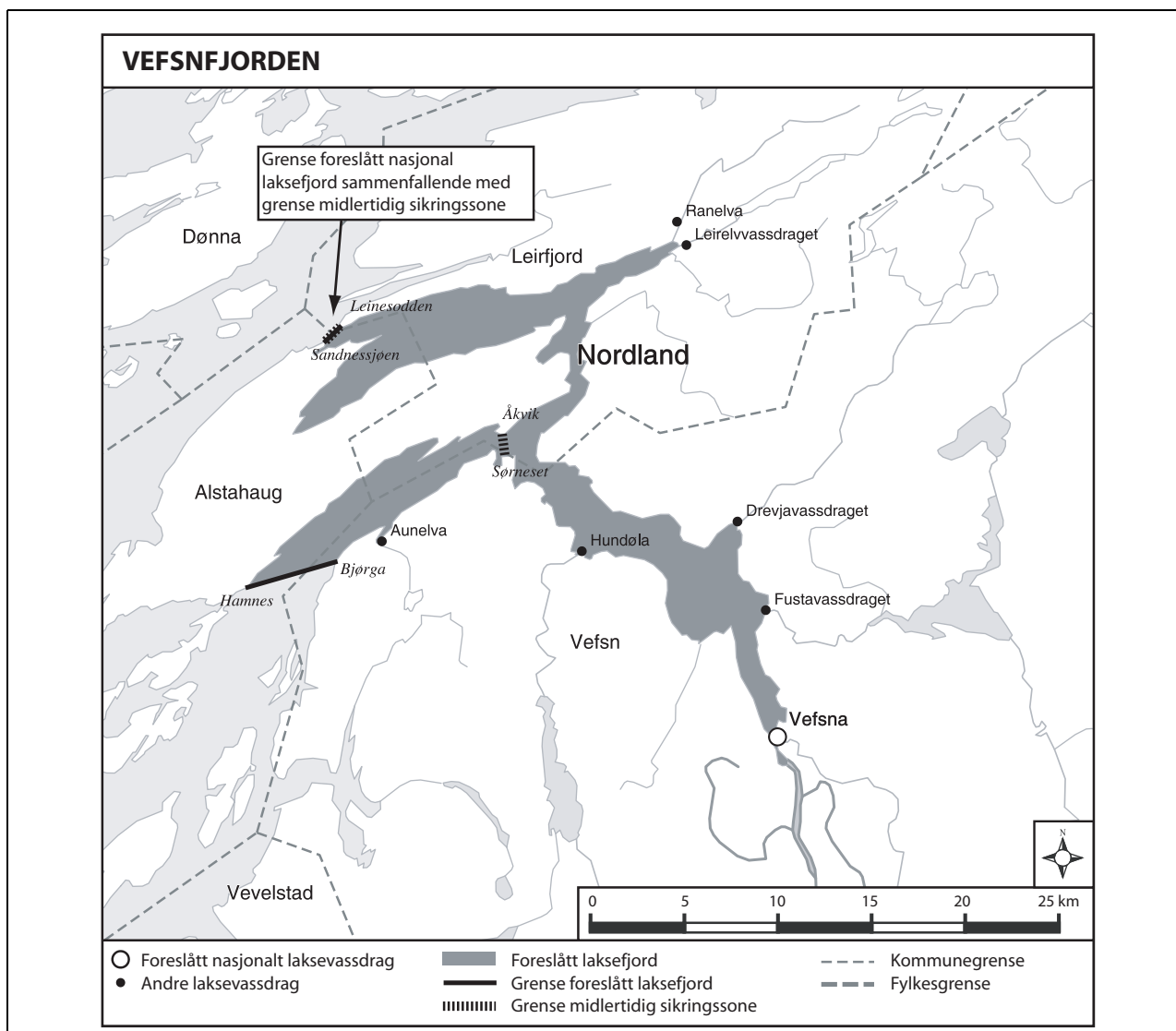
Den foreslåtte laksefjorden omfatter arealer innenfor kommunene Vefsn, Leirfjord og Alstadhaug.

Tabell 1.11 Oppdrettsvirksomhet innenfor det utredete området Vefsnfjorden (MSL = midlertidig sikringsone for laksefisk)

Produksjonsform	Art	Plassering	Antall konsesjoner	Antall lokaliteter innenfor MSL	Antall lokaliteter utenfor MSL
Matfisk	Røye	Land	2 ¹	1	1
Klekkeri, yngel	Laksefisk, røye	Land	2	2	0
Matfisk	Torsk, marine arter	Sjø, land	3	3	0
Skalldyr	Blåskjell,	Sjø	8	8	0
Selvfiske/ Rekreasjon	Laksefisk	Land, Sjø	2	1	1

¹ konsesjon har og yngel/land

Det er ikke registrert noe sannsynlig potensial for ytterligere akvakultur innenfor det utredete området.

Figur 1.5 Kart over utredet område og foreslått laksefjord: Vefsnfjorden

Ranafjorden

Ranafjorden foreslås som nasjonal laksefjord av hensyn til laksebestanden i Ranaelva. Fjorden utenfor vassdraget er midlertidig sikringssone for laksefisk.

Forslaget til nasjonal laksefjord er identisk med det utredete området og noe større enn den mid-

lertidige sikringssonen for laksefisk. Arealet er på ca. 214 km². Ytre grense for den foreslåtte laksefjorden danner en rett linje fra Velsvåg til Leirholmen.

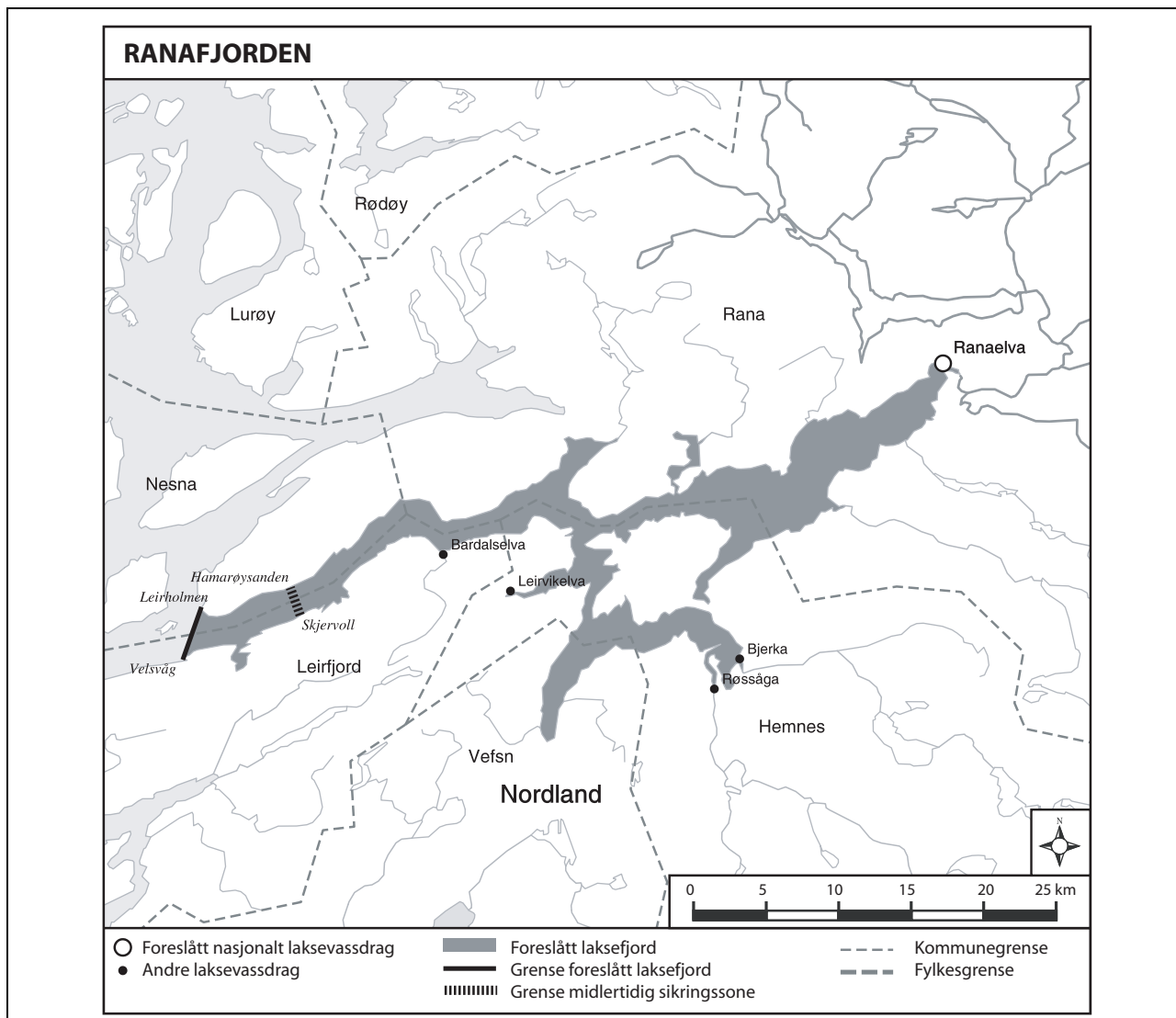
Den foreslåtte laksefjorden omfatter arealer innenfor kommunene Leirfjord, Hemnes, Vefsn, Rana og Nesna.

Tabell 1.12 Oppdrettsvirksomhet innenfor det utredete området Ranafjorden (MSL = midlertidig sikringssone for laksefisk)

Produksjonsform	Art	Plassering	Antall konsesjoner	Antall lokaliteter innenfor MSL	Antall lokaliteter utenfor MSL
Matfisk, stamfisk	Laksefisk	Land	1	1	0
Klekkeri	Laksefisk, Røye	Land	5	5	0
Skalldyr	Blåskjell	Sjø	8	4	4

Tabell 1.13 Sannsynlig potensial for akvakultur innenfor det utredete området Ranafjorden

Produksjonsform	Art	Plassering	Potensielt antall lokaliteter innenfor MSL	Potensielt antall lokaliteter utenfor MSL
Matfisk	Laksefisk	Sjø	1–2	1–2

Figur 1.6 Kart over utredet område og foreslått laksefjord: Ranafjorden

Beiarfjorden

Beiarfjorden foreslås som nasjonal laksefjord av hensyn til laksebestanden i Beiarelva. Fjorden utenfor vassdraget er midlertidig sikringssone for laksefisk.

Den foreslåtte laksefjorden er større enn den midlertidige sikringssonen for laksefisk, men en

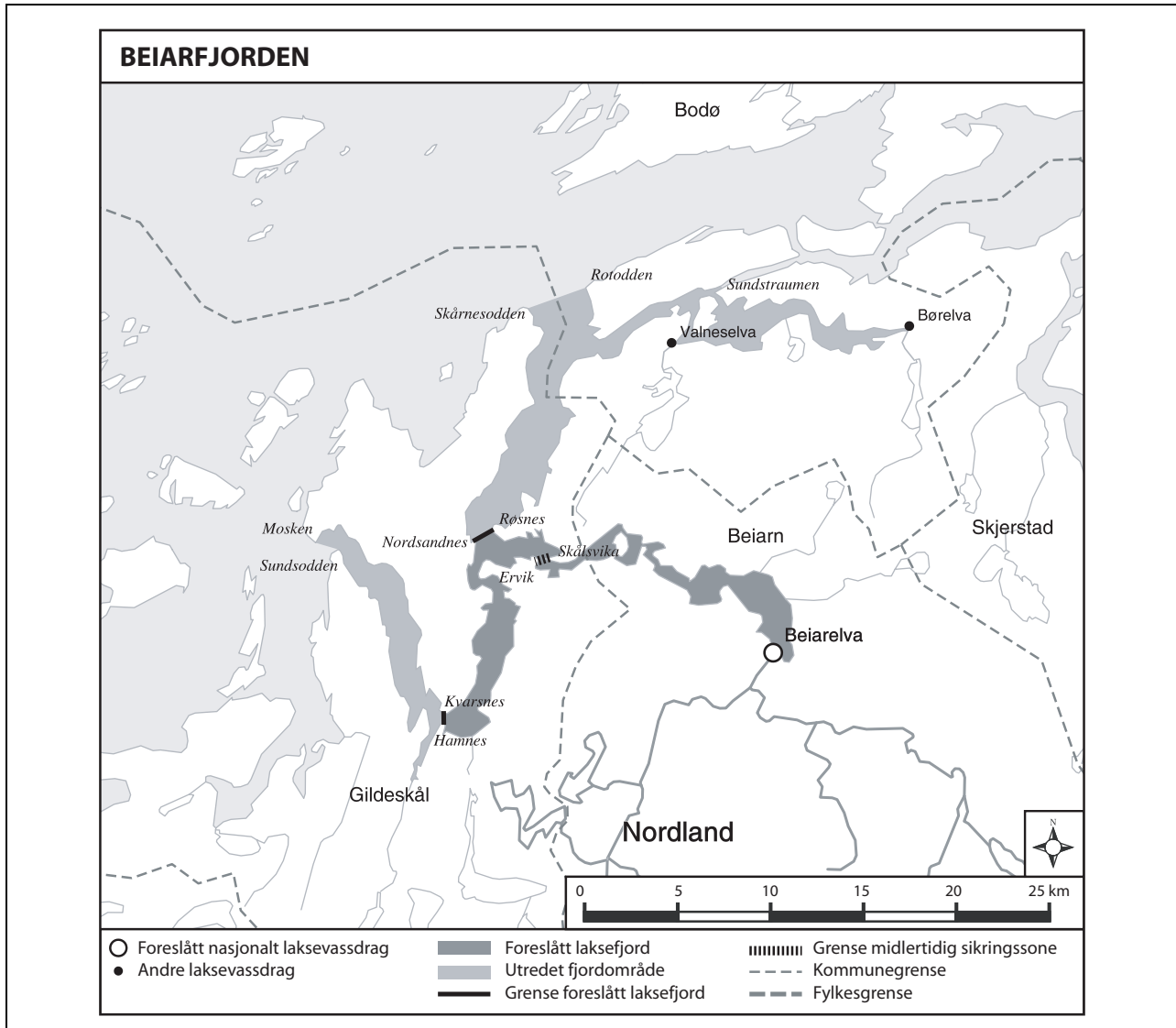
del mindre enn det utredete området. Arealet er på ca. 38 km². Grensen i nord er satt mellom Røsnes og Nordsandnes og i sør mellom Kvarsnes og Hamnes.

Den foreslåtte nasjonale laksefjorden omfatter arealer innenfor kommunene Gildeskål og Beiar.

Tabell 1.14 Oppdrettsvirksomhet innenfor det utredete området Beiarfjorden (MSL = midlertidig sikringssone for laksefisk)

Produk- sjonsform	Art	Plassering	Antall konsesjoner	Antall lokaliteter innenfor MSL	Antall lokaliteter innenfor forslag til nasjonal laksefjord	Antall lokalite- ter utenfor for- slag til nasjonal laksefjord
Matfisk	Laksefisk	Sjø, land	6	0	0	3
Matfisk	Torsk, marine arter	Sjø	15	0	0	6
Skalldyr	Blåskjell	Sjø	1	0	0	1

* Lokaliteter godkjent for flere formål.

Figur 1.7 Kart over utredet område og foreslått laksefjord: Beiarfjorden

Det er ikke vurdert noe sannsynlig potensial for ytterligere akvakultur innenfor det utredete området.

Finnmark

Kongsfjorden

Kongsfjorden foreslås som nasjonal laksefjord av hensyn til laksebestanden i Kongsfjordelva. Fjor-

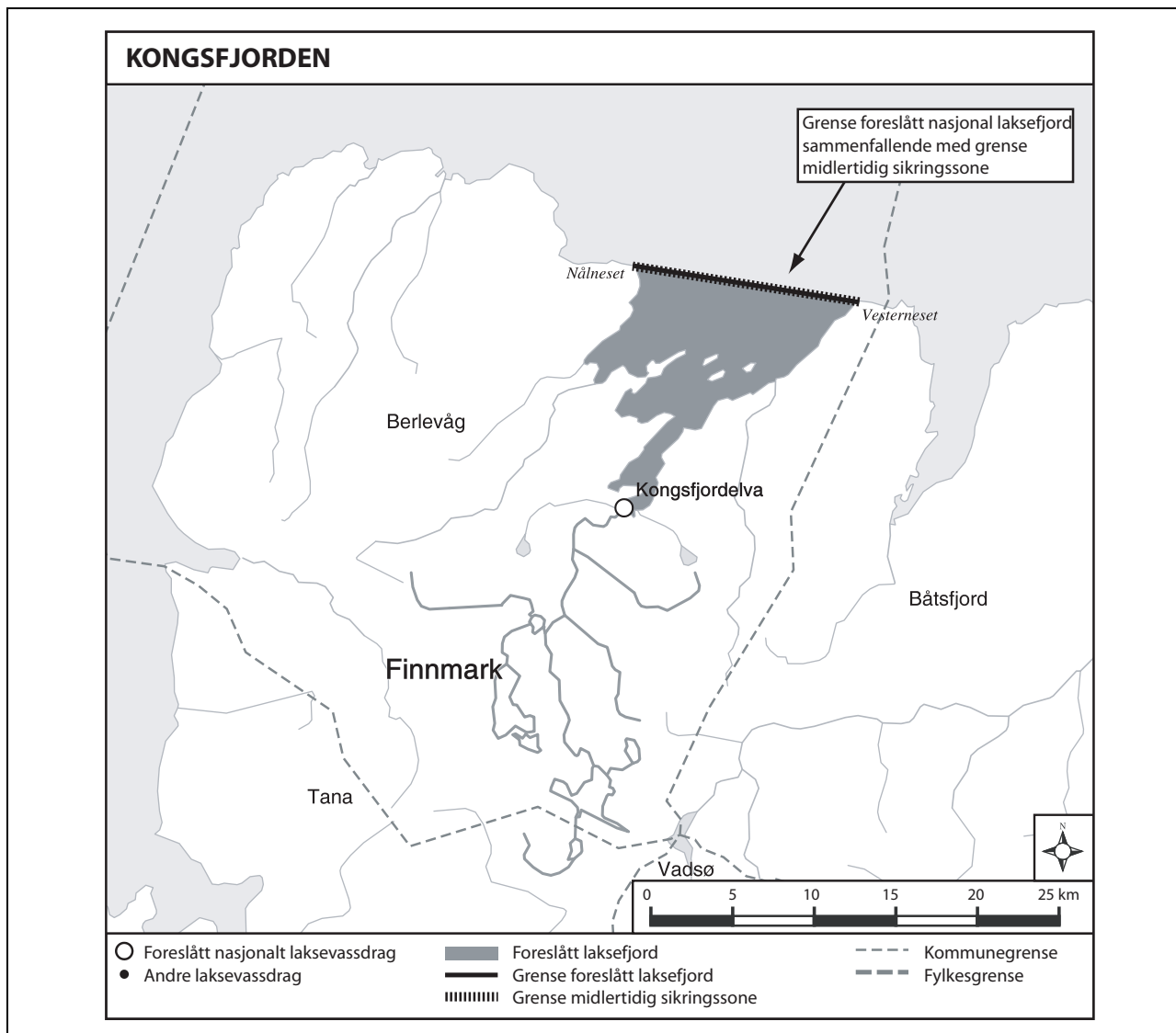
den utenfor vassdraget er midlertidig sikringsone for laksefisk, og det er ingen oppdrettsvirksomhet i området.

Den foreslåtte nasjonale laksefjorden er identisk med det utredete området og har samme omfang som den midlertidige sikringssonen. Ytre grense for den foreslåtte laksefjorden danner en rett linje fra Nålneset til Vesterneset. Arealet er ca. 100 km².

Kongsfjorden ligger i Berlevåg kommune.

Tabell 1.15 Sannsynlig potensial for akvakultur innenfor det utredete området Kongsfjorden

Produksjonsform	Art	Plassering	Potensielt antall lokaliteter innenfor MSL	Potensielt antall lokaliteter utenfor MSL
Matfisk	Laksefisk/ Marinfisk	Sjø	3–4	0

Figur 1.8 Kart over utredet område og foreslått laksefjord: Kongsfjorden

2.3 Vedtatte laksefjorder der det foreslås nye nasjonale laksevassdrag

De foreslåtte nasjonale laksevassdragene Bjerkreimselva, Nærøydalselva, Lærdalselva, Orkla, Nidelva, Verdalselva og Namsen munner ut i en vedtatt nasjonal laksefjord.

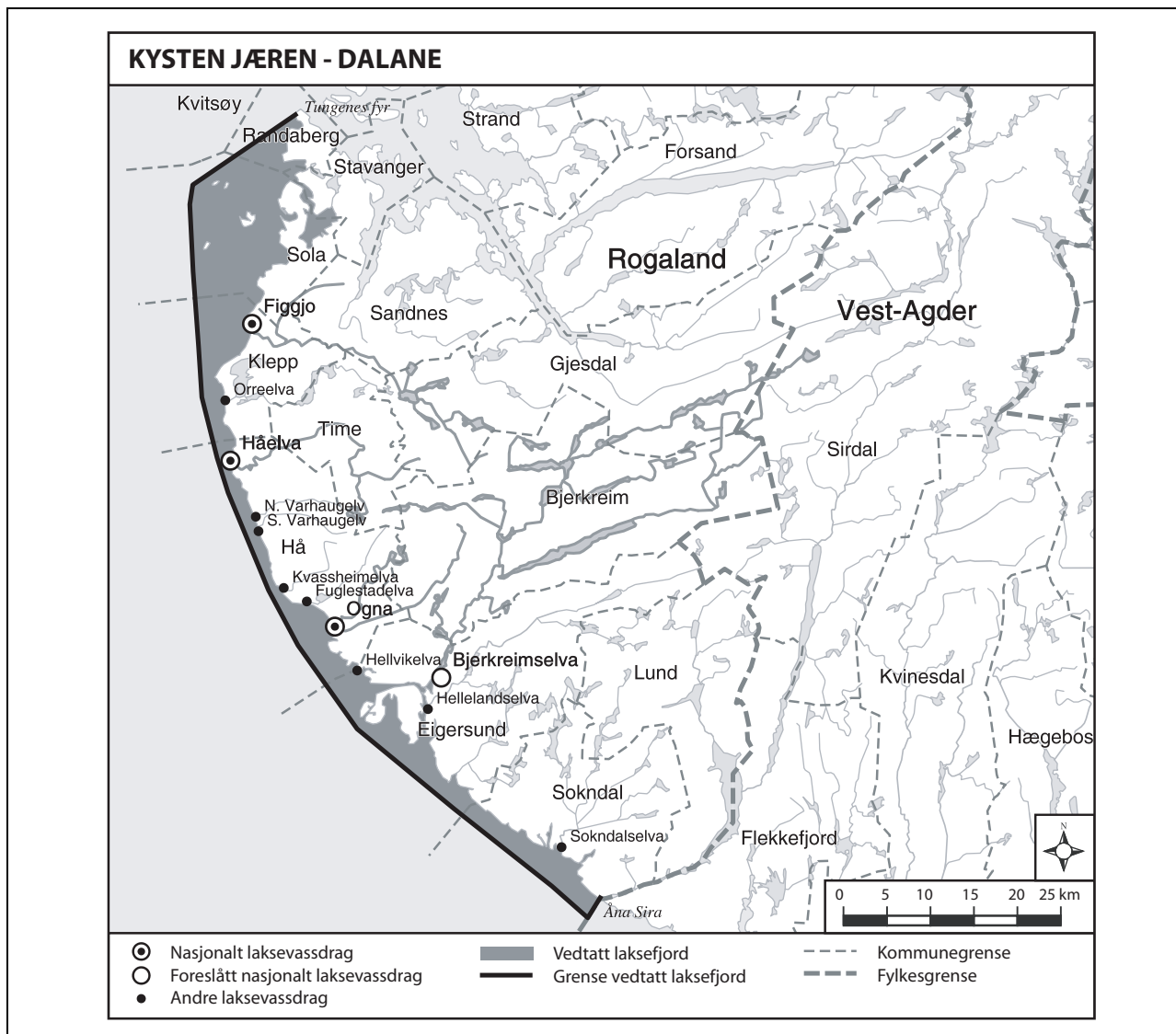
Bjerkreimselva munner ut i *Kysten Jæren-Dalane*.

Nærøydalselva og Lærdalselva munner ut i *Sognefjorden*.

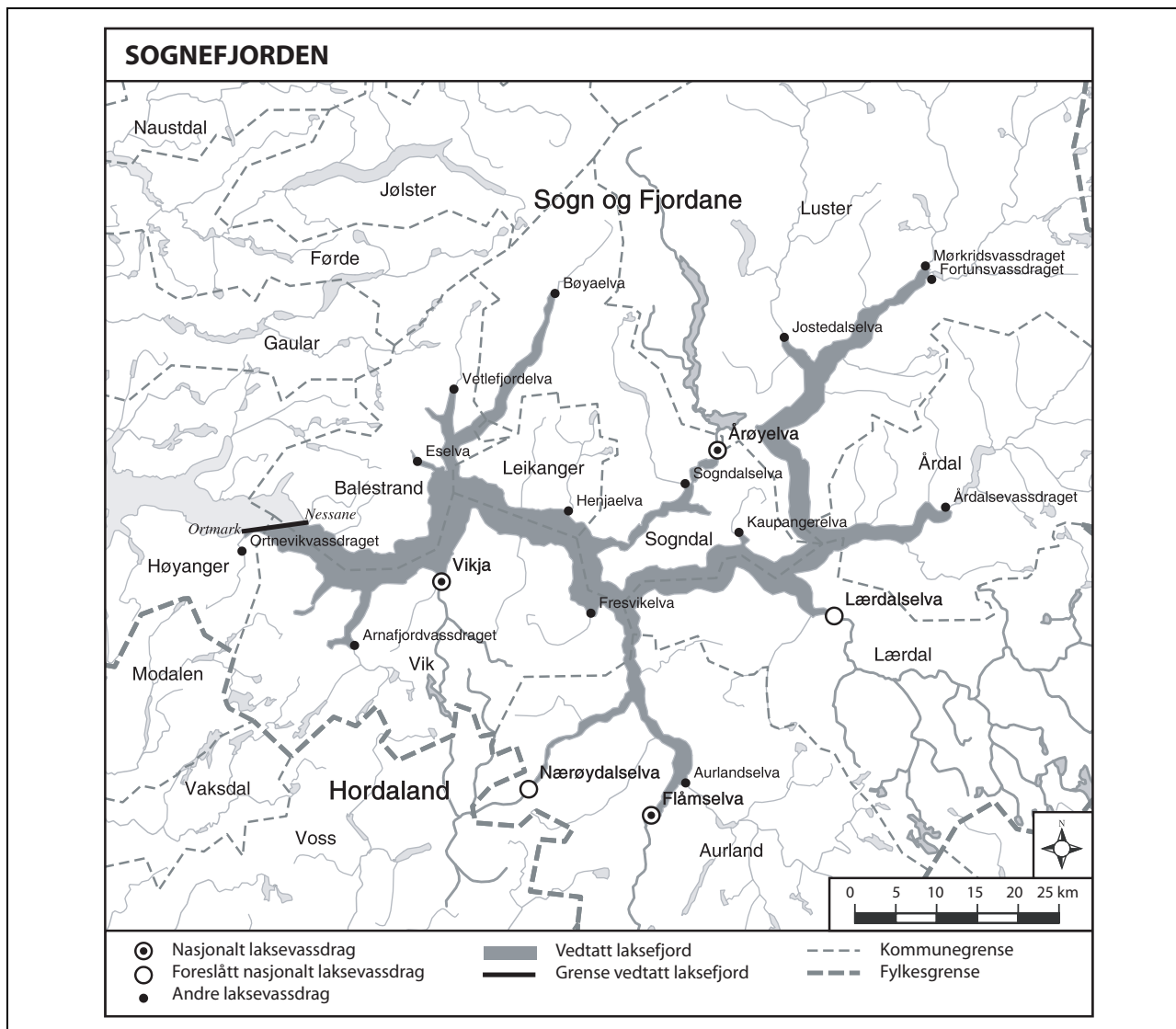
Nidelva, Orkla og Verdalselva munner ut i *Trondheimsfjorden*.

Namsen munner ut i *Namsfjorden*.

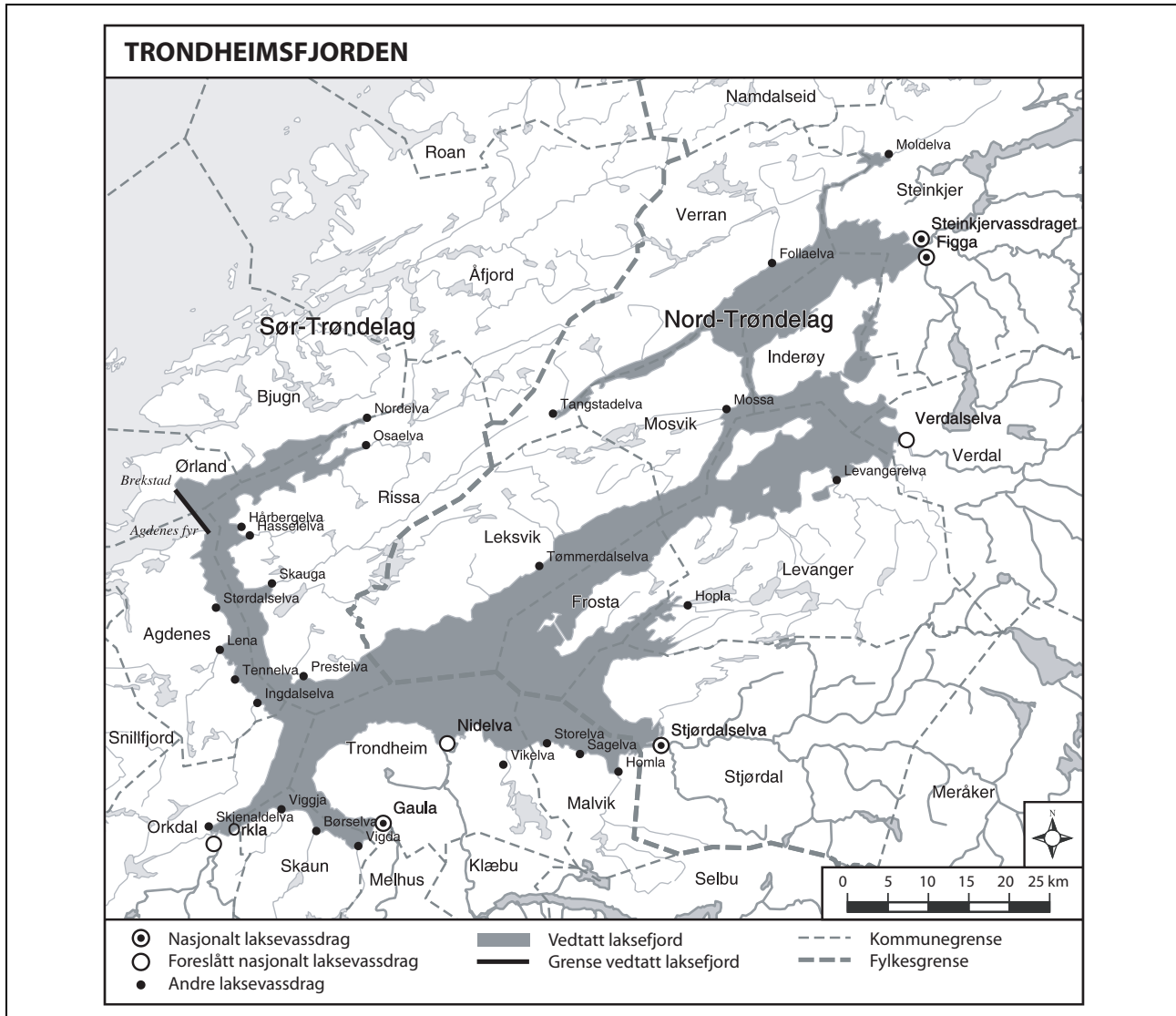
Disse laksefjordene med vedtatte og foreslåtte nasjonale laksevassdrag er vist i figurene 1.9–1.12 nedenfor.

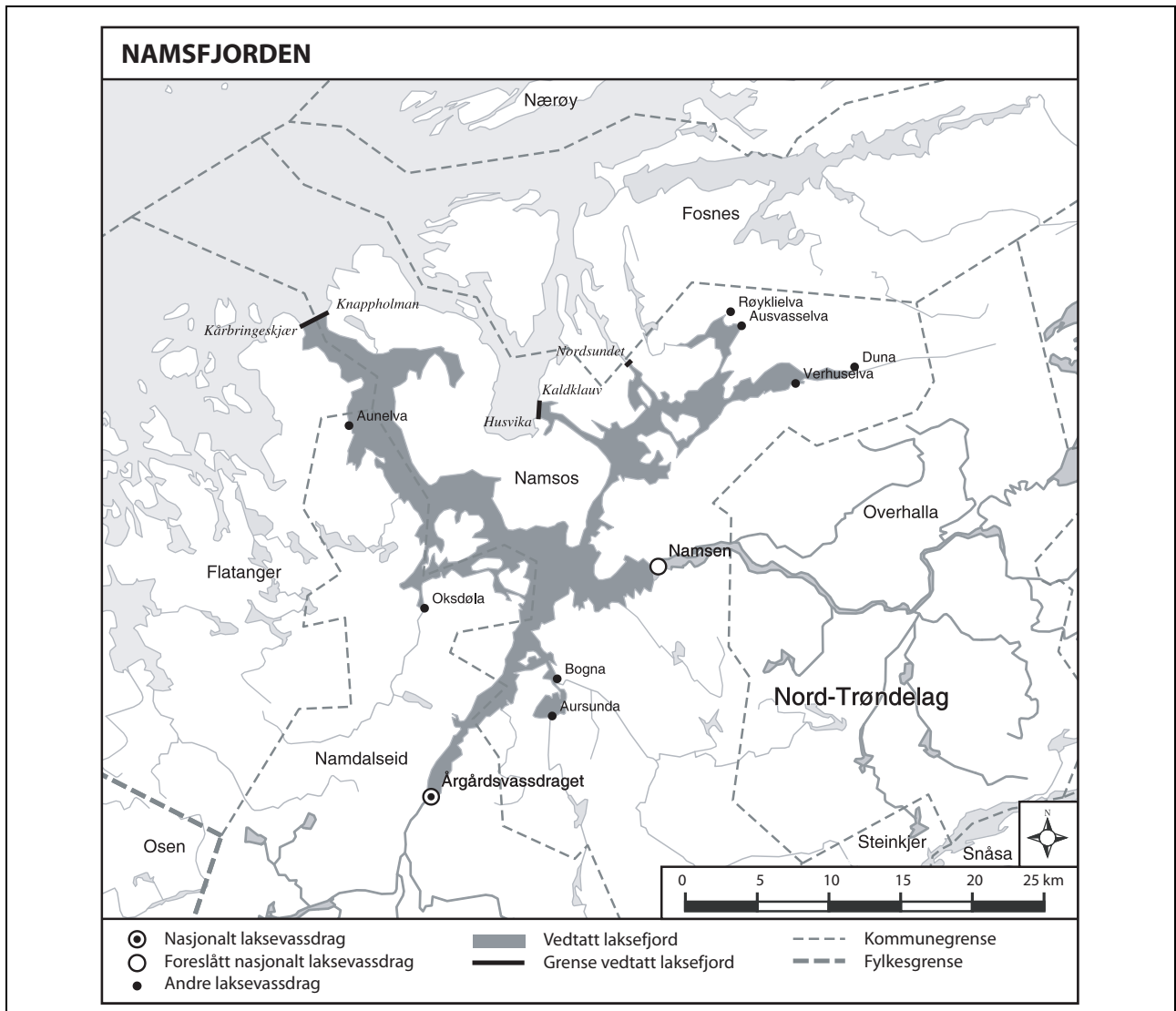
Figur 1.9 Kart over Kysten Jæren–Dalane med vedtatte og foreslåtte laksevassdrag

Figur 1.10 Kart over Sognefjorden med vedtatte og foreslåtte laksevassdrag

Figur 1.11 Kart over Trondheimsfjorden med vedtatte og foreslåtte laksevassdrag

Figur 1.12 Kart over Namsfjorden med vedtatte og foreslåtte laksevassdrag

2.4 Utredete fjordområder der det ikke foreslås nasjonale laksefjorder

Aust-Agder og Vest-Agder

Søgne–Kristiansand

Sjøområdet er utredet av hensyn til laksebestanden i Tovdalselva. Det er ikke en midlertidig sikringssone utenfor vassdraget.

Grensen for det utredete området er satt fra Fugløya i vest til Ulvøysund i øst. Grensen mot åpent hav følger grunnlinjen.

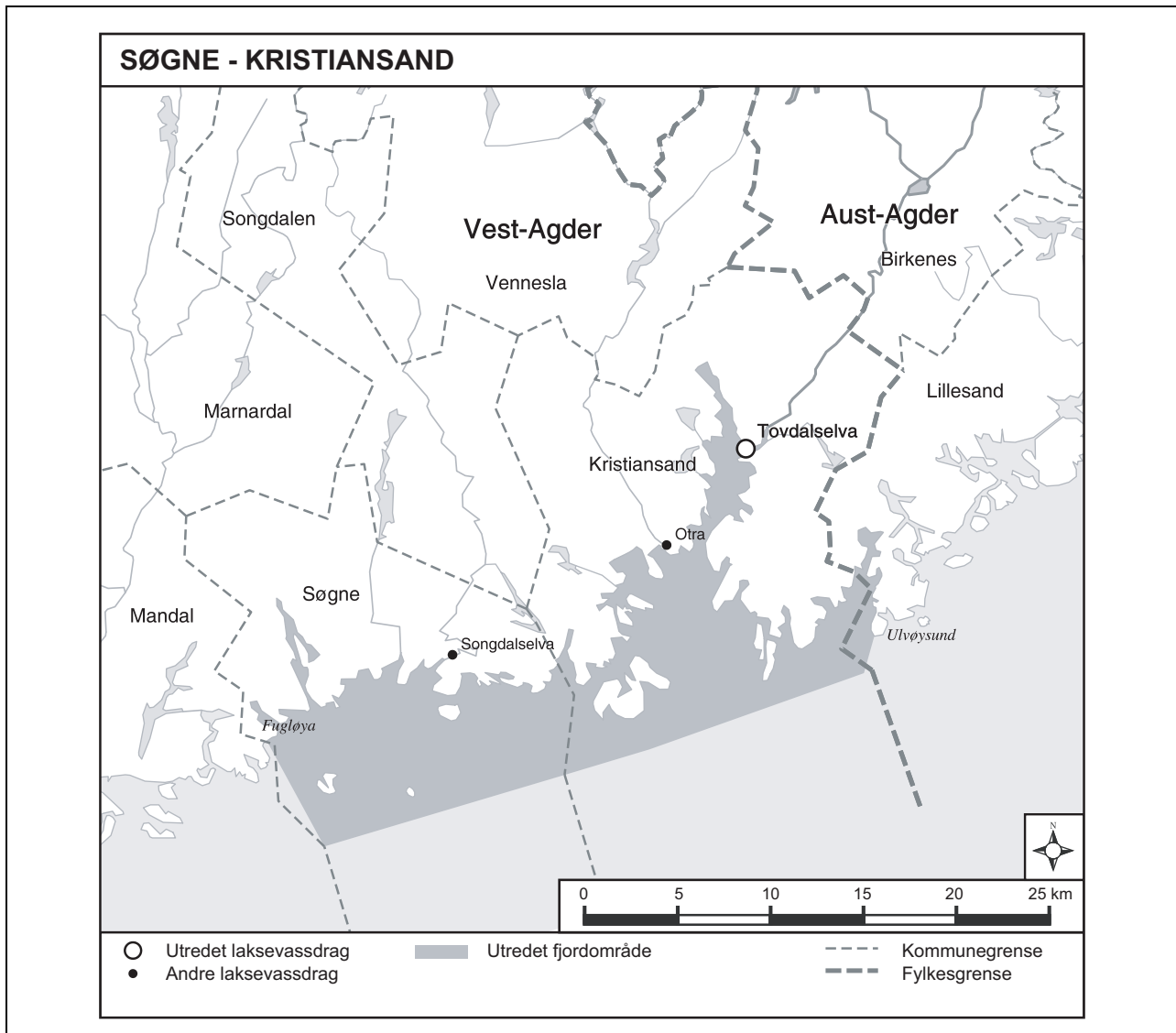
Sjøområdet omfatter et areal på om lag 205 km² innenfor kommunene Søgne og Kristiansand (Vest-Agder) og Lillesand (Aust-Agder).

Det er åtte lokaliteter for skjelldyrking innenfor området.

Området er lite egnet for oppdrett av laks og ørret.

Tabell 1.16 Sannsynlig potensial for akvakultur innenfor det utredet sjøområdet Søgne–Kristiansand

Produksjonsform	Art	Plasse-ring	Potensielt antall lokaliteter
Matfisk	Marin	Sjø	5
Skalldyr	Skjell	Sjø	5

Figur 1.13 Kart over det utredete sjøområdet Søgne–Kristiansand

Rogaland*Årdalsfjorden*

Fjordområdet er utredet av hensyn til laksebestanden i Årdalselva. Det er ikke midlertidig sikringsone for laksefisk utenfor vassdraget.

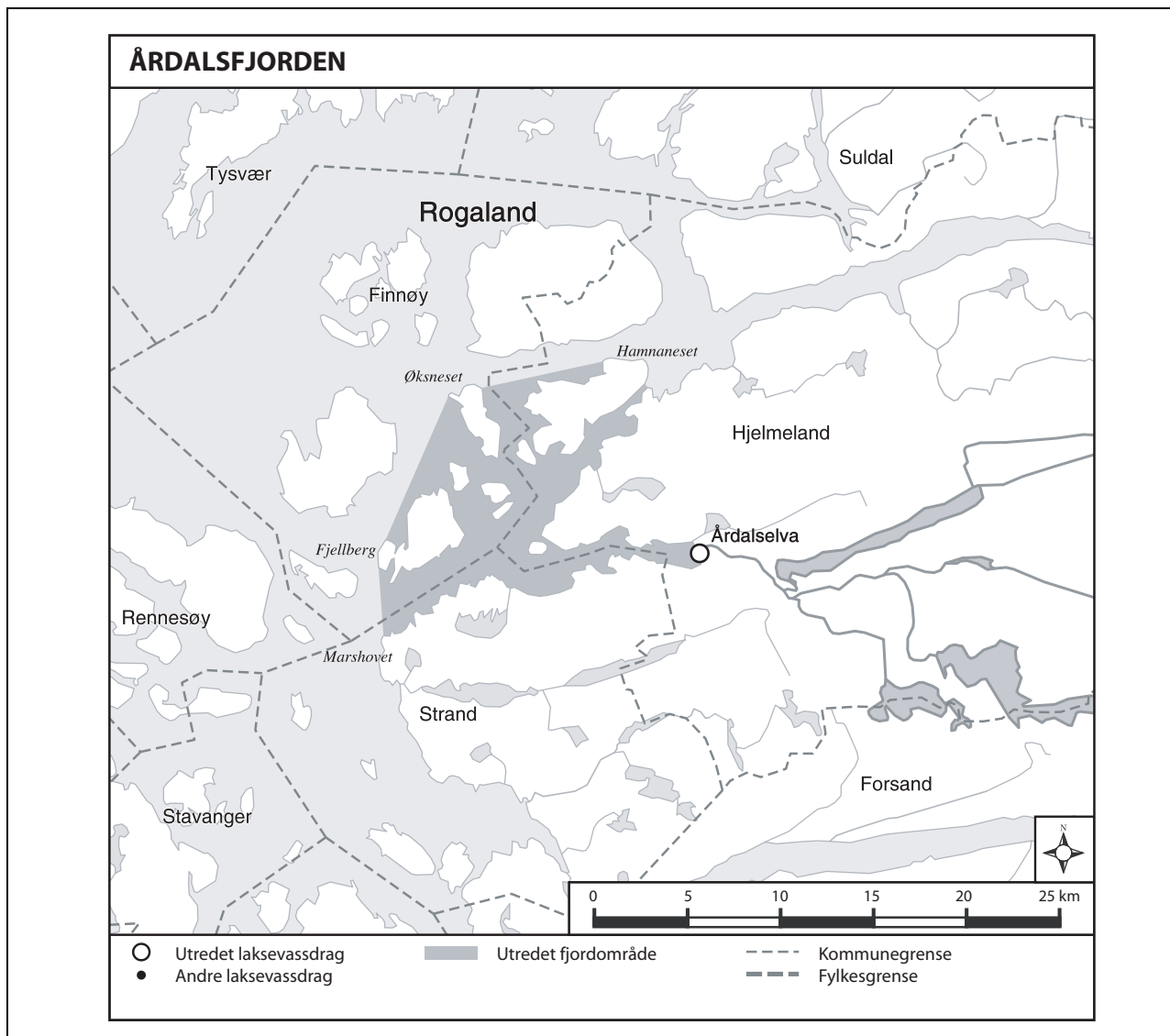
Ytre grenser for det utredete området er satt fra Marshovet til Fjellberg i sørvest, fra Fjellberg til

Øksneset i nordvest, fra Øksneset til Hamnaneset i nord og fra Ølesundets vestsida til Ølesundets østside i nordøst. Arealet er på om lag 85 km².

Området ligger innenfor kommunene Strand, Hjelmeland og Finnøy og er blant de minste av de som er utredet.

Tabell 1.17 Oppdrettsvirksomhet innenfor det utredete fjordområdet Årdalsfjorden

Produksjonsform	Art	Plassering	Antall konsesjoner	Antall lokaliteter
Matfisk	Laksefisk	Sjø	10	5
Klekkeri, settefisk	Laksefisk	Land	2	2
Matfisk	Torsk, kveite	Sjø, land	8	5
Skalldyr	Skjell, blåskjell	Sjø	12	12
Matfisk	Ål	Land	1	1

Figur 1.14 Kart over det utredete området Årdalsfjorden

Fjordområdet anses som fullt utnyttet, og det er ikke registrert ytterligere potensial for oppdrett med laksefisk eller andre arter.

Vindafjorden

Fjordområdet er utredet av hensyn til laksebestanden i Vikedalselva. Fjorden utenfor vassdraget er midlertidig sikringssone for laksefisk.

Det utredete området er betydelig større enn den midlertidige sikringssonen for laksefisk. Ytre grense er satt mellom Nedstrand og Hellerneset og fra Breidvik til Vardnes.

Fjordområdet omfatter et areal på om lag 129 km² i kommunene Suldal, Vindafjord og Tysvær.

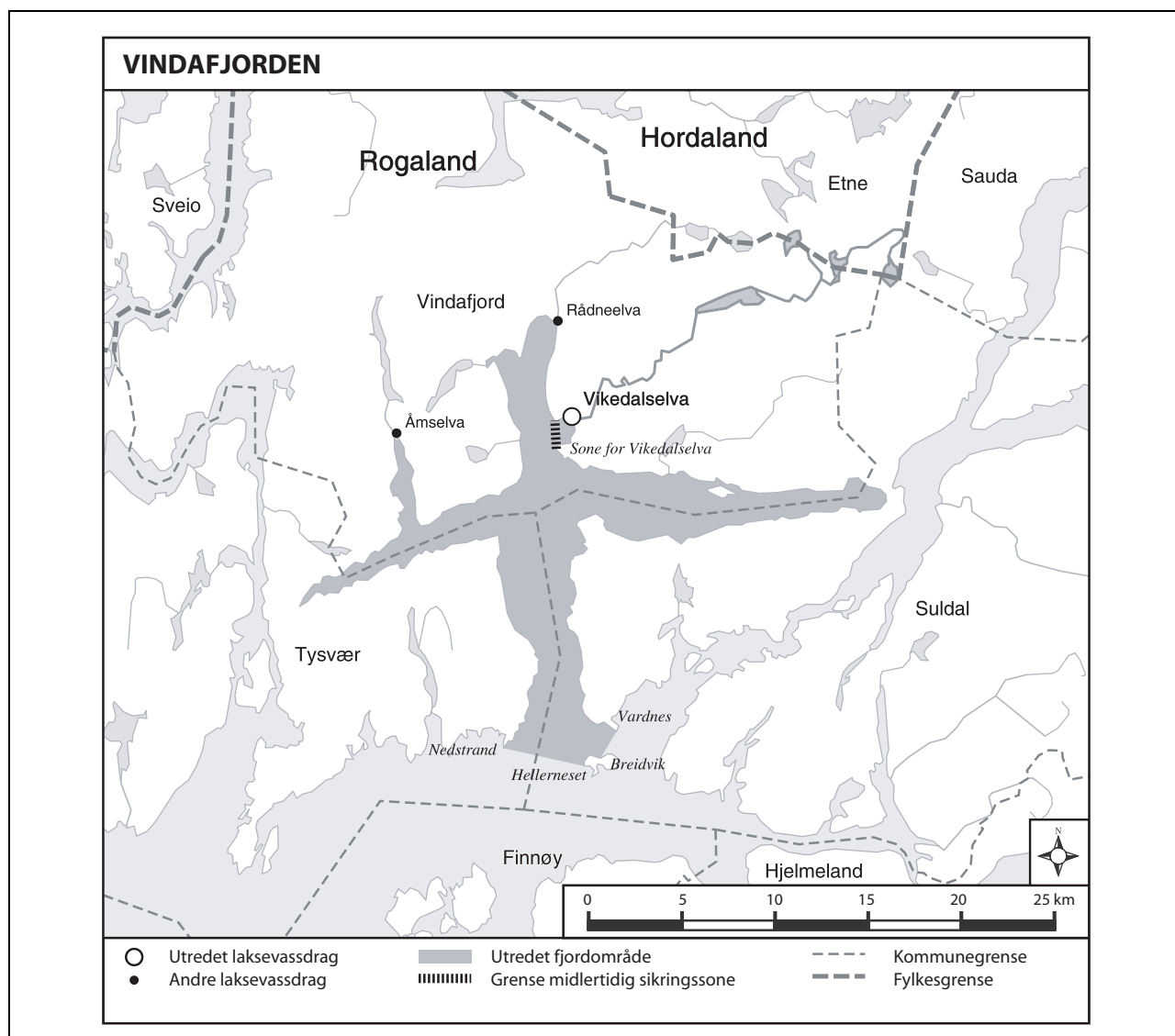
Tabell 1.18 Oppdrettsvirksomhet innenfor det utredete området Vindafjorden (MSL = midlertidig sikringsone for laksefisk)

Produksjonsform	Art	Plassering	Antall konsesjoner	Antall lokaliteter innenfor MSL	Antall lokaliteter utenfor MSL
Matfisk	Laksefisk	Sjø	16	0	13
Klekkeri, settefisk	Laksefisk	Land	2	0	2
Matfisk	Torsk, marine arter	Sjø, land	14	0	8
Klekkeri, yngel	Torsk, marine arter	Sjø, land	4*	0	3 ¹
Skalldyr	Blåskjell, østers	Sjø	4	0	4

¹ Lokalitet er godkjent for både matfiskproduksjon og yngelproduksjon av kveite.

Tabell 1.19 Sannsynlig potensial for akvakultur innenfor det utredete fjordområdet Vindafjorden

Produksjonsform	Art	Plassering	Potensielt antall lokaliteter innenfor MSL	Potensielt antall lokaliteter utenfor MSL
Matfisk	Laksefisk	Sjø	0	1
Matfisk	Marinfisk	Sjø	0	1

Figur 1.15 Kart over det utredete området Vindafjorden

Hordaland*Hardangerfjorden*

Fjordområdet er utredet av hensyn til laksebestanden i Eidfjordvassdraget. Fjorden utenfor vassdraget er midlertidig sikringssone for laksefisk. Det

utredete området er en del større enn den midlertidige sikringssonen for laksefisk.

Det utredete området omfatter et areal på om lag 473 km² innenfor kommunene Kvinnherad, Jondal, Ullensvang, Odda, Eidfjord, Ulvik, Granvin og Kvam.

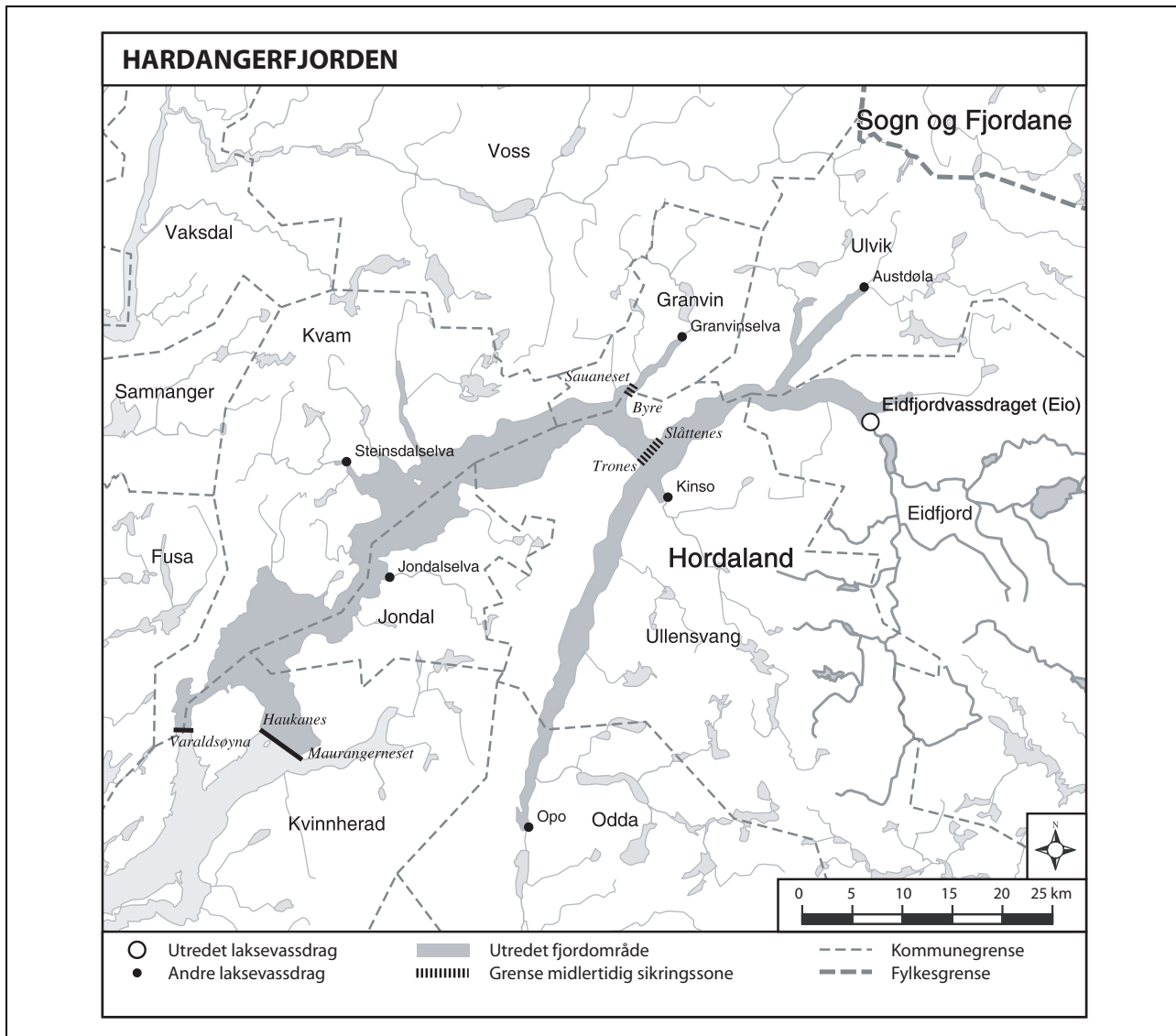
Tabell 1.20 Oppdrettsvirksomhet innenfor det utredete området Hardangerfjorden (MSL = midlertidig sikringssone for laksefisk)

Produksjonsform	Art	Plassering	Antall konsesjoner	Antall lokaliteter innenfor MSL	Antall lokaliteter utenfor MSL
Matfisk, stamfisk	Laksefisk, ørret	Sjø, land	31*	1	23*
Klekkeri, settefisk, yngel	Laksefisk	Land, sjø	10	2	9
Slakteri	Laksefisk	Sjø, land	1	0	1
Matfisk	Torsk, kveite	Sjø	7	0	6
Skalldyr	Blåskjell	Sjø	8	3	5
Matfisk	Røye	Sjø	1	0	1

* Stamfiskkonsesjon m/lokalitet har også tillatelse til settefiskproduksjon

Tabell 1.21 Sannsynlig potensial for akvakultur innenfor det utredete område Hardangerfjorden

Produksjonsform	Art	Plassering	Potensielt antall lokaliteter innenfor MSL	Potensielt antall lokaliteter utenfor MSL
Matfisk	Laksefisk/ Marinfisk	Sjø	1–2	5
Skalldyr	Skjell	Sjø	0	5

Figur 1.16 Kart over det utredete området Hardangerfjorden

Møre og Romsdal*Hjørundfjorden-Storfjorden-Norddalsfjorden*

Fjordområdet er utredet av hensyn til laksebestandene i Bondalselva og Storelva (Strandaelva). Fjordområdet utenfor vassdragene er midlertidig sikringssone for laksefisk.

Det utredete fjordområdet er identisk med den midlertidige sikringssonen for laksefisk. Ytre grense er satt i en rett linje fra Solavågen til Festøya, og arealet er på om lag 345 km².

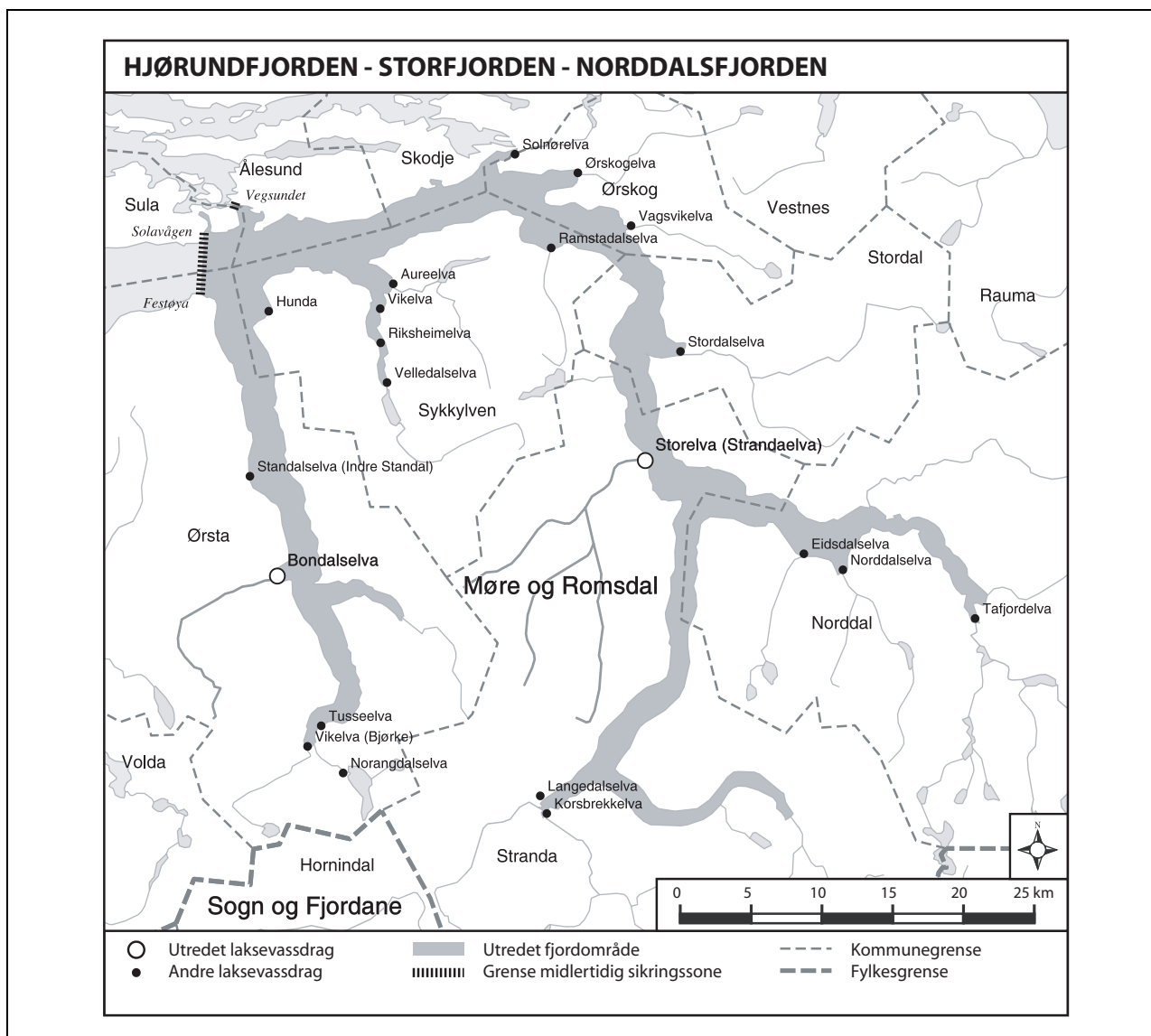
Det utredete området omfatter arealer innenfor kommunene Ørsta, Sykkylven, Stordal, Stranda, Norddal, Ørskog, Skodje, Ålesund og Sula.

Tabell 1.22 Oppdrettsvirksomhet innenfor det utredete området Hjørundfjorden–Storfjorden–Norddalsfjorden

Produksjonsform	Art	Plassering	Antall konsesjoner	Antall lokaliteter
Matfisk, stamfisk	Laksefisk	Sjø, land	14	12
Klekkeri, settefisk, yngel	Laksefisk	Land, sjø	6	6
Matfisk, stamfisk	Torsk, marine arter	Sjø	15	14
Skalldyr	Blåskjell	Sjø	6	6

Tabell 1.23 Sannsynlig potensial for akvakultur innenfor det utredete området Hjørundfjorden–Storfjorden–Norddalsfjorden

Produksjonsform	Art	Plassering	Potensielt antall lokaliteter
Matfisk	Laksefisk/Marinfisk	Sjø	20

Figur 1.17 Kart over det utredete området Hjørundfjorden–Storfjorden–Norddalsfjorden

Langfjorden–Eresfjorden

Fjordområdet er utredet av hensyn til laksebestanden i Eira. Det er midlertidig sikringssone for laksefisk utenfor vassdraget, og deler av denne inngår i den nasjonale laksefjorden Romsdalsfjorden, indre del.

Grensen for det utredete området er satt ved grensen for sikringssonen i nordvest og ved grensen til laksefjorden Romsdalsfjorden i sørøst.

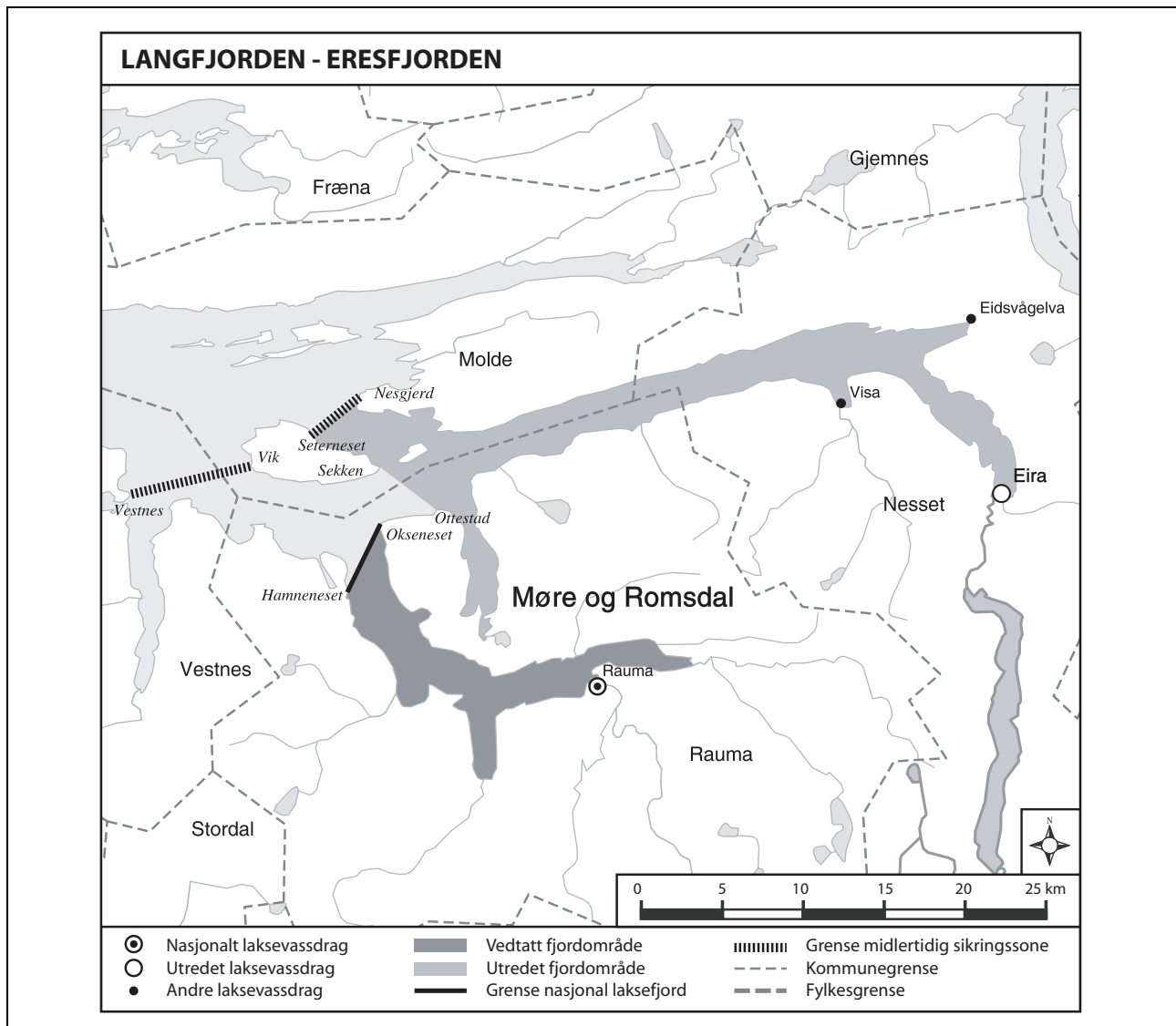
Området omfatter et areal på omlag 142 km² innenfor kommunene Rauma, Nesset og Molde.

Tabell 1.24 Oppdrettsvirksomhet innenfor det utredete området Langfjorden–Eresfjorden

Produksjonsform	Art	Plassering	Antall konsesjoner	Antall lokaliteter
Matfisk	Laksefisk	Sjø	5	3
Klekkeri, settefisk	Laksefisk	Land	3	3
Matfisk	Torsk, marine arter	Sjø	3	4

Tabell 1.25 Sannsynlig potensial for akvakultur innenfor det utredete området Langfjorden–Eresfjorden

Produksjonsform	Art	Plassering	Potensielt antall lokaliteter
Matfisk	Laksefisk/Marinfisk	Sjø	12
Skalldyr	Skjell	Sjø	5

Figur 1.18 Kart over det utredete området Langfjorden–Eresfjorden

Nordland*Tosen*

Fjordområdet er utredet av hensyn til laksebestanden i Åbjøra. Fjorden utenfor vassdraget er midlertidig sikringssone for laksefisk.

Det utredete området er betydelig større enn den midlertidige sikringssonen for laksefisk. Ytre grense er satt mellom Skauvikneset og Gaupgavlen, og området har et areal på om lag 189 km².

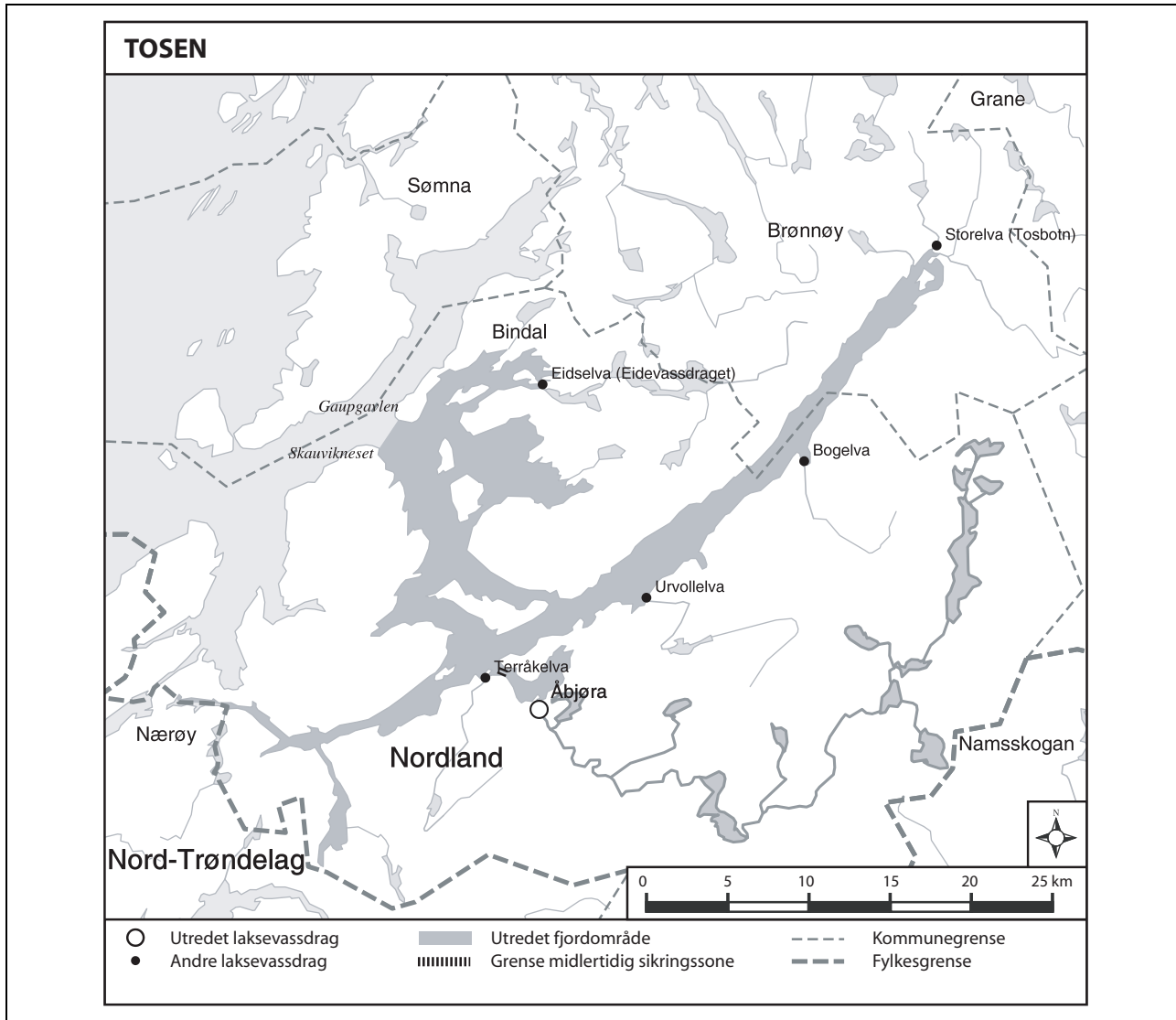
Området omfatter arealer innenfor kommunene Bindal og Brønnøy i Nordland og Nærøy kommune i Nord-Trøndelag.

Tabell 1.26 Oppdrettsvirksomhet innenfor det utredete området Tosen (MSL = midlertidig sikringssone for laksefisk)

Produksjonsform	Art	Plassering	Antall konsesjoner	Antall lokaliteter innenfor MSL	Antall lokaliteter utenfor MSL
Matfisk, stamfisk	Laksefisk	Sjø	4	0	1
Klekkeri, settefisk	Laksefisk	Land	3	1	2
Matfisk	Torsk, marine arter	Sjø	4	0	4
Skalldyr	Blåskjell	Sjø	10	1	9

Tabell 1.27 Sannsynlig potensial for akvakultur innenfor det utredete området Tosen

Produksjonsform	Art	Plassering	Potensielt antall lokaliteter innenfor MSL	Potensielt antall lokaliteter utenfor MSL
Matfisk	Laksefisk	Sjø	0	1–2

Figur 1.19 Kart over det utredete fjordområdet Tosen

Velfjorden

Fjordområdet er utredet av hensyn til laksebestanden i Sausvassdraget. Vassdraget har ikke hatt midlertidig sikringszone for laksefisk.

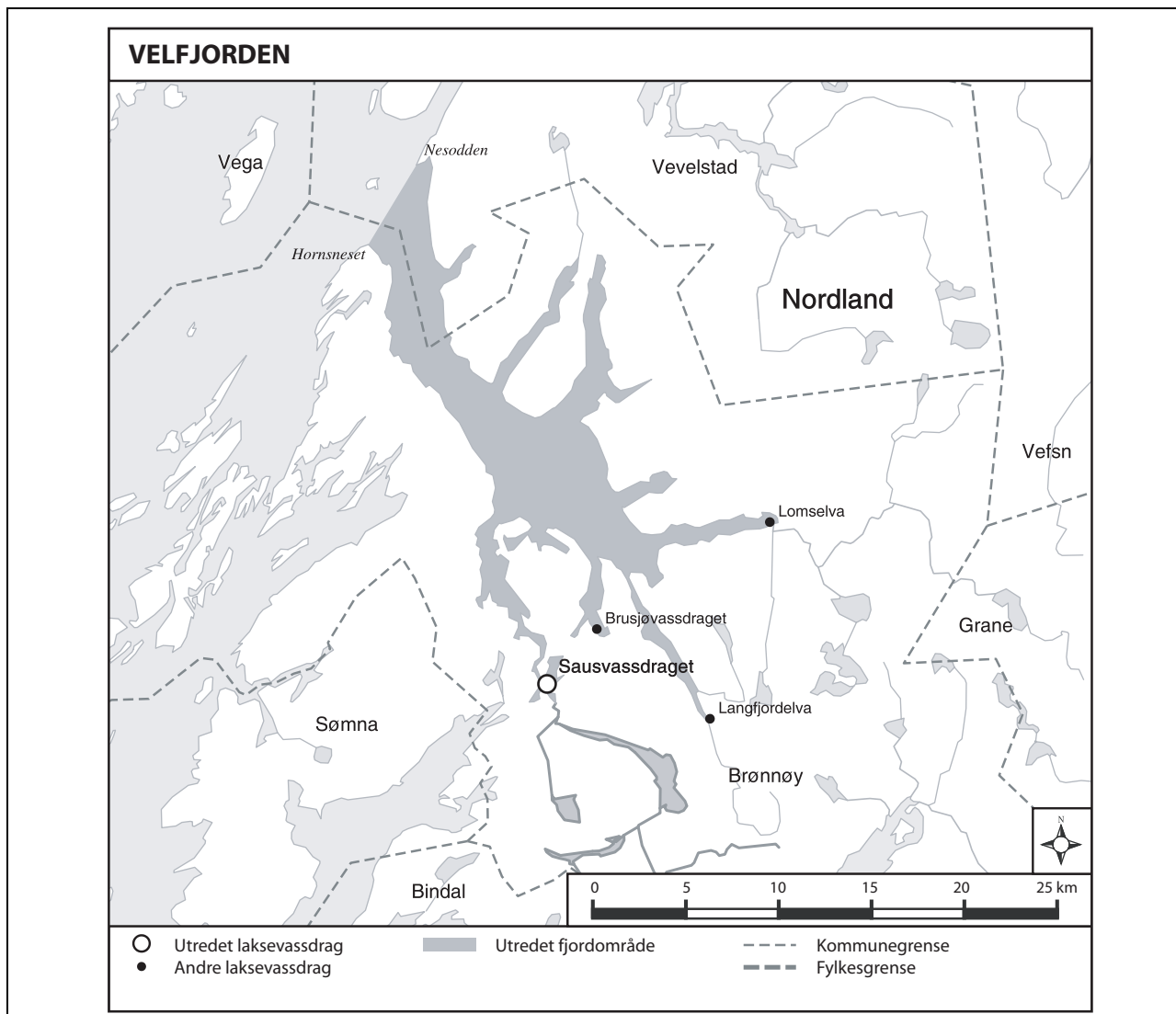
Det utredete området er avgrenset ved fjordåpningen av en rett linje mellom Hornsneset og Nesodden. Arealet er om lag 127 km².

Det utredete området ligger innenfor kommunene Brønnøy og Vevelstad.

Området anses som fullt utnyttet til oppdrettsformål og det er ikke registrert ytterligere potensial for oppdrett med laksefisk eller andre arter.

Tabell 1.28 Oppdrettsvirksomhet innenfor det utredete området Velfjorden

Produksjonsform	Art	Plassering	Antall konsesjoner	Antall lokaliteter
Matfisk	Laksefisk	Sjø	12	5
Settefisk, yngel	Torsk, marine arter	Land	1	1
Skalldyr	Skjell, blåskjell	Sjø	11	11

Figur 1.20 Kart over det utredete området Velfjorden

Skjerstadjorden

Fjordområdet er utredet av hensyn til laksebestanden i Saltdalselva. Fjorden utenfor vassdraget er midlertidig sikringszone for laksefisk.

Det utredete området er betydelig større enn den midlertidige sikringssonen og har et areal på om lag 242 km².

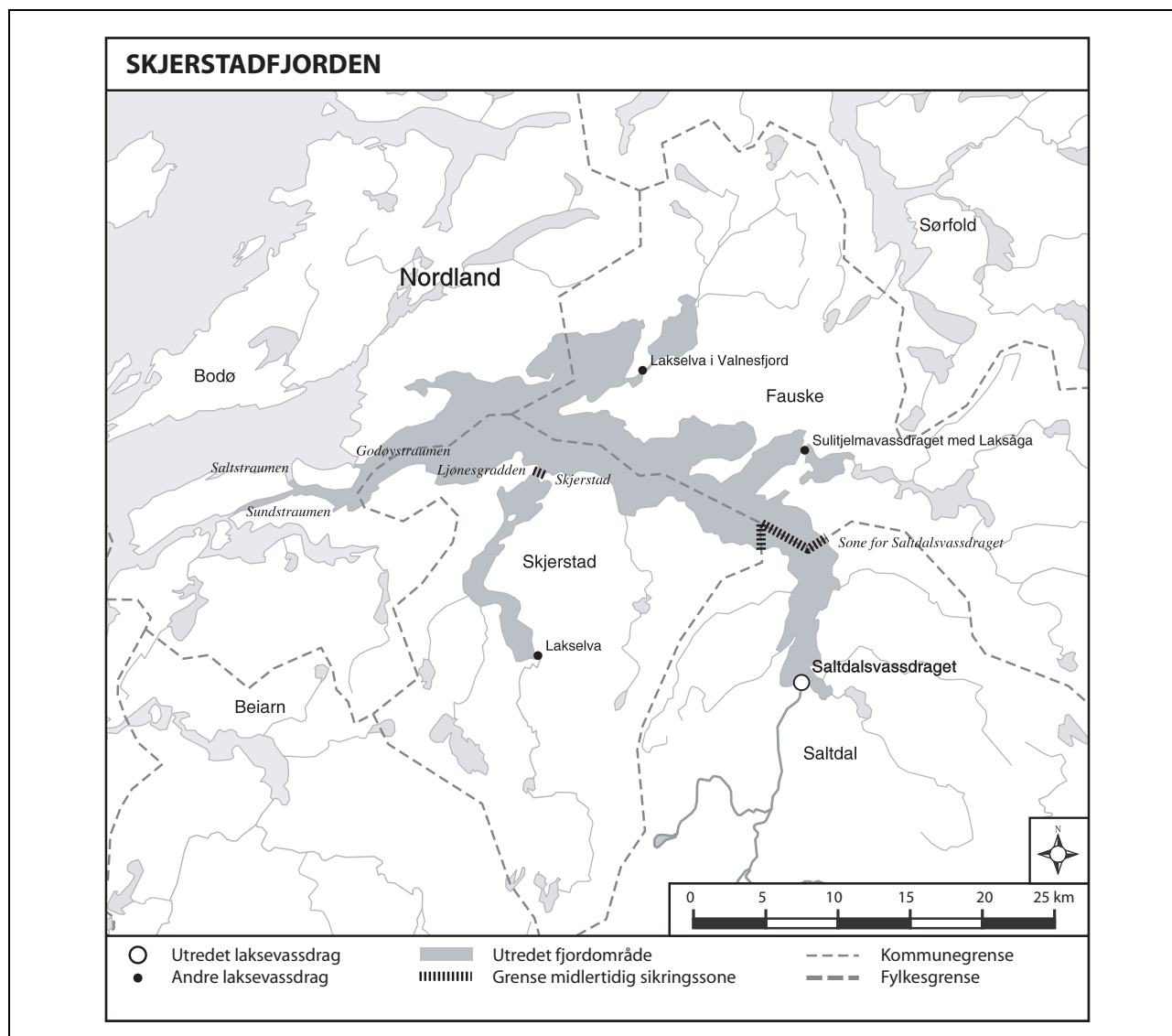
Det utredete fjordområdet omfatter arealer innenfor kommunene Bodø, Skjerstad, Saltdal og Fauske.

Tabell 1.29 Oppdrettvirksomhet innenfor det utredete området Skjerstadjorden (MSL = midlertidig sikringszone for laksefisk)

Produksjonsform	Art	Plassering	Antall konsesjoner	Antall lokaliteter innenfor MSL	Antall lokaliteter utenfor MSL
Matfisk	Laksefisk	Sjø	4	2	5
Klekkerier	Laksefisk	Land	2	1	1
Matfisk	Torsk	Sjø	5	0	3
Rekreasjonsfiske	Laksefisk	Land	1	1	0
Skalldyr	Blåskjell	Sjø	8	2	6

Tabell 1.30 Sannsynlig potensial for akvakultur innenfor det utredete området Skjerstadvjorden

Produksjonsform	Art	Plassering	Potensielt antall lokaliteter innenfor MSL	Potensielt antall lokaliteter utenfor MSL
Matfisk	Laksefisk/ Marinfisk	Sjø	0	4

Figur 1.21 Kart over det utredete området Skjerstadvjorden

Troms

Solbergfjorden–Gisundet

Fjordområdet er utredet av hensyn til laksebestanden i Laukhelle-Lakselv. Fjorden utenfor vassdraget er midlertidig sikringssone for laksefisk.

Det utredete området er større enn de midlertidige sikringssonene som inngår i området. Grensen er satt slik at området forenes med den nasjonale laksefjorden Malangen.

Det utredete fjordområdet omfatter et areal på om lag 312 km² innenfor kommunene Dyrøy, Sørreisa, Lenvik og Tranøy.

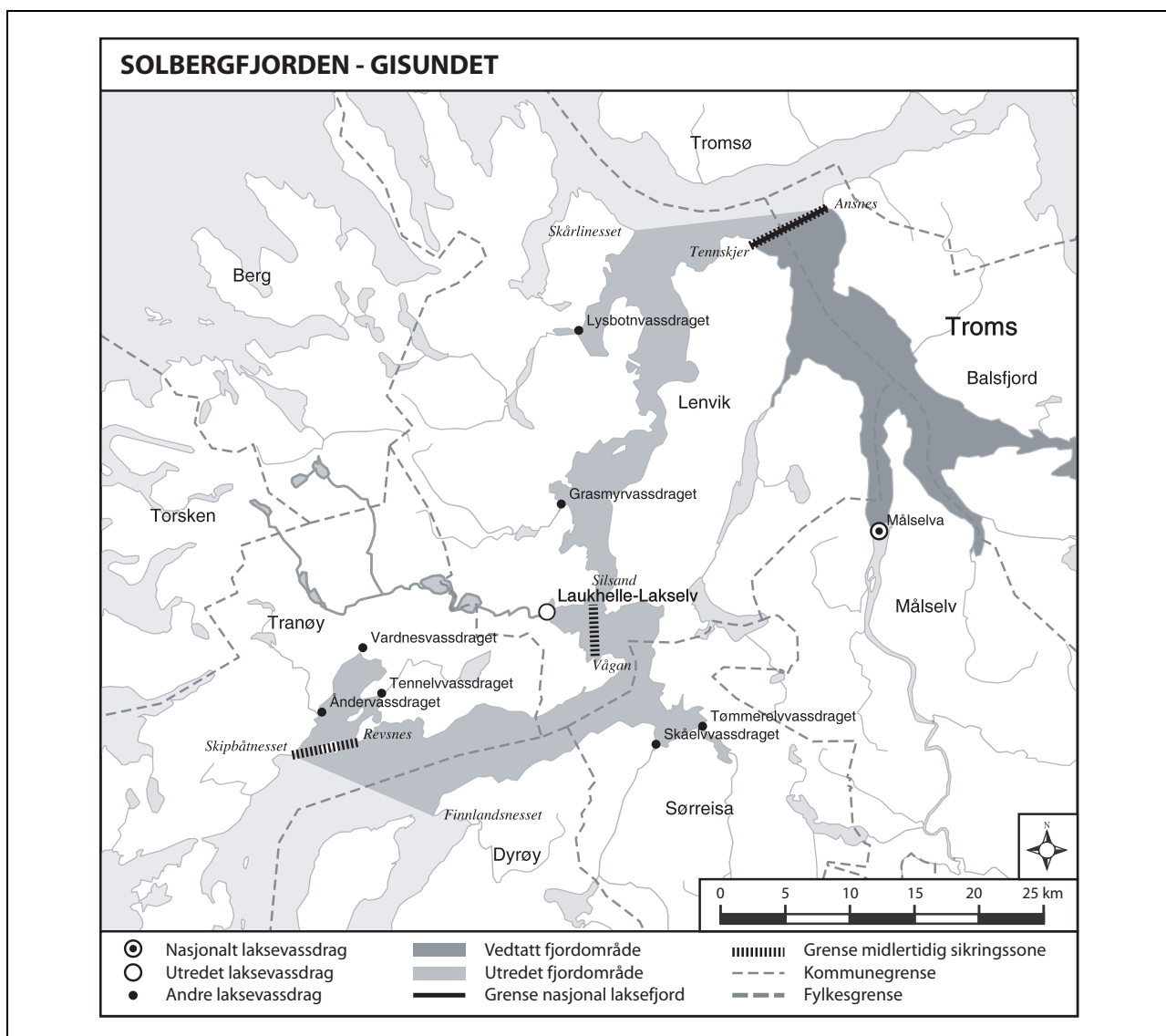
Tabell 1.31 Oppdrettsvirksomhet innenfor det utredete området Solbergfjorden– Gisundet (MSL = midlertidig sikringsone for laksefisk)

Produksjonsform	Art	Plassering	Antall konsesjoner	Antall lokaliteter innenfor MSL	Antall lokaliteter utenfor MSL
Klekkeri	Laksefisk	Land	1	0	1
Matfisk	Torsk, marine arter	Sjø	1	0	1
Manntall*	Torsk	Sjø	1	0	1
Skalldyr	Blåskjell	Sjø	3	0	3

* Produksjonsformen manntall er en lokalitet der man oppbevarer fanget villtorsk for videre salg til oppforing.

Tabell 1.32 Sannsynlig potensial for akvakultur innenfor det utredete området Solbergfjorden–Gisundet

Produksjonsform	Art	Plassering	Potensielt antall lokaliteter innenfor MSL	Potensielt antall lokaliteter utenfor MSL
Matfisk	Laksefisk/ Marinfisk	Sjø	0	3

Figur 1.22 Kart over det utredete området Solbergfjorden–Gisundet

Lyngen

Fjordområdet er utredet av hensyn til laksebestanden i Skibotnelva. Fjorden utenfor vassdraget er midlertidig sikringssone for laksefisk.

Det utredete området er større enn den midlertidige sikringssonen for laksefisk. Områdets ytre grense er satt som en rett linje fra Reindølen til Spåkenes. Arealet er på om lag 324 km².

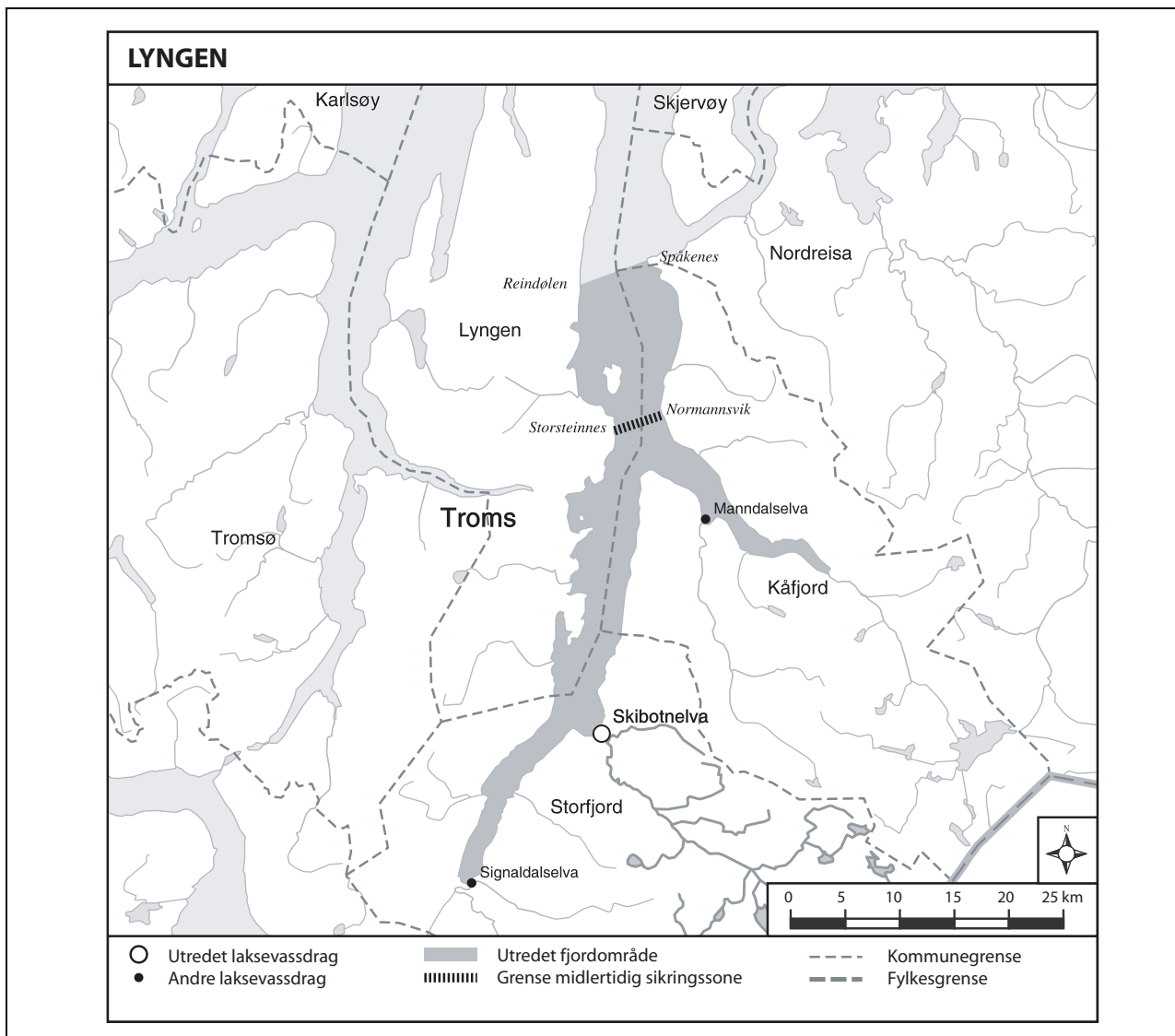
Det utredete området ligger innenfor kommunene Storfjord, Kåfjord og Lyngen.

Tabell 1.33 Oppdrettsvirksomhet innenfor det utredete fjordområdet Lyngen (MSL = midlertidig sikringssone for laksefisk)

Produksjonsform	Art	Plassering	Antall konsesjoner	Antall lokaliteter innenfor MSL	Antall lokaliteter utenfor MSL
Matfisk	Laksefisk	Sjø	12	2	2
Klekkeri	Laksefisk	Land	1	1	0
Slakteri	Laksefisk	Sjø	1	0	1
Matfisk	Torsk, marine arter	Sjø	3	3	0
Skalldyr	Blåskjell	Sjø	1	0	1

Tabell 1.34 Sannsynlig potensial for akvakultur innenfor det utredete området Lyngen

Produksjonsform	Art	Plassering	Potensielt antall lokaliteter innenfor MSL	Potensielt antall lokaliteter utenfor MSL
Matfisk	Laksefisk/ Marinfisk	Sjø	2–3	2–3

Figur 1.23 Kart over det utredete området Lyngen

Vedlegg 2**Oversikt over høringsinstanser og innkomne høringsuttalelser****1 Høringsinstanser***Etater og institutter*

- Fiskeridirektoratet
- Fylkeskommunene (unntatt Hedmark og Oppland)
- Fylkesmennene
- Havforskningsinstituttet
- Kommunene (unntatt i fylkene Hedmark og Oppland)
- Kommunenes Sentralforbund
- Kystdirektoratet
- Mattilsynet
- Norges geologiske undersøkelse
- Norges vassdrags- og energidirektorat
- Norsk institutt for naturforskning
- Norsk institutt for vannforskning
- Sametinget
- Statens forurensningstilsyn
- Vegdirektoratet
- Veterinærinstituttet

Sentrale organisasjoner/andre

- Den Norske Turistforening
- Energibedriftenes landsforening
- Fiskeriforskning – Norsk institutt for fiskeri- og havbruksforskning
- Fiskeri- og Havbruksnæringens Landsforening
- Friluftslivets Fellesorganisasjon
- Friluftsrådernes Landsforbund
- Landssammenslutning av vannkraftkommuner
- Miljøstiftelsen Bellona
- Natur og Ungdom
- Noregs Grunneigar og Sjølaksefiskarlag
- Norges Bondelag
- Norges Jeger- og Fiskerforbund
- Norges Fiskarlag
- Norges Kystfiskarlag
- Norges Miljøvernforbund
- Norges Naturvernforbund
- Norges Skogeierforbund
- Norske Leverandører til havbruksnæringa
- Norsk Bonde- og Småbrukarlag
- Norsk Villakssenter
- Norsk vann- og avløpsverkförening (NORVAR)

- Norske Lakseelver
- Norske Samers Riksforbund
- Samarbeidsrådet for naturvernsaker
- Samenes Landsforbund
- Samisk Naturvernforbund
- SINTEF – fiskeri og havbruk A/S
- Statens naturforvaltningsråd
- WWF Verdens Naturfond

2 Innkomne høringsuttalelser

Det er kommet inn totalt 134 høringsuttalelser, herav 6 fra nasjonale myndigheter, Sametinget, 11 fra fylkesmenn, 7 fylkeskommuner og 1 fra enhetsfylke Møre og Romsdal. 99 kommuner har gitt synspunkter i høringsrunden i til sammen 71 høringsuttalelser. Utover dette har 3 forskningsinstitusjoner, 6 sentrale miljøvern- og friluftslivsorganisasjoner avgitt egne høringsuttalelser. Videre er det kommet inn 28 uttalelser fra bransjeforeninger, grunneierlag og andre organisasjoner.

Nasjonale myndigheter

- Bergvesenet
- Fiskeridirektoratet
- Mattilsynet
- Norges geologiske undersøkelse
- Norges vassdrags- og energidirektorat
- Statens forurensningstilsyn

Sametinget**Regionale myndigheter***Fylkesmenn*

- Fylkesmannen i Buskerud
- Fylkesmannen i Aust-Agder
- Fylkesmannen i Vest-Agder
- Fylkesmannen i Rogaland
- Fylkesmannen i Hordaland
- Fylkesmannen i Sogn og Fjordane
- Fylkesmannen i Sør-Trøndelag
- Fylkesmannen i Nord-Trøndelag
- Fylkesmannen i Nordland
- Fylkesmannen i Troms
- Fylkesmannen i Finnmark

Fylkeskommuner

- Rogaland fylkeskommune
- Hordaland fylkeskommune
- Sogn og Fjordane fylkeskommune
- Nord-Trøndelag fylkeskommune
- Nordland fylkeskommune
- Troms fylkeskommune
- Finnmark fylkeskommune

Enhetsfylke

- Møre og Romsdal fylke

Kommuner

- Buskerud: Drammen kommune
- Aust Agder: Birkenes kommune
- Vest Agder: Marnadal og Mandal kommuner
- Rogaland: Tysvær, Finnøy, Vindafjord, Bjerkeim, Hjelmeland, Suldal, Gjesdal og Eigersund kommuner
- Hordaland: Bergen, Vaksdal, Austevoll, Voss, Meland, Jondal, Lindås, Eidfjord, Tysnes, Bømlo, Kvam Herad, Ullensvang Herad, Kvinnherad og Osterøy kommuner, Samarbeidsrådet for Sunnhordland (bestående av Austevoll, Bømlo, Etne, Fitjar, Kvinnherad, Stord, Sveio og Tysnes kommuner)
- Sogn og Fjordane: Flora, Førde, Aurland, Naustdal og Askvoll kommuner, Samarbeidsforum i Sunnfjord (bestående av Flora, Førde, Naustdal, Jølster og Gaular kommuner)
- Møre og Romsdal: Norddal, Stranda, Nesset, Stordal, Sykkylven, Skodje, Ørsta, Rauma, Ørskog og Molde kommuner
- Sør Trøndelag: Trondheim og Rennebu kommuner
- Nord Trøndelag: Innherred samkommune (Verdal og Levanger kommuner), Verran og Grong kommuner, kommunene Namsos, Overhalla, Grong og Høylandet i fellesuttalelse fra Lakseutvalget for Namsenvassdraget.)
- Nordland: Rana, Saltdal, Bindal, Grane, Vefsn, Beiarn, Hattfjell, Skjerstad, Leirfjord og Alstadhaug kommuner, Salten Regionråd (bestående av Sørfold, Saltdal, Beiarn, Gildeskål, Steigen, Fauske, Hamarøy, Bodø og Meløy kommuner), Helgeland Regionråd (bestående av Lurøy, Leirfjord, Dønna, Rødøy, Vefsn, Herøy, Alstadhaug og Træna kommuner), Sør-Helgeland Regionråd (bestående av Bindal, Vevelstad, Brønnøy, Vega og Sømna kommuner)
- Troms: Kåfjord, Storfjord, Tranøy, Dyrøy og Lenvik kommuner, fellesuttalelse fra kommunene Kåfjord, Storfjord og Lyngen, Midt Troms regionråd (bestående av Bardu, Berg, Dyrøy,

- Lenvik, Målselv, Sørreisa, Torsken og Tranøy kommuner), Nord Troms regionråd (bestående av Lyngen, Storfjord, Gåivuotna/Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvænangen kommuner)
- Finnmark: Berlevåg og Sør-Varanger kommuner

Forskningsinstitusjoner

- Havforskningsinstituttet
- Norsk institutt for naturforskning
- Veterinærinstituttet

Sentrale miljøvern- og friluftslivsorganisasjoner

- Bellona
- Den Norske Turistforening
- Friluftslivets fellesorganisasjon
- Norges Jeger- og Fiskerforbund
- Norges Naturvernforbund
- WWF-Norge

Bransjeforeninger, grunneierlag og andre organisasjoner

- Energibedriftenes landsforening
- Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening
- Lakseutvalget for Namsenvassdraget
- Norges Bondelag
- Norges Fiskarlag
- Noregs Grunneigar og Sjølaksefiskarlag (fellesuttalelse med Norske lakseelver)
- Norske Lakseelver (fellesuttalelse med Noregs Grunneigar og Sjølaksefiskarlag)
- Norges Skogeierforbund

Elveierlag

- AL Lakselva
- Bondalen Elveigarlag,
- Mandalselva Elveigarlag
- Naustdal elveigarlag
- Saltdal Elveeierlag
- Sunnmøre Elveigarlag
- Vikedal Elveigarlag
- Åbjørvassdraget-elveeigerlag
- Årdal elveigarlag

Andre

- Biomarin Vekst
- Brodtkorb A/S
- Fagrådet for anadrom laksefisk i Vossavassdraget
- Fellesuttalelse fra Kåfjord fiskerlag, Storfjord fiskerlag, Manndalen Jeger- og fiskeforening,

Skibotn jeger- og fiskerlag, Lyngen/Vestre	–	Norske Samers Riksforbund
Storfjord jeger og fiskeforening, Signaldalen	–	SFE Produksjon AS
grunneierlag, Gåivuona-Kåfjord sameforening	–	Sunnfjord Energi AS
NSR	–	Statkraft SF
– Hans M. Nygård	–	Vernegruppa for Nausta
– Helge Strand	–	Voss Naturvernlag
-

Vedlegg 3

Fiskeridirektoratets tiltaksplan mot rømt oppdrettsfisk Visjon NULLFLUKT (2006-2007)

Refnr	Tiltak
A	<i>Bedre regelverk</i>
A1	<p>Tre regelendringer (1) dobbel sikring avløp, (2) maskevidde ift fiskestørrelse og (3) oppdrettsanleggs synlighet på skipsradar</p> <p>Her vil Fiskeridirektoratet fremme forslag til endringer i forskriftene til tre risikoforebyggende tiltak som utdypet krav til forsvarlig drift. Iverksetting av tiltaket fordrer at forskriftsendringene fastsettes av Fiskeri- og kystdepartementet.</p>
A2	<p>Utrede forbedret regelverk</p> <p>Fiskeridirektoratet vil nedsette et eget utvalg for å gå igjennom regelverkets hensiktsmessighet i arbeidet mot rømning. Relevante etater og organisasjoner vil bli invitert til å delta. Arbeidet vil blant annet favne om tiltakene A3-A7. Tiltakene vil i varierende grad kreve endringer i regelverket.</p>
A3	<p>Utrede egne driftskrav til torskeoppdrett</p> <p>Torsk er en lettømt art, samtidig som den gyter i merdene. Det er nødvendigvis heller ikke stor avstand mellom merdanlegg og gyteområder for vill torsk. Dette gjør at en stilles overfor spesielle utfordringer når regelverket skal sikre at torskeoppdrett skal foregå på en forsvarlig måte.</p>
A4	<p>Krav om at oppdretter skal betale for opprydding etter rømning</p> <p>Det er viktig at gjenfangstfisket gjøres mest mulig effektivt og kommer i gang umiddelbart. Erfaring har vist at diskusjoner om pris til fisker når en rømning først har skjedd kan sinke arbeidet unødig. Det er også slik at det er foreslått at ansvarlig oppdretter skal ta kostnadene med å ta ut rømt oppdrettsfisk fra gyte plassene. Dette må utredes.</p>
A5	<p>Utrede egne driftskrav for oppdrett i spesielt store enheter, evt. øvre grense for antall fisk tillatt i en enhet</p> <p>Utviklingen i oppdrettsnæringen har gått i retning av stadig større antall fisk pr oppdrettsenhet. Konsekvensen av at en eller flere slik enheter havarerer blir særdeles store. Rømning fra en av de mest fiskerike enhetene kan i størrelsesorden tilsvare samtlige havgående laks fra alle norske lakseelver. Derfor mener Fiskeridirektoratet at det må utredes egne driftskrav for spesielt antallsrike enheter, eventuelt at det settes et maksimalantall for hvor mange laks som tillates holdt i en merd.</p>
A6	<p>Vurdere obligatorisk skjellprøvetaking av gjenværende fiskegrupper ved Fiskeridirektoratets anleggsinspeksjon etter rømningsepisoder</p> <p>Fiskens skjell gir informasjon om alder og vekstmønster, men kan også gi genetisk informasjon. Det er relativt rimelig å samle inn slike prøver, men ressurskrevende å utføre de genetiske analysene. Fordelen er at en kan foreta analysene etter behov. Analyseresultatene kan brukes til å koble rømt fisk med kilde. Dette kan bli en vesentlig forvaltningsoppgave i framtiden.</p>
A7	<p>Utrede og vurdere strengere lokaliseringskrav</p> <p>Fiskeridirektoratet ønsker å gå gjennom regelverk og praksis, blant annet i lys av B1.</p>

Refnr	Tiltak
B	<i>Bedre forvaltningsverktøy</i>
B1	Risikovurdering oppdrett Fiskeridirektoratet ønsker å ta i bruk risikovurdering på flere måter i rømmingssammenheng. Miljørisiko må bl.a. vurderes i forhold til viltlevende bestander. Men også den enkelte rømming kan gis en form for score mht antatt konsekvens, noe som igjen kan sette forvaltningen i stand til å avpasse ressursbruk og prioritering av ulike rømmingsepisoder.
B2	Evaluere rømningsstatistikken og etablere en bedre database for rømt oppdrettsfisk Dagens rømningsstatistikk er oppdretters egenmelding. Den har et betydelig forbedringspotensiale både i presisjon og hvordan den enkelte rømmingsepisode blir karakterisert (se også B1).
B3	Utvikle og etablere effektindikatorer/sårbarhetsindikatorer for å vurdere virkningene av rømt oppdrettsfisk Utviklingsarbeidet skal gjennomføres i samarbeid med flere etater og organisasjoner. Det skal danne grunnlag for Fiskeridirektoratets overvåkning av effekter av rømt oppdrettsfisk (se tiltak C3).
B4	Utvikle og implementere et risikobasert kontrollsystem for akvakultur – AKVARISK Fiskeridirektoratet startet i 2005 opp utviklingen av et risikobasert kontrollsystem for akvakultur. Systemet settes i produksjon i 2007.
B5	Overvåkningsprogram NLV/NLF Fiskeridirektoratet skal bidra innenfor sitt forvaltningsområde (rømt oppdrettsfisk) slik at overvåkningsprogrammet kan verifisere ordningen med nasjonale laksevassdrag og – laksefjorder. Overvåkningsprogrammet vil kreve finansiering fra alle deltagende forvaltningsetater, noe som også må få budsjettmessige konsekvenser for Fiskeridirektoratet.
B6	Utrede sterilisering av oppdrettslaks Ved å sterilisere all oppdrettsfisk vil en unngå at rømlinger vil kunne krysse seg inn i ville bestander. Bruk av slike teknikker må utredes mht konsekvenser for dyrevelferd, markedsaksept, avlsmessig framgang mv. Fiskeridirektoratet vil legge vekt på en bred faglig utredning av problemstillingen sammen med utredning av hjemmelsgrunnlaget.
B7	Minstekrav til forsvarlig drift, innhold i beredskapsplan og til rømmingsovervåkning Regelverket stiller krav om at oppdrettsvirksomheten skal drives forsvarlig. Hva som konkret forstås med forsvarlig i forhold til rømmingssikkerhet forandres med teknologi og kunnskap. Fiskeridirektoratet ønsker å konkretisere dette, blant annet ut fra erfaringene fra revisjon av akvakulturvirksomhetene. Vi ser for oss at det først må utarbeides interne oversikter, men at disse etter hvert også bør legges ut på internett.
B8	Utvikle nye forskningsbaserte verktøy Sammen med Direktoratet for Naturforvaltning har Fiskeridirektoratet tatt initiativ til forskningsprogrammet TRACES som starter i 2006 etter et forprosjekt i 2005. Med utgangspunkt i behovet for gode effektindikatorer/sårbarhetsindikatorer for ville fiskebestander må det også settes inn forskningsinnsats for å utvikle slike. Det vil stadig bli definert nye behov innenfor dette tiltaket hvor hvert prosjekt vil kreve egen finansiering.

Refnr	Tiltak
C	<i>Økt og bedre innsats</i>
C1	<p>Full produksjon – kontroll akvakultur</p> <p>I 2006 skal en tredjedel av alle oppdrettsanlegg med laks og regnbueørret kontrolleres av Fiskeridirektoratet enten ved (1) revisjon i samarbeid med Mattilsynet i hht. forskrift om IK-akvakultur, (2) teknisk kontroll eller (3) en spesiell kontrollkampanje (se tiltak C2). Det er de mest risikoutsatte som i første rekke skal kontrolleres. Foruten matfisk skal også settefisk-, stamfisk-, forsknings- og undervisningsanlegg kontrolleres. Men også matfiskanlegg for torsk vil bli omfattet. Alle kontroller vil i 2006 ha rømningshindring som hovedfokus. Fra og med 2007 vil akvakulturkontroll kreve et styrket budsjettgrunnlag.</p>
C2	<p>Kontrollkampanje 2006</p> <p>Etter de mange rømningene har Fiskeridirektøren besluttet å utføre en spesiell kontrollkampanje mot rømning i 2006 (inngår i tiltak C1). Denne spesielle kampanjen innebærer inspeksjon av 60 matfiskanlegg for laks og regnbueørret og 15 anlegg for matfiskoppdrett av torsk.</p>
C3	<p>Oppstart av eget overvåkningsprogram for miljøeffekter av akvakultur</p> <p>I Fiskeri- og kystdepartementets miljøhandlingsplan legges det opp til et overvåkningsprogram for miljøeffekter av akvakultur. Fiskeridirektoratet foreslår at miljøeffekter av rømt oppdrettsfisk inngår i oppstarten av dette. Tiltaket vil kreve spesielle bevilgninger.</p>
C4	<p>Stedfesting av akvakulturanlegg (STAK)</p> <p>Fiskeridirektoratet gjennomfører i 2006 en spesiell datainnsamling for å få eksakte posisjoner av alle flytende oppdrettsanlegg. Dette vil ha betydning for å unngå påkjørsler og påfølgende rømning.</p>
C5	<p>Vurdering av egne rutiner og handlinger ved rømning</p> <p>Etter rømningene de første ukene i 2006 vil direktoratet gjennomgå egne rutiner og handlinger i en intern revisjon. Dette gjør vi for å lete etter forbedringsmuligheter, og vi regner med å få forslag både til bedre rutiner og nye opplæringstiltak.</p>
C6	<p>Beredskapsøvelser hos forvaltning og oppdrettere (mot rømninger)</p> <p>Vi ønsker å utrede om beredskapsøvelser er et effektivt virkemiddel for å forbedre handlingene ved store rømninger. Det må vurderes hvordan slike øvelser skal organiseres og om de krever regelendringer. Det må eventuelt etableres et tjenlig budsjettgrunnlag for tiltaket.</p>
D	<i>Bedre kommunikasjon og samhandling med andre offentlige etater</i>
D1	<p>Bedre samhandling med politi og påtalemyndighet</p> <p>Fiskeridirektoratet ønsker å forbedre egne rutiner i samarbeidet med politi og påtalemyndighet. Direktoratet ser en klar nytte i å bidra på en bedre måte enn i dag for å sikre at anmeldte saker blir opplyst på best mulig måte.</p>
D2	<p>Utrede et operativt samarbeid med Kystvakt og Statens naturoppsyn (SNO)</p> <p>Både Kystvakt og SNO har en tilstedeværelse langs kysten som gjør dem spesielt verdifulle samarbeidspartnere i arbeidet mot rømning. Fiskeridirektoratet ønsker å utvikle et godt samarbeid med begge i arbeidet mot rømning.</p>
D3	<p>Felles instruks Fylkesmennenes miljøvern avdelinger, SNO og Fiskeridirektoratet i forbindelse med rømningsepisoder</p>
E	<i>Bedre kommunikasjon og samhandling med næringsaktører</i>
E1	<p>Permanent rømningskommisjon med system for offentlig erfaringsdeling</p> <p>Fiskeridirektoratet har i 2006 foreslått en rømningskommisjon. En slik offentlig oppnevnt kommisjon fordrer et eget budsjett og må sikre at viktige hensyn som habilitet og offentlighet ivaretas.</p>

Refnr	Tiltak
E2	Bidra til å utvikle frivillige standarder ut over myndighetenes minstekrav Fiskeridirektoratet vil bruke ulike anledninger til å utfordre oppdrettsnæringen til å etablere og følge standarder ut over de regelpålagte.
E3	Bedre samhandling med forsikringsbransjen Fiskeridirektoratet vil arbeide for (1) å sikre at det er samsvar mellom rømmingstall meldt til Fiskeridir og rømmingstall som det utbetales erstatning for. (2) Erfaringsutveksling og (3) Utrede mulighetene for en form for naturskadeordning for gjenfangst/annen opprydning (se også tiltak A4).
E4	Delta i revisjon av NS9415 Fiskeridirektoratet skal delta i revisjon av den tekniske bransjestandarden med innsamlede funn og kompetanse.
E5	Synliggjøre bedrifter som driver rømmingsfritt og har en forsvarlig drift Fiskeridirektoratet vil forsøke å identifisere slike bedrifter og finne ut hva som karakteriserer dem/driften deres. Vi vil arbeide for å innstifte en egen pris for god drift som innebærer Fiskeridirektørens anerkjennelse.
E6	Dialog og informasjonsarbeid Fiskeridirektoratet tar sikte på å videreutvikle dialogen med ulike interessenter og offentlige etater i arbeidet mot rømt oppdrettsfisk. Direktoratet har allerede erfaring for at dette tiltaket er en viktig del av arbeidet.
